

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

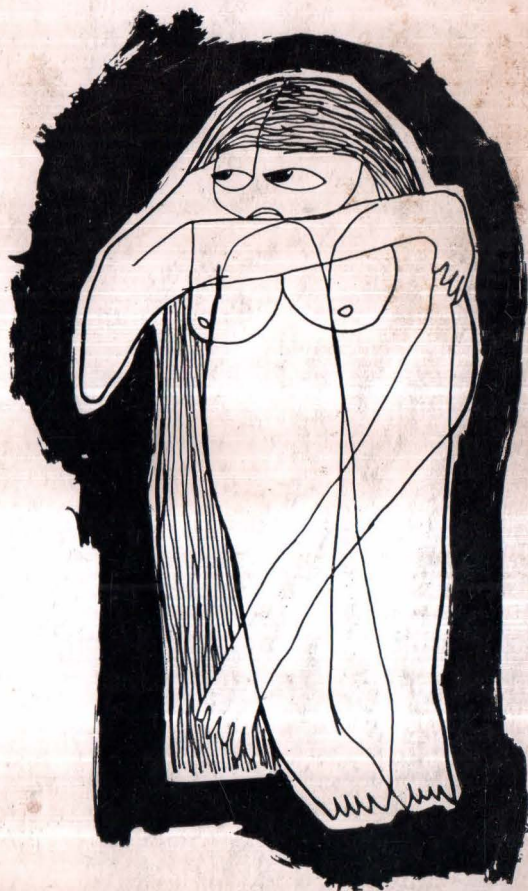
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

nevzat üstün **CIPLAK**

CIPLAK

nevzat üstün

V A R
Yayınları

12

VAR YAYINEVİ : 12
Öykü Dizisi : 4

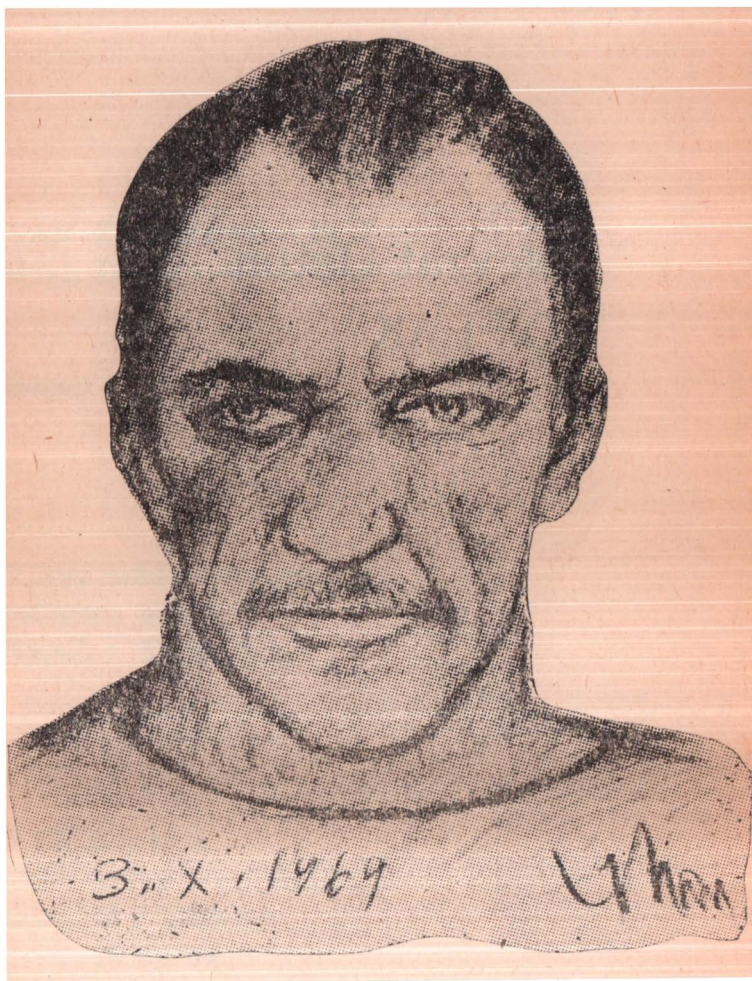
Basım : Ekim 1970

Yayın hakkı (Copyright)
yazarına aittir.
Kapak : Metin Acar

VAR yayınevi
Babil Sokak No : 2/10
İstanbul / Türkiye
Tel : 46 66 64

Sümer Matbaası - İstanbul

Nevzat Üstün
ÇIPLAK

NEVZAT ÜSTÜN Desen: ORHAN PEKER.

I. BÖLÜM

UÇAN HOCA

«Koca bir kütüğü ateşin
altına soktu

BOŞ KALMIŞ BİR ADAM

Sonbahar yaklaşıyor. Erciyas dağına ilk kar dört gün önce düştü. Bağlar bozuldu. Eşekler, sırtlarında üzüm selevleri kendilerini yokuşlara vurmuşlar, kulakları sallana sallana üzüm taşıyorlar. Pekmez kazanları kuruldu. Kaynamış üzüm suyunun kokusu bütün Develi'yi sardı. Çok az kokuyu bu kadar severim ben. Develi çalışıyor, çoluk çocuk, genç, ihtiyar, kadın erkek el birliği etmişler çalışıyorlar. Her biri bir işin sapına sarılmış, bırakmak istemiyor. Bağbozumunda Develi kadar istekle çalışan başka bir yer daha az bulunur. Bana gelince, benim de çok az bulabildiğim boş zamanlarımdan biri. Daha doğrusu, herkesin iş gücü sahibi olması demek benim işsizliğim demektir. Politikacıyım ben. İnsanlar çalışmaya başlayınca boş veriyorlar politikaya, umursamıyorlar. Aylak insanların bol olduğu yerlerde, politikacıya iş çıkıyor, başını kaşıyacak zamanı olmuyor...

Sedirin üstüne uzandım. Aşağıda, evin alt katında kaynıyan şıranın kokusu, odanın içini dolduruyor. Bizim ev, ermenilerden kalma eski bir yapı. Toprağın üstünde, önden bakarsanız iki kat. Arka yanı bir kayalığa geldiği için beş kat. Kısacası toprağın altında üç kat daha var. Garip bir yapı. Şimdi kalkıp aşağı insem, pekmez kaynatan kadınların telâşını görsem. Ne güzel bir «telâştır» o. Ellerinde iri iri kepçeler, eğilirler kalkarlar, ikisi üçü bir araya gelir, koca bakır leğenleri kaldırırlar. Telâştan göğüsleri bağrırları açılır, sütyen nedir bilmedikleri için, memeleri görünür. Aldırmazlar, bu görünmelere. Onların bu durumunu görünce şimdi daha iyi anlıyorum, örtünme işi tembellikten, aylaklıktan ileri geliyor. Çalışmaya başladılar mı boş veriyorlar örtünmeye. Günah falan vız geliyor, emekçilere. Erciyas'ın tepeleri kar içinde. Güzel bir öğle sonu güneşi vurmuş üstüne. Sanki kilometrelerce boyunda bir ayna yerleştirmişler dağın yamacına, Develi'yi, ovaları, dağları aydınlatan güneş değil, Erciyas'ın tepesindeki bu ışıktır. Erciyas'ın üstünde tek bir ağaç yoktur. Kimsenin günahına girmeyelim. Oldum olası yoktur, volkanik bir dağdır, Erciyas. Yeşillik bitmez üstünde. Kızıla çalan üç bin dokuz yüz metre boyunda korkunç bir toprak yığınıdır. Kayalık ta değildir üstelik. İstanbul ne halt ediyor şimdi, acaba? Elime Kafkayı alıyorum. Adalet Cimcoz'un çevirisi: «Milana'ya mektuplar», gerçekten güzel bir çeviri. Çevirmek, bir dili ötekine aktarabilme zanaatı zor zanaattır. Doğru dürüst bir yabancı dil bilmediğim halde, ara sıra ingilizceden bir şiir çevirmeye kalkarım, kalkarım da anlarım ne biçim bir belâ olduğunu...

İçimden mektup yazmak geliyor İstanbul'a. Sev-

diğim kadına mektuplar yazmalıyım. Birden bir gülme duygusuna kapılıyorum, utançla karışık bir gülme duygusuna... Kadınıma yazdığı mektuplar geliyor aklıma. Açık saçık şehvetle dolu mektuplar... Bir de Kafka'ninkine bakın, yok, ben öyle mektuplar yazamam, yazabilsem de yapamam o işi ben. Ne diye öyle mektuplar yazmalı sanki!.. İç karartıcı kötümserlikle yüklü mektuplar. Kafka'nın koşulları gereğidir herhal... Çevresine dönük olmaktan çok, kendi içine dönük bir yazar Kafka...

Benim ülkem baştanbaşa acı dolu. Halkımın dertleri başından aşkın, çevremde doğru dürsüt hiç bir iş yok. Bunlara bir de benim iç sıkıntılarımı eklemek ya da onlarınkine boş verip salt kişisel yabancılaşmamın ürünlerini yazmak, üstelikte sevdiğim kadına bunu yapmak, yararı ne?..

Başka bir yüzeydeki sorun bu, başka bir gerçeğin anlatımı. Cinsel yanı da yok denecek kadar az üstelik. İçimi boşaltmalıyım ben, yaşamakla yüklü içimi, ben bu ülkenin insanıyım, istesem de istemesem de böyle bu, bundan kurtulamam ki...

Tanıdığım bir yayınevi sahibi var. Bir gün, benim tersine düşünebileceğimi aklına bile getirmeden; «Kafka'yı sevmemek suçtur, geriliktir» demişti...

Boş zamanım çok nasılsa, elimden geldiğince açıklayayım sorunu. Kafka adında bir yazar var. Tutulan, sevilen bir yazar. Bir de yayınevi sahibi var. Kafka'yı seviyor. O kadar çok seviyor ki, bir yazarın ona söylemesi gereken bir sözü, o kalıp yazara söylüyor. Bu ne güzel, bu ne olumlu, bu ne ileri bir davranış. Oysa işler hiç te böyle değil. İşin dış görünüşü bu. Yayınevi sahibinin sözlerine bir bakın. Nasıl bir katılık, nasıl bir sınırlılık var

işin içinde. Belli çağlarda, belli yazarlar böyle bir etki yaratıyor. Tartışmasız seveceksiniz onları. Bu sözü kendi kendine söyleyemez o yayınevi sahibi, çevresidir söyleten. Oysa severim Kafka'yı. Ne var ki, ürkütüyor bu çeşit yargılar insanı. İlle de sevmek gerek, sevmediniz mi yandığınızın resmidir. Bir kuşkudur başlar, aydın insan olduğunuzdan, tutumunuzdan, kişiliğinizden kuşku edilir. Basma kalıp sözlerdir bunlar. Bir zamanlar da bunun tam tersine bir tutumla, kimi kişiler «Şheakespeare» i sevmezlerdi. Bir eleştirmeci değersiz buldu diye sevmezlerdi. Bu çeşit yargılardan sakınmalı derim ben, insanoğlu. Katı olmamalı, beğenip beğenmeme konusunda açık kapıları olmalı aklımızın. Bu gün düşünemediğimiz bir şey, bir de bakarsınız yarın geliverir aklımıza. Koşullara bağlı işlerden sıkılıyorum oldum olası. Bu demek değildir ki, belli bir şeyi sürdürüp götüremem. Aklımın erdiği, inandığım şeyleri sonuna kadar savunurum. Dostluklarımda da böyleyimdir ben. Dilediğim zaman aramalıyım dostlarımı. Bir iki yıl yanlarına uğramasam da, param tükenmiş olsa da, bozulmamalı sevgimiz. Bıraktığımız yerden sürdürmeliyiz konuşmayı. Aşkla dostluğun en büyük ayrımı budur bence. Aşkta aravermek yasak. Ara verdiniz mi biter, tükenir. Koparmayacaksınız ipi. Aşk, günlük beğenillerimizin, güzellik anlayışımızın, saygılarımızın dışındadır. Birdenbire girilir içine. Elektrik akımına benzer. Düğmeyi çevirdiniz mi ışık biter, yok olur. Dostluk böyle değildir. Ara verebilirsiniz yıllar geçebilir aradan. Beylik bir anlatımla şarap gibidir dostluk. Gün geçtikçe, artar tadı. Dostlukta insan karşısındakinin «mahzeni» olmalı. Nasıl ki, şarap mahzende

sizin gelip gitmelerinizle ilgili olmadan sizin için durmadan gelişirse. Ona benzemeli dostluk.

«Milena!» diyor, Kafka. Durmadan dinlenmeden anlatıyor kendini, yaşantılarını, kimi yerde suçluyor, kimi yerde savunuyor, kimi yerde özür diliyor. İç dünyasının binlerce kilometrelik girintilerini çıkıntılarını gün ışığına çıkarmaya uğraşıyor. Dönüyorum az önceki düşüncemden, Kafka'nın, Kafka gibi yazarların suçu yok bu işte. Kıraldan çok kıralcı olanların, Murteza'ların suçu. Sormak ayıp oluyor, soramıyor insan, bir de bakarsınız hiç anlamamışlardır Kafka'yı salt ilericilik olsun diye se-vivermişlerdir.

*

Aşağıda pekmez kazanlarının altında kalın kütükler yanıyor. Sıcaktan terlemiştir kadınlar. Kalkıp aşağı inmeliyim. Çalışan insanlara bakmak hoşuma gider. Yerimden kalkıyorum. Tam bu sırada kapı açıldı. Şerife göründü, elinde bir tabak pekmez, pekmezin içinde «rahan» çiçeği. Pekmez daha soğumamış belli. Şerife gülüyor. Bir şey söylemeden gülüyor. Ne sağlam, ne güzel dişleri vardır bu kadının. Üstü başı, taze pekmezele dolu. Kolları yukarı kadar sıvanmış, soruyor,

— Pekmez yer misin?

Böyle gelen pekmez yenmez mi, yenir elbet, ne var ki, kötülüğüm üstümde.

— Hayır, yemem. Canım istemiyor şimdi Şerife! Diyorum.

Şerife kızıyor. Belli etmeden kızıyor. Kırk elli basamak çıktığı için kızıyor. Onca işin arasında bana ayırdığı zamanı düşünerek benim bu umursamaz davranışıma kızıyor. Gülmesi bitti. Pekmez tabağını aynanın önüne bıraktı. Önüne bakıyor. Bu kadında bana yararlı olabilmek için sonsuz bir istek

var. Pekmezin, rahanın, Şerife'nin kokusu odayı kapladı. Erciyas kar içinde, biz sıcaktan bunalmış dikilip duruyoruz. Dededen kalma pirinç karyola da duruyor.

— Ben aşağıya leğen götüreceğim. Diyor.

Götürme desem ne kadar sevinir kim bilir, demiyorum. Beraber çıkıyoruz odadan, leğeni alıyor, geriye doğru kaykılıyor. Leğeni iki yanından tutunca göğüs geriliyor. Daha bir ortaya çıkıyor memeleri. O önde ben arkada iniyoruz aşağıya. İndikçe sıcaklık artıyor. Şerife'nin sağlam, iri kalçaları büyük bakır leğeni indirmekte güçlük çekiyor. Şaka değil, en azından kırk kilo var. İlk Şerife'nin çocukları göründü aşağıda. En büyüğü altı yaşında, dört tane çocuk. Şerife yirmi bir yaşındadır. Kadınlar harıl harıl çalışıyorlar. İki kız sırana'nın içinde üzüm çiğniyor. Düşmemek için birbirlerinin koltuklarından tutmuşlar. Daha doğrusu memelerinden yakalamışlar. Ter saçlarını şakaklarına yapıştırmış, kendilerinden geçmişler, ver ediyorlar çiğnemeye. Şıra, sıranadan lüngüre (2) akıyor. Kızlar baldırlarına kadar üzüme gömülüyor. Sıralı aralıklarla kalçalar oynuyor. Üzüm çiğnemekten başka bir şey mu.

Büyük tandıra Haliç vapurlarını rahatça yüzdürerek ateş yanıyor. Şerife'nin anası ateşin başında, yanında iki kadın daha var. Biri şalvar giymiş, eski kılıklardan bir şalvarı severim nedense, insanın cinsel duygularını uyandırır sanırım. Terden entarileri bedenlerine yapışmış Şerife gürültü ile leğeni bırakıyor anasının yanına. Beni daha görmedi Medine.

— Yedi mi pekmezi?

1) ŞIRANA : Üzümün çiğnendiği bir çeşit havuz.

2) Lüngür : Şıranın aktığı küçük kuyu.

— Yemedi.

— Ekelenmem desin emiii, niye yememiş, ben sana yemez demedim mi, götürdüğünle kaldın işte.

Birden beni gördü. «Zina halinde» basılmış gibi şaşırdı. Şaşkınlığını dağıtmak istiyor,

— Niye yemedin pekmezi, sen yiyesin diye yaptık onları biz!

— Sonra yerim.

Bu, Medine var ya, çok garip bir kadın. Bakmayın öyle dediklerine sever beni. Pat pat söyler söyleyeceklerini. Öylesine yoksul ki, kimseden korkusu olamaz. Sevmek üstüne kurmuş bütün düzenini. Ahıra girse, sevdiği hayvana verir en çok yemi. Ötekileri acından öldürür. Eline sopayı geçirdi mi, üç erkeğin hakkından gelir, bir keresinde benim gözümün önünde iki herife «kocasına küf rettiler diye» bir temiz dayak attıydı. Kalıbı küçük-tür ama, manda kadar bir yürek taşır. Daha on gün bile olmadı hapishaneden çıkaralı. Reiscumhura küfretmek suçundan üç gün attılar içeri. Zor kurtardım. Çok eskiden kalma ceviz bir koltuğa oturuyorum. Medine köylere gitmediğime seviniyor.

— Ne var Allahın dağında taşında, sen mi kaldın, dünyayı düzeltecek, acıkta ötekileri çalışsın, götlerini devirip yatmayı iyi bilirler.

Cevap vermiyorum. Gülüyorum. Kızıyor Medine.

— Gül bakalım, gül. Bir gün deli Medine'nin dediğine gelirsin.

Koca bir kütüğü ateşin altına soktu. Oturduğumuz yer, altı metre genişliğinde beş metre yüksekliğinde tavanı olan ve yirmi metreye yakın uzunluğu bulunan bir yer. Duvarlarında Ermeni

yapısı bir yığın dolap var. Bunun alt katı mahzen. Şarap için birebir. Canım kahve içmek istiyor. Şerife'ye söylüyorum. Yeniden başlıyor gülmeye. Kahvemi pişirip getiriyor. Şu anda inandığım tek düşünce «En iyi sonuçlar, tembelce çalışarak elde edilir» düşüncesi. Kızlar sırana'nın içinde dağ gibi üzümleri dümdüz ediyorlar. Nasıl olduysa, sağ yandaki kız sendeledi. Az daha düşüyordu Maryani'dir bu kızın adı. Ermeni. Kezban kavradı, düşmesini önledi. Durdular. Bakıyorum, durumlarındaki garipliği anlarlar mı diye, ne gezer? Farkında bile değildir. Yorgunluk sanıyorlar solumalarını...

Eteklerini bir daha toplayıp bellerine sıkıştırıyorlar. Medine bağırıyor,

— Belinize iyice çekin eteğinizi, üzümlere sürünüyor. Durmayın elekciler, durmayın.

Eteklerini daha yukarı çekiyorlar. Erkek donu gibi donları görünüyor. Kezbanınki, kalçasına daha iyi oturmuş, Maryani'ninki ise, daha süslü, daha bol. Göz göze geliyorlar, ellerini birbirlerinin kol-tuk atlarına hırsla uzatıyorlar.

— Durmayın, durmayın !...

Medine durun dese de duracakları yok, salkımlar eziliyor, üzüm suyu pekmez olabilmek için lün-ger'e akıyor, sesleniyorum.

— Medine !...

— Ne var?...

Gırtlığını kesseniz, Medine efendim demez. Ne azarlar işitmiş, ne zılgıtlar yemiştir oysa, aldırma-mıştır bile, Medine'nin zagonu kendi zagonudur, boşverir ötesine.....

— Tanrı'ya inanırmısın Medine?

Yüzüme ince bir kuşkuyla bakıyor, terli başı

usuldan sağ omuzuna kaykılmış, elinde iri bir odun, soruyu bir başka soruyla yanıtlıyor...

— İnansam ne olacak?... İnanmasam n'olacak?....

— Peki öyle de, ne diye her Allahın günü namaz kılıp duruyorsun?...

Birden telaşlanıyor Medine, bulunduğumuz yere kurt girmiş gibi oluyor, maviye çalan gözleri büyüyor, elindeki odunu yere bırakıp yumruğunu kalçasının üstüne yerleştiriyor....

— Amooon, o ne biçim söz öyle, namaz kılınmaz mıymış hiç, elalem ne der sonra?... Gene beni deli deli söyleteceksin, meramın o!...

İşin aslında, müslümanlıkta Tanrı değildir önemli olan, dindir. Tanrı kendi gönderdiği din'in yanında çok soyut kalır. Müslümanlığın kuralları Tanrının kendisini aşar, müslümanlığın gücü de burdan gelir... Anadolu insanı belki Tanrı'sız yapabilir, ama «din» siz yapamaz... Din gidince günlük yaşantısı da gider elinden...

— Medine Tanrı yoksuldan yana mı, yoksa zenginden yana mı?..

Medine usuldan usula gülümsüyor.

— Koskoca Tanrı yoksuldan yana mı olurmuş, elbet zenginden yana!... Yoksuldan yana olsa, yoksullar zengin, zenginler de yoksul olurdu... .

Konuyu değiştiriyorum.

— Medine!.. Hasan seni nasıl kaçırdı?...

Gülmesi kaynayan bir su gibi çoğalıyor Medine'nin.

— O beni değil, ben onu kaçırdım.

Kadınlar koyveriyorlar makaraları, Maryani ile Kezban da gülüyor. Bir Şerife kızgın. Anasının kaçırılmış olması daha bir hoşuna gidiyor olmalı.

Belki de ahlak kurallarına daha uygun buluyor kaçırılmayı.... Medine ile kızının arasında ondört yaş fark var....

Birden kendimi gereksiz buluyorum kadınların arasında. Hiç bir işim yok. İşsizliğimi işten saymazsak. Maryani ile Kezban kendilerini iyice yitirmişler. Birbirlerinin soluklarını alıp alıp veriyorlar... Ateş gürül gürül yanıyor. Kimbilir kaç insan geldi geçti buradan, kaç duygu savaştı buralarda... Yukarı çıkmalıyım. Gazetelerim gelmiştir. Bakalım ne var, ne yok, uygar dünyada?... Partilerin durumunda ne gibi bir değişiklik olmuş... Hükümet her başarısızlığının ardında solcuları görüyor...

— Medine !...

Ne var?...

— Ben gidiyorum.

— Nereye gidiyorsun, kurtlandın gene ellâam, seçimler ne zaman, ne zaman milletvekili oluyon sen?....

Bunları sorarken Medine büyük leğenlerden birinin içini yıkıyordu, döşü açılmıştı, bir ter ırmağı iki memesinin arasından aşağılara doğru süzülüp gidiyordu.

— Bilmem Medine, dedim. Daha belli değil, hem artık ben milletvekili olmamaya karar verdim...

Medine yıkadığı leğeni bıraktı, yardım arar gibi çevresindekilere baktı.

— Amooooon, dedi. Gördünüzmü başıma gelenleri, biz senin yüzünden demirkırattan ayrıldık, şimdi ortalarda mı bırakacaksın bizi...

— Hadi eyvallah, Medine !..

Medine ardından kızgın kızgın söyleniyordu. Yukarı çıktım, gazeteler gelmiş, haberlerde hiç bir yenilik yok, bizim parti'ye bağlı bir yeniyetme Profe-

sör, alanları boş bulmuş verip veristiriyor... Çıktı-
ğıma pişman oldum... Canım sıkılıyor... Şu milletin
işi bitse de br iki konuşma da biz yapsak... Dededen
kalma piring aynalı karyolaya uzanıyorum. Başı du-
manlı ulu Erciyas dağına bakıyorum. Aradan yarım
saat geçmiş olmalıydı ki kapı aralandı. Şerife, elin-
de iri bir tasla içeri girdi. Kollarını bacaklarını yıka-
mış.. Saçlarını saman sarısı bir yazma ile arkasına
toplamaş, gülüyor. Şu kadının dişlerini düpedüz kis-
kanıyorum, ağzımın içinde olsunlar istiyorum.

— Ayran içermisin?...

— İçerim.

sağ ayağının topuğu ile kapıyı kapatıyor.

SUÇ VE CEZA

Adam, yatağın içinde döndü. Gözlerini bir iki kez kırptırdıktan sonra iyicene açtı. Oda nın tek penceresinden ölgün bir ışık içeriye girmeye savaşıyordu. Adam bir süre pencereye baktı. Bir şeyler düşünmek istiyordu. kendini toparlamaya çalışıyor ama başaramıyordu. Traşı uzamış yüzünü gelişi güzel kaş ıdı. Sakalı yer yer ağarmıştı. Sol yanına döndü, öndört yaş ını yeni bitirmekte olan karısına baktı. Kirli uzun saçları dağılmıştı, ağz ının sol yanından akan ince bir salya izi çenesine doğru uzanıyordu. Aralık duran ağz ından merm er gibi pırl pırl dişleri görünüyordu. Adamın içinde garip bir sıkntı gelip oturdu... Yorgan ı eli ile iteledi. Karısının sol memesi görüldü. İçliğinin içinden dimdik çıkmıştı. Küçük bir ayva kadar vardı. İçinde istekten çok daha başka bir duygu uyandı. Bir çeş it kızgınlık, bir çeş it iğrenme. Derin derin soludu... Kısa süren mutluluğ unu düşündü. Gerçeklerden kurtulmak istiyormuş gibi bu kez ayağ ı ile yorgan ı iteledi. Kad ının bütün gövdesi çıktı ortaya, uzun donu, bacakla-

rını arasına iyice girmişti... Yeryatağından çıkan sol kolu odanın kille döşeli tabanına değiyordu... «Bugün diye geçirdi aklından bugün...»

Anadolu insanı çoğunlukla gözünün önünde öldürülen bir insana aldırılmaz. Ama iş o insan için yakılan ağıdı dinlemeye geldi mi, yıkılır yok olur. Ölümler acısından, iki gözü iki çeşmedir, gövdelerini sarsa sarsa boşaltırlar içlerini...

Adamla kız evlendiler. Düğünden onbeş gün sonra dört kişi bir öğle üstü kızı alıp dağlara gittiler. Üç gün üç gece dağlarda gezdirdikten sonra da yine bir öğle üstü getirip köyün kıyısına bıraktılar.... Yeni gelin yarı çıplak gelip evin kapısına dikildi. Dayak, sille, kötek. Gelin evden içeri girdi... Adı orospuya çıktı gelinin, asıl adı unutuldu. Evdeki öteki gelinler, kızlar, görümceler, kaynana : «Kız orospu, suyu getir» «Kız kaltak davarı sağ» «Kız kancık it götünü dölek salla»... Yeni gelin alıştı bütün bunlara...

Günün birinde görümcesiyle kapıştı. Kızgınlığın en koyu yerinde, «İyi ettim, oh ettim.» Dedi. Evde kalmadı bu söz, hemen bütün köye yayıldı... Geceleri genç oğlanlar daha bir sık dolaşır oldular evin çevresinde... Kocanın başı omuzlarının arasından kalkmaz oldu. Tarlada taze gelin bir kayanın ardına su dökmeye gitse, adamın yüreğinde koca bir yayın bağılığı dolaşmaya başlardı... Adam düşünür.... Anası :

— Düşünme yiğidim, der. El kiri yıkayalım gitsin!...

Adam ses vermez, düşünmesini sürdürür. Aradan üç beş gün geçer, adam iki köylü ile fısır fısır konuşmaya başlar... Bütün köylü bilir adamın ne konuştuğunu, duymadan dinlemeden bilirler...

Konuşmalar bir hafta kadar uzar, sonunda bir ke-yif gelir adama. Karısı uyuduktan sonra saçlarını sever o'nu uyandırmadan.... Ne var ki, toprak insa-nın o ulaşılmaz önsezisi taze gelinin içindeki bir korkuyu durmadan büyütür, düpedüz sezinler ola-cakları... Kayınanasına gider.

— Ben gebeyim ana !....

— Deme kız orospu !...

Aslında gebelik mebelik hep yalan. Başına ge-lecekleri önlemeye çalışır aklı sıra. Oysa büsbütün karıştırır işleri...

Anası çeker oğlunu duvarın dibine.:

— Seninki doğuruyormuş, der.

Adamın yüzünden kara bir bulut geçer.

— Hayırlısı, der anasına.

*

Adam karısına birkez daha baktı. Uyandırma-sa uyanacak gibi değildi. Tırnakları kirle dolu olan elini uzattı. Küçük meme avuçlarının içine girdi.. Avcunun içindeki memeyi hızla sıktı adam... Kadın çabucak uyandı. Korkuyla baktı kocasına... Biri on-dört yaşlarında öteki ellibeşindeydi....

— Davran, dedi adam, davran hadi, tarlaya gideceğiz... Önce gelin kalktı çabucak giyindi. Odadan çıktı....

Memesini işliğinin içine korken, adam ona ba-kıyordu.

İlkyazdan yaza geçerken, toprak nemlidir, yumşaktır, yürürken üstünde hiç ses çıkmaz.... Ge-lin kocasının ardından gidiyordu. Tarla'nın, avuç içi kadar olan tarlanın yolunu tuttular. Köyden bi-raz uzaklaşınca, karısı sokuldu yanına.

— Ben demedim o sözü, bacıların uydurdu.

Adam ses etmez.

— Gençliğimin hayrını görmemeyim, ben de-

medim.

— Dabanının altını öpeyim, ben hiç öyle söz eder miyim.

Adam ses vermez, yürürler.

Bir kayanın ardına varınca, önlerine iki kişi çıkar.

Bunlar adamın fısır fısır konuştuğu kişilerdir.

Taze gelinin üstüne çullanırlar.

Adam da yardım eder. Hep birlikte, ite kaka, sürükleyerek götürürler kadını ormana. Çırılçıplak ederler gelini, hepsi de teker teker ırzına geçer, ağzı kirli bir bezle tıklı olan gelin ha babam kocasına bir şeyler söylemek ister, elleri ardından bağlıdır. Adamlar durmadan kadına, «orospu» olduğunu söylerler. «Orospu, orospu, orospu!»

Sonunda yaşlı bir çam ağacının alt dallarına bacaklarını ayırarak ayaklarından asarlar... Çengele asılmış genç bir danaya benzer gelin, canlı olduğundan durmadan kıpır kıpır, kıpırdanır... Üç yaratık bu kez yerde buldukları kumu çakılı gelinin cinsel organına doldurmaya başlarlar... Boğuk bir inilti sarar ormanı, yılan gibi kıvrılmaya başlar. kurtulmak ister... Adamlar durmazlar, ellerine ne geçerse, dal parçaları, kemik kırıntıları, toprak. Kan süzülüp iner memelerine doğru... Elleri ardına bağlı, ağzı tıklı... Neden sonra gövde durur, oynamaz kıpırdamaz olur...

*

Ben, bu üç adamı görmedim. Denilenler gerçekse hapisanede kendileri ile ilgili, taze gelin için yakılan türküleri ağıtları dinlerken dayanamayıp için için ağlarlarmış...

UÇAN HOCA :

Nazmi Hoca'nın, hoca olacağı daha çocukluğundan belliydi. Uzak dağ köylerinde, sakat, sıska doğan çocukları hoca yaparlar, hocalık edemeyecek kadar sakat doğanlar ise orada burada sürüne sürüne ölüp giderler... Bir bakıma doğrudur da bu. Koşturma işine, koyun otlatmaya, av avlamaya yaramayan insan olsa olsa hoca olur başka işe elvermez.

Nazmi, sıska bacaklarının üstündeki biçimsiz ağır gövdeyi taşımakta oldum olası güçlük çekerti. Uzun bir süre yürüyemezdi. İlk bulduğu yere çöken türden çocuklardandı... Öteberi taşımaya hiç gelemezdi, arkadaşları koşup oynarken, tarlada davarda işe yararken, Nazmi bir duvarın ya da bir kayanın dibine çöker, yorgun gözlerle onlara bakardı. Kıskanmazdı bakarken, olağanüstü bir saftı, ne söylenirse ona inanır, araştırma gereksinmesini duymazdı...

İşleri güçleri biten çocuklar, can sıkıntılarını gidermek amacı ile Nazmi'ye varırlardı. Doğuştan

yorgun gözleri ile, Nazmi gelenlere gülümser, onları sonsuzca dinlerdi...

— Lan Nazmi, iyi dinle lan bizi!.. Ulu çam'ın ardındaki kaya var ya, işte o kayanın dibinde dört ayaklı dört kulaklı koca bir kartal var, git de bir bak!...

Nazmi binbir güçlük içinde söylenen yere gider, masal yaratığını aramaya koyulurdu. Oralarda otlamakta olan eşeğe bakmazdı bile. Büyük büyük soluklar alarak döner gelir, söylenenlerin yalan olduğunu aklına bile getirmeden bütün saflığı bütün içtenliği ile;

— Yok, derdi. Ben varıncaya kadar uçup gitmiş zaar!..

Arkadaşları kasıklarını tuta tuta gülerken, Nazmi kaçırdığı masal kuşuna acırdı. Bu olağanüstü yarattığı bulabilmek için günler boyu taşınırdı. Ulu çam'ın ardındaki kayanın dibine.

Çocuklar, özellikle köylü çocukları, çok uğraşırlar cinsel sorunlarla. Yoksulluğun getirdiği boşlukta, bir çeşit oyuncak yerini tutar cinsel davranışlar... Akılları fikirleri bu istedir. Köpeklerin, atların, eşeklerin, koyunların, keçilerin ve tavukların birleşmelerini yakından izlerler. Hayvanlardaki kadar açıklıkla olmasa bile ana ve babalarını görürler.

Gördüklerini aralarında uygulamak baş eğlencelerinden biridir. Nazmi'nin bu konulardaki çekingenliği, çekingenliğin de ötesinde bir anlam taşıyordu.

Nazmi, hiç bir şey anlamıyor, anlamak da istemiyordu. Çocuklar o'nun bu durumundan ellerinden geldiğince yararlanmak istiyorlar ve dilediklerini de yapıyorlardı.

Günü geldi, Nazmi sünnet oldu. Ardından babası Nazmi'yi «Kuran» kursuna yazdırdı. Sekiz on çocuk bir arada okuyorlardı. Babası, Nazmi'yi hocaya teslim ederken eti ile kemiğini de birlikte verdi. Oğlundan vaz geçmiş gibi bir tavır takınıyordu. Bu saf, aptal görünüşlü oğlanın olağanüstü yetenekleri olduğu bir ay içinde ortaya çıktı. Korkunç bir belleği vardı. Hoca ne söylerse, noktası ile virgüllü ile aklında tutmayı başarıyordu. Arkadaşlarının hatta hocasının şaşkınlığı içinde «Kuran» ı üç dört ay içinde ezberleyip bitirdi. Bir şeyi yeniden söyleyebilmesi için bir kez duyması yetiyordu...

Hocası Nazmi'de Tanrı vergisi, «gizli sırları aşikar eyleyen» bir hal olduğuna inanıyordu. Nazmi hiç de öyle bir istekde bulunmadığı halde, yavaş yavaş hocayla öğrenci yer değiştirmeye başladılar. Herşeyden önce, hocası Nazmi gibi bütün «Kurani» ezbere okuyamıyordu.

Nazmi ondördüne gelipte buluşa erince, yani kestiği yenir olunca, köyün hocalığını eline aldı. Gerçi resmen atanmamıştı ama kendisine ders veren hoca da başta olmak üzere bütün köy, Nazmi'nin hocalığını benimsemişlerdi. Önceleri oğlunu küçümseyen babası, şimdi Nazmi'nin çevresinde dört dönüyordu.

Artık köyde kimse Nazmi ile alay etmiyordu. Nazmi'nin tanrısal gücü bütün köyce benimsenmişti. Nazmi Hoca'nın ünü gün geçtikçe arttı. Parası pulu çoğaldı. Dünya sorunları ile pek ilgilenmeyen Nazmi Hoca, para sorununda öyle davranmadı. Parayı seviyordu, ne yapacağını pek kestiremiyordu ama seviyordu... Uzak köylerden akın akın insanlar gelmeye başladı. Kızlar, gelinler, kadınlar, erkekler Nazmi'nin kapısının önünde sıraya giriyorlardı. Ye-

di derdin devası, Nazmi Hoca'nın bir tutam soluğundaydı... Hastalarından biri iyi olmayınca, en az Nazmi Hoca da hastası kadar bu işe şaşıyordu... Hocalara karın, göbek açmaya alışmış olan kadınlar kızlar, daha Hoca bir şey demeden göbeklerini, karınlarını alabildiğine açıyorlar, Nazmi'nin tanrısal ellerine, güçlü nefesine bırakıyorlardı... Nazmi bu açılıp saçılan göbeklere, karınlara, bacak aralarına yolunmuş bir tavuğu bakarcasına bakıyor, dualarını okuyup sıralarını savuyordu. Nazmi yaptığı işin kutsal gücüne inanıyordu...

Nazmi Hoca'yı onaltısına bastığı yıl evlendirdiler... Köyün en güzel kızıydı Asiye. Onüç yaşına yeni girmişti ama, en azından onbeş, onaltı gösteriyordu.

Etli, butlu, kanlı canlı bir kızdı. Hocayla evlenmeden önce İhsan adında bir bıçkınla epeyce alışverişte bulunmuştu. Dağ köyleri ova köylerine benzemez. Oralarda sevişmek daha kolay, daha çabuk olur. Yaşama sevinci, isteği, daha erken uyanır. Bunda serbestliğin de büyük payı vardır. Ova köylüleri, dağ köylülerine oranla daha bir ezik, daha bir filozofturlar. Candarma bile, dağ köylerine az gider.

Nazmi Hoca, daha ilk gece ipin ucunu karısına kaptırdı. Asiye kocasının sevişme işlerindeki bilgisizliğine önce şaştı, sonra elinden geldiği kadar öğreterek, yarı yarıya gerdek işini kendisi başardı. Asiye kadın, kocasının aptal olduğunu o gece anlamıştı. Gençliğin, kadınlığın getirdiği sınımsız bir önsezi ile anlıyordu bunu. Evlenmeden önce, o da, tıpkı ötekiler gibi, Nazmi Hoca'nın bir «Ermiş» olduğunu sanıyordu. Korkusu büyüktü. İhsanla olan ilgisini anlayacak diye ödü patlamıştı.

Evlenme işinden bir ay sonra İhsan'ı yeniden buldu. Hoca'nın evi, köyün dışına doğru, yepyeni bir yapıydı. Hoca geceleri camiye gider gitmez İhsan içeri giriyordu. Bir gece İhsan'la Asiye sevişmelerini bitirmişler sedirin üstünde yarenlik ediyorlardı. Tam bu sırada kapı açıldı, içeri Nazmi Hoca girdi. Anlamamış gözlerle ikisine de bir süre baktı. Asiye, hiç bozulmadı.

—Belim ağrıyordu da İhsan abime, ıcık ovdurdum, dedi.

Nazmi Hoca bu açıklamadan ötürü sevinçli, köşeye kuruldu. Asiye ikisine de birer kahve yaptı. İçtiler: İhsan heyecandan az daha ölecekti. Biraz sonra, o da Asiye'nin daha önce söylediklerine «Hoca'nın bir aptal olduğuna» inandı. İhsan gittikten sonra, Nazmi karısını önüne oturttu, en içten dualarla okudu, üfledi, sonra yattılar. Yatakta Asiye fık fık gülüyor, Hocayı bir türlü uyutmuyordu. Bir aralık kadın,

— Hoca müjdemî isterim. Dedi.

— Hayrola?

— Çocuğum olacak.

— Allaha şükürler olsun.

Nazmi Hoca hemen kalktı, iki rekat namaz kıldı.

*

Günlerden bir gün, çevredeki köylerin ne kadar hocası, imamı varsa, Nazmi Hocayı ziyarete geldiler. Ova köylerinden gelenler bile oldu. Oysa ova köyleri, oldum olası dağ köylerini küçümser, küçük görürdü. Bütün hocalar toplanınca, Nazmi Hoca'nın sınavı başlamış oldu. İki gün iki gece sür-

dü bu sınav. Genç Hoca, iki gün iki gece hangi ayeti istedilerse ezbere okudu. Başka hiç bir lâfa karışmadı. Onun bu suskunluğu, bilgisinin derinliğine verildi. Dağlar yerinden oynuyordu. Köylüler bayram içindeydi. İhsan bile, o gün, işlediği günaha tövbe etti ve gerçekten de bir daha Asiye'nin yanına uğramadı. Büyük gündü o gün.

Üçüncü gün Hocalar dağılmaya başladı. En yaşlıları bile Hoca'nın elini öpmeye kalkıyordu. En sona kalan bir tanesi, bütün gücü ile Nazmi Hoca'nın ellerine sarıldı.

— Sen, dedi. Sen bir evliyasın, çoğa kalmaz, sabah namazını Kâbede kıalarsın. Nazmi Hoca bütün saflığı ile sordu,

—Nasıl?

Adam bu sorudan sonra büsbütün iman etti. Nazmi Hoca'nın elini bir daha öptü, kendinden geçmiş mırıldandı.

— Uçarak, şeyhim, efendim, uçarak!...

Ardına dönüp bakmadan, hızlı hızlı yürüdü gitti, bayır aşağı. Nazmi Hoca ise gününü soramadığı için üzgün, olduğu yerde kala kaldı. Eve gelir gelmez karısına müjdeyi verdi.

— Kadın, bize uçmak nasip olacak.

Asiye İhsan'ı kaybetmenin verdiği hırsıyla sordu,

— Ne zaman?

— Bilmem, sormayı unuttum, yakında, yakında inşallah!...

Mayıs sonlarında, güzel bir ilkyaz sabahı başlıyordu. Tatlı bir sis dereleri doldurmuştu. İnce bir çam kokusu ortalığı kaplamış, sabahın tadını arttırmıştı. Bütün Doğa alabildiğine yaşıyordu. Nazmi Hoca kalktı. İşine geç kalmış insanların te-

lâşı içinde giyindi. Abdest aldı. Asiye umursamaz umursamaz uyumaktaydı. Nazmi Hoca gittikçe gelişen göbeğini taşımakta güçlük çekerek büyük kaya'ya doğru yürüdü. Kaya'ya gelince durup aşağı baktı. Aşağısı görünmüyordu. Sis kalın bir yatak gibi dereyi kaplamıştı. Küçük bir kuş yanından seğirtip, kalktı. Hoca bir kuşa baktı, bir kaya'ya. Sonra, ağır ağır kaya'nın üstüne çıktı. Ellerini iki yana açtı, ince kadınsı sesiyle bağırdı.

— Ya Allah!...

Bir an boşlukta durur gibi oldu. İlk başından sarığı ayrıldı, sonra; kendisi açılan cübbenin içinde, sislerin arasında kayboldu gitti.

Nazmi Hoca'nın uçup gittiğine bütün köy inanmıştı. Tam bu sırada, sığırtmacın biri densizlik edip Hoca'nın ölüsünü, derenin içinde buldu. Köy halkının bazıları bu ölüye inanmak istemediler. Hoca'nın ölüsüne bir bakıma kıızıyorlardı. Sonunda ister istemez inandılar. Bu sefer yeni bir masalın ardına düştüler. Ortaklaşa bir hayal kurdular.

— Mübarek adam, mübarek adam. Ne vardı kendine bu kadar güvenecek? Allaha ağır vardı işte. Gördün mü başımıza gelenleri, şimdi sen cennette hurilerin, gılmanların arasındasın ama, bizi ova köylerine rezil ettin. Kur'anı Kerimi yanına alıverseydin ne olurdu sanki?

İçlerinde Hocayı uçarken görenler çıktı. Düşmesini bile anlatanlar vardı.

«Dümdüz uçup giderken, birden bire takla güvercin gibi boşlukta iki kere dönüp düşüvermişti.» Bu buluş herkesi sevindirdi. Belleğine güvenmese, olmazdı bu dediler.

Asiye'yi Hoca'nın korkusundan kimse almadı. Bir Evliya karısı ile aynı yatağa yatmak akıl alacak iş değildi. Asiye İhsan'a haber üstüne haber gönderdi. İnsan her haber alışında biraz daha öteye kaçtı. İlçe'ye pazara indiği bir gün, Asiye şöför yardımcılarında biriyle işi pişirdi. Hocadan kalma paraları bir bohçaya doldurdu, iki sevdalı aldılar başlarını büyük kentlere doğru uçup gittiler...

MUSTAFA'NIN SICAĞI

Develi'den Ayvazhacı köyüne giden bir yol vardır. Bakımsız olduğu kadar güzel, pudra şekeri inceliğinde tozlarla kaplı, yapayalnız bir yol. Bir kağını zor geçer üstünden. Eskiden, köyler arasında Amerikan traktörlerinin ya da pazarcı kamyonlarının gidip gelmediği günlerde, çok işlek bir yolmuş burası. Ben de hatırlarım işlek bir yoldu. Şimdi pazar arabalarına verecek parası olmayan köylüler kullanır burayı. İki bacağından başka dayanacak yerleri olmayan köylüler. Akşam üstleri dökülürler, yola.

Mustafa iki yıl önce evlendiği ve bir yıl öncede Başkatib'in yanına hizmetçilik etsin diye verdiği karısını almış köyüne dönüyordu. Hava dayanılmaz kadar sıcaktı. Mustafa'nın karısı kucağında çocuğu, kağının ortasına bağdaş kurup oturmuştu. Ortalıkta rüzgar olmadığı halde, öküzlerin her adım atışında yerdeki kumlar, toz köpükleri yaparak kalkıyor, Mustafa'nın genzini dolduruyordu. Mezarlığı geçince yol sola doğru kıvrılır. Develi

bağlarının yüksek duvarları, burayı yoldan çok, kapısız penceresiz garip bir sokağa benzetir.

Develi'de yüz tane cin, hortlak hikâyesi varsa, doksanının konusu bu gariplikle güzelliğin karıştığı yerden çıkmıştır. Bağları geçince, yol değişir. Develi görünmez olur. Mustafa kağnı'nın yanında yürüyordu. Mustafa şapkasını çıkardı. Kirli bir mendille ensesinde biriken terleri sildi. İlk gece bile karısından, böyle utanmamıştı. Bir aralık çaktırmadan karısına baktı. Çocuğunu kucağına almış, sıcaktan korumak ister gibi başını üstüne eğmişti. Yol yeniden sola doğru kıvrıldı. Öküzler sağlam kalın bacakları ile bastıkları yerden toz köpükleri kaldırmakta devam ediyorlardı. Mustafa gözlerini kırparak ileri baktı. Kuyu'yu görünce sevindi. Öküzleri mesesledi, kağnının gıcirtısı daha bir arttı. İri bir kartal çok yükseklerde dolanıp duruyordu. Kuyu'nun yanına gelince, öküzlere bir «ohha» çekti. Hayvanlar durdu. Kuyunun başına gitti. Aşırma'yı serinliği yukarı kadar vuran, derinliğe koyverdi, gözleri ile, aşırmayı çıkarmasına yardım eden kaldırıcı uzun uzun izledi.

Karısı, sesini çıkarmadan bir Buda heykeli gibi sakin oturuyordu. On dört onbeş yaşlarında ancak vardı. Birden kocasına dik dik bakmaya başladı.

Tıpkı bir hayvana bakar gibi bakıyordu. Ne sevgi, ne düşmanlık, sonsuz bir «hayret» içinde.

Mustafa Aşırma'yı kuyunun ağzından eli ile çıkarırken bu bakışın farkına vardı. «Öldürsem» diye, düşündü. Bu sabah Başkatibin evinden aldığından beri, doğru dürüst iki kelime bile konuşmamışlardı. Büsbütün yabancı imiş gibi geliyordu. Mustafa'ya, karısı. Mustafa aşırmayı tepesine dikti. Bu su iç-

mek değil, duş almak gibi bir şey oldu. Aşırmadan akan sular, çenenin iki yanından aşağı boşalıyor, içtiğinin en azından beş misli fazla su, göğsünden aşağı inerek Mustafa'yı ıslatıyordu. Mustafa, suyunu bitirmişti ki, karısı kağnıdan aşağı inmek istedi. Bu arada, eteği kağnının kenarına takıldı. Kalçaya kadar sıyrılan eteğin altından, Mustafa'nın gözleri, mermer gibi diri, bir çift bacadan bir şey göremedi. Önce bu duruma bir hayli şaşı. Sonra, şaşkınlığı büyük bir kızgınlık halini aldı. Eteğini çabucak örten karısına ulur gibi bağırdı,

— Donsuzmu geziyon, donun nerede kaltak?

Ses aşağıda, dere yankılar yaparak dört beş kere dönüp dolaştı.

«Donun nerede?, Donun nerede?, Donun nerede?».....

Kadın erkeğini küçük gören, bilgisizliğini bağışlay bir tavırla cevap verdi.

— Nerede olacak bacağımda.

Mustafa bu kadar büyük bir yalanın, böyle güpegündüz söylenmesini anlamamış gibi, sıcağın altından gözlerini kısarak karısına baktı. Bir kedi çevikliği içinde, yerinden fırladı, sağ elinin tersi ile kadının yüzüne bir şaplak indirdi. Kadının kafası boşlukta bir an sallandı, ağzının kenarından ince bir kan usul usul akmaya başladı. Korkusuz, büsbütün küçültücü gözlerle, adamın suratına baktı, hiç bir şey söylemeden eteğini yukarı doğru kaldırdı. Eteklik kalktıkça, gün görmemiş bir çift bacak olduğu gibi meydana çıktı. En sonunda siyah küçük jarse bir kilot görüldü. Mustafa bunun ne olduğunu anlamak istermiş gibi bir süre baktı, kadın hiç sesini çıkarmadan bekliyordu. Mustafa kekeler gibi konuştu.

— Bu ne?

Kadın bilgisizliğin böylesine acırmış gibi cevap verdi.

— Ne olacak, don işte.

Mustafa kelimenin bütün anlamı ile yıkılmıştı. Bunun don olup olmadığı hakkında hiç bir fikri yoktu. Ezik, özür diler gibi sordu.

— Nereden aldın bunu?

— Başkatibin karısı verdi?

— Onların donu böyleymiş?

— Böyle işte.

Başkatibin karısının donu. Mustafa artık karınca gibi yerlerde geziniyordu. Attığı tokatı falan unutmuştu, sıcaklığın altında bambaşka istekler içini kavramış yakıyordu. İki adım geriledi...

— Su içenmi?

Kadın kağının kenarına dayanmış bakıyordu.

— İçmem.

Mustafa kasketinin tozunu kuyunun kenarına vura vura çıkardı. Sıcak cehennem gibi ortalığı yakıyordu. Gök yüzüne baktı, biraz önceki kartal daha aşağılarda dolaşıyordu.

— Leş arıyor ırzı kinetli. Dedi.

Elinde bir tüfek olsaydı şimdi, hiç acımadan, on el, yirmi el, ateş ederdi. Karısına bir daha baktı,

— İçmiyecen mi?

Kadın kafasını aşağıdan yukarı salladı. Bu sırada kağnı'nın içindeki çocuk ağlamaya başlamıştı. Kadın hemen kağnyaya atladı, dolgun dik göğüslerinden birini çıkarıp, çocuğun ağzına dayadı. Mustafa kuyu'nun başına bıraktığı mesesi hırsıyla kaptı, sarı tombul öküzün sağrısına bütün gücüyle indirdi.

Hayvan can acısı ile, yürüdü. Mustafa yine kağının yanında gidiyordu, kadın Mustafa'ya bakıyordu. Mustafa ise, bütün Doğa'nın, kartalın, yolun, kayaların, hatta sıcağın kendisine baktığını sanıyordu.

Küçük bir kıraç yılanı kağının gıcirtısından korkup dereye doğru kaçtı.

DİNDARLARLA, İRGATLAR

Seyhan nehri; sazlıkların, iki yani geniş bir ovanın içinden geçerek varır Akdeniz'e ulaşır. Seyhan'ın iyi yanı da canlıdır. İnsan olmadığı zaman bu canlılığı, hayvanlar çeşitli kuşlar sürdürüp götürür. Seyhanın boz bulanık suyu; sarı ağızlı, uzun bıyıklı, insan kövdesi iriliğinde çirkin yayın balıkları ile doludur. Kimi zaman bunlardan bir ikisi kıyıya düşer. Debelene debelene ölürlür .İnsan varsa, insan, yoksa yırtıcı kuşlar, Seyhan'ın kıyısına inen çakal cinsi hayvanlar iştahla bu beyaz etten yararlanırlar.

Bin dokuz yüz elli yılından sonra, Seyhan'ın iki yanı daha çok insanla doldu. Bunların çoğu Ova'ya çalışmaya giden ırgatlardı. Yüzleri kavruk çatlak, kendi dünyaları içinde kimi zaman mutlu kimi zaman mutsuz; yanlarında yorganları, eşeklerle kamyonlarla durmadan Güneye inerlerdi. O, yıllarda büyük kentlerde bir para bolluğu baş göstermişti. Ağasını bulan, işini bir parça yoluna koyan geçinip gidiyordu.

Bir garip mutluluk başlamıştı ülkede. Bir çeşit sarhoşluk. Halk yığınları kendilerini, kendilerinin yönettiğini sanıyorlardı. Demokrat Parti, Halk Partisi lâfı herkesin çok hoşuna gidiyor, durmadan dinlenmeden bu lâfı ediyorlardı. Oyuncak bulmuş yoksul çocuklar gibiydiler. Başlangıçta şaka ile başlayan düşünce ayrılıkları gitgide tehlikeli bir durum alıyor, ağız şakaları küfüre, küfürler sille tokada bindiriyordu işi.

Çoğurluk Demokrat Partide olduğu için CHP liler daha alttan almak zorunda kalıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğunun Sünnî - Şîf ayrılığı, Cumhuriyet çağında DP. ve CHP. olarak yeniden ortaya çıkmıştı. Birbirlerinden kız alıp vermiyorlar, kahveleri, camileri, her şeyi, yavaş yavaş ayırıyorlardı.

Bu sıralarda uyuyan bir yılan birdenbire başını kaldırdı. Kara çember sakallı, elleri tesbihli, başları takkeli bir takım adamlar ortalıkta dolaşmaya başladılar. Tanrı adına konuşuyorlardı. Kadınların apış arasından erkeklerin davranışlarına kadar her yere el uzatıyorlar, çevrelerini etkileri altına alıyorlardı. Köyleri, ilçeleri, bucakları, mahalleleri, evlerin içlerini kendilerine çalışma alanı olarak seçtiler. Tanrı adına konuştukları için büyük bir karşılık görmeden kara bir sis gibi Türkiye'nin her yerine yayıldılar.

Seyhan nehri, bütün bu olanlara aldırmadan Akdenize doğru olan bitmez tükenmez yarışını sürdürüp götürüyordu.

Bin dokuz yüz elli bir yılının ramazanı Ova'nın sıcağı bitmeden gelmişti. Kimi ırgatlar, köylerine dönmeye başlamıştı. Cebinde beş on kuruşu olanlar, keyifli, cakalı, bütün bir kışı sırtüstü yatıp geçirmek hevesi ile kamyonların üstünde ver yansın

ediyorlardı türkülerin gözüne.

Mustafa ile Recep, «Herkes Mersine giderken» bu ikisi tersine gidiyordu. O yıl hangi işe el atsa-lar altı cılk çıkmıştı. Ova'ya yeni iniyorlardı. İş artıklarını toparlayıp beş on kuruş çıkarma umudun-da idiler. Seyhan'ın kıyısına yakın köyler-den birinin önüne konakladılar. Ramazanın sıcağı içlerine çökmüştü. Sıcakın etkisinden ikisi de bit-kindi. Bulundukları yerden köy görünmüyordu. Anadan uryan soyundular. Nehrin bulanık sularına girdiler. Üstlerindeki toz toprak gitti. Ellerini ön-lerine tutarak sudan çıktılar. Kirli içliklerini, elbi-selerini giydiler.

Eşeklerin üstündeki heybelerden ikisi de azık-lıklarını indirdi.

Yorgunluğu geçen Recep, eşeğe bakarak, Mus-tafaya döndü :

— He mi lan?

— Tövbe et lan mübarek Ramazan günü.

Recep utanmıştı. Yüzünü alev alev bir şey ya-ladı geçti. Bağırmaya başladı.

— Şaka ediyom gavat! Essah mı belledin?

Oturdular. Pis çıkınların içinden, kurumuş «Yufka» ekmekle çökelik peynirini çıkardılar. Yay-dıkları yaygının üstüne koydular.

Bu sırada ilerdeki fundaların içinden, dört çem-ber sakallı çıktı. Eşeklere binmişler. Sıcaktan, ter içindeki boyunlarını tuta tuta bir yere gidiyorlardı. Bizimkilere yanaşınca biri eşeğin üstünden atladı. Bu iri kıyım, fırın küreği gibi elleri olan bir herifti, Kara sakalı göğsüne kadar uzanıyordu.

— Napıyorsunuz ulan? diye bağırdı.

Receple Mustafa şaşırdılar. Sorulanı anlamamış gibi adamın yüzüne baktılar. Adam sorusunu yeni-

ledi.

— Size soruyorum kâfirler! ne yapıyorsunuz?

— Yorulduk ta dinleniyoruz ağa.

— Mübarek Ramazanda bu ne biçim dinlenmek yezitler?

— Seferiyik de ağa.

Ağa geldi. Önlerindeki bohçayı topladı. Recepte Mustafa'nın şaşkın bakışları altında üç kere öpüp, üç kere başına koyduktan sonra, bütün azığı nehre kaldırıp attı. Pis bohça, su alıncaya kadar bir süre ırmağın üstünde gitti. Elli altmış metre ötede yavaş yavaş nehrin derinliklerine dalıp kayboldu.

Mustafa'nın tepesi atmıştı. Adana'ya kadar bütün yiyecekleri bu idi. Birden yerinden kalktı, herfin yakasına sarıldı. Ötekiler de eşekten indiler. Recep de ister istemez yerinden kalktı. Önceleri kavgayı durdurmak ister gibi bir şeyler yaptı. «Ağalar» dedi, «Mustafa» dedi. Olmayınca o da kavgaya girişti Mustafa ile Recep söğmeden döğüşüyorlardı. Sıcığın altında karşı tarafın bağırması ortalığı kaplıyordu.

— Kâfir-i bîdinler!..

— Gâvur enikleri!..

— Katli vacip, katli vacip!..

Kavga uzun sürmedi. Dört çember sakallı, Mustafa ile Recebi yere yatırdılar. Eşeklerinden aldıkları iplerle ince bileklerini arkadan bağladılar. Fırın küreği gibi eli olan adam, yolunan sakalının hıncını almak için Mustafa'nın karnına bir tekme indirdi. Mustafa iki büklüm oldu. Nefes alır almaz da ilk küfrü tekmeyle atana savurdu.

— Hay senin dinini, imanını, kitabını

Cümlelerin arkası gelmeden, yüzüne yediği ikinci bir tekme ile bayıldı. Suratından sıcak bir kan top-

rağa doğru akıyordu. Çember sakallı.

— Dinimize, benim dinime ha'... dedi.

Eşğine gitti. İri bir bağ budama bıçkısı aldı. Yanındakilere döndü.

— Bunların katli vacip, ben gördüm kitapta yeri var.

Onlar da geldiler. Mustafanın ayaklarını tuttular, Hoca efendi bir dizini toprağa dayadı, Mustafanın kafasını sol eli ile tuttu, ensesinden koyun keser gibi kesmeye başladı.

Receb'in gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Mustafa baygındı. Bir aralık kendine gelir gibi oldu. Durmadan boynunu çekmek, bıçağın altından uzaklaştırmak istiyordu. Bir şeyler söylemek istedi. Olmadı. Can kaygusu ile debelendi. Çember sakallı, usta bir kasap gibi işini görüyordu; bir yandan da;

— Dünyayı siz bu hale soktunuz, ırz bırakmadınız, namus bırakmadınız, diye söyleniyordu.

Mustafa fazla güçlük çıkarmadı. Hemen öldü. Toprağın üstü Kurban Bayramında kurban kesen zengin bahçesine dönmüştü. Kıpırmızı bir kan yavaş yavaş pıhtılaşıyordu.

Çember sakallı ağır ağır ayağa kalktı. Bir takım dualar mırıldanıyor. Tanrıya şükürler ediyordu. Duasını bitirince gözleri Recebe ilişti. Recep bağılıyor, ağlıyor, yalvarıyor, oruç yemeyeceği üstüne yeminler ediyor, ayaklarını öpmek için yüzükoyun sürünmeğe çalışıyordu. Dört çember sakallı ayakları dibinde sürünen bu yaratığa merakla, ilgi ile baktılar. Recebin ağzı toz toprak içindeydi. Elleri arkasına bağlı olduğu için, ne yaptığını bilmiyor, olanları anlamak istemiyordu. Çember sa-

kallı birden ayağı ile Recebin ensesine bastı. Gövdelerini ağır ağır sağ yanına çevirdi, kendine saygı ile bakan üç kişiden en gencine,

— Bunun sevabını sana bırakıyorum, dedi. Hadi kes kâfirin kafasını.

Genç sakallı ürkek ürkek yanaştı. Hocanın elinden kanlı bıçkırı aldı. Korktuğu belli oluyordu. Recep ise anlaşılmaz bir takım şeyler söylüyor, arada bir «Allah» «öpeyim» gibi lâflar, ediyordu.

Genç çırak hocaya baktı. Hoca,

— Kes diyorum sana, dedi.

Sonra öteki ikisine döndü :

— Bağlayın ayaklarını debelenmesin, dedi.

Onlar, Recebin ayaklarını bağladılar. Çember sakallı da ayağı ile Recebin sırtına bastı. Genç çırak, kuvvetsiz kuvvetsiz, bağ bıçkısını Recebin ensesine sürüyordu. Receb bıçkının testere dişlerini ensesinde duyar duymaz, öyle bir sıçradı ki, Hoca ile çırak sırt üstü yere düştüler. Recep bir metre ileri çekirge gibi sıçradı, kapaklandı.

Bu karşı koyma, bu davranış çember sakallıyı çileden çıkardı. Yerden iri bir taş alıp Recebin kafasına indirdi.

— Dinsiz, kâfir, kâfir, kâfir!..

Gözleri dönmüştü, çırağın omuzundan yakaladı.

— Bitir şunun işini dedi.

Biraz sonra toprağın üstünde elleri sırtlarına bağlı iki ölü yatıyordu. Dört çember sakallı, ölüleri omuzlarından tutup Seyhan'a attılar. Gövdelerinden

ayrılan başları da saçlarından tutup suya bıraktılar. Recepte Mustafa'nın açık gözlerinde ne olup bittiğini anlamıyan insanların şaşkınlığı vardı. Dört çember sakallı, hiç bir şey olmamış gibi eşeklerine bindiler. Fundalıkların içine doğru sürüp gittiler.

Seyhan'ın suları, bu sırada Recep'le Mustafa'yı geç kaldıkları Adana'ya doğru sürükleyip götürüyordu.

DUL KADIN

Bundan on beş yıl kadar önce, Kayseri ilinin çevresindeki köylerden birinde, on altı yaşlarında genç bir kız yaşıyordu. Köyün iki ağasından birinin tek kızıydı. Çekik yeşil gözleri, gelişmiş iri göğüsleri, selvi kavağı gibi uzun boyu ile, köyün içinde bir fırtına gibi dolaşırdı. Yalnız erkekler değil, yaşını başını almış kadınlar da Kezban'a bir tuhaf bakarlardı. Baş kasketli, bıyığı yeni terlemiş bir yığın delikanlı, Kezban'ın yüzünden gurbete çıkmış, yok olup gitmişlerdi. Koskoca bir ağa kızıydı. Kezban. Olura ol-maza verilemezdi.

Günün birinde; Kezbanların kapısı çalındı. Gelen köyün öteki ağası idi. İki adım ardında Hoca ile öğretmen duruyordu. Buyur edildiler, baş köşeye oturtuldular.

— Allahın izni, Peygamberin kavli ile, Kezbanı istemeye geldik.

Kezban'ın babası ağırdan aldı,

— Kismetse olur.

Konuşmalar oldukça uzun sürdü. Kolay değil iki

ağa çocuğunun evlenmesi. Sayısız gidip gelmelerden sonra, Kâzımla Kezban dünya evine girdiler.

İkisi de genç, ikisi de güzeldi. Sevişmeleri kolay oldu. Gerdeğe girdikleri gecenin sabahı yalancıkdan şöyle bir ortada göründüler.

Kâzım işe mişe boş verdi. Her ikisi içinde sonsuz bir sevişme çağı başlamıştı. Güneş köyün üstünde üç dört mızrak boyu yükselmeden, yataktan çıkmak akıllarına bile gelmiyordu. Kâzım öğle sonları yalancıkdan ortaya çıkar, tarlaları bir dolaşır, bir iki dakikalığına kahveye uğrar, sonra işine geç kalmış insanların telâşı içinde eve yollanırdı. Eve gelir gelmez de ilk komutunu Kezbana duyururdu.

— Sancılanıyorum, yatağımı hazırla yatacağım!..

Kezban ev halkının, görümcesinin kıskanç ve kızgın bakışları altında odaya girerdi, oysa yatak daha toplanmamış dururdu.

Odanın kapısını örter örtmez, fıkır fıkır gülerek soyundular, anadan doğma yatağa düşerlerdi. İkisi de utanmak nedir bilmiyorlardı. Doğa'nın kendilerine verdiği gücü gelecek kuşaklara aktarmak için sonsuz bir çaba içinde yaşadılar.

Günün birinde muhtar Kâzımı askere çağırان kâğıdı getirdi. Korkunç kötü bir ayrılık oldu bu. Alıp gittiler Kâzımı. Kâzım giderken, Kezban ağlamaktan çok yaralı bir hayvan gibi inledi. Bu ayrılıktan sonra, Kezbanın üstüne bir durgunluktur çöktü. Kâzımdan gelen mektupları ilk okulda öğrendiği kırık dökük okuma yazması ile bir solukta okuyor ve hemen cevap yazmaya oturuyordu. Kendi de farkında olmadan açık saçık şeyler yazıyor, bıraktıkları geceleri yeniden yaşamaya çalışıyordu. Bir gün Kâzımdan bu kadar açık saçık yazmamasını is-

teyen bir mektup aldı. Mektuplar okunuyordu. Kezban utancından öleceğini sandı. Ne var ki çok sürmedi bu duygusu, yine bildiği gibi yazmaya başladı. Düşlerinde öyle şeyler görmeye alışmıştı ki mektuplar ona pek aykırı gelmiyordu.

*

Kâzım gittikten yedi ay sonra kara haber geldi yetiştii. Bir (GMC) kamyonu bir daha getirmemek üzere alıp gitmişti onu. Kezban Kâzımın öldüğünü duyunca hiç konuşmadı, alışlageldiği gibi bağırıp çağırmadı. Üç dört gün hiç bir şey yemedi, haftasına kalmadan pılsını pırtısını toplayın babasının evine döndü. Geceleri yatakta durmadan Kâzım'la boğuşuyordu. Ölmemişti Kâzım. Yanına uzanıyor, eskisi gibi öpüp seviyordu kendisini. Bir süre sonra Kâzım gelmez oldu. Kocası başka bir kadına gitmiş gibi, kendi kendine söylenmeye, Kâzım'a küfürler etmeye başladı. Durmadan dudaklarını yalıyor, bir lâf söylenecek olsa cinleri tepesine çıkıyor, önüne gelenle hır çıkarıyordu.

Aradan beş altı ay geçmeden yeni düğünler gelmeye başladı. Babası gelenleri kesin olarak geri çevirdi. Hoca efendi'nin araya girmesi bile işe yaramadı. Kezbanın babası düşüncesini Hoca'ya açıkça söyledi.

— Hoca efendi, dinle beni. Ben kızımı ancak bir kere everirim. Benim kızım bir kere er yüzü görebilirdi onu da gördü. Ondan ötesi bize haram, benim anam babamın üstüne er almadı. Babam öldüğünde Kezbanın yaşında ya var, ya yoktu. Aç değil, açık değil, kırsın dizini otursun evinde. İşte benim son sözüm bu!..

Karşısındaki başka biri olsa Hoca belki de din iman lâfları etmeye kalkardı, ne var ki koskoca ağa ile arasını açmak pek işine gelmiyordu.

— Sen nasıl bilirsen, öyle olsun Ağa!.. Dedi.

Bu konuşmanın ardından istekler gerçekten kesildi. Bir aralık kaçırma lâfları dolaştı ortalıkta. Sonra onun da arkası tükendi.

Bir akşam babası Kezbanı yanına çağırdı.

— Bak Kezban, benim namusumu el alemin yanında iki paralık edersen, yaşatmam öldürürüm seni. Kaderine küs evinde otur. Bundan sonra tarlaya falan gitmek de yok sana. Başına bir hal gelirse kaldır kendini kayadan aşağı at, görünme gözüme.

Kezban, avuçları dizlerinin üstünde dua eder gibi açık, babasını dinledi. Kısık bir sesle,

— Sen meraklanma baba, namusuna halel getirmem senin. Dedi.

Ağa odadan sevinerek çıktı. Babası odadan çıkar çıkmaz Kezban'ın içine tanrısal bir korku düştü. Babasının yanından gitmesini istemiyordu, gerçi onun yanında da pek rahat değildi, ne var ki, kendini daha bir güven içinde duyuyor, dış tehlikelere karşı korunuyormuş gibi oluyordu. Odanın içinde bir süre avare avare dolaştı. Bir sıkıntı ağacı göğsünün ortasında durmadan büyüyor, bütün damarlarına kök salıyordu. Ağlamak istedi beceremedi. Canı odanın dışına bile çıkmak istemiyordu. Dışarda tehlike vardı. Bu tehlikenin ne olabileceğini bir an düşünmek istedi, vardığı sonuç korkunç oldu. Onun için tehlike erkekti. Bütün erkekler... Sanki herkes yüreğinden geçeni okuyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Eski kaynanası adını azgına çıkarmıştı. Öz anasının da kendisine aynı gözlerle baktığını duygu yolu ile anlıyordu. Ara sıra eski bir sevgiliye uğrar gibi, gecelerine Kâzım giriyordu. Kezban sonunda bu girmelerden iğrenmeye başladı ve Kâzım'a düşman kesildi. Sevmiyordu Kâzım'ı artık, başına ge-

lenler hep onun yüzündendi, kendisini baştan çıkaran bütün bu isteklere, duygulara alıştırır oydu. Ara sıra ağabeyi'nin karısına gözlerini diyor, hırsla kinle bakıyordu. Yavaş yavaş Kezban'ın namusu dürüstlüğü çevrede duyuldu, hiç bir erkeğin yüzüne bakmayışı onu bir çeşit Azize yaptı. Yalnız anası ile arası açıktı. Kadın ne söylese tersliyor, hep dikine dikine cevaplar veriyordu. Bir temizlik hastası olup çıkmıştı, her şeyi en azından iki kere yıkamayı huy edindi. Erken saatlerde kalkıyor evi bir ucundan öteki ucuna kadar silip süpürüyor, bir dakika boş durmaktan ödü patlıyordu. Bir ara ağabeyi gurbete çıktı, çeşitli düşüncelerle gelini Kezban'ın odasına verdiler. El kızıydı, ne olur, ne olmaz vardı. Gelinle Kezban aynı yatağa yattılar. Kezban bedeninin yanında bir başka beden görünce irkildi. Uyudular. Uyur uyumaz, Kâzım Kezbanın düşüne girdi. Birbirlerine deli gibi sarıldılar. Eski günler sanki yeniden gelmişti. Sabahleyin uyanınca, Kezban, Ayşe'nin kendisine garip garip baktığını gördü, pek bir şey anlamadı. Ve birdenbire kendini suçlu bulmaya başladı. Öğleden sonra bu duygu yerini büyük bir dostluğa bıraktı. Artık Ayşe'nin tek koruyucusu olmuştu. Anası Ayşe'ye kötü bir lâf söyleyecek olsa, yavrusunu koruyan bir kartal gibi karşısına dikiliyor, çatır çatır cevabını veriyordu. Bu durum anasının hoşuna gitmedi gelinini çekip kızının koynundan aldı. Kezban eteğine gaz bulanıpta tutuşmuş gibi dört dönmeye başladı ortalıkta. Anasına ağza alınmayacak sözler söyledi. Sonunda yorgun düşen bir savaşçı gibi, kendi kendine teslim oldu. Artık kendi bedeninden iğreniyordu. Bir aralık anasını da kendisini de öldürmeyi düşündü. Olmadı. Saçlarını taramıyor, üstüne başına bakmıyor,

eski bir hıristiyan keşişi gibi aptal aptal ortalarda dolaşıyordu.

*

Kâzımın ölümünden sonra tam dört yıl geçmişti. Bu dört yıl içinde Kezban belki bin çeşit duygunun, bin çeşit isteğin baskısı altında ezildi durdu. Ne yapsa kendine varamıyordu. Kendi bedenini görme-
mek için yıkanmaktan çekinir olmuştu. Yarım ya-
malak duaları ardı ardına söylüyor, genç yaşta ölen
erkeklere beddualar okuyor ve bazı geceler kurt yav-
ruları gibi yatağının içinde uluyordu.

Bir ilk bahar günü, ahırını temizlemek için Kez-
ban aşağı indi. Evde kendisinden başka kimse yok-
tu. Kezban ahıra girince, erkek eşeğin dişiye salmak
istediğini gördü. Bir an durdu, anlamamış gözlerle
hayvanlara baktı, kanı beynine sıçradı, kalın
bir sopayı yakaladığı gibi erkek eşeğe saldırdı. Vuru-
yordu, tanrı yaratmış demeden ratgele, kafasına
gözüne indiriyordu.

Hayvanın yüzü, boynu, ağzı kan içinde kalmıştı.
Kezban bunların farkına neden sonra vardı. Soluk
soluğa durdu, düşündü ve birden bire bağıra bağıra
ağlamaya başladı. Kâzımın ölümünde dökemediği
göz yaşlarını şimdi akıtıyordu, kendi kendini yediği
gecelerin acısını çıkarıyordu. Ayşe'nin yatağından
alınmasının üzüntüsünü şimdi belli ediyordu... Ne
kötü bir dünya idi bu, of. İri göğüsleri yarıştan ye-
ni çıkmış kısrak sağrısı gibi inip inip, kalkıyordu.
Ahırdan çıktı, bahçede elini yüzünü iyice, ova ova
yıkadı. Derin bir nefes almak için başını kaldırdı.
Karşısında, tam merdivenin başında, anası bir hey-
kel gibi dikilmiş kendisine bakıyordu. Ana kız göz
göze geldiler. Kezban içinde büyük bir bulantı duy-
du, çok eskiden aklından geçirdiği düşünce yeniden
ortalığa çıktı. Bu kez daha aydınlık, daha belirgin

olarak. Anasını öldürmek. Her gece babasının konyuna girip yatmak, sabahları da çevreye namus öğütleri vermek ne de kolaydı ya!

Kezban, hırsla ahıra döndü. Kapıyı anasının yüzüne «pat» diye kapattı. Küçük bir pencereden ahıra ince bir ışık süzülüyordu. Erkek eşek yeniden dişiye salmıştı, hayvanın yara mara dinlediği yoktu. Doğanın kendisine verdiği görevi yerine getiriyordu.

Kezban yere çömeldi, iri gözleri biraz daha büyümüşü. Bütün dünyası ile, iç dünyasının bütün karmakarışıklığı ile olayı izlemeye başladı. Olduğu yerde kıvranıyor, unuttuğunu sandığı bir duyguda yeniden yaşıyordu. Çiftleşme bitince, yerinden kalktı, biraz önce öldüresiye dövdüğü hayvanı öpmeye, tıpkı Kâzım'ı sever gibi, sevmeye başladı.

Kezban artık eski günlerin Kezbanı olmuştu. Gü-lüyor, çocuklarla şakalaşıyor, gelin olacakmış gibi süsleniyor, gün aşırı yıkanıyor. Hayvanlara, özellikle eşeğe öyle iyi baktı ki, iki ay içinde köyün en iyi eşeği olup çıktı. Kimi geceler, herkes uyuduktan sonra, yavaşça ahıra süzülüyor, saatlerce orada kalıyordu. Bir gün bu gece gitmelerinin birinde, anası ile burun buruna geldiler, ayın şavkı ortalığı gündüz gibi aydınlatmıştı.

— Nereye gidiyorsun kız?

Kezban anasına baktı, acıyarak, kızarak, kinle uzun uzun baktı.

— Sana ne!..

Aralarındaki bunca geçmişe rağmen, şimdiye kadar anasına böyle bir cevap vermemişti. Anası fazla üstelemedi. Kezban anasının gözünün içine baka baka yürüdü. Merdivenleri indi ahıra girmeden önce, meydan okur gibi dönüp anasına bir daha baktı, ahırdan içeri girdi.

Halil ağa uyandığı zaman nerede ise güneş doğacaktı. Odasından çıktı, ortalıkta ne leğen vardı, ne ibrik. Gür sesi ile seslendi.

— Kezbaan, Kezbaan?

Halil Ağa'nın bağırmasına bütün ev halkı uyanmıştı. Kezban aşağı, Kezban yukarı. Yok, sanki yer yarılmıştı da Kezban içine düşmüştü. Halil Ağa'nın kafasında yıllardır uyuyan yılan uyandı. Kaçmıştı, eğer kaçmışsa, kuş olsa kurtulamazdı elinden, için için dualar etmeye başladı, ölüsünü bulurlardı inşallah.

Don gömlek bahçeye indiler. İniltiyi ilk önce Ayşe duydu, ses ahırdan geliyordu. Ayşe'nin ünlemesi ile ahıra yöneldiler. Halil Aza Kezbanın sesini duyunca biraz önceki düşüncelerinden utandı. Hem kapıyı omuzluyor, bir yandan da bağıra bağıra söyleniyordu,

— Eğer Kezbanımın başına bir hal getirdilerse, komam yanlarına, yaşatmam deyyuzları.

Kapı bu kadar yüklenmeye dayanamayıp, yıkıldı. Gözleri karanlığa alışır alışmaz, gördükleri şeyden hepsinin dilleri tutuldu. Konuşamaz oldular.

*

Halil Ağa sözünde durdu. İki kurşunla eşiği öldürdü. Akşama kalmadan Kezban da öldü. Ölümünden biraz önce yanına gelen anasının yüzüne bile bakmadı. Bile bile, isteye isteye öldü. Ölüsünü yıkayan kadının anlattıkları aylarca çevrenin dilinden düşmedi.

Hocalar namazını kılmadılar. Kezbanı müslüman mezarlığının dışında, bir çukurun içine atıverdiler. Taş falan da dikilmedi üstüne.

P O L İ T İ K A

Cip durdu. Şöför, artık bir daha bu arabayı hiç kullanmayacakmış gibi, direksiyonu bıraktı. Sanki, cibin işi sonsuzca bitmişti. Beş kişiydik. Ödevimiz: Az gelişmiş olan halkımızı partimiz adına aydınlatmaktı. Onlara yolların en doğrusunu, yani bizim partiye nasıl oy verebileceklerini gösterecektik... Cibin içinden inmek hiç birimizin aklına gelmiyordu. Şöförümüz Mehmet,

—Eh, beyler dedi, yol buraya kadar!...

Önümüzde alabildiğine sarp yamaçları ile Torosların bir uzantısı duruyordu. Binlerce renk birbirine girmişti. Yeşil'in, mor'un, külrengi'nin çeşitli tonları nereden ise insan gibi dile gelip konuşacaklardı.

Çocukluğum dağlarda geçtiğinden mi nedir, saygıyla karışık bir tutkum vardır dağlara karşı. Bu tutkuyu yeterince anlatabilirmiyim, hiç sanmıyorum. Belki benimle aynı sevgiyi, aynı tutkuyu paylaşanlar anlarlar ne demek istediğimi...

Evet, beş kişiydik cipte. Beşimizde indik. Önce üstümüzü başımızı silkeledik bir iyice. Cipun arkasın-

da oturanlar, daha bir sevinçli idiler inmekten ötürü Eh, nede olsa köylüler, arkada oturanlara yeterince saygı göstermiyorlardı.

Bu çevrede daha çok kürtler yaşar. Türkçe bilirler. Biraz tuhaf konuşurlar ama iyice anlaşılır dedikleri. Konuksever, iyi insanlardır. Bir şeye inanmaya görsünler, sonuna kadar savunurlar inançlarını. Aralarında pek az kalles çıkar. Boylu poslu, güzel insanlardır. Yüzde sekseninin göz rengi yeşille mavi arasında dolanır durur. Kadınları sözü edilecek kadar yakışıklıdır.... Dimdik yürürüler, bir erkek gibi ata binerler, bir erkek gibi de mavzer kullanırlar. Türk köylerindeki ezilmişliğe buralarda raslanmaz.

İki atla üç eşek, bizi gideceğimiz yere götürmek için bekliyordu. Hayvanların başında biraz önce anlattıklarımın tam tersine kömür gibi kara gözlü bir kürt delikanlısı vardı...

*

Hayvanlara binip yola çıkmadan önce, sizlere kendimizi tanıtmalıyım. İçinizde belkide beni tanıyan vardır. «Bütün yazarların düşüdür bu aldırmayın, - işin aslında tanınmış yazar yok denecek kadar azdır, tanınmış olanlarda olduklarının tersine tanınırlar.» Bu aralık milletvekili olma çabası içindeyim. Küçük basamakların hepsini başarı ile aştım. İlçe Başkanı oldum ve de kurultay delegesi seçildim. Ankara'da bir hayli tanıdığım var... Bakan bile olunabilir... Politika bu!... Bütün bunlara karşın, yine de pek şanslı bulmuyorum kendimi...

Benim yanımda duran ve durmadan şapkasının kenarı ile oynayan eski veteriner yüzbaşısı Bay H. Bay H'da tıpkı benim gibi milletvekilliğinin ardında. İnce sıska bedeninin üstünde saçsız bir başı var. Başı içi için önemli sözler söyleyebileceğimi sanmıyo-

rum. Oldukçadan biraz daha fazla kurnaz. Dalavere mesleğini nasıl da öğrenmiş öyle?.. Gözünü kırpmadan doksan tane yalanı birbiri ardı sıra söyler. Şimdilerde dost gibiyiz. Dost olmamızın nedeni, son parti kongresi. Bütün adayların toplam oyundan yüzaltı oy daha çok alarak başkan oldum ben... Bir noktayı açıklamamın tam yeri: Aklımdan değil, aklımın ucundan bile geçirmiyordum böyle bir sonucu. Bir dostluk oyunu oynuyoruz şimdilerde. İnsanlar bu bay H.'yı pek sevmiyorlar. İşin inanılmaz gibi görünen yanı, sevmedikleri bu sayın H.'ya düpedüz de önem veriyorlar... Herkes o'nun çok iyi politikacı olduğunda birleşiyor. Bu duruma çok kızıyorum ben. Ne var ki, politikacılığın kurallarından biri de kızdığınız insanı iki yanağından şapur şapur öpebilmektir... Burjuvalar böyle kurmuşlar bu işin temelini... Yanımızdaki üç kişiye gelince... Onlar salt partici. Milletvekili filan olacakları yok, en büyük umutları, belediye meclisinde bir üyelik olabilir ancak. Birinin adı: Ahmet. Ötekinin ki: Mustafa. Daha ötekinin ki de: Seyfeddin. Ben içlerinde en çok Ahmet'i severim. Seyfeddin'i adından ötürü sevemiyorum nedense. Mustafa'ya gelince, yeryüzündeki bütün canlılara borçlanmayı kafasına çok iyi yerleştirmiş bir kişi... Durmadan paradan söz eder. Durmadan borç ister. Beş lira, iki buçuk lira, bilemedin on lira... Ancak bayramlarda filan, onbeş liraya çıkarır işi... Bir huyu da, küsurlu para istemesidir... Örnekleyin: İkiyüz otuzbeş kuruş ister. Beşyüz onbeş kuruş ister... Birgün Mustafaya sordum.

— Yahu bu ne biçim borçlanmak böyle?...

Mustafa'nın gözünün biri kördür. Kör gözünü eski korsanlar gibi kara bir bez parçası ile örter...

— Nasıl olur borçlanmak beyim, dedi.

Tek gözü ıslıl ıslıldı. Yeni bir yöntem öğreneceğinin umudu içindeydi.

Biraz büyük para iste dedim, bari elli yüz lira falan!...

Gözündeki ışık hemen söndü. Yüzüme karşı gülmenin ayıp olacağını anladığı için, sağ yumruğunu ağzına götürdü. Sonra birden,

— Beyim dedi. Yüzelli kâğıt borç versene!...

— Oooo, dedim Mustafa!... Oldumu yani şimdi bu!...

Bu kez açıkça güldü.

— Her işin bir kendi zagonu var bey, buralar yokluk yerleri... Adım bir kez, yüz istiyora çıktımı tövbe kapanır bizim fırının yolu, yek ekmeğe muhtaç olurum sonra...

— Peki bunu anladım Mustafa ya o beşyüz onbeş kuruşun, onbeş kuruşu n'oluyor?

Acır gibi baktı yüzüme.

— Haaa o muuu, o şey bey, o işin ciddi yanı. Borç verenin akıllı beş lirada değil, onbeş kuruştaki kalır...

Bir kaç kez bu Mustafa'yı partiden uzaklaştırmayı düşündüm. Karşı konuldu hep. Mustafa'nın partideki görevi, büyük alan toplantılarında boşluk doldurmaktır. Mustafa bir tanrıvergisi olarak hiçbir şey söylemeden saatlerce konuşabilme yeteneğine sahiptir. Mustafa konuşurken, Türk dilindeki sözcüklerin tükeneceğinden korkar insan...

*

Bay H. ile ben atlara bindik. Ötekiler de eşeklere... Teknik bu noktadan sonra Doğa'ya yenik düşüyordu. Şimdi İstanbul'da dostlar ne halt eder acaba?.. Rakı, o ne güzel içkidir o!.. Önce usuldan başlarsın, söz verirsin kendi kendine. Üç kadehten çok içmemeye... Şişe bitecek gibi olur, bir korkudur baş-

lar. Çaktırmadan biraz çok doldurursun kadehini...

En önde ben gidiyorum. Sağ yanımız uçurum. İnce kıraç yılanları, kertenkeleler, börtüböcekler oraya buraya kaçışıyorlar... Gittikçe yükseliyoruz. Bay H. arkada usuldan usula Mustafa ile konuşuyor... Biraz sonra köye varacağız.

Sıkı sıkıya tembihliyim. Tanrı adını anmadan söze başlamayacağım. Develi'de, Kayseri'de, Ankara'da hep aynı söz. Seçimleri sürekli olarak kaybetmemizin nedeni buymuş. İnsanoğlu bir kez aptallığın sınırlarını aşmaya görsün, tutulmaz oluyor... Sol yanımızda onbeş evlik bir köy var. Durmuyoruz orada. Yolumuzun üstüne bir çocuk çıktı. Koyun otlatıyor ve bize şaşkınlık içinde bakıyor. Partici olduğumuzu anlamadı ise, kesinlikle vergi memuru sanmıştır bizi... Mustafa ile Bay H. arkada «düzen» hazırlıyorlar benim için. Düzeni bozmak için değil, canlarını sıkamak için sesleniyorum.

— Mustafa!...

— Buyur.

— Daha ne kadar yolumuz var?

— Eh bir yarım saat çeker.

Bay H. atını sürüp yanıma geliyor. Gözüme bakmadan konuşur bu adam hep.

— Hangi konuyu açacaksın?...

— Bilmem, diyorum. Daha karar vermedim.

— Üniversite Muhtariyeti'nden söz açsan.

İçimden gülüyorum. O tongaya ilk başlarda düşünüyordum.

— Oluur, Üniversite Muhtariyeti'nden söz açarım.

Sevincinden nerede ise atın üstünden düşecek teres. Politikaya atıldığının ilk yılı idi. Künye adında Develi'ye oldukça yakın bir köyde, yüreğimin bü-

t n  o kunluğu ile  niversite Muhtariyeti'ni savundum, belki bir saat, belki iki saat... Konuşma bitince alkışlar kulağıma biraz yavan geldi. Kalabalık dağıldıktan sonra, Künye'nin eski muhtarı Ahmet yanına yaklaştı. Ben merakla sordum,

— Nasıl Ahmet iyi konuştum mu?

— İyiydi, iyiydi emme bir nokta acık, şeydi.

— Hangi nokta Ahmet?

Birden patladı.

— A gözünü sevdiğimin Nevzat beyi. Bizim burada kırk sekiz pare köy var. Bunların hepsinin muhtarına h k met i ten el çektirdi. Sen bu kırk sekiz köyün muhtarı hakkında tek l f etmedin de kalkıp İstanbuldaki  niversite muhtarından söz a tın. Bizim burda, kırk sekiz muhtar gittikten sonra varsın o deyuz da gitsin  iikarı neymi  keratanın.

Söyleyecek tek kelime bulamamı tım. Bir aralık muhtarla muhtariyet arasındaki ayrımı anlatmaya kalkı tım olmadı. Ondan sonra t vbeledim. Bir daha ağzıma  niversite lâfını almadım Almadım ama başta bizim partinin ileri gelenleri olmak üzere epice aleyhinde kullandılar o konuşmayı. Salt bu yüzden çok güvendiğim Künye, İlçe başkanlığında bana oy vermedi.

Şimdi anladınız mı bay H'nın sevincini.

*

Uzaktan Dereba ı göründü. Dağın yamacına kurulmuş güzel bir köy. Tam bir dağ köyü. Köye yakla tı ka köpekler havlamaya başladı. Bizim geleceğimizden haberli olan  eyelerimiz, kar ıladılar bizi. Alıp ocak başkanının evine götürüldüler. Taze ayran içtik, taze yumurta ile bal yedik. Bu i ler bitince de köyün ortasına çıktık. Çoluk  ocuk içinde olmak üzere, iki yüz kişi kadar vardılar. Çocuklar sıskalıktan bir deri bir kemik kalmışlardı. Bizim yediğimiz ba-

lın yüzünü yılda bir kaşık olsun görmedikleri belliydi. Büyük kentlerde sonra konuşmak, köylerde ise önce konuşmak değerlidir.

Ocak başkanı yanıma bilgiç bilgiç yanaştı.

— Buyur Nevzat bey, zatınızı bekliyorlar!..

Kulağımda sesler, taa Ankaradan, Kayseriden, Develiden kalma sesler. «Söze Allah adı ile başla, Cami yaptıracağım demeyi unutma, karşı parti'nin dinsiz imansız olduğunu söyle, Kur'an kurslarına dokunma!»

Karşımda dört yüz tane göz; merakla bana bakıyorlar. Benim ödevim ne? Konuşmak, aydınlatmak bunları. Büyük kentlerin dinleyicisi daha başka olur. Siz konuşurken durmadan gazoz içer, fındık fıstık yer. Arada bir garip sesler duyulur, biri yuh çeker durup dururken, bu kez sizi tutanlar kavgaya döker işi, en sonunda bıçaklar tabancalar bile çekilir. Oysa burada işler başka, köylüler gerçekten dinlerler konuşmacıyı. Önem verirler size. Kürsü gibi kullanılan büyükçe bir kayaya yanaşıyorum. Kayseri bağırıyor arkamdan.

— İki adımın kaldı, enayilik etme, Allahı çağır!. Ankara giriyor araya,

— Sen bir kere seçil, ondan sonra yaparsın yapacağın.

Cılız bir ses Develi'nin sesi,

— Gözünü sevdiğiminin Nevzat beyi, cami de, cami.

Karşımda dört yüz tane göz. Üst baş perişan. Umutla, sevgiyle, saygıyla ve bir parçacık korkuyla bakıyorlar yüzüme. Kaç yıldır doktor girmedik buraya? Daha doğrusu doktorun ayağı değdi mi bu dağlara hiç? Bu yoksulluğa karşı kim uzatır elini?

— Buyur Nevzat bey, şuraya çık.

Çıkıyorum, Bir an göz göze geliyoruz bay H. ile. Umutla bakıyor yüzüme. Köylüler de öyle. Birden garip bir duygululuk geldi üstüme. Günümüzün, beylik politika'nın, gerçeklerine göre, aklımı yitiriyorum, Başladım konuşmaya.

«— Kardeşlerim, size şimdiye kadar söylenenlerin tümü de yalan. Cami ile, Kuran ile uyutuyorlar sizi. Kandırıyorlar, niye kandırıyorlar? Karnınıza giden iki üç lokma ekmeğin yarısını daha alabilmek için kandırıyorlar... Söylüyorum, Allahın adını da kendisini de unutmuşum. Bay H. nın gözlerinde sevinç, köylüler şaşkın. Ankara susuyor. Kayseri susuyor, Develi ince bir sesle beni kurtarma gayreti içinde, «Etme eyleme Nevzat bey, sen bizim çocuğumuzsun, ekşi de olsan bizim bağımızın üzümünün yapma toparla kendini, dön geri.» Bu Develi beni gerçekten seviyor. Gözlerim yaşlı bakıyorum yüzüne. Ok yaydan çıktı, dönülmez artık Develi.

Odalar, sofalar, sokaklar başlıyor konuşmaya.

— Solcu, solcu...

— Solcu olsa neyse, bir de sosyalistmiş üstelik!. Manifaturacı dükkânları yaylım ateşi açıyor.

— Yaramaz, bize yaramaz bu adam. Gavuristanda okuyandan ne hayır gelir zaten.

Dağın ortasına delinmiş bir kurşun madeni var. Madenin kapısında beli tabancalı biri, bar bar bağıırıyor.

Yüzleri kir pas içinde soluk yüzlü işçiler dinliyor adamı.

— Tanrı'nın verdiği ile yetinmeyen bu adamı istemezük!..

Mustafa, çoktan kalabalığın arasına daldı. Çoluklu çocuklu, kadınlı erkekli dört yüz göz bana şaş-

kınlık içinde bakıyor. Çıktığım yerden iniyorum.
Bay H. fırlayıp geçiyor yerime.

— Selâamün Aleyküm dindaşlarım!..

İki yüz ağız cevap veriyor.

— Aleyküm selaaam.

— Allahın izniyle ziyaretinize geldik.

Artık dayanamıyorum,

— İyi bok yedin. Diyorum.

Bay H. aldırıyor. Her cümlesinin içinde, iki Kur'an, dört cami, beş Allah konuşuyor.

— Dindaşlarım, dindaşlarım, dindaşlarım!..

En sonunda konuşma bitiyor. Hepimiz hayvanlara biniyoruz. İki kişi usul usul yanıma geliyor. Her yıl çalışmaya büyük kentlere giderlermiş.

—Biz seni anladık bey, sen gasevet çekme. Yoksuldan yana olanın sırtı yere gelmez.

İçime bir serinlik çöküyor. Çölde su bulmuşa dönüyorum. Düş bakalım önüme bay H. Ben milletvekilliğinden vaz geçtim, yürü. Yürü de boyunu posunu görsünler. Keyfim yerinde atın üstünde bir türkü tutturuyorum, kendi kendime. «Ferman padişahınsa, dağlar bizimdir.»

DOĞUM

Fıraktın ırmağının' kıyısındaki toprak yoldan Agustos ortalarında güneye doğru iniyorum. Sıcak bir toz bulutu. Öyle ince, öyle güzel bir bulut ki, pudra gibi insanın derisine yapışıyor. İçimde anlamsız bir duygu. Üşüyorum. Oysa ne hastayım, ne bir şey. Ayağımda eski polis çizmelerine benzer bir çizme var. Yaz sıcağında çizme giymeyi gereksiz bulanlara şunu söylemek isterim. Toz toprakta en iyi «ayakkabı» çizmedir. Tozdan kurtarır sizi Oğlak sekiyor. Oğlak dediğim de kim? Bin dokuz yüz kırk dokuz modeli bir cip. Ben oğlak diyorum ona. Kilometre ibresi otuzu geçti mi, ön kısım oğlak kafası gibi sallanmaya başlar. Durup dururken stop eder. Marşı basmaz. Türkiye'nin geçmiş bütün hükûmetleri gibi köylünün omuz zoru ile yürür.

Yol badallaştı. Onbeş yirmi kilometreyle gidiyoruz. Sol ayağımı cipten dışarı çıkardım. Fren yapmayı gerektire bir durum yok Yıllardır yanımızda çalışan Bekir'in ter içindeki yüzüne baktım. Uyuyordu. Kafası bir saat rakkası gibi; bir o yana, bir bu yana

salanıp duruyor. Nedense canım sıkıldı. Irmak güneye doğru iniyor. Ağaçsız yeryüzü, kül rengi toprak. Arasıra sağa sola kaçışan (tarla fareleri) gelengi'ler de olmasa, kendimi Ay'da falan sanacağım. Derince bir badala girdik Sol ayağımı içeri çektim, debriyaja bastım, ardından sıkıcı bir fren. Bekir uyandı.

— Günaydın Bekir efendi.

— Uyudum mu Nevzat bey?

Elimde değil, Anadolu insanını severim. Benim de aynı topraklardan gelmemden değil bu. Bir sebebe bağlanmadan seviyorum onları. Meksika köylüsünü Afrika köylüsünü, Çin Japon, Bulgar köylüsünü de severim. Anlaşılan köylüyü seviyorum ben.

Irmaktan uzaklaşıyoruz. Birden önümde, sağımda, solumda gölgeler gezinmeye başladı. Kafamı yandan yukarıya doğru uzattım. Kuşlar. Ne var ki herbiri bir planör iriliğinde; kafamı içeri çektim. Gök yüzünde çember gibi dönüyorlar. Bekir efendi :

— Yakınlarda leş olsa gerek dedi.

Belki de öyle, Irmaktan açılıyor. İyi de oluyor bir bakıma serinletmiyen ırmağı neylemeli. Şu «Kıbrıs'ı» da alamadık gitti. Hay Allah. Bizim olsaydı ya «Kıbrıs» (!)

*

Bir karartı kurşun gibi, yirmi, yirmi beş metre önüme indi. Yolun üstünden gri bir toz bulutu yekindi, kalktı. Durduk. Bu biraz önce kafamızın üstünde dolaşan, plânörlerden biriydi. Yanına gittiğimiz zaman, tam anlamı ile durmuştu. Eceli yetip ölmüş Bekir bir kanadından tuttu, ben öteki kanadından tuttum. İki buçuk metre kadar vardı. «Akbaba» cinsinden bir kuş olsa gerek. İnsanın buna kuş demiye de dili varmıyor. Kuş deyince adamın aklına kanarya, bülbül, serse, kırlangıç, saksagan falan geliyor.

Sıcağı sıcağına teleklerini yolduk. Her bir teleği elli santim var. Gelin de siz buna kuş tüyü deyin.

Cibe geldik. Durmuş. Bekir efendi arkadan itti, ben direksiyonun yanından, biraz hız alınca atladım. Çalıştı. İrmaktan iyiden iyiye ayrıldık, tepeye doğru vurduk. İkinci vitesle çıkıyoruz. İlerde tek atlı bir araba gidiyor. Bizim oralarda çoğunluk kağrı olur. Uygarlık dedikleri, tek atlı araba olsa gerek. Yanına yaklaştıkça daha bir ısıdı. Bir adam atın başını tutmuş. Sıska atı çekiyor. İşin aslında arabayı beraber götürüyorlar. Bizim oğlağın homurtusunu duyunca arabayı sağa doğru çekti. Kendi yolun üstünde dikildi. Elini kolunu sallıyor. Yanına varınca durdum. Tanıdı:

— Nevzat bey hele bir yol in!..

İndim. Arabanın içinde yaşlı bir kadın. Bir yana çekilmiş. Al bir yorganın altında genç bir kadın, başı çivit rengi olmuş.

— Kadını alayım efendii bir çare.

— Ne var ana? dedim.

Yorganı açtı.

Genç kadının bacaklarının arasında bir çocuk kolu. Kararmış, karadan da öte bir şey. Omuz başına kadar dışarı çıkmış. Yorganı kapadı.

—Kadasını aldığım bir çare?

—Çare, çare?

Yankısı falan olmıyan, kısık ağlamaklı bir ses. Çok uzaklardan derinden gelen bir ses. Binlerce yıl öncesinden kalma bir ses.

— Çare?

— Çare?

Bu işin çaresi... Kadını da, gelini de cibe almak. Aldık. Beş, on kilometre ötede öldü. Olurmuş böyle olaylar. Ters dogummuş bunun adı.

Aklıma bir şiirim geliyor. Kendi kendime son
dörtlüğü okuyorum.

«Koydular Hasanı mapusaneye
Hasan dışarı baktı
Yaşamak duvarın dibindeydi
Elini uzattı Hasan
Yaşama biraz öteye gitti»

AŞK

Ömerle Ayşe üç yıl önce evlenmişlerdi. İşe bir parça romantizm katmak gerekli ise, tam bir aşk evlenmesi idi bu. Altı ay ikisinin de çekmediği kalmamıştı. Ucu yanık mendiller, iç çekmeler!... Yapılması gereken bütün işlemler yapılmıştı. Bir aralık Ömer az daha Ayşe'yi kaçıırıyordu. Araya adamlar girdi. Ayşenin babasının gönlü edildi. Bu gönül yapma işi de kolayına olmadı. Bin beşyüz lira, bir at, iki koyun araya girenlerden daha önemli lâflar ettiler, sonunda davullu zurnalı bir düğünle Ayşe ile Ömer evlendiler.

Düğünün ertesinde, Ömer borçlarını ödeyebilmek için gurbete çıktı. Bir buçuk yıl borçlarını ödeyebilmek için, büyük kentlerde girmediği iş kalmadı Borcunu büsbütün tüketemediyse de azalttı.

Ayşe için mutlu günler başlamıştı, kocasını deli gibi seviyordu. Geceleri uyanır, Ömerin üstü açılmış mı, açılmamış mı diye bakar, açılmışsa büyük bir sevinçle üstünü örter, Ömere yaralı olabilmek için

elinden geleni yapardı. Tarlaya çıktıkları zaman, kocasına iş gördürmemek için, olmayacak nedenleri bir araya toplamakta usta kesilmişti. İşin aslında Ömer'in tarlaya gelmesine, toprağa eğilmesine bile razı değildi. Her ikisi için çalışacak gücü kendinde buluyordu. Kadınlar arasında, Ayşe'nin bu olağan üstü aşkı, alay konusu olmuştu. Ayşe'yi kızdırmadan duramıyorlardı.

— Ayşe, senin Ömer Künye köyünden bir dul'a tutulmuş üstüne kuma getirecekmiş!...

Ayşe hiç sesini çıkarmadan bu şakaları dinlerdi şaka olduğunu bile bile, içinde bir baygınlık duygusu uyanır, sinirlenirdi.

Ayşe Ömer'i her şeyden, dağlardan taşlardan bile kıskanıyordu. Ömerin bütün üzüntülerini Ayşe besler büyütür, Ömer adına Ömerden daha çok kurardı. Ömer parasızlıktan söz açsa kendi babasına etmediği küfürü bırakmazdı.

— Bir avrat için böyle yiğide kıyılıpta borçlandırılır mı? Derdi.

Köyün erkekleri de Ömere ikide bir,

— Ulan Ömer apartman gibi bir avradın var diye takılırlardı.

Günün birinde, Ömere bir durgunluk geldi dalgınlıktı. Ağzını bıçak açmaz oldu. Geceleri yatağında sağdan sola dönüyor, ikide bir kalkıp sedire oturup, sigara üstüne sigara yakıyordu. Ayşe önceleri hiç ses etmedi. Ömer'in sıkıntısını günlük işlere veriyor, hükümete babasına ağzına geleni savuruyordu. Dayanamayıp bir gün Ömer'e sıkıntılarının nedenini sordu. Ömer Ayşe'ye terslendi,

— Hiç bir şey yok, sana ne benim derdimden?

Ömer bu lâfı edeceğine, yüklükteki mavzeri alıp Ayşe'ye iki el ateş etse daha iyi iş yapmış olurdu.

Ömer artık evde tarlada pek durmuyordu, işi olsun olmasın soluğu amcasının evinde alıyor, gerekli gereksiz onlara gidiyordu. Ayşe ise, Ömer'in amcasının karısını oldum olası pek sevmezdi. Ömer'i kendisinden soğuttuklarını kurar dururdu.

İşler umduğunun tersine gelişti, bir gün tarlaya giderken Ömer'in amca karısı Ayşe'nin yanına yaklaştı. kimsenin duyamacağı bir sesle,

— Kız Ayşe kocana sahap olsana, ne dolanıp duruyor, benim gül gibi kızımın ardında?

Ayşe önce bu söylenenlerden hiç bir şey anlamadı. Şaşkınlığından cevap bile veremedi. Kadının «karışmam kan olur» dediğini de duymadı. O, gün akşama kadar tarlada ne yaptıysa ters yaptı. Yanındakiler Ayşeye takıldılar, Ayşe aldırmadı. Gün batarken eve döndü. Ömer damın üstünde, gölgelik bir yere serdiği kilime uzanmış yatıyordu.

Ayşe bir an elindeki orağı Ömer'in kafasına indirmeyi düşündü. Ölsündü artık bu Ömer. Yaşayıpta ne olacaktı? Geberesice, kahrolasica Ömer, yazıktı ona verdiği emeklere, gözüne dizine dursundu inşallah!..

Ömer, bütün bunlardan habersiz uyuyup duruyordu. Birden gözlerini açtı, Ayşe'yi baş ucunda dikilmiş görünce, gülümsedi, bir tas su istedi. Ayşenin eli ayağı çözüldü, koştu bir tas su getirdi. Ömer suyu içerken, gökten yere inen bir tanrıyı seyreder gibi uzun uzun Ömer'e baktı. İçinden bir ağlamak geldi Ömer'in yanına çöktü. Batan güneşin altında sallana sallana ağlamaya başladı. Ömer şaşırmıştı, ne olup bittiğini bilmiyordu ama meseleyi anlamıştı. hiç sesini çıkarmadı, elini Ayşe'nin omuzuna koydu, sonra birden bire,

— Anlımıza bu da yazılmış Ayşe! dedi.

Kalktı, damdan indi, köyün içine doğru yürümeye başladı. Ömer gittikten beş on dakika sonra, Ayşe kendine geldi. Olup bitenler yeni baştan düşündü, yerde orak öyle duruyordu. Orağı görünce birden Ömer'i öldürmek istedigini hatırladı kendinden iğrendi.

Demek Ömer'i haftalardır düşündüren, geceleri uykusunu kaçıran bu on dört, on beş yaşlarındaki yeni yetme kızdı, bir an kendisini düşündü, yirmisine gelmişti. Eh, kocamıştı artık. Ellerine baktı, bir de Elif'inkileri düşündü. Ömer'in amcası varlıklı idi. Kızını çokluk tarlaya marlaya çıkarmaz, kasabada gördüğü Hüseyin efendinin kızı gibi yetiştirmeye, erkeğe falan göstermemeye çalışırdı. Elif'in elleri Ayşe'ye göre, çok daha beyazdı.

Ömer, Ayşe'nin Ömeri bu kıcsız başsız kız yüzünden üzgündü haaa!. Bütün köyde bu yüzden Ömer'le kim bilir ne türlü alay ediyorlardı, Ayşe'nin Ömer'i ile alay ediyorlardı herhalde.

Ayşe kadın olduğunu, Elif'i falan unutmuştu, Ömer'in onuru söz konusu idi. Birden Ömer'e kızdı ne diye kendisine şimdiye kadar bu kancığın lâfını açmamıştı, alıp kaçıverirlerdi, olur biterdi. Ayşe rahatlamıştı, aşağı indi Ömer'in yemeğini hazırlamaya başladı. kendine kızıyordu, bebeklerini karnında tutamamış, düşürmüştü. «Düşmez olasıca» diye söylendi.

Akşam oldu, Ömer üzgün, canı sıkkın, Ayşe'nin yüzüne bakmaya utanarak evden içeri girdi. Evlerinde kendilerinden başka kimseler yoktu. İki baş horanta idiler. Ayşe hiç sesini çıkarmadan Ömer'in yemeğini getirip önüne koydu, kendisi de karşısına çöktü. Yemeğe başladılar, konuşmuyorlardı.

Yemek bitince, Ayşe, usul usul, her şeyi öğren-

diğini, böyle bir şey için üzülmemesini, Ömer'e herhalde büyü yaptıklarını, kendisinin yavaş yavaş kocadığını, daha bir çocukları bile olmadığını, Elif'ten olacak çocuğa canı gibi bakacağını, Ömer gibi bir yiğidin böyle şeylere keder edip uykularını kaçırmasının doğru olmadığını, ikisi birlikte olunca tez günde bu işi bitireceklerini, eğer Elif ille de hükümet nikâhı istiyorsa kendisinin ayrılacağını, üçünün bir arada mutluca yaşayıp gideceklerini, şimdi yapılacak ilk işin Elif'i kaçırmak için ustaca bir plân hazırlamak olduğunu, teker teker anlattı.

Ömer şaşkın, Ömer bitkin, Ayşe'yi dinliyordu Ne söyleyeceğini bilmeden aptal aptal Ayşeye bakıp durdu. İçinden çok şeyler geçti, bir an Elif melif bana vız gelir demek istedi, olmadı, diyemedi. Ömerin iradesi yoktu artık, onu güden, yöneten bir Ayşe vardı. Sedir'in üstüne çıktı oturdu. Ayşe de yanına geldi Ayşe anlatıyordu. Nerden, nasıl, alıp kandıracaklarını, kendisinin Elif'i bir bahane ile köyün dışına nasıl götüreceğini...

Ömer dinlemiyordu bütün bunları. Birden Ayşeye sarıldı Gözleri dolu dolu oldu. Ayşe kızdı, Ömer gibi bir erkek, bir avrat yüzünden, şuncacık bir kız yüzünden ağlasındı. Yok bu kadarı olmazdı, yarından tezi yok bu işi bitirmeli idiler.

Ertesi günü, Ayşe tarlaya falan, boş verdi. Yüklükten mavzeri çıkardı iyice yağladı. Babasından dedesinden bu işleri çok görmüştü, hiç sıkıntı çekmedi Sonra, sabırla akşamın olmasını bekledi, bu arada Ömer geldi, Ayşe kalın bir çula sardığı mavzeri yiyecekleri, bir başka kilimle küçük bir yastığı Ömerin eline tutuşturdu. Ömer ahıra indi, zayıf, güçsüz atını eğderledi. üstüne binip köyden vurdu çıktı.

İkinci üstüne doğru, köylüler tarladan dönme-

den Ayşe evin kapısını örttü örtmeden önce iki odalı evine ağlamaklı gözlerle baktı, burada Ömerle çok mutlu günler geçirmişti, içinden «İnşallah gine o gün lere kavuşuruk» diye geçirdi. Gözleri dolu dolu olmuştu. Elinin tersi ile gözlerini sildi, birden eski ve kuvvetli Ayşe olup çıkmıştı, hırsıyla Elif'in evine doğru yürümeye başladı.

Elif, içerde tarlaya gidemeyecek kadar yaşlı büyük anası ile oturuyordu, tertemiz giyinmiş kendi kendine türküler mırıldanıyordu. Kendisini bütün öteki kızlardan daha üstün, daha soylu görürdü, tarla işi dediler mi dudaklarında bir küçümseme belirir, «Hüseyin efendinin kızı da, ben de, tarlada iş görmeyiz» derdi Köyün kızları Elif'i çekemezlerdi. Ayşe kapıyı çaldı, Elif açtı. Bir an bakıştılar. Elif Ömer'in kendisine yangın olduğunu bildiği için, Ayşe'yi küçümserdi, aslında Ömer'i beğeniyordu, beğeniyordu ya Ömer parasızın biriydi. O kendisini, kasabadaki esnaf çocuklarına lâayık görüyordu. Ayşe Elif'in bakışlarına hiç aldırmadı.

— Elif bacı, anangil tarladan benimle haber gönderdi, sizin yaylımdaki inek buzağlamış bir tas südünen, bir yumurta alıp benimle geleceksin. Dedi.

Elif hiç bir şeyden kuşkulananmadan, önerilen işi küçümseyerek Ayşe'nin ardına takıldı. Eşelik köyü kuytudur. Köyün sağ başı bir tepeye dayanır, ikisi birlikte tepeye doğru yürüdüler, tepenin arkasını dönünce karşılarında Ömer'i buldular. Ömer atın üstünde sapsarı olmuş onları bekliyordu. Ayşe, Ömer'i görür görmez kuvvetli, güçlü bilekleri ile kızı arkasından kavradı, süt çanağı bir yana, yumurta bir yana düştü, Elif ne olduğunu pek anlamamıştı. Bağırarak istedi Ayşe önceden hazırladığı bir bezle ağzını tıkamak isterken Ömer attan indi, ikisi birlikte

Elif'i kıpırdayamaz bir duruma soktular. Ellerini arkasına bağlayıp, üçü birlikte ata bindiler. En önde Elif, Ortada Ömer, atın terkisinde de Ayşe. Dağlara doğru basıp gittiler...

Yollardan geçmiyorlardı. Türk köylerine uğramadan kürtlerin yaşadığı Derebaşı, Çadıryeri köylerine doğru tepelerden gidiyorlardı. Gün kararmıştı, üçü de konuşmuyorlardı. Ayşe Ömer'in beline sıkı sıkıya kollarını dolamış, düşünüyordu. Kürtlere güvenilebilirlerdi ama, ne olur ne olmaz vardı. Ormanlığa gelince Ömer'e «dur» dedi. Durdular. Gece bastırmıştı, yorgun atı ağacın birine bağladılar. Üçü de bir ağacın dibinde soluklandılar. Elif'in ağzındaki bağı Ayşe çözdü, sonra Ömer'e «sen acık ileri yürü» dedi.

Ayşe Elif'e anlatıyordu; Üçü bir arada mutluca yaşayıp gideceklerdi. Ömer gibi bir babayiğit her zaman bulunmazdı. Ömer ikisine değil, ikisi gibi beş avrada daha yeter de artardı bile. Elif hiç ağzını açmadan dinliyordu. Aklına takılan tek şey, kasabadaki (kim olduğu belli olmayan esnaf çocuğu idi). Biraz mırın kırın etti, sonunda Ayşe'nin tekliflerine razı oldu. Ayşe Ömer'i çağırdı, kilimi yere yaydı, küçük yastığı baş ucuna koydu, kendisi eline mavzeri alıp beş on ağaç öteye gidip beklemeye başladı.

Ayşe bir ağacın dibine oturmuş, mavzer yanbaşında, başı avuçlarının arasında sesini çıkarmadan gözlerinden akan yaşı, arasına uzun bacaklarındaki bol şalvara silip duruyordu. Ayşenin bilmediği tek şey onların buraya geldiğini gören birinin olmasıydı ve şu anda aşağıda, köyde, kızılca kıyamet kopuyordu. Taşçı karakoluna adamlar gitmişti bile

Ömer'le Elif sevişmenin en koyu, en tatlı yerinde idiler. Serin yıldızlı bir gök, çam ağaçlarının hışırtısı bir de uzakta kendilerini bekleyen Ayşe, bu sevişme-

nin tanıklığını yapıyordu. Ömer biraz utangaç, biraz sevinçli, Elif'i ayağa kaldırdı. Ayşe'ye seslendi. Ayşe geldi Elif'i öptü. Birden Ömer herşeyin farkına vardı. Elif'i yalnızca istemişti, yüreğinin baş köşesinde hâlâ Ayşe vardı. Birden içi burkuldu, ne var ki iş isten geçmişti. Aklından «hükümet nikâhını tövbe Ayşe'nin üstünden kaldırmam» diye geçirdi. Ayşe verdiği sözü tutuyor, Elif'e bir kardeşe gösterilmiyecek yakınlığı gösteriyordu, kesip azığa koyduygü tavuğu nerdeyse eli ile Elif'e yedirmeye Kaltı. Ömer birden onların bu durumunu Ayşenin Elif'e gösterdiği yakınlığı kıskanır gibi oldu. Kendi Ayşe'si kendisinden başka birine nasıl hizmet görürdü. Yemek işi bitince üçü birden kilimin üstüne çöküp'gelecekleri hakkında hâyeller kurmaya, köye dönünce neler yapacaklarını tasarlamaya başladılar. Sonra üçü birden kilimin üstüne uzandılar, mavzer Ayşe'nin böğründe duruyordu.

*

Tan yeri ağarırken Ayşe uyandı. Ömer kendisine sarılmış uyuyordu. Elif Ömer'in beline sağ kolunu atmıştı. Ayşe Ömer'in kendisinin olduğunu bir başkasının onu hiç bir zaman elinden alamıyacağını anladı. Dağın yamacında bir kaynak vardı. Su almak için o yana doğru yürüdü. Bir de bakti ki dağın eteği candarmalarla, köylülerle dolu. Ters yüzü koştu, Ömer'le Elif'i uyandırdı. Ömer'e olup biteni kısaca anlattı. Ömer ileri doğru yürüdü. Köylüleri, candarmaları gürünce «sarıldık» dedi.

Aşağıdan, üç dört yüz metre öteden bir ses, «Teslim olun» diye bagırdı. Ömer hiç cevap vermedi. Bu sırada Elif kilimin üstünden mavzeri alıp Ömer'e vermek istedi. Eli tetiğe dokununca, alaca sabahta bir kurşun sesi ortalığı inletti. Ayşe koşup Elif'in

elinden mavzeri kaptı. Gözleri çakmak çakmaktı. «Yerimizi belli ettin» dedi. Aşağıdan üç silâh birden patladı, at kişnedi ve yıkıldı. Ömer askerlikten öğrendiği gibi sipere yattı, ilk kurşunu aşağıya yolladı. Ayşe durmadan Ömer'e ateş etmemesi için yalvarıyordu.

— Teslim ol Ömerim, hükümete silâh çekme, etme Ömerim, vururlar seni, Ömerim.

Elif korkusundan bir ağacın altına sığınmış, fıltaşı gibi açılmış gözlerle, Ayşe ile Ömer'e bakıyordu. Gece bir an umutlanmıştı, üçünün bir arada yaşayabileceklerine aklı kesmişti. Şimdi anlıyordu ki, boşunaydı. Ömerle Ayşe tek bir beden gibiydiler. Silâh sesleri, birbiri ardı sıra ormanı inletiyordu. Birden Ömer askerdeki gibi mevzi değiştirmek istedi. Bir kurşun, ama ne kurşun, Ömer'in «yandım Ayşe» sesi ormanı kapladı. Ayşe Ömer'in vurulduğunu öldüğünü anlamamış gibi bir aşağıya baktı, bir Ömer'e baktı. Sonra ağacın dibindeki Elif'e döndü, nefesinin yettiği kadar, «kalttaaaaaak» diye bağırdı. Ayşe deli gibiydi, yerden mavzeri, Ömerinin mavzerini aldı. Ömer'in cebindeki üç yedek kurşunu da mavzere sürdü. Yere yatmayı nişan almayı gereksinmeden üç el arkası arkasına ateş etti. Aşağıdan bir bağıra koptu, ardından bir kurşun sesi geldi Ayşe'nin sağ memesinin üstünde durdu. Ayşe Ömerinin yanına düştü. Elleri birbirine değiyordu.

HAPİSHANEDEN ÇIKAN BİR KADIN

İpince bir yüz, giydiği biçimsiz bol enteri yüzünden biçimi belli olmayan bir gövde. Boyu ortadan biraz daha kısa başını kaldırıyor, kapkara iri bir çift göz çıkıyor yeryüzüne. Dün çıkmış hapisaneden. Sivas otelinin önünde otobüs bekliyor... Şaşkın....

Biz, Medine ile ben Develi'ye dönüyoruz. Medine'nin kocası Hasan'ın sağ bacağına üç gün önce, dizkapağının biraz altından kestirdik. Belânın büyüğü de küçüğü de gelip yoksulu buluyar. Dört gündür Kayserideyiz. İlk gün Medine çok ağladı. Üzüntüsü hiç bitmeyecek sandım. İkinci gün, Tanrı girdi araya Medine, kadere boyun eğdi; «N'apalım kısmeti böyleymiş» demiye başladı... Üçüncü gün kocasına bakan «Hemşire»nin orospunun biri olduğuna kesin karar verdi ve kocasının yattığı hastane yatağını kıskanmaya başladı.

Aklıma» Birinci Dünya Savaşı» ile ilgili bir öykü geliyor, Fransız ordusunda çarpışan Senegalli askerlerden birinin kolu aldığı yaralardan ötürü kan

gren olunca, doktorlar, adamın kolunu keserek, yerine tahta bir kol takmışlar. Yeni kolu zencinin öylesine hoşuna gitmiş ki, efendilerine yalvarmaya başlamış, ille de ötekini de kessinler, yerine tahta bir kol daha taksınlar diye...

Neresinden bakarsam bu öykü hep tüylerimi ürpertir. Nedense Medine'nin kocasının yatağına imrenmesinin temellerinde bu korkunç öykünün çakıl taşlarını buldum.

Medine ayrılacağımız gün kocasına bir iyice çıkıştı.

—Yediğin önünde, yemediğin ardında, ne ekele-nip duruyon öyle?.. Oysa, binbir yere başvurmadan sonra, güç belâ Hasan'a iyice bir yer bulabilmıştık.

Sivas Otel'i'nin önünde öykünün başında sözünü ettiğim kadına rastladık. Sivas Otel'i'nin adı oteldir. Kendisi düpedüz geleneksel anlamı ile «han» dır. Sekiz on otobüsün rahatca içine sığabileceği bir avlusu var. İlçelerden gelen insanların çoğu buraya inerler. Develi'ye gidecek olanlar da genellikle buraya uğrarlar. Bir çeşit buluşma yeridir. Ben sağa sola bakınırken Medine kadınla ahbablığı kurmuş, yolumuzun üstündeydi gideceği yer, yanımıza aldık.

Medine ile kadın konuşuyorlar:

— Adın neydi bacım?

— Nazife!..

— Niye girdin mapushaneye?

Kadın tavuk kesmekten der gibi yanıtladı Medine'yi.

— Adam öldürmekten.

Medine irkildi.

— Kele anam niye öldürdün elin herifini?..

Kadın, «el adamlarını öldürmenin ayıp bir şey olduğunu bilenlerin» tavrı ile,

— Neden elin adamı olsun, dedi. Kaynımı öldürdüm ben!..

— Amooooon!.. Dedi Medine. Netti sana bacım da öldürdün kaynını, ırzına mı dolandı?

— Elinden gelse geçeceğidi ırzıma ya, gelmedi elinden.

Medine kızgın,

— Anlat hele kız, dedi.

Kadın Medine'nin isteğine uyarak anlatmaya başladı:

— Bizim herif askere gidince, kaynanam olacak karı, yediğim bir dilim ekmeği çok görmeye başladı. Saçımı süpürge ettim, it gibi çalışmaya başladım. Kaynanam başka bahane bulamayınca, bu sefer senin kaynında gözün var demeye başladı. Parmak kadar sıpa, o da essah belledi bunu, bir gece koynuma girmeye kalktı, ben de nacağı kafasına indirdim.

Medine ta yüreğinin içinden bir «Ohhh» çekti. Ben oldum olası bir şeye çok şaşarım. Anadolu kadını aşk oyunlarında sanıldığı kadar güçlük çıkarmadığı ve sanıldığı kadar bu işlerde sıkı olmadığı halde, aşk yüzünden işlenen her cinayette derin bir oh çeker. Medine çektiği «Oh» un arkasından, hemen ekledi,

— Sonra bacım?

— Sonrası ne olacak, candarmalar geldi, alıp götürdüler beni. Mapushaneye düştüm.

Serüvenin bitmiş olmasına üzülen Medine sor-du,

— Şimdi kimin yanına gidiyorsun?.. Mapus-dan çıkınca gelip seni alan neyden olmadı mı?

— Kimsenin yanına gitmiyorum, n'apacağımı ben de bilmiyorum. Hele bir köye varayım, orada

beklerim Fatma abılamın mapustan çıkmasını. Param var şükür!.. Yetimim ben, kimim yok, kimsem yok.

— Fatma ablan neyin olur?

Kadın bana duyurmak istemezmiş gibi, Medine'nin kulağına sokuldu,

— Zürefemiz olur!..

— Neyiniz olur?..

— Zürefemiz.

Medine serüvenin bitmemiş olmasına sevinmişti.

— Nasıl zürefeniz?..

Kadın Medine'nin bilgisizliğine kızmış görünüyordu.

— Zürefe nasıl olur, işte öyle zürefemiz.

Medine en kestirme yoldan gitti.

— Başınıza taş düşsün emiii, dedi.

Kadının kızmasını bekledim. Olmadı. Alnının yazısına boyun eğmiş gibiydi.

— Neydek bacım, dedi. Yazgımız buymuş!..

Medine'nin kızgınlığı yok olup gitti. Alnıyazısı'na karşı gelinemeyeceğini Medine çok iyi bilirdi...

— Nasıl oldu, nasıl oldu da başladınız bu işe, kele bacım?..

Kadın önce göz ucu ile beni baştan aşağıya süzdü. Karar verebilmek için, beş on saniye düşündü, yılların getirdiği benimseme içinde başladı anlatmaya,

— Mapushaneye düşünce, bir köşeye varıp oturdum. Avratlar başıma üşüştiler. Hepsi tevir türlü sual sordu, ben de başımdan geçenleri bir bir anlattım. Fatma abla köşesinde oturuyordu, kadının biri önce onun yanına gitti, ıcık konuştular, sonra kalktı benim yanıma geldi, elimden tutup Fatma ablaya

götürdü. Ben giderken avratlar gülüştüler. Fatma abla bana dedi ki: «Bundan böyle benim hizmetimi sen göreceksin». Ben daha cahildim o zaman zürefelik ne bilmezdim. Avradın biri geldi sokuldu, «Bu akşam giriyeon gerdege, gözün aydın» dedi. Ben şaşkırdım, şaka ediyor belledim. Akşam olunca, beni Fatma abla koynuna aldı, gece uçkuruma el atınca şaşkırdım kaldım, velakin sesimi çıkarmadım. Bizim heriften iyi çıktı, mapushanede gül gibi baktı, dört tane avradı var. Asiye, Hatce, ben, bir de Kezban.

Medine boğulacak gibiydi, zorlukla soluğunu alıp veriyordu.

— Kız anam kimse bir şey demez mi size, rezilliğinizi gören olmaz mı?

— Kimin ne demiye hakkı var. Herkes tutturmuş bir yol gidiyor. Sivaslı Necla ablanın da iki avradı var. Parası ossa üç tane daha alır.

Medine durmadan «Amooon, o nasıl iş» deyip duruyordu. Kadın beş yılın alışkanlığı içinde anlatıp duruyordu.

— Altı aya kalmaz çıkacak Fatma ablam, çıkınca beni keranasına alacak!..

Medine ellerini iki dizine pat pat indiriyor, ağzından köpükler saça saça,

— Vay urusbular vay, bet bereket koymadınız memlekette vay, başımıza daş yağacak, çoluğumuz çocuğumuz sürünecek, urusbulaaar, urusbulaaaar.

Ben korkmaya başladım. Bu Medine'nin sağı solu hiç yoktu, arabanın içinde bir kapışırılsa, Allah gelse ayıramazdı. Medine aklımdan geçenleri anlamış gibi,

— Nevzat bey, durdur arabayı da indirek bu urusbuyu, dedi.

Uzaktan Yeşilhisar yol ayrımı görünmüştü, Medineyi oraya kadar oyaladım. Kadına sırtını döndü, tek kelime konuşmadı, daha doğrusu durmadan küfretti. Yeşilhisar yol ayrımında indirdik kadını. Ova'nın içinde yürüdü gitti.

Medine ardından bağıırıyordu,

— Urusbuu, urusbuuuu komazlar öldürürler seni.

Birden farkına vardım. Medine'nin sesindeki kızgınlık gerçek değildi. Kızımıyordu Medine, uyarıyordu. Cibi Develiye doğru sürdüm. Medine kendi kendine homurdanıyordu, ne söylediğini anlayamıyordum, sözcükler ağzının içinde yuvarlanıp gidiyordu.

Bir ara başımı çevirip kadına baktım. Yavaş-ovası'nın içinde küçülüp gitmişti.

II. BÖLÜM

KIRMIZI BALIK

KIRMIZI BALIK

Develi ile Kayseri'nin arası uzun yoldan doksan altı kilometre. Kısa yoldan kırk iki. Develi ile «Şıhlı» köyünün arası ise, otuz beş kilometre kadar bir şey. Şıhlı'ya giden yollar, yol değil. Yolun nereden geçmesi gerektiğini gösteren bir takım çizgiler. Kimi yerde toz toprak çamur, kimi yerde düpedüz kaya. Üstüne üstelik yontulmamış. Dünyanın ilk kuruluşundan kalma bir takım kayalar. Kimi karaya çalıyor, kimi bembeyaz. Cip bir oğlak gibi seke seke gidiyor kayaların üstünden. Cipten bir kenara fırlayıp düşmek işten bile değil. Bu kayalık yolu geçince, inişe doğru düz toprak bir yol başlar. Lodostan sonra iskeleye çıkmış gibi olur insan. Sonra, solunuza bir ırmak çıkar. Küçük bir ırmak, yazın suyu kesilince dere olur. Böyle yalancı ırmaklara çok rastlanır Anadolu'da. Irmağın sağ yönü bizi doğrudan Şıhlı'ya götürür. Şıhlı oldukça büyük bir köydür. Okulu var, yeni minareli bir camisi var,

kahvesi, bakkal dükkânı var. Açık göz, sözünü sakınmayan insanlar yaşar Şıhlı'da. Şakayı severler. Bütün Anadolu köyleri gibi konuğa düşkündürler. Hele bu konuk yabandan geliyorsa, daha çok ağırlanır.

Alaca karanlıkta Şıhlı'ya girdik. Harman yerinde karşıladılar. Ali Rıza'nın odasına indik. Ali Rıza muhtarlık yapmış, genç, uyanık bir insan. Sedire oturduk. Köylüler çevremizi sardı. Konuşuyoruz. Anlat diyorlar İstanbulu anlat. Anlatıyorum. O zaman Millî Birlik yok. HİLTON otelini soruyorlar. Hiç gitmediğim için anlatamıyorum. «Dağ kadar varmış» diyorlar. «Var» diyorum. Küçük bir dağ kadar var. Önünde Amerikan bayrağı asılı imiş diyorlar. Türk bayrağı da var diyorum. Seviniyorlar. «Hele şöyle canım» diyorlar. Amerikan bayrağı bir parça miğdelerini bulandırıyor. Eski yıllanmış bir Kuvayi Milliyeci, çolak sol kolunu sallaya sallaya soruyor. «Ne demiye asarlar Amerikan bayrağını?» Uzun uzun ortaklığı anlatmaya kalkıyorum, kalkıyorum ya oldum olası bu ticaret işlerine aklım ermediğinden pek kıvıramıyorum.

Ortalık iyiden iyiye kararıyor. Lâmbanın fitilini çıkardık. Olmadı. Ali Rıza bir lüks lâmbası bulup getirdi. Ortalık ışıdı. Biz sofraya otururken, köylüler yemeğimizi rahat yiyelim diye, birer ikişer kalktılar. Bu sırada harman yerinin alt yanından bir gürültüdür koptu. Biraz sonra bir köylü geldi «Nevzat bey azıcık dışarı buyur» dedi. Çıktım.

*

Yedi yaşında bir kız çocuğu, köyün kenarında çalı çırpı toplayıp yakmış. Ateş büyüdükçe büyümüş, doğru davranmamış ateş, kalleslik etmiş kıza. İki dakika geçmeden, önce etekleri, sonra saçları

başlamış yanmıya. Bir yorgana sarmışlar kızı, bana getirdiler. Bir adamın az çok okur yazar olduğunu anlamıya görsün köylüler, artık elinden her iş gelir sanıyorlar. «Sen bilirsin beyim, kurtar bunu» dediler. Yorganı açtılar. Kız tıpkı bir barbunya balığına benziyordu. Kıpırmızı bedeninde açılıp kapanan bir ağızla, iki tane kapkara gözden başka bir şey kalmamıştı. Ağızını açıp kapaması soluk almak için. Kolları iki yanına tıpkı barbunya balığının kanatları gibi çekilmiş. Yalnız karnı usul usul inip kalkıyor. Bağırmıyordu.

Kızı hemen cipe bindirip Develi'ye yolladım. Bundan sonrasını anlatmaya dilim varmıyor. Yaşadığımız çağda böyle iş olur mu bilmiyorum. Bildiğim halde yalanmış gibi geliyor bana. Develi'de kızı hastahaneye almamışlar. Hastahanenin baş doktoru aynı zamanda belediye başkan vekili idi. Neden mi almamışlar kızı hastahaneye? Nedeni çok önemli. Kızı benim göndermiş olmam. Benim de politik bir yönüm olması. Kızı Kayseri'ye göndermişler. Yedinci kilometrede ölmüş. Bu gün bu ispatlanamaz artık. İspatlansa da ne önemi var. Ama, Şıhlı köyü bilir bunu. Bilir ve unutmaz.

Aslında ölen yedi yaşındaki bir kız çocuğu değildi. Bu ölen düpedüz insan sevgisi, var olmanın önemi idi. Bunlar öldü hastahanenin kapısında. İnsan olmak öldü. Ama ben, bazı şeylerin yeniden varolduğuna inananlardanım. Öyle olmasam nasıl yaşarım.

İşte o günden beri, barbunya balıkları ateşi sevmeyi unuttular. Denizden çıkınca da, o kız gibi ağızlarını açıp açıp kapıyorlar. Gözlerini hiç kırpmadan insanların yüzüne bakıyorlar ne zaman utanacaksınız diye. Gerçekten biz, o, mutlu utanmayı, soylu

baş eğmeyi ne zaman öğreneceğiz? Durumu ertesi gün öğrendik. Köylüler böyle olayların karşısında çok konuşmaz. Köylüler bana baktılar, ben de onlara. Nereye baksam bir metre boyunda kırmızı bir balık görüyordum. Sonunda kızacak bir şey bulamayınca ateşe kızmaya başladım.

*

Karşı dağda köylüler, kazmayla kurşun çıkarırlar. Siz hiç kurşunun erimesini gördünüz mü? Ben orada gördüm. Gümüş gibi oluyor önceleri. Sonra, koyulaşıyor, kararıyor. Bol kurşun madeni var karşı dağlarda. Biri gelip hepsini çıkarsa şu kurşunların.

Şıhlı'dan akşama doğru çıktık yola. Küçük derenin kenarından kayalıklara vurduk cibi. Develi'ye dönüyorum.

KARA MADAZI KÖYÜ

Erciyes dağının dibindeki büyükce ovanın adı «Yavaş» ovasıdır. Kayseriden güneye doğru uzanır gider. Tuhaf bir ovadır burası. Üç kilometre önce gördüğünüz tuz gölünün ardından hemen, içinde çeşitli balıkların oynadığı Sultan Sazlığına varırsınız. Düpedüz bir göldür Sultan Sazlığı, büyük haritalarda yeri vardır. Bir bakıma Yavaş ovasına; ova demek te doğru değildir. Denizden bin iki yüz metre yüksekliktedir. Bir çeşit düzlük, verimle verimsizliğin yanyana yaşadığı bir yer.

Kara Madazı köyü. Yavaş ovasının sağ yanındaki dağların arasına sıkışmıştır, üç dört yüz dönümlük bir girintinin içine kurulan Kara Madazı'nın üç yanı dağlık, önü de binlerce dönümlük bir ovadır. Yüz elliyi aşkın evi ile oldukça büyük bir köydür. Köyün halkı çiftçilik yapmak ister. Ne var ki, yapamaz. Bir düş.olarak, yıllardır sürer gider bu istek. Üç yanı dağ olan bu köyün ekilebilecek bir karış bile toprağı yoktur. Ya ova, o, koskoca ova diyeceksiniz. Demeyin. O koskoca ova, sınırı Kara

Madazı köyünün evlerinden başlamak üzere eski bir milletvekilidir.

Kara Madazı köyünün çocukları, sabahları evlerinden çıkar çıkmaz, ayaklarını Emin Develioğlu'nun topraklarına basarlar. Üstünde oynadıkları toprakların tek karışı bile kendilerinin değildir. Kavga edecek olsalar, birbirlerinin kafasını Emin Develioğlu'nun taşları ile yarmak zorundadırlar.

Ölülerini Emin Develioğlu'nun topraklarına gömerler. İşte bu nedenlerden ötürü, Kara Madazı halkı, çiftçiliği yalnız düşlerinde görürler. Mustafa Kemal'in günlerinde, ya tapulara pek değer verilmezmiş ya da toprağın kendisi para etmez olacaktı ki; o, günlerde köylüler, diledikleri gibi ovayı ekip biçerlermiş. Mustafa Kemal ölünce, yasalara saygımız birdenbire artırmış. Develioğlu uğraşıp didinip bu toprakların kendi malı olduğunu isbatlamış. Develioğlu benim ana yanımdan akrabam olduğu için, çalışmalarını çok iyi hatırlarım. Çok çalıştı idi zavallı. Otuz bin dönümden fazla bir toprak parçasını (!) ele geçirebilmek için çok uğraştı. Gecesini gündüzüne kattı, candarmalar geldi, silâhlar patladı, en sonunda Kara Madazı yenildi...

Ve... yenenler silâhlarının pasını, Kara Madazı köyünün kanlarına sildiler. Emin dayı çok güzel anlatır o günleri. Kara Madazı'ya ilk girdikleri günü hiç unutamaz. Sonradan girdiği Büyük Millet Meclisi bile onu böylesine duygulandırmadıydı.

Bin dokuz yüz elli yedi seçimlerinden yenilgi ile çıkmıştık. Bu Yenilginin ardından beni CHP'nin Develi İlçe Başkanlığına seçtiler. Bin dokuz yüz elli dörde göre, partinin durumu çok sağlamdı. Bu partırdı gürültü arasında Emin Develioğlu da adaylığı kazanamayıp Milletvekilliğinden düşmüştü. Kara

Madazı köyü kop koyu Halk Partili idi. İşin aslında Halk Partili olup olmamak diye bir şey yoktu. Emin Develioğlu Demokrat olduğu için onlar da Halk Partisini tutuyorlardı. Emin Develioğlu CHP'ye geçse onlar da Demokrat Partiye geçeceklerdi.

Kara Madazı köyü, bizim komşu İlçe «Yahyalı» ya bağlıdır. Seçim sonrası «Moral Takviye» gezilerinden birini yapıyorduk. Bu «Moral Takviye» deyimi aynen genel merkezindir. Yolumuz Yahyalı'ya düştü. İlçe Merkezinde kahvelerimizi içtik, diyeceklerimizi dedik. Bütün bunlar bitince de hapishaneye gidip onların hatırını sormayı akıl ettik. Yahyalı hapishanesi, ilçenin içindedir. Dıştan bakınca büyük bir gecekonduya benzer. Korkunç bir görünüşü yoktur. Toprak damlı alışlagelen Anadolu evlerinden bir tanesidir. Ben üç beş tane hapishane gördüm. Ne var ki, böyle kalabalık hapishaneye hiç rastlamadım. O, ne biçim hapishane öyle, o ne kadar insan öyle; iğne atsan yere düşmez deyimi tam burası için. Avlusuna kadar dolu. Elimizdeki tütün paketlerini rastgele dağıtıyoruz. İçlerinde tanıdığım bir iki kişi de vardı.

— Neden düştün?

— Particilikten.

Bu cevapların içinde doğru olanı da var, olmayanı da. Çoğunluk olmayanda. Elli yaşında bir adam ikinci karısının üstüne on üç yaşında bir kız kaçırmış, beş altı yıla hüküm giyer, sorarsınız.

— Neden düştün?

Cevap hiç değişmez, hep aynıdır:

— Particilikten.

Hapishanenin içini dolaşıyoruz. Yerinden kalkamayan hastalara hal hatır soruyoruz. Bu sırada elli

beş altmış yaşlarında görünen biri yanıma yaklaştı.

Hafif sakallı, sert görünüşünü örtmeye çalışan bir adamdı. Durmadan alt dudağını yalıyordu. Gösterdiği yana doğru yürüdük. Yüzüme dikkatle baktı. Birdenbire, patlar gibi,

— Nevzat Bey dedikleri sen misin? dedi.

— Evet, benim, söyle.

— Nevzat Beyim, sen gazetelere yazı yazarmışsın?

— Evet yazarım.

Gözlerini kısmış, verdiğim sigarayı içiyordu. Kı sık gözlerini gözlerimin içine dikti. Durdu. Soluklandı. Heyecanlandığı belli oluyordu.

— Sen dedi, solcuymuşsun?..

Bunu hiç, ama hiç beklemiyordum. Beklemediğim ama, biliyordum. Demokratlar benim solcu olduğumu, taa köylere kadar yaymışlardı. Halk Partisi seçimi kazanırsa, ben bütün topraklara el koyup dilediğime verecektmişim. Bu yaşlı adam da bunları duymuş olacaktı. Hiç sesimi çıkarmadan bekledim. Bu bekleyişi olumlu olarak yorumlamış olmalı ki, hemen yapıştırdı.

— Eğer öyleysen de bana, dinim gâvurun olsun kimseye bir şey söylemem.

Gözlerine baktım. Köylülerin her yanı, yalan söyleyebilir de, gözleri söyleyemez. Bu gözler ölseler de çıkarılsalar da kimseye bir şey söylemezlerdi.

— Öyle olsam ne olacak?

— Ben Kara Madazılıyım, oğlum da burda torunum da...

Gözlerini garip bir hırs bürümüştü. Eli ile sağ yanını gösteriyordu. Baktım. Gösterdiği yerde, iki kişi duruyordu. Biri otuz beş yaşlarında, öteki ise

on sekizinde ya var ya yok. Otuz beş yaşında olanın baldırı sarılıydı. Bizim kendilerine baktığımızı görünce, yanımıza doğru yürümeye başladılar. Oğlu babasına yardım ediyordu. Geldiler. Onlar yaklaşınca, yaşlı adam bana döndü.

— He mi? verecek misin? Emin Ağa'nın topraklarını bize. Onlar O'nun değil. Zilliyetimiz var bizim. Nevzat beyim, he de gözünü sevdiğim. Ver bize toprakları. Yüz elli hane köy, yatar kalkar dua ederiz sana. Emin ağanın candarmaları bizi vurdu. Halk Partisi kazandı zannettik, topraklara yürüdük. Kayseriden candarma getirdiler, bize ateş açtılar hadi «kada» sını (1) aldığım, «he» de. Ver bize, şimdi verme, şimdi veremezsin biliyoruz. Halk Partisi kazanınca ver bize. Dede, torun, oğul mapustayık, gör halimizi, yaz gazatalara.

Dede; durmadan, dinlenmeden makineli tüfek gibi konuşuyordu. Oğlu ile torunu sessizce umutla bana bakıyorlardı. Ağzımdan çıkacak bir «He» nin onları bir iki yıl gizlice mutlu kılacağını biliyordum. Diyemedim. Onlara kanunlardan, Mülkiyet haklarından, toprak reformundan söz açtım. Üçü de kırılgın, üçü de bitkin söylediklerimin tekini bile dinlemeden yüzüme baka kaldılar. Bu sırada, «Moral takviye» ziyaretine birlikte gittiğimiz, parti ileri gelenlerinden biri kolumdan çekti. Hapishanedeki görevimiz bitmişti.

Beş on gün önceki, Cumhuriyet gazetesinde küçük bir haber vardı. «Kara Madazı köylüleri Emin Develioğlunun topraklarına saldırmışlar. Bu saldırıyı önlemekle görevli candarmalarla çarpışmışlar.»

İster misiniz yine, aynı Dede, Oğul, Torun ben bunları yazarken «Yahyalı» hapishanesinde olsun-

lar. Oradadırlar, üçü değilse üçünden biri yüzde yüz oradadır.

«HE» diyecek birini bekliyorlar!..

SUÇLU

Tutarağım tuttu o gün. İlle de ata bineceğim diye tutturdum. Koydunsa bul, koskoca köyde bir tek at bulunamadı. At yerine üç dört tane uyuz eşek varmış, onlara da benim binmem yakışık almazmış. Bu düşünceye ben de katıldım. Kabak yine kırk dokuz model cipin başına patladı. Çataloluk köyü, yemyeşildir. Orta Anadoluda böyle köy çok az bulunur. Ağaçlıktır. Benim çocukluğumda daha da ağaçlıktı. Çam ormanı, köyün yüz metre ötesinden başlar, sürüp dağlara doğru giderdi. Şimdi görünürlerde orman yok. Orman yok ama köyün içi ağaçlık.

Cibe bindik. Çataloluk'tan «Taşçı» ya doğru gidiyoruz. Köyün önünden bir çay akar, otomobil suyun içinden geçerken —nerden nereye— kendimi, Arnavutköy önlerinde sandalda sandım birden bire. Bu hayal çok sürmedi, biraz sonra kendimizi kıraçın ortasında bulduk. Cipin arkasında, o hiç eksilmeyen toz kuyruğu yekini kalktı. Uzaktan bakınca yerde giden bir uzay gemisine benzer bizim cip. Balık Gölü tarlasını geçtik, ilerden Taşçı göründü.

Taşçı Bucağı; çevresindeki bütün köylerden daha küçüktür. Topu topu iki sokağı vardır. Dört beş köyün tam ortasında olduğu için Bucak yapmışlar. Taşçıya girerken orada kalmaya hiç niyetim yoktu. Karakol'un önündeki kalabalığı görünce durdum, köylüler haberi getirdi. Adamın biri, bir kızın başına çökmüş. Bu deyim bizim oraların özel deyimlerinden biridir. İrzına geçmiş, tecavüz etmiş demezler de, biraz işe kibarlık katmak için «Başına çökmüş» derler.

Karakola girdim. Onbaşının odasının önü ana baba günü. Kalabalığın arasından geçip onbaşının yanına vardım. On bir yaşlarında bir kızla, yirmibeş, otuz yaşlarında bir adam. Onbaşının karşısında duruyorlardı. İfadeleri alınıyor.

— Adın?

— Hatice.

— Babanın adı?

— Osman.

— Ananın adı?

— Emine.

— Kaç yaşındasın?

— Onbir, bildir onbirime bastım.

— Senin başına çöken bu mu?

— He!

— Nasıl çöktü anlat bakalım.

Kız anlatıyor; şaşılacak bir rahatlık içinde, olanı biteni en ince noktasına kadar; hiç çekinmeden, utanmadan, ancak o yaşın verebileceği bir umursamazlık içinde anlatıyor. Sığır katmaya giderken, Mustafa hep kendisini «kişiflermiş», hiç «dışlık» vermezmiş. Hatice de ona eğer kendisine yangınsa «Aba» sına gitmesini söylemiş. Ne var ki, Mustafa Haticenin dediklerine kulak asmamış. Bir gün yine

sıgır katmaya giderken, Tanrının bol, insan'ın olmadığı bir yerde Haticeyi kucakladığı gibi, yamacı aşmış. Onbaşı burada dayanamadı sordu:

— Peki, sen hiç bağırıp naapmadın mı?

— Bağırsam nolacak sanki, bir kere gözüne almış gayri, yamaca gelince beni yere indirdi, bileğimden tuttu: taa ormanlığa kadar sürüyü sürüyü götürdü. Ormanlığa varınca da bir ağacın dibinde, uçkurumu çözüp başıma çöktü.

Onbaşı gittikçe sinirleniyordu, kızın her şeyi böyle paldır küldür söylemesi onu iyiden iyiye kızdırmıştı.

— Sen dedi, hiç karşı koymadın mı?

— Karşı koysam nolacak ki, bir kere gözüne almış gayri, yapacağını yapacak.

Onbaşının tepesi iyiden iyiye atmıştı, birden kendini tutamadı;

— Vay uruspu vay, dedi.

O zamana kadar utanmayan, umursamıyan Hatice bu sözün üzerine inceden inceye bir ağıt çekmeye başladı. Artık hiç bir şey söylemiyordu, başındaki yemeninin ucu ile gözünü sile sile, içini çeke çeke ağlıyordu. Ben dikkatle Mustafa'ya bakıyordum. Karayağız, iki üç günlük uzamış sakalı ile, yakışıklı bir adamdı. Hatice'nin anlattıklarını başı önünde bir Buda heykeli gibi sessiz dinliyordu. Yüzünde en ufak bir kıpırdama bile olmadan, anlatılanları sanki kendisi yapmamış gibi hiç bir suçluluk duygusuna kapılmadan öylece dinliyordu.

Onbaşı Hatice'ye orospu der demez, bu önüne eğilmiş duran baş yukarı doğru kalktı. Onbaşıyı kin dolu gözlerle şöyle bir süzdü. Sonra:

— Ayp ettin onbaşım.

— Sen sus ulan, şimdi yatırırım seni yere, hem

elin sabisinin başına çök, hem de bana ayıp ettin de öyle mi? Dur sen, şu ifade bir bitsin de...

Hatice birden ağlamayı kesti, yarıbeline zor yetiştği Mustafanın kendisi yüzünden dayak yiyeceğini anlayınca otuz yaşında bir kadın gibi,

— O'nun ne suçu var, ben kendi gönlümlen git-tim, dedi.

Bu çıkışa, bu savunmaya ben de şaştım, onbaşı da şaştı. Küçücük elleri vardı, o, küçük ellerden biri uzandı Mustafanın insan irisi, tarlada çalışmaktan nasırlanmış avucunun içinde kayboldu.

Onbaşıyı anlıyordum. Nerede ise delirecekti. Ben olmasam belki ikisini de ölmüş eşek sudan gelinceye kadar döverdi. Hatice'nin elini uzatması onbaşıdaki son akıl kırıntılarını da alıp götürmüştü. Bar bar bağırıyordu:

— Ulan kaltabanlar burayı nere zannettiniz? Burası hükûmet, ben neyim ulan burada, bir de gözümün önünde haaaa, şimdi sizin sülâlenizden baş-larım, çek elini kaltak... hükûmet burası hükûmet!

Ağız-na geleni sıralıyordu onbaşı. Kapının dışın-dakiler, nöbetçi-yi omuzlayıp içeri girmişlerdi, daha doğrusu kapı-yı açmışlar öyle bakıyorlardı. Biz içe-rdekiler ise oyununu unutmuş acemi aktörler gibiy-dik.

Onbaşı-yı zor yatıştırdım.

İfadeler alındı. Bunların ilçe'ye gönderilmesi gerekiyordu. Elleri kelepçeli Mustafa ile, iki can-darma cip'in arkasına bindiler. Hatice'yi ön yana otu-rttuk, köylülerin Mustafa'ya ettikleri küfür ve «iyi etmiş» diyen sesleri arasında ilçeye doğru ara-bayı sürdük. Yolda göz ucu ile hep Hatice'ye baki-yordum. Biraz önce karakoldaki sözlerin Haticesi değildi bu. Küçücük bir çocuk. İstanbul-da olsa gece

sinemaya bile almazlar. Güneşte yanmış tertemiz bir yüz, nedense bu çocuklar İstanbula geldiler mi üstlerine bir aptallık çöker, oysa, öyle akıllı, öyle kavrayışlı bir yüz ki, neler düşündüğü belli olmuyor. Durumunu düşünüyordur herhalde. Hüseyinli'ye gelince Mustafa su içmek istediğini söyledi. Durduk. Kelepçeli bir insanın çeşmeden su içmesi acı bir şey. Candarmalar tutmasa iki kere yalağın içine düşecekti. Suyu yarım yamalak içti. Hatice'ye sordum:

— Sen de su içer misin?

— İçerim.

— Haydi iç te gel.

Candarmalardan biri, Mustafa'nın yanında kaldı, öteki kaçmasın diye Hetice ile birlikte çeşmeye gitti. Hatice çeşmenin yalağına çıktı, küçük ellerini suya doğru uzattı avuçlarının iki yanından sular akıyordu. Kana kana su içti. Sonra ellerini şalvarının iki yanına kuruladı, döndü cipe doğru yürümeye başladı. Cipe önce candarma bindi. Arkasından da Hatice elleri ile kapının iki yanına tutundu kendisini yukarı doğru çekti. Yerine oturmadan önce Mustafa'ya doğru küçük bir kedi gibi, ürkek bir bakış attı. O, oturunca cipi çalıştırdım vitesi değiştirmeme, debriyaja, direksiyona merakla bakıyordu. Bunlara bakarken aklında ne Mustafa vardı ne de bir başkası.

İlçeye girdik, onları götürüp savcılığa bıraktım.

*

Bir ay sonra Haticeyi öldürdüler. Karakolda, yargıçların önünde Mustafayı savunduğu için suçlu görülmüş. Yakın akrabaları yılanın başını ezivermişler!

OKUMA YAZMA BİLİNİR

Geniş topraklı yol, bir yamacın eteğinde bitti. Küçük kayalar, birbirine girmiş bağ duvarlar arasında, bir keçi yolu kaldı. Üç kişi, «Yayan yapıldak» yola düzüldük. Yamacı tırmanıyoruz. Tek tük zerdali ağaçları yeşillik adına boy gösteriyor. Ara sıra, sigara molası veriyoruz. Sağ yanda kıpkırmızı dev gibi kayalar yükseliyor. İçlerinde büyük mağaralar varmış. Hele birinde öyle bir kuyu varmış ki, köylüler «Cehenneme giden yol» demişler adına. Çok eskiden haşarı kızları, karıları bellerinden iple bağlayıp bu kuyuya sallandırıyorlarmış. Bir saat, iki saat içerde sallanan kızda, karıda haşarılıktan eser kalmazmış. Cehennemin ateşi bacaklarına dolanır akılları başlarına gelirmiş.

Akılları başlarına mı gelir! Yoksa tümünden mi gider, orasını kestirmek zor.

İlerde, üç, dört kavak ağacı göründü. Kavaklara vardık. Büyük, taştan yapılmış çift oluklu bir çeşme. Taşları kesilip biçilmiş. Cami kapısına benzeyen kocaman bir yapı. Üstünde oymalı, işlemeli çi-

çek resimleri var. Önünde büyük bir «haft», sağına soluna sedir gibi, kesme iri taşlar döşenmiş. Yarım değirmenlik su akıyor.

Oturduk. Sigaraları yaktık.

— Köyden ne kadar uzaktayız?

Beni köye götüren iki kişiden biri, gözlerini kırıştırdı, şöyle bir düşündü:

— Eşsek gitmesiynen on, onbeş dakika çeker. Biz ne zaman varırız orasını Allah bilir, dedi!..

Dağın ortasında, köyden bu kadar uzakta, koskoca çatal ağızlı çeşmeye aklım yatmadı.

Yaylalık olsa neyse, Yazın Türkmenler, yörükler gelir, yararlanır diyeceğim.

Beni köye götürenlerin birinin adı Yusuf, ötekinin adı Ali. Ali'ye soruyorum.

— Bu koca çeşmeyi buraya kim yaptırdı Ali?

— Valla iyice bilmem beyim. Eskiden buralarda bir ağa varmış. O, her cuma burada bir koyun kestirir, avrat oynatırmış. Onun hayratı derler.

— Köyde çeşme var mı Ali?

— Yok beyim, ama çok güzel bir suyu var ıcık ötede.

Hey gidi koca hayratçı ağa hey. Bakındı siz, herifteki «hayrat» duygusuna. Hayrat çeşmesi değil «kefaret» çeşmesi gibi bir şey.

Yeniden yola koyulduk. Eşsek gitmesi ile on, onbeş dakika çeken yolu biz yarım saatte aldık. Aldık ta insan olduğumuz çıktı orta yere.

Köy, dağın yamacında bıçakla kesilmiş gibi dümdüz uzanan bir düzlüğün üstüne kurulmuş. Alışlagelen bütün anlatışlara uygun bir dağ köyü. Bol bol keçi. Kışın yakılmak için hazırlanmış tezek yığınları. Küçük pencere, dar kapılı bir cami. Okul yok. Cami ile minare arasında büyük bir eşitsizlik

var. Birbirine yapışık evlerin arasından geçiyoruz. Bir yığın köpek kimi uluyarak, kimi hırlıyarak çevremizi kuşatıyor.

Ali ile Yusuf köpeklerin usulünü biliyorlar. Ben de bilirim. Kaçmıyacaksınız. Korkmıyacaksınız. Daha doğrusu korktuğunuzu belli etmiyeceksiniz.

Taşlarla hücumla geçtik. Ali'nin böğrüne yapıştırdığı taşla uluyan köpeğin biri, kaçtı. Köy çocukları, köylüler geldi, köpekleri dağıttılar. İnsana kızar gibi kızıyorlar köpeklerle. Köpeklerin yaptıkları terbiyesizlikten özür diler gibi bir durumları var.

Buyur ettiler. Yüksekçe iki katlı, yarısı beyaz badana ile boyanmış bir evin kapısına vardık. Kapının önünde eğri bir sırığın üstüne çakılı kırmızı bir tabelâda şunlar yazıyordu: —OKUMA YAZMA BİLİNİR.—

Bunca köy gezdim. Beni böylesine güldüren, beni böylesine üzen birşeye karşılaşmadım sanıyorum. —OKUMA YAZMA BİLİNİR— Köylüler, tabelâyâ baktığımı görünce, yarı gurur, yarı da beni inandırmak isterlermiş gibi:

— Essahtan bilir Nevzat bey, dediler.

Elimde olmıyarak «Öyle mi?» demişim. Yemin edenler bile oldu. İnandığımı söyledim. Kapıyı vurduk. Açıldı. Bol bir pantolon giymiş, kır saçlı bir adam kapıya çıktı.

— Bendeniz Salih.

İçeri daldık. Toprak sofayı geçtik, bir odaya girdik, oturduk. Ayrılar geldi. İçtik. Salih bey, eski bir tahsildar, belediye tahsildarı imiş. Köylülerle konuşuyoruz. Soruyorum:

— Niye köyünüzde okul yok?

— Bildir caminin minaresini yaptırdık, diyorlar.

— Ya okul, okul ne olacak?

Hepsi gururla Salih beyin yüzüne bakıyorlar.
Salih beyin gözleri hafif kısık.

— Biz ne yapacağız okuyup yazmayı bey? diyorlar. Salih bey bilir.

Salih bey bilirmiş.

TAŞ KAVGASI

İlçemiz ikiye ayrılıyordu. Aşağı Everek, Yukarı Everek. Bu iki Everek arasında, günlük yaşamada hiç, ama hiç bir düşmanlık yoktu. Ellerinden geldiğince birbirlerine yardım ederler, günlük kırgınlıkların dışında kavga falan da etmezlerdi. İşin aslında Aşağı Everek, Yukarı Everek diye bir şey de yoktu. Böyle bir ayrımı gerektirecek ne coğrafya açısından, ne de toplumsal açıdan bir sebep yoktu. Everek, Develinin öteki adıydı ve çoğunlukla taş kavgalarında kullanılırdı, bu ad. Taş kavgalarının geçmişini Kayseri'nin türkler tarafından alınmasına kadar götürenler vardır. Bunlara göre o zamanki hristiyanlarla türkler Kayseri kenti dolaylarında uzun kollu ip sapanlarla üç gün üç gece döğüşmüşler (sonunda türkler bu savaşı kazanarak Kayseri'ye girmişlerdi .Geçmiş nereye dayanırsa dayansın, taş kavgaları bizim en büyük gerçeğimizdi. Çocukların, gençlerin, hattâ evli barklı adamların başarı ölçüsüydü. Kahramanlığın mihenk taşına vurulduğu yerdi. Cumhuriyetten sonra kesin emirler verilmiş,

bu barbar oyunun önlenmesi istenmişti. Hac dağında taş kavgası başladı mı, karakoldan altı yedi Jandarma silâh omuza edip dağa doğru koşarlardı. Onların koşmasına yaşlısı, genci bütün ilçe halkı gülmekten kırılırdı. Her gidişlerinde hiç bir sonuç alamadan döner, gelirlerdi. Hele bir seferinde iki yan birleşmiş jandarmaları, pazar yerine kadar kovalamışlardı.

Taş kavgaları başı bozuk bir iş değildi. Gelişi güzel yapılamazdı. Yukarı Evereğin komutanları günlerce düşünürler, takımlarını hazırlarlar, sıkı ve sağlam sapanlar ördürürler, sapanların kollarına, sağlamlığına bakılır, orta parmağa takılmayan ucunun ibrişim konur, sapan'ın içine deri parçası dikilirdi. Sol koluna ibrişim konan sapan bir tabanca sesi çıkararak şaklardı. Bütün hazırlıklar bitince, gün kararlaştırılır, bir elçi gönderilir, karşının cevabı alınırdı. Daha eskiden cumaları yapılmış bu kavgalar. Tatil pazara alınınca, taş kavgaları da pazara alınmış.

*

Artık on yaşına girmiştim, taş kavgalarına resmen katılabilirdim. Gerçi biz aşağıda dereye nice taş kavgaları görmüş geçirmiştik ama, bu iş başka bir işti. Çiğ iplikten ördürdüğüm sapanımın her şeyi hazırdı. Dedemin ödü patlıyordu bu kavgalara katılıyorum diye. Ötekileri biliyordu, onlara kızsâ bile, önemli bir kızgınlık değildi bu. Daha çok öğüt veriyordu.

Gün ışıırken yerimden kalktım. Muzaffer kapının önünde bekliyordu beni. Dereye doğru koşarak mahalleden uzaklaştık. Derenin üstündeki köprüye benzeyen geçitten geçip Haç dağının yolunu tuttuk. Yıldırım gibi koşuyorduk geç kalmanın, yetişmemenin korkusu içindeydik. Dağın dibindeki

düzlüğe varınca yirmi, otuz kişilik çeşitli yaşlardaki insanın orada toplanmış olduğunu gördüm. Rahatlamıştık. Başkan Yusuf yirmi, yirmi beş yaşlarında vardı. Omuzundan aşağı sarkan taş torbasının içi en iyisinden yumurta iriliğinde taşlarla doluydu. Kısa bir sopa kayışına sokulmuştu. Sopanın yanında uzunca bir Çerkez kaması asılı duruyordu. Kulaktan kulağa söylendiğine göre, arka cebinde bir de tabanca varmış. Hepimiz ona ulaşılması güç bir yaratık gibi bakıyorduk. O, kim olduğunu, önemini bilenlerin tavrıyla biraz sonra başlayacak kavganın hesabını yapıyordu. Günlük hayatından tanırdım Yusufu.

Onun bunun yanında çalışan, sessiz, uysal bir insandı. Bir kaç kere dedemin bağıını bile bellemişti. Gündeliği on iki buçuk kuruşa çalışırdı. Söylenen her sözü hiç karşı koymadan uygular, bir günde iki kişinin yapacağı işi tek başına bitirirdi.

Şimdi karşımda duran Yusuf, başka bir Yusuf-tu. Kimselere aldırdığı yoktu. Hiç kimse kendisine bir şey söyleyemiyordu. Yalnız o konuşuyor, herkese yapacağı işi teker teker anlatıyordu:

— Dağa üç koldan yürüyeceğiz. Ali, Dursun, Hasan benim yanımda olacak. Siz, (Eliyle üç kişiyi göstererek) Abdullahla dere yanından dağa doğru yürüyeceksiniz. Mezarlığın arkasını dolanın sizi görmesinler. Kavgaya kızışınca yandan bindirin. Kavganın en kızgın yerinde kaçır gibi yapıp onları düzlüğe çekeceğiz. Aşağıya indiler mi gerisin geri dönüp ver yansın edeceğiz. Herkes sopasına mukayyet olsun. Analarını avratlarını, ...!.. Onlara kim olduğumu göstereceğim. Murtaza!.. Sen ötekileri yanına al, yukarı taraftan saldır.

Hepimiz bir tanrı dinler gibi Yusuf'u dinliyor-

duk. Muzafferle ikimiz gözüne çarpmak, bir görev alabilmek için çırpınıyorduk. Biran gözgöze geldik Yusuf'la, bağda gördüğüm, her şeyi buyurabileceğim Yusuf'u aradım gözlerinde. Yoktu. Beni orada gördüğüne şaşırılmış gibi duraladı, bana da bir görev verecek diye umutlanmıştım. Bir iki saniye kadar bakiştık.

— Siz, dedi. (Muzafferle ikimizi gösteriyordu) Bizim arkamızdan gelin, öne geçeyim demeyin, kafanızı kırarım. Taşınız var mı?

Yoktu, daha ağzımızı açmadan durumu kavradı.

— En azından on, onbeş taş alın yanınıza, gidin toplayın, dedi.

Muzafferle ikimiz hemen koşturduk. Yolda Muzaffer ceplerini gösterdi, doluydu. Ben de ceplerimi doldurdum, dönüp geldik. Hırkımdan deli olacak gibiydim, kendimi göstermek, en önde kırasıya döğüşmek istiyordum. Benim de belimde «Fıtil işlemez» bir kama takılıydı. Yusuf, sinirli olduğunu belli etmemek için, konuşmuyordu. Hepimiz gerili bir yay gibiydik. Bulunduğumuz yerde bir mağara vardı, bu mağara toprağın derinliğine doğruydu, kolaylıkla inilebiliyordu içine, beş, altı metre kare genişliğinde, bir yeraltı odasına benziyordu. Yusuf ağır ağır oraya girdi. Arkasından hepimiz girmek istedik. Yusuf birden geri döndü, kullarını azarlayan eski bir sultan gibi:

— Ne var lan? Ne geliyorsunuz ardımdan? Ya gelirlirse ne yapacaksınız?

Hepimiz kala kaldık, deliğin önünde. Benim aklımda kavga kadar önemli bir başka sorun daha vardı. Buna sorun demek bile doğru olamazdı, bu bir büyük şaşkınlıktı. Yusuf'u çözemiyordum bir tür-

l . Bu her Şeye evet diyen adam,  z m  ekmeĒe katık ederek yiyen, başını önünden kaldırmayan adam, nasıl oluyordu da... Tam bu sırada on  , ondört yaşlarında bir  ocuk koşarak geldi. Eli yüzü ter içindeydi. Gözleriyle Yusuf'u aradı, onu göremeyince ortaya:

— Tamam, dedi. Geliyorlar!..

Yusuf ininden çıkan bir kurt gibi fırladı. B s-bütün deĒiŐmiŐti:

— DediĒimi unutmayın, gelin ardımdan, dedi.

Hepimiz ağır ağır Haç daĒına doĒru yürüyorduk. DaĒın tepesi geleneĒe göre onlarındı. Biz tepeyi onlardan alacaktık. S ylendiĒine göre çok eskiden bu kavga Develi'de yaşayan ermeni ve rumlara karşı yapılmış. Türkler daĒın tepesini onlara bırakırlarmıŐ. Çünkü, türklerin bir yeri zaptetmesi gerekirmiŐ. DaĒın tepesinde olmak demek ise, savunma demekmiŐ. Ermenilerle rumlar gidince, bozulmamıŐ gelenek. Bu kez de aŐaĒı mahalle almış onların yerini.

Hepimiz sapanlarımızı çıkarmıŐtık. Muzafferle ikimiz brlikte gidiyorduk. DaĒın tepesinde karaltılar görünmeye başlamıştı ,onlar da yirmi, yirmi beş kişi kadar vardılar. Dört beş yüz metre kadar yürüdükten sonra bizim gurup   ce ayrıldık. Haç daĒının eteklerindeydik artık. Bu daĒın adı da hristiyanlardan kalma bir addı. Yılda bir gün eskiden orada Haç dikip ateş yakarlarmıŐ. Yürüyorduk. Sesimiz, soluĒumuz çıkmadan öylece gidiyorduk. Ben sonraları buna benzer yürüyüŐleri filmlerde gördüm.

 lk taş yukardan onlardan geldi. Bizim çok önümüze düştü. Onlar da daĒdan aŐaĒı yürüyorlardı. Aramızda   , dört yüz metre kadar kalmıştı. Top-

lu olarak geliyorlar, bir yandan da içine taşları yerleştirdikleri sapanları sallıyorlardı. Gırtlığımda takılı duran bir şeyi yutmak istiyor, bir türlü başaramıyordum. Bir taş daha geldi, kırk, elli metre kadar önümüze düştü. Hepimizin gözü Yusuf'taydı. O ne yaparsa onu yapacaktık. Başka türlü olamazdı. Yusuf birden korkunç bir sesle bağırdı:

— Erkek olan ardımdan gelsin.

Yavuz'un Çaldıran seferini okumuş muydu, okumamış mıydı bilmiyorum. Ama ben okuduğum için, Yusuf'u hemen Yavuzun yerine koydum. Artık kadınlarının yanına dönmeyi onuruna yediremeyen bir yenici idim. Koşuyorduk, elli metre kadar koşuktan sonra Yusuf durdu, bir sağ yanına, bir sol yanına baktı. Sapanını salladı, salladı, ilk taşı fırlattı. Hepimiz aynı şeyi yaptık. Hem taş savuruyor, hem ağır ağır yürüyorduk. Karşı yan da aynı şeyi yapıyordu. Aramızda kırk, elli metrelik bir şey kalmıştı. Yusuf'un yanındaki delikanlı «Ah, anam yandım» diye bağırdı. Biran gözüm ona takıldı. Başından kanlar akıyordu. Yusuf:

— Karı gibi ne bağıırıyorsun ulan? dedi.

Çocuk on yedi, on sekiz yaşlarında vardı. Yusuf'un sesini duyunca, yüzünden aşağı doğru akan kana aldırmadan sapanına taşı koydu, yorgun yorgun salladı, büyük bir küfürle birlikte taşı karşıya savurdu. Kıran kırana döğüş başlamıştı. Onlar bütün ağırlıklarını bizim üstümüze verdikleri için, dayanmamız güç oluyordu. Bizim yan kanatlar pek fazla etkin olamıyorlardı. Biz en arkada olduğumuz için taşların bize değmesi oldukça güçtü. Muzafferle göz göze geldik biran. Konuşmadan ileriye doğru yürüdük. Biz ön sıraya gelmiştik ki Yusuf birden geri çekilme komutu verdi, deliler gibi geriye kaçıyorlar-

dı. Karşı yan bu durup dururken kaçmayı pek anlamamıştı, durakladılar, Muzafferle biz de duraklamıştık, birden durumu kavrayıp kaçmaya başladık. Kaç metre koştuğumuzu bilemiyorum bir aralık dönüp arkaya bakmak istedim. Sağ yanağımın üstünde sızısız bir ağırlık duydum. Gerisi karanlıklar içinde kaybolup gitmek oldu benim için.

Gözümü açtığım zaman «in» dedim. Başucumda Muzaffer vardı. Yusuf biraz ötede bir taşın üstünde oturuyordu. Gözlerimi açtığımı gören Muzaffer, sevinçle kavganın sonunu anlatmaya başladı.

Ben düştükten sonra, elli metre kadar daha kaçmışlar, orada Yusuf «dur» komutu vermiş, durmuşlar. Sapanla birkaç taş atışından sonra sopalar çekilmiş, bizim sağ ve sol kanatlar, arkadan sarmışlar, ortada kalan Aşağı Evrek, korkunç bir dayak yemiş, bir kişinin gözü akmış, altı kişinin kafası kan içindeymiş, canlarını zor kurtarmışlar, dört tane de esir almışız. Yusuf oturduğu yerden sesini çıkarmadan dinliyordu bunları. Benimse yüzümün sağ yanı, anlatılmaz sancılar içindeydi. Dilimi ağzımın içinde gezdirdim, sağ yanda bir boşluk vardı. Dişimin yerinde olmadığını anladım. Yüzüme tütünle yağ basmışlardı. Kalkıp oturdum, Yusuf'a baktım. Şaşkın, suçlu bir tavır içindeydi. Benim oturduğumu görünce sevinir gibi oldu. Ardından hemen komutu bastı:

— Getirin it sıpalarını!..

İçeri dört kişi girdi. Elleri arkalarına bağlanmıştı. Acınacak bir durumları vardı. Nedense kendimi birden onlarla eş tuttum. Yenilmiş de buraya getirilmiş gibiydim. Bizimkilerin gülmesiyle gelenlere bir daha baktım, gözlerime inanamıyordum. Dedemin evine sık sık gelen konuklardan bir «Memur»

un çocuğu da aralarındaydı. Kısa pantolonu, papyon kravatıyla öylesine gülünç duruyordu ki, yanağının acısına rağmen ister istemez güldüm. Beni görünce sevindi, kendisini kurtarabileceğimi sanıyor olmalıydı. Alt dudağı durmadan titriyordu. Ellerinin arkaya bağlanması bile yakışmamıştı ona. Bu oyunun ne zaman biteceğini bekler gibi sağına soluna bakınıyordu. Yusuf, ötekilere yaklaştı:

— Ulan, dedi. Artık işiniz İstanbul bebelerine mi kaldı?

Gülüyordu. Rıza adındaki eşir, esir olmaktan daha çok bu korkunç hakaretin altında ezildi. Durmadan üst dudağını ısıırıyordu.

— Bize ne ondan, dedi. Hiç bir ilgisi yok bizimle onun. Karırlarla dolaşmıyoruz biz, belki de size gelmiştir.

Yusuf Rıza'nın suratına iri bir Osmanlı tokadı patlattı. Elleri bağlı olan Rıza sendeledi, yıkıldı. Ben Semih'e bakıyordum. Yıkılan gururunu kaldırmak istemiş gibi:

— Ne olur onlardan olursam? dedi.

Bir türlü anlamıyor, olacakları bilmiyordu. Onun bu bilmemezliği, anlayışsızlığı bende kızgınlıkla karışık bir sıkıntı, üzüntü yaratıyor, ne yapacağımı bilemiyordum. Aklıma İstanbul geliyordu. İçinde yaşadığım günlere karşılık bu çocuğu korumamı istiyordu benden. Semih yere düşen Rıza'yı korumak ister gibi öne doğru bir adım attı:

— Bana da vur, öyleyse, dedi.

Yusuf durdu, gülüyordu:

— Avrat kısmına evde dayak çekilir yavrum.

Semih'in yüzünü iki parmağının arasına aldı. Buraya geldiğıme geleceğıme pişman olmuşum.

Yusuf başını yana çeken Semih'e aldırmadan, Rıza'ya doğru yürüdü:

— Avradını yanında taşıyanın ırzı payimal olur aslanım, erkek adam kavgaya avrad getirmez, sizde Rum kanı var (Rum) dedi.

Rıza yattığı yerden Yusuf'a ana avrat sövmeye başladı. Yusuf yere diz çöktü. Rıza'nın başını dizinin üstüne koydu. Cebinden bıçağını çıkardı, bıçağın ucuyla alnının tam orta yerine bir «Y» harfi yazdı. Rıza yapılane karşı koymuyordu. Ağzının dolusu küfrediyor:

— Ulan, diyordu. Ulan elbet yakalıyacağım bir gün seni. Eğer anandan doğduğuna pişman etmezsem, bana da Rıza demesinler...

Semih'in yüzünün sarardığını, gözlerinin dehşetten açıldığını, bunun bir oyun olmadığını anlamaya başladığını gördüm. Düpedüz titriyordu, korku bütün bedenini sarmıştı. İyi aile çocuklarının oynayacağı cinsten bir oyuna girmediğini artık iyice biliyordu. Elinde olmadan hıçkırmaya başladı, çevresine yalvararak bakıyordu. Oysa ona aldırın bile yoktu. Biri yanına yaklaştı. pantolonunun kayışını çözdü, aşağı çekti. İçinden kısa bir don göründü, onu da çekip indirdi. Şimdi herkes çocuğun bir önüne bir arkasına bakıp gülüyorlardı. Semih'in hıçkırlıkları korkunç bir ağlamaya dönüşmüştü. Yusuf yanaştı:

— Ne ağlıyorsun, ağlama ağlama...

Arkasından ekledi:

— Gerdeğe girecek her avrad böyle naz eder yavrum, dedi.

Ense kökümde beni bir şey korkunç derecede rahatsız ediyordu. Kalkıp olacakları önlemek istiyordum. Ne var ki, bir daha buralara gelemedim.

Adım da bir kez İstanbulluları koruyora çıktı mı, ne dost, ne arkadaş kimseleri bulamazdım çevremde. Memurların verdikleri korkuya karşı, onların çocuklarına böyle davranmak, babasından korkup oğlundan hıncını almak, Osmanlıdan kalma bir gelenekle İstanbul'a, bu vergi vermeyen askere gitmeyen kente düşman olmak, olağan bir şeydi. İlçemizin kadınları bile olağan sayarlardı bunu.

Dedemin adıyla korkutabilir, yıldırabilirdim bunları ancak. Neye karar vereceğimi, ne yapacağımı bilemiyordum.

Tam bu sırada «in» in dışından bir ses duyuldu,

— Jandarmalar geliyor.

Deliler gibi fırladık. Hepimiz kaçıyorduk. Kovanından boşalan oğul gibi derenin üst yanına doğru gidiyorduk. Bin, bin beş yüz metre kadar öteden, mezarlıkların ordan jandarmaların geldiği görülüyordu. «Ösenek» denilen, bir yerde kadınlar çamaşır yıkıyorlardı. Onların yanından hızla geçtik. Bizim yenildiğimizi sanan kadınlar, bizi ayıplıyorlar:

— Kalıbınızdan utanın, irezil ettiniz, yukarı Evereğin adını, diye bağırıyorlardı.

İlçe'nin içine gelince hepimiz bir yana dağıldık. Muzafferle ikimiz, kayaların yanında durduk. Orada bağlara inen küçük bir su vardı. Ben yüzümde kuruyan kanları sildim. Evlerimize gittik.

*

Dört beş gün sonra, bizim cevizin altındaki bağda üç dört ırgat çalışıyordu. Yanlarına gittim, Yusuf da aralarındaydı. Göz göze geldik Yusuf'la. Oradaki insanla hiç bir ilgisi yoktu bunun. Güçle toprağın altını üstün getiriyordu. Şakaklarından akan ter, çenesinde birleşiyordu. Sesini çıkarmadan gü-

lüksedi. Bir üzüm çubuğuna dayalı duran testiye aldı kafasına dikerek içti. Sonra yeniden hırsla toprağa döndü. Bir türlü inanamıyordum, bu Yusuf'un, o Yusuf olabileceğine. Yalnız bir aralık topraktan çıkan iri bir solucanı, küreğin yanı ile üç dört parçaya bölerken Haç 'dağındaki Yusuf'u görür gibi oldum.

Rıza'nın anlattığına göre, Semih ne yapıp ne edip, jandarmalar gelmeden pantolonunu yukarı çekmiş. Semih'i bir daha ara sokaklarda bile gören olmadı. Hep ana yollarda dolaştı.

Eskisi gibi değilse bile otuz yıl sonra yine oynanır taş kavgası Develide.

KÖPEK ÖLDÜRMESİ

Sonbahar bütün tatlığını, insanı saran burukluğunu yitirmişti. Acı bir sabah yeli kemiklerime kadar işliyor, otsuz ocaksız tarlalar yüzüme yabancı yabancı bakıyorlardı. Görünüşe göre, daha köye varmamıza dört beş kilometre kadar olmalıydı. Durmadan yokuş yukarı yürümekten altımdaki at terlemişti. İkide bir başını ileri doğru uzatıyor, yorgunluğunu, sıkıntısını belli ediyordu. Benim de ondan aşağı kalır yerim yoktu, yorgun ve sıkıntılıyım. Belki yarım saattir, Mehmed'e bir tek kelime bile söylememiştim. O da bu durumdan şikâyetçi görünmüyor, sessizliği benimle bölüşüyordu. Gidiyorduk, Sarız'ın dağ köylerinden birine varmamız gerekliydi, bir saattir at üstündeydik. Yola çıktığımız zaman keyifliymiş gibi davranmak istemiştik. Bu yüzden yarış etmiye bile kalktık, ne var ki, çok geçmeden bütün bunları bıraktık. Mehmed'in bana soracak bir şeyi de kalmamıştı. Üç aydır soracağını sormuş, öğreneceklerini öğrenmişti. Ben artık onun için ilgi çekici olmaktan çok sevilen bir insandım. Köylülere

has doayunluk Mehmet'te bütün ağırlığıyla kendini gösteriyordu. Son günlerde birkaç kez ilgisini çeke- rim umudıyla İstanbul'u, Paris'i, Roma'yı anlatma- ya kalkmışım da umurunda bile olmamıştı. Oysa ilk başlarda bunlardan herhangi birini anlatayım di- ye deli olurdu. Mehmed'in bu umursamazlığı beni kızdırıyordu. İlk başlardaki üstten alan halimi de bırakmama karşın yine de aldırmıyordu. Bu sabah öyle değilim, kimselerle konuşmak istemiyor canım. Yanımda Mehmed olmasa belki daha bir mutlu, da- ha bir sevinçli olacağım.

İlerde sağ yanda bir çeşme göründü. Anadolu yollarının şaşmaz geleneklerinden biri de budur. Çeşme görüldü mü durulur. Canınız su istese de, is- temese de durulur. Çeşmeye gelince durduk. Mehmed atından indi, elini yüzünü yıkadı. Hayvanlar bile bu geleneğe uygun davranıyorlardı. Canları su içmek istemediği halde başlarını «hafta» uzattılar. Bir yu- dum bile içmeden de çektiler. Bir sigara yaktım, atın üstünden inmiyorum. Mehmed soran gözlerle baktı. İnmeyeceğimi anlayınca hemen atına bindi. Yeniden yola koyulduk, ağır aksak, atları zorlamadan gidi- yorduk. Yanımızdan bir eşekli geçti.

— Selâmlaleyküm beg!

— Aleykümselâm!

Tepenin üstüne yaklaşmıştık. Doruğa yakın bir yerde yabanî bir armut ağacı duruyordu. Bu ot- suz ocaksız tepelerde ağaç görmek nedense güldür- dü beni. Sanki dağların ortasında yolunu kaybeden bir İstanbul çocuğu gibi şaşkın ve kederli öylece du- ruyordu. Üstünde birkaç yaprak vardı. Bu sonsuz çıplaklığı bozar gibi dikilip durması garibime gitti, yanımda bir balta olsa gider keserdim (!)

Nereden de çıkmış, hiç mi gören olmamış bu-

nu, nasıl bırakmışlar ağacı? Bozkırın tutsağı gibi kalakalmış ortada.

— Mehmet!..

— Buyur.

Ağaç konusunda bir şeyler söyleyecektim, vazgeçtim. Daha doğrusu söyleyeceklerimi unutmuştum. Aldırmaz olmuştum birdenbire ağaca. Ağacın on beş, yirmi metre ötesinden geçtik.

— Nevzat Bey!..

— Ne var Mehmed?

— Hiç... Ben de bir şey yok, bana seslendin de, bir şey mi istedin diye soracaktım.

Birden güldüm. Benim gülmeme Mehmed de güldü. Aramızdaki tek ayrım o neye güldüğünü bilmiyordu, belki de biliyordu, o da ayrı bir konu.

— Köye ne kadar var dersin?

— Yamacın ardı!..

Tepenin üstüne çıkınca köy göründü. Karşı yamacın üstünde yetmiş, seksen hane kadar görünüyordu. Aşağı doğru inmeye başlayınca hayvanlara bir canlılık geldi. İkide bir gemlere asılmak zorunda kalıyorduk. Ortalıkta bir yağmur havası vardı. Ne var ki, yalnız havası ortalıkta görünüyordu, kendisi yoktu. Anadolu'da hep böyle olur. Yağmurun kendisi bulunmaz da hep havası bulunur. Sol yanımızda bir köylü çift sürüyordu, onunla da selâmlaştık. Yamacı yanlamasına sürdüğü için öküzler güçlük çekiyorlardı. Bu köye geldiğime, geleceğime pişman olmuştum. İş işten geçmiş olmasa belki de geri dönerdim.

Vadiye inince küçük bir suyun içinden geçtik. Atların ayakları suyun içindeki çakıllara vuruyor, inanılmayacak bir gürültü doğuruyordu. Neden bilmiyorum hep böyle suyun içinden gidelim istedim.

Suyu geçtik, atların ayakları toprağa basınca sessizlik yeniden başladı. Sıcak bir yatakta genç bir kadınla birlik olmak istiyordum şu anda. Tembel bir şehvetin bütün tadını çıkarmak, şiirler okumak, sigara içmek, gerinmek, sinema, tiyatro tartışmaları yapmak, gerekli gereksiz ne varsa onları uygulamak istiyordum.

Köye yaklaşıyorduk. Düzlük bir yere gelince görünen köy görünmez oldu. Köyün birdenbire kaybolması nedense hoşuma gitti. Uzun bir süre su altında gitmişim de sonra su yüzüne çıkmışım gibi bir duyguya kapıldım. Derin bir nefes aldım. Düzlüğüñ ortasında on, onbeş metre yüksekliğinde bir kaya duruyordu. Kayanın tepesi tıpkı bir kadın başına benziyordu. Kayanın yanından geçerken kırk, elli metre kadar öteden hızla bir köpek geçti. Bayır aşağı gidiyordu. Elli altmış metre kadar arkasından da iki kişi ellerinde taş ve sopalarla hayvanı kovalıyorlardı. Şaşırmıştım, gerçi olağanüstü bir durum yoktu ama yine de şaşırdım. Köpek yarım sağ yaparak bize yanlamasına koşmaya başladı. Köpeğin arkasından bir duman çıkıyordu, dumanın çıktığını görünce, bendeki şaşkınlık başladı büyümeye. Köpek birden durdu, ağzıyla kuyruğunun altında bir şeyler aramaya başladı. İnanılmayacak bir şey oldu. Köpek birden yükselmeye, havalanmaya başladı. Ne kadar sürdü bilmiyorum belki beş, on saniye, belki de daha az. Bir an boşlukta öylece durdu, sonra dar-madağın oldu. Top patlamasına benzer bir ses duyuldu, köpeğin başı üç, dört metre öteye düştü, ayakları, gövdesi şuraya buraya dağıldı. Aptallaşmıştım, hiç bir şey düşünemiyordum. Gördüğümün gerçek olup olmadığından kuşkulanıyordum. Adam-lar koş-a koş-a geliyorlardı. Atı güçlkle tutuyordum.

Mehmed'e baktım, o da benim gibiydi.

Her şeyi adamlardan öğrendik. Bu köpeği onlar öldürmüşlerdi. Azmışmış köpek. Bir kuzu parçalamış, onlar da cezasını vermişler. Aklım almıyordu, böyle bir işin olabileceğini anlıyamıyordum. Bu oraların köpek öldürme biçimiymiş. Köpeğin gerisine dinamiti sokarlarmış, uzunca bıraktıkları fitil ateşlenirmiş, salıverirlermiş sonra köpeği, taş değnek koladıkça kaçarmış hayvan ve sonunda dinamik köpeğin içinde ateş alınca da bizim gördüğümüz gibi olurmuş.

Öylesine rahat, öylesine olağan anlatıyorlardı ki kızamadım. Anneannemin deyimiyle nutkum tutulmuştu. Oysa bir şeyler yapmak gerekti. Bu işin bir karşılığı olmalıydı. Adamlarla birlikte köye gittik. Yolda bu işin kötülüğü konusunda birkaç kelime söyledim sanıyorum.

Daha bir çok şeyleri sandığım gibi...

BİR AŞK CİNAYETİ

Berber Kâzım, berber koltuğuna oturmuş düşünüyordu. Düşünmek bile denemezdi buna, olsa olsa düşünmek istiyordu denebilir. Dükkânda kendisinden ve arada sıra sağa sola kaçışan küçük farelerden başka kimseler yoktu. Berber Kâzım, sağ eliyle çenesini avuçladı, yüzünü aynaya yaklaştırdı, önce gözlerinin içine baktı, gözlerini sevdi. Sonra yüzünün ortasında bir gemi dümeni gibi ileri doğru uzanmış burnunu gördü, sevmedi burununu, ne zaman bu burun aklına gelse yüreğini bir sıkıntıdır basardı. Ağlamakla ağlamamak arasındaki bir dünyaya çakılıp kalırdı. Parası olsa; o da tıpkı film artistleri gibi gider bu biçimsiz nesneyi kestirip atardı. Taşlıtarla'daki tek koltuklu berber dükkânından da böyle bir paranın eline geçmiyeceğini bildiği için sıkıntısı daha bir büyür, daha bir yoğunlaşır, berber Kâzım aynalara düşman edecek noktaya getirir bırakırdı. Oysa, Berber Kâzım, aynalardan başka her şeye düşman olabilirdi, aynalara düşman olmak, olacak işlerden değildi bu. Gözlerini hırsla burnundan

çekti. Sağ yanağının üstünde ustura kaçkını uzunca bir kıl duruyordu. Dilini yanağına destek olacak bir biçimde içten yukarı doğru uzattı, mermerin üstünde duran cımbızı aldı, kılı ustaca bir yakalayışla ve bir çekişte koparıp attı. Büyük bir iş başarmışlara özge tavırla da küçük parmağını dilinde ıslatarak kıl kopan yeri silmeye başladı.

*

Berber Kâzım bu işsiz, bu sıcak saatlerde bir haber bekliyordu. Heyecanlı olması gerekirken heyecanlı değildi. Yedi yıldır ilk defa umutla bekliyordu. Belki de bu yüzden, yedi yıldır durmadan heyecanlanması yüzünden bugün heyecansız kalmıştı. Düşünmek istiyordu, kendini düşünmeye zorluyordu. Bu mutluluğun nasıl olup da kendisine geldiğini anlayabilmek, tadını çıkarabilmek için düşünmek istiyordu, hem de tane tane, ağır ağır düşünmek. Düşünemiyeceğini anlayınca, bu kez kendini anılarına bıraktı. Geçmişini aklına getirmek daha bir kolayına geldi. Berber Kâzım yerli filmlerde gördüğü kahramanlar gibi aynaya baka baka kendini geçmiş günlerin sokaklarına bıraktı. Aysel, Aysel, Aysel... Geçmiş günlerin sokakları birbirinin tıpkısı binlerce Aysel'le doluydu. Berber Kâzım o zamanlar on dört yaşlarında çiçeği burnunda bir berber çırağıydı. Aysel sekiz, dokuz yaşlarında sarışın bir göçmen kızı. Bu aşk nasıl olup da başlamıştı. Berber Kâzım'ın bilemediği tek şey buydu Aysel konusunda. Yasin ustanın yanındayken, Aysel'e bakmak yüzünden ne dayaklar yemiş, Aysel yüzünden nice nice kavgalara girişmişti. Yıllar geçtikçe biteceği yerde büyüyüp çoğalmıştı yangınlığı. Aysel'i ilk istediğinde on yedi yaşını yeni bitirmiş, kendince olgun bir erkek olmuştu. Vermediler. Bir yıl sonra yeniden istedi. Yine vermediler. Bu arada en ucuz şaraplarla

körkütük sarhoş olup Aysel'in sokağında dolu dizgin narâlar attı. Kavgalar çıkardı. Aradan altı ay geçmeden bir daha istedi, artık ondan sonra her iki ayda bir Aysel'i istemeye başladı. Arkadaşları Berber Kâzıma takılırlardı:

— Kâzım yahu!.. Oğlum iki ayı geçeli tam dört gün oldu, Aysel meraktan geberir, sal bakalım yeni araçları, çıkmadık candan umut kesilmez.

Karakol bir aralık yalnız Kâzımla uğraşır olmuştu. Polisler Kâzıma acıdıkları için dayak atmakla yetiniyorlardı. Yoksa «Haneye tecavüzden, reşit olmayan kıza tasalluta teşebbüsten» içeri girmesi işten bile değildi. Berber Kâzım askere gitmeden on beş gün önce eski yaptıklarından da baskın çıktı, kızın kapısını kırmaya kalkıştı. Yine karakol, yine temiz bir dayak, Kâzımın askere giderken yanına aldığı cep harçlığı oldu. Kâzım askerdayken, Aysel'i imam nikâhıyla zengince bir adama veriverdiler. Oğlan bir delilik yapmasın diye de arkadaşları olayı Kâzıma bildirmediler. Bir yıl dolmadan adam Aysel'i bırakarak yok olup gitti. Aysel onyediy yaşına basarken genç bir dul olarak babasının evine döndü. Evde oturması bir çok nedenler yüzünden uygun görülmediğinden fabrikaya girdi. Adı ustabaşından, fabrika müdürünün kapıcısına kadar herkesle çıktı.

Berber Kâzım askerden döndüğü gün kahvede bunların hepsi usul usul kendisine anlatıldı. Arkadaşları onun küplere bineceğini, gidip Aysel'in evini basacağını sanıyorlardı. Oysa yüzünde belli bir sevinçle dinledi bütün bunları Kâzım. Hiç sesini çıkarmadan kalktı, düşünce düşünce gecekonduyunun yolunu tuttu. Cebinde iki bin liraya yakın para vardı. Büyük bir güven duygusu veriyordu bu paralar

kendisine. Güney sınırındaki kaçakçılardan haraç diye almıştı bu paraları. Kâzım kendisinden beklenenlerin hiç birini yapmadı. Küçük bir dükkân tuttu, aynasını, koltuğunu yerleştirdi ve berberliğine başladı. Dükkânı açtıktan on beş gün sonra da yeniden Aysel'i istetti.

Berber Kâzım şimdi bu istetmenin karşılığını bekliyordu. Daha önceden edindiği bilgilere göre, bu kez hayır demiyeceklerdi. «Yedi yıl, yedi yıl» Berber Kâzım koltuktan kalktı, ayaklarının arasından hızla geçen fındık faresine gülümseyerek baktı, unuttuğu bir şeyi bu küçük fare ona hatırlatmış gibi söylendi: «Hangi yedi yıl be! Tam sekiz yıl oluyor, bu yıllar birlikte.» Sanki birisi ona tersini söylüyordu. Dükkânın önüne çıktı, sağa sola bir iki bakındı. Taşıtarla'nın sokaklarında birkaç köpekle, bir iki çocuk yorgun oynuyorlardı. Elini beyaz önlüğünün cebine atıp sigara paketini çıkardı, yaktığı sigaradan iri iri iki nefes çekti, alt dudağını dişlerinin arasına aldı, ana memesini emer gibi emmeye başladı. Sigaranın dumanları burnundan boşalıyordu. Sol elinin küçük parmağıyla hafif hafif burnunu kakarıştırmaya başladı. Sokağa bakmaktan oldum olası sıkılırdı, çok durmadı kapının önünde, içeri girdi, aynanın karşısına geçti, saçını taradı, müşteriler sıra beklerken otursun diye koyduğu sandalyelerden birine çöktü, bacak bacak üstüne atıp kafasını öne doğru eğdi. Keyifli olması gerekirken keyiflenemiyordu, yanında duran açık saçık, bakılmaktan yıpranmış dergilerden birini aldı, belki yirmi kez çevirdiği sayfaları yeniden çevirmeye başladı. Memelelerinin üstüne küçük birer band çekilmiş fotoğraflara alıcı gözlerle bakmaya başladı. Bu fotoğraflara ne zaman baksa cinsel duyguları başlardı uyanmaya.

Hele bir tanesi onu deli ediyordu, beyaz bir kürke sarınmıştı, kapanır gibi yapmıştı ama bedeninin bütün yerleri görünüyordu. Görünmesin diye kapatılmış yerleri beyaz kürkün altından daha çok görünüyordu. Aysel'i getirdi aklına, evlendikleri zaman evde pencereleri sıkı sıkıya kapayıp, sedire böyle otururdu. Bir şişe de ufak Yeni Rakı aldılar mı umurlarında bile olmazdı dünya, içer miydi acaba Aysel? Bunca yıldır deli divane olduğu kızı iyice tanıyamadığını birden anladı. Gerçekten nasıl işti bu? Sekiz yıl içinde doğru dürüst üç dört kez konuşamamışlardı. Kâzım buna da şaşıtı. Neden? Neden?.. Oysa yapabilirdi, bir fırsatını düşürürdü. Oysa Kâzım durmadan, dinlenmeden işi kızın anasıyla babasıyla bitirmeye savaşırmıştı. İş doğrudan doğruya kızla kurmayı aklına bile getirmemişti. Kendi kendine, «Ben de amma hıyarmışım be» dedi. Gözünün önünde kürklü kız duruyordu, müşterinin biri, tükenmez kalemle kızın olmayacak yerine bir yürek resmi çizimiz, içinden de bir ok geçirmişti. Kâzım yine söylen-di, «Ulan şu dünyada ne itler var be». Dergiyi kapatıp yanına koydu. Kapının önünde biri duruyordu, birden yüreği ağzına geldi, ne var ki, gelen beklediği değil, müşteri-ydi. Karşıladi:

— Hoş geldin Mustafa dayı.

— Hoş bulduk Kâzım. Şu bizim yere batasıcaları bir kazıyiver, bizim avrat kırkından sonra gönül değiştirdi eşşoğlu eşek. İkide bir suratını kazıt deyip duruyor.

Kâzım, berber koltuğunu hafifçe geriye çekti. Mustafa dayının geçmesini bekledi, daha o otururken koltuğu hemen ileri sürdü.

— Teyzemin hakkı var dayı, daha öyle sakal

koyverecek çağa gelmedin, dur hele acele etme, biz ekmek parasını nerden alacağız sonra.

Kendi kendine güldü. Oysa Mustafa dayı şaka falan yapmıyor, düpedüz yakınıyordu.

— Gülme lan, dedi. Ne var gülecek bunda? İt soyu karı, binmiş dalıma bir türlü inmiyor, ben de müslüman evlâdıyım, yeter gayrı çektiğim.

Kâzım işin ciddi olduğunu anlayınca, ne diyeceğini şaşırdı. Kendi de söylediğinin anlamına varmadan:

— Allah kurtarsın, dedi.

— Amiiin, yahu Kâzım, bizim buralara bir takım adamlar geliyormuş, yeni bir parti kurmuşlar, yetmezmiş gibi bu kadar parti? Ne isterlermiş bu adamlar? Bilmişliğin var mı? Gerçekten gomünist-miymiş bunlar?

Şu sıralarda hiç bir parti Kâzımın umurunda değildi, ne var ki, berberliğin kurallarını da ayaklar altına alıp çiğneyemezdi.

— Valla, dedi. Ben de iyicene bilmiyorum. İşçilerden yana bir partiymiş bu.

— Öyleyse gomünisttir aslanım. Bir parti durtarsa zengini dutmalı, zengin zengin olmalı ki aç da karnını doyursun, yoksa bunca millete ne aş yeter ne ekmek.

Berber Kâzım ne için olduğunu bilmeden bu sözlere karşı koymak gereğini duydu. İçindeki bir duygu onu bu yola itiyordu. Usturayı bilerken düşünmek için biraz durdu.

— Belki onların da zengini vardır be Mustafa dayı.

— Lan oğlum Kâzım. Sen daha gençsin, bilmezsin. Onların zengini olsa, bizim zenginlerimiz durur mu hiç. Nasıl olsa bir merhaba derler, demediklerine

göre, tümü de yok yoksul takımı, baldırı çıplak bunlar. Üstelik allahları, peygamberleri de yok deyyusların!..

Berber Kâzımın canı sıkılmıştı, verecek bir cevap bulamıyordu.

— Eyi ama, dedi. Bunların gominist olduğu ne malûm?

Mustafa dayı yarı traşlı yüzünü yana çevirdi:

— Yooo, dedi. Günahlarını alamam. Ben Al-lahtan korkarım. Haşa haşa, yüz bin kere tövbe, diyemem diyemem. Belkim de değillerdir. İyi ama ev-lât, öyle olsa ne lâzım gelecek, komünist olmasalar ne olacak? Bunlar yoktan, yoksuldan yana değiller mi? Bu ayıp onlara yeter de artar bile.

— Amma da ettin haaa, Mustafa dayı. Yoksuldan yana olmak ayıp yani?

— Vay yavrum vay. Kavak yelleri esiyor başında senin. Kusuruna bakılmaz, gözün avrat eteğinden başka bir şey görmüyor ki, aklın fikrin Aysel'de. Gel bir hasbihal edelim seninle. Senin benim gibi yüz adamı, bin adamı toptasak ne olur? Kırkı-mızdan bir ekmek çıkmaz ortaya. Bir partinin içinde zengin olacak ki, oy alma günü parayı versin. Diyelim, ben başkan oldum, ne hayrım olacak sana? Hiiiç, bir işe zenginin parmağı bulaşmadı mı çekiver kuyruğundan.

Kâzım hiç sesini çıkarmadı, ne zaman zor, altından kalkamayacağı bir işle karşılaşsa susardı. Bu onun yapısının değişmez özelliği-ydi. Kendi gücünün üstündeki sorunları çözümlemek istediği zaman konuşmadan uygulamayı daha kolay buluyordu. Üst üste birkaç kez dudağını emdi, diliyle ön alt dişle-rini ardından biri geliyormuş gibi çabuk çabuk te-

mizledi. Mustafa dayının aynada cevap bekleyen gözlerini görünce:

— Boş ver be dayı, biz ekmek paramıza bakalım, dedi.

Bunu söyledikten sonra içinden «Ne olursa olsun, bu seçimlerde oyumu bu partiye veririm» diye geçirdi.

Kâzımı kurtaran haberciler tam bu sırada içeri girdiler. Kâzımın yüzü bir anda değişti. Elinde usturası traşı falan unutmuştu, gelenlerin yüzlerinden alacağı haberi okumaya çalışıyor, olumlu cevap geldiğini bildiği halde, elinde olmayan bir yorgunluk bütün bedenini sarıyordu. Hiç sesini çıkarmadan bekledi. Gelenlerden biri:

— Hadi hadi, dedi. Yine işin iş, istediğin oldu, bir iki hık mık ettiler ama sonunda Aysel'i sana vermeye razı oldular, iyi bir düşün isteriz.

Berber Kâzım, gülümsedi, derin deniz diplelerinden çıkmış gibi bir soluk aldı.

*

Nişan yapılmadı. Doğrudan doğruya düğüne gidildi. Bütün Taşlıtarla bir parça şaşkın, bir parça sevinçli, bir parça kızgın düğünü izledi. Düğün biter bitmez, Kâzım karısının koluna girdi, kahve bozması salondan çıktılar. Sarhoşların narâları arasında Kâzımın evine doğru yollandılar . Kâzım'ın kimsesi olmadığı için, mahalleden yaşlı biri, kız tarafından da üç-beş kişi kapının önünde ikisini birlikte evden içeri soktular. Kâzım, sekiz yıldan sonra Aysel'le ilk kez yalnız kalıyordu. İçinde anlayamadığı bir boşluk duydu. Aysel'in yüzüne bakamıyordu. Dar rutubetli kısa koridoru geçerek, odaya girdiler. Oda elden geldiğince süslenmişti. Odanın küçüklüğüne, duvarların çirkinliğine uymayan büyük bir karyola pence-

renin yanında duruyordu. Karyoladan arta kalan yer iki insanın rahatça dolaşmasına bile elverişli değildi. Köşeye serili duran namazlığa Kâzım istemiye istemiye baktı. Güveği namazını burada kılması gerekiyordu. Aysel bir köşede duruyordu. Onun da gözlerinde bu durumu yadırgayan bir hal vardı. Kâzım acele acele, yalan yanlış namazı kıldı. Hiç bir dua bilmiyordu, dua yerine Tanrıya kendisini mutlu kılması için yalvardı. Çok borçlanmıştı, Tanrının kendisine yapacağı en büyük Tanrılık onu bu borçlardan kurtarmak olacaktı. Namazdan kalktı, Aysel'in yanına yaklaştı. Bir şeyler söylemek, sekiz yılı günü gününe anlatmak istiyordu, o bir sokak çapkını gibi ardına takılmamıştı Aysel'in. Daha ilk günden nasıl geçmişti kendinden, yüreği güp güp nasıl vurmıştı. Kâzım bunları anlatmak istiyordu. Yatmak için acelesi yoktu, artık kendisininindi Aysel. Ne var ki, bir tekini bile söyliyemiyordu bütün bunların.

Aysel soyunmaya başladı. Soyunurken bu işlere alışkın biri gibi, çekinmeden rahat soyunuyordu. İsteklenmişti, karşısında ne ilk kocasına ne de ustabaşına benzemeyen genç biri duruyordu. Filmlerdeki gibi öpülmek, çılgınca sevilmek istiyordu. Etini kemiğini kırsındı bu Kâzım, ezim ezim ezsindi onu. İlk kocasından ve ustabaşından öğrendiği üzere çırlıçıplak oldu, kendini kaldırıp yatağa attı. Alabilirdiğine çapkındı. Yorganı üstüne çekerken gülümse-di ve sanki yaptığından utanıyormuş gibi yorganın altına kaçtı. Kâzım şaşırılmıştı, ama şaşkınlığını belli etmedi o da soyundu, Aysel'in yanına girdi. Anlatmak için söze nereden başlayacağını düşünüyordu:

— Seni seviyorum Aysel, dedi.

Aysel Kâzımı cevapsız bırakmadı.

— Ben de seni seviyorum!..

Aysel ötesini gereksiz buluyordu. Erkeğine bütün gücüyle sarıldı. Kâzım kızın dudaklarını kendi dudaklarının üstünde duyunca karşılık vermek amacıyla o da öpüşmeye katıldı. Uzun uzun öpüştiler, Aysel bir kedi gibi mırıldandı:

— Hadi artık!..

Kâzım birden buz kesildiğini anladı. Bu coşkun aşkta bir buz kalıbı gibiydi. Düşünmek istiyor, kendini sevişmenin coşkunluğuna bırakmak istiyor, sekiz yılın ayrılığını gidermek istiyor, istiyor, istiyor, istiyordu...

Aradan ne kadar bir zaman geçti, belki bir saat, belki de daha az. Bu geçen süre Kâzıma yıllar kadar uzun geldi. Ne yapacağını düşünmek isterken kulağında Aysel'in yarı alaycı, yarı ayıplar sesi sabahın erken saatinde çalan vapur düdüğü gibi çınladı:

— Ne biçim erkeksin sen?

Kâzım cevap vermedi. Yanlış duymuş olduğunu, odada bulunan bir başka kadının bunu söylemiş olduğunu sandı. Gaz lâmbası kısık kısık yanıyordu. Kâzım konuşmuyordu. Gözleri duvarlarda anlamsız anlamsız dolaşıyor, kendisine bir çıkar yol arıyordu. Gaz lâmbasının hemen yanında askerden gelirken getirdiği tunçtan yapılma Atatürk heykeli duruyordu. Yeniden aynı vapur düdüğü kulağının dibinde çınladı.

— Madem özürün vardı, benim başımı ne diye yaktın?

Kâzım birden kendisini odanın ortasında buldu. Yorgan sıyrılmış Aysel'in göğüsleri ortaya fotoğraf-taki kızın göğüsleri gibi çıkmıştı. Aysel'in gözleri hep aynı umutla erkeğini bekliyordu. Kâzım bir-

den duvardan Atatürk'ün heykelini aldı. Kendisine şaşkın ve anlamsız bir yüzle bakan Aysel'in kafasına bütün hızıyla indirdi. Bir, bir daha. Ne kadar vurduğunu bilmiyordu. Belki on dakika hiç durmadan vurdu. Aysel hiç sesini çıkarmamıştı. Sonunda bir kan gölünün serinliğinde kendine geldi Kâzım. Yatağın kenarına diz çökmüş ağlıyordu.

BİR ÇOCUKLUK ANISI

Sıcak bir yaz günüydü. Develi'ye geleli üç yılı geçmişti artık. İstanbul benim için uzaklarda kalan bir anı olmuştu, yer yer aklıma gelen bir kent. Bütününüyle hiç bir semti gözlerimin önüne getiremiyordum. Beyazıt deyince aklıma büyük fıskıyeli bir havuzla kocaman bir kapı ve gidip gelen tramvaylar geliyordu. Sonra, birden ortaya bir köprü çıkıyordu. Ardından Taksim alanı ve onun yanında Arnavutköy. Benim için İstanbul Beyazıt'taki havuzun yanından başlayan bir köprü, köprünün öteki ucunda Atatürk heykeli ile Taksim alanı, Taksim alanının hemen yanında da iskelesiyle Arnavutköy'dü. Bundan ötesini bilmiyordum. İşin en kötü yanı aklımdan bir türlü çıkaramadığım denizi doğru dürüst bir yere yerleştiremiyor, sıkıntılar içinde kıvranıp duruyordum. Daha başka yerler de geliyordu aklıma, ne var ki, onlar büsbütün bulanık, düşünülmesi güç şeylerdi. Dedemle tavukgöğsü yediğimiz muhallebici dükkânı ise, başlı başına ayrı bir kent'ti. Dükkânın içini en küçük noktasına kadar bilebildiğim

halde, yerini bir türlü bulup çıkaramıyordum. Bir gece salt bu yüzden ağladığımı çok iyi anşıyorum.

Develi sıcaktı. Dedem Adana'ya gitmişti. Ben yalnızdım. Çocukluğumda hep böyle olmuştur. Dedemsiz kendimi hep yalnız, kimsesiz bulmuşumdur. Ben anamı büyüdükten sonra sevdim. Çok sevdim ama...

*

Kapının önüne oturmuş duruyordum. Köpeğim «Aslan» da benimle birlikteydi. İkimizde de hiç bir iş yapmayanların yorgunluğu vardı. Aslanının yarı açık ağzından sarkan tatlı pembe dili her soluk alısında titriyordu. Öyle sanıyorum ki, ikimizde de Aslan'ın dilinden başka kıpırdayan birşey yoktu. Öyle ne kadar durduk, bilmiyorum. Neden sonra yerimden kalktım, ben kalkınca ister istemez Aslan da kalktı. Aşağı mahalleye doğru yürümeye başladık. Köşeyi dönerken çiftleşen iki eşek gördük, ilgilenmedik. Oysa, ne kadar görmüş olursak olalım böyle bir olay görüp de ilgisiz kalmak olanakların dışındaydı. Korkunç sıcak ilgilerimizi bile alıp götürmüştü. Pazar yerine gelince şaşırdım. Şaşırmamak için hiç ibr sebep yoktu. Dedem yanında sepetlerini, bavulunu taşıyan bir adamla aşağıdan yukarıya geliyordu. Şaşkınlıktan olduğum yerde durdum. Gözlerimi açabildiğim kadar açıp dedeme bakmaya başladım. O beni görmemişti. Nedense hiç karşısına bakmaz, üç dört metre ilerisindeki toprağa bakarak yürürdü. Belki de bu huyuna kızdığım için olduğum yerde duruyordum. Onun görüş açısına girinceye kadar da öylece durdum. Herhalde önce ayaklarımı gördü, sonra dizlerimi, sonra bütün beni. Beni görünce o da durdu:

— Vay, dedi. Vay dedesinin yavrusu. Beni karşılamaya gelmiş.

Dedemi çok severdim, ama durmadan da kızardım ona. Niye kızardım? Şimdi bile iyice bilemiyorum bunu. Belki de duygularını iyi saklamasını bildiği için, çok soğuk kanlı olduğu için kızardım. Şimdi ne söylesem gerçeklere aykırı düşecek. İyisi mi bu konuyu fazla eşelemeyeyim.

Yerimde öylece duruyordum. O ise koşup kendisine sarılmamı, yanaklarını öpmemi bekliyordu. Yapmadığım şeyler değildi bunlar, üstelik de sık sık yapardım, ama yapmadım. Sıcağı ve yalnızlığımın sıkıntısını benimle bölüşmeliydi. O zaman —benim yerimden kıpırdamadığımı gördüğü zaman— kendisi bana doğru yaklaştı, dizlerini büktü, kucakladı beni.

İçimdeki nedensiz kızgınlığa karşın, ben de ona sarıldım. Ayrılığımızı giderince kalktı, yüzü ter içindeydi, elimden tuttu, eve doğru yürümeye başladık. Yolda ikide bir kendisini karşılamaya gelmiş olma- ma şaşıyordu. Yola birdenbire çıkmıştı. Kimseye geleceğini haber vermemişti, peki nasıl olmuştu da ben o'nun geleceğini bilmıştım. İkide bir «Lahâvle» çekiyor, elimi bırakıp saçlarımı okşuyordu. Ben dedemi çok akıllı diye bildiğim için, onun böyle düşünmesine büyük ölçüde şaşıyordum. Eve yaklaşıncaya elinden ayrıldım, koştum evdekilere dedemin geldiğini bildirdim. Evdekiler de korkuyla karışık, o bildiğim, tanıdığım telâş başladı. Dedemi karşılayacakları yerde salonu temizlemeye koştular. O sırada çoktan dedem içeri girmişti bile. Her zamanki gibi kızılca kıyamet koptu. Ne eşeklikleri kaldı, ne eşşoğlu eşeklikleri. Bütün bunlar benim umurumda bile değildi. Aklım fikrim açılacak bavuldaydı, bana neler getirmiş olabileceğini düşünüyordum. Dedem sedirdeki yerine çoktan oturmuştu. Leğençeyle ibriği getirdiler, elini yüzünü yıkadı. Bu arada çeşmeye soğuk su

getirmek için birini koşturdular, yorgunluk kahvesini pişirmek için de halam mutfağa girdi. Evin kavgası döğüşü, acısı tatlısı, dedem gelmişti. Bütün evden çıt bile çıkmıyordu. Dedem:

— Getirin bavulumu, dedi.

Bavul geldi, sedirin üstüne kondu. Dedem yelek cebinden çıkardığı anahtarla bavulun kilidini açtı. Elbiselerin, kirli gömleklerin arasından koca bir kutu çıkardı. Dedemin körüklü sarı bavulu bir bavuldan çok, sandığa benziyordu. Kutuyu açtı. Kutunun içinde halama aldığı belli, bir entari duruyordu. Kutunun içinde başka bir kutu daha vardı, bu küçük bir kutuydu onu aldı bana uzattı:

— Al bakalım teres!.. Sakın bozma ha!..

Kutuyu açtım, içinde yirmi, yirmibeş santim kadar uzunluğunda yeşil bir timsah çıktı. Hiç zaman kaybetmeden timsahı kurdum. Timsah hem yürüyor, yürürken de ağzını açıp açıp kapıyordu. Oyuncağımı aldığım gibi sokağa fırlıyordum ki dedem arkamdan bağırdı:

— Acele etme teres, daha var!..

Merakla döndüm. Dedemin çağırmasından çok, daha var sözü durdurmuştu beni. Dedem kırmızı bir paket uzatıyordu. Hemen tanıdım. Çok uzun bir süredir yememiştim bunu. Çukolata. Hırsıla koştum, çukolatayı aldım, yeniden sokağa yöneldim. Kapının önünde beni Aslan bekliyordu. Benim gözlerim Aslanda değil çocuklardaydı. Önce Hayrettin göründü, biraz sonra da Muzaffer, onlara yürürken ağzı açılıp kapanan timsahımı gösterdim. Hayrettin korktu. Sonra o da alıştı, taşların üstünde iyi yürümüyordu timsah, toprağı temizliyerek onun yürüyebileceğı düzgünlükte yerler yapıyorduk. Biz oyuncakla oynarken, İsmail diye bir çocuk daha geldi. Hep

birlikte kayalara gittik. Aklımız sıra, timsahla ker-tenkeleleri çağıracaktık. Olmadı. Yorulduk sonunda, bıktık oyuncaktan.

Oyuncaktan bıkınca aklıma çukolata geldi. Paket açtım. Çocuklar merakla bakıyorlardı. Yıldızlı kâğıdı da açınca içinden çukolata göründü, sıcaktan erimişti. Önce kendim aldım, tadını bile unutmuştum. Sonra ötekilere vermek istedim. O zaman farkına vardım ki, bana hayretle hattâ dehşetle bakıyorlardı. İsmail:

— Nörüyon lan, dedi. Bok yenir mi?

Hayrettinle Muzaffer hiç seslerini çıkarmadan bakıyorlardı. Önce anlamak istemedim, hattâ anlatmaya çalıştım. Yalnız Muzaffer anladı.

*

İsmail'in yerinden ok gibi fırlayıp kalktığını gördüm. Alabildiğine koşuyordu. İki gün içinde, bütün ilçe bu olayla çalkalanıyor, kimse bu işi anlamak istemiyordu. Elimizde başka çukolata olmadığı için ispatlamak hakkını da yitirmiştim. Sonunda ilçedeki memurların anlatmasıyla böyle bir yiyecek türü olduğu ortaya çıktı. Ben hep düşünüyordum, «Benim bildiğim bir şeyi onlar nasıl olup da bilemiyorlardı», sonraları, çok sonraları daha bir çok şeyleri bilmediklerini anlamaya, görmeye başladım. Hele köyün çocukları kesme şeker nedir bilmiyorlardı. Meyva nedir bilmiyorlardı. Sonraları fırında pişen ekmeğin ne olduğunu bilmeyenleri de gördüm. Yaşım ilerledikçe hep bilmediklerini görüyordum artık. Bildikleri de bir işlerine yaramıyordu. Et biliyorlardı ama yiyemiyorlardı. Sebzelerin bir çoğu köylüler için gereksiz bir lüksten öteye gitmiyordu. Aklım başıma gelince gördüm ki, haklarını, ne olduklarını, ne istemeleri gerektiğini de bil-

miyorlardı, verilenle yetinmeyi büyük bir soyluluk sayıyorlardı.

Kendilerine bunların var olduğunu anlatacak insanların bulunduğunu da bilmek bile istemiyorlardı. Yirmi beş otuz yıl önce böyleydi Anadolu. Dört yıl önce bir Anadolu köyündeydim. Sekiz dokuz yaşlarında bir çocuğa bir çukolata uzattım. Aldı, baktı, parmaklarının arasında sağlamlığını ölçmek için kuvvetlice sıktı. Paramparça oldu çukolata. Yere dökülen çukulataya aldırmadan elini şalvarına sil-di.

Beş altı yıl önce de Orta Anadolu'da, Yahyalı'nın dağ köylerinde kurnaz bir fırıncının pasta diye sattığı francalayı, kendi yufka ekmeklerinin arasına koyup katık ederek büyük bir iştahla yediklerini gördüm.

Sonra daha çok şeyler gördüm. Seçimleri gördüm, milletvekillerini, bakanları, başbakanları gördüm.

ÇOCUKLAR

Kimsesiz, bir Cumartesi sabahıydı. Tatlı bir güneş yeryüzünü aydınlatıyordu. Ortalıkta can sıkacak hiç bir şey yoktu. Ceviz ağaçları, bağlar, kurumaya yüz tutan dere yaşamanın var olduğunu insanlara duyurur gibi bütün güçleriyle ortadaydılar. Benimse canım sıkılıyordu, alabildiğine sıkılıyordu. Oyalanamıyordum bir türlü. Ne ceviz ağaçları, ne bağların birbirine girmiş yeşilleri, ne dere, beni, bendeki sıkıntılardan kurtaramıyordu. İşin kötü olan yanı neden sıkıldığımı da bilemiyordum. İçimde bir değil binlerce sıkıntı vardı. Oyalanmak için kendimi yatağa bıraktım, gövdeme alışık yatak bile bir tuhaf geldi bana. Geçmişe dönmek, geçmişteki başarılarımı düşünmek istedim. Olmadı. Ne başarılar, ne de başarısızlıklar beni ilgilendirmiyordu. Sıkıntı tıpkı korku gibi bütün varlığıma sarılmıştı. Sıkılıyor ve sıkılmaktan başka bir şey düşünemiyordum. Eğer buna düşünmek denebilirse. Kulaklarımın üst yanlarında belli belirsiz bir de sızı başlamıştı. En yakın dostu tarafından sırtının ortasına bıçak saplanmış

bir adamın iç dünyasına benzer bir dünyadaydım. Şaşkınlık, korku ve kurtulmak isteği bir anda, aynı güçle içimi sardı. Kalkmalı, bir yerlere gitmeli, insanlarla konuşmalıydım. Yaşamamda güç olanları ayıklamak, insanlarla bir değişik anlam içinde ilişkiler kurmalıydım.

Kalktım... Pencereye gittim. Ceviz ağacına baktım, bağlara baktım, dereye baktım. Ceviz ağacının, bağların birbirine girmiş görkemli yeşilliği bile bir işe yaramadı. Coşamıyordum, coşkunluklara bırakamıyordum kendimi. Kime, neye kızdığımı bilmeden kızmaya başladım. Kendimi kulağımdan tutup, duvarlara duvarlara vurmak istedim. Ne berbat bir şeydi şu dünya!.. Bilmem kaç kilometre uzunluğundaki aptal çevresiyle, Güney kutbuyla, Kuzey kutbuyla, ormanları, gölleri, denizleri, dağlarıyla, bunca insanıyla şu benim iç sıkıntıma bir çare bulamıyordu.

*

Bu kent'te çok tanıdığım var, gerekenden çok üstelik. Kalkıp birinin yanına gitmeli diye geçirdim içimden, en aptalı hangisiydi? Bir süre tanıdıklarımı belleğimin perdesinden yürüttüm. Oy bire!.. Ne kadar da çok aptal tanırmışım ben? Belleğimin perdesinden dörderle kol halinde aptallar geçmiye başladı. İri burunlu tos vuracakmış gibi kafası önünde, hep önemli bir şey söyleyecekmiş gibi duran şairle, köy romanları yazıyorum diye zavallı köylüleri olmadık biçimlere sokan romancı ilk dördün içindeydiler. Yanlarında bir eleştirmeciyle, bir de profesör almışlardı. Eh, böyle bir dörtlü ancak ve ancak aptallar ordusunun öncüleri olabilirdi.

Sıkıntım bitmeyecekmiş gibi geldi. Kendimi sokağa zor attım. En aptalına değil, orta çapta bir aptala gittim. Bir kahve içimi sonra kendimi yine so-

makta buldum. Benim yaşadığım kentte olağanüstü bir yoksulluk vardır, oldum olası. İnsanları yüzyıllardan beri sürünür durur. Çaresizdir onların yoksullukları. Alışmışlar, alıştırılmışlardır bu duruma. Her çağda bir bölük çıkarıcı geçmiş başlarına oturmuştur. Oturmuştur da analarını bellemiştir. Bunun böyle olmaması gerektiğini söylediğiniz zaman, acıklı gözlerle bakarlar yüzünüze.

Ne büyük bir acıdır o bilemezsiniz. Görmedinizse nereden bileceksiniz. Korkunçtur. Durmadan dinlenmeden habire sömürülürler. Bu bir bölük insan babadan oğula geçen sömürme işinde öylesine ustalaşmışlar, öylesine canavar kesilmişlerdir ki, kafaları kesilmedikçe bu iş bitmez. Arka sokaklardan birinden eve doğru yürüyordum. Her adımımı atışta bir toz bulutu belime kadar yükseliyordu. Sömürülmüş evlerin duvarları ha yıkıldım, ha yıkılıyorum diyordu. Kendimi yıkılmaya çok yakın evlerden korumak için sokağın tam orta yerinden yürüyordum. Sıcak iyiden iyiye bastırıldığı için, ortalıkta kimseler yoktu. Tıpkı boşaltılmış bir kentte gider gibiydim. Bir köşeyi döndüm. Sıska yaprakları varla yok arası bir akasya ağacının dibinde iki kız çocuğu paçavralardan yaptıkları bebeklerle oynuyorlardı. Nedenini bilemiyorum şimdi ,durdum. Durmamın gerekli olduğunu anlamıştım. Yürüyemezdim, hiç bir güç yürütemezdi beni. Onlar beni görmemişlerdi. Alnımda biriken terleri silerken iki adım daha olduğum yerden geriye çekildim. Neden yaptım bunu, sormayın. Bilmiyorum. Belki de oyunları bozulmasın diye yapmışımdır. Biri sekiz, dokuz yaşlarında görünüyordu, öteki daha da küçüktü sanırım. Hem bebeklerle oynuyorlar, hem konuşuyorlardı. Çıplak ayakları kirden bir çorapla örtülüydü. Soluk entarilerinin orası

burası delik deşikti. Bu delik deşik yerlerden etleri görünüyordu. İkisi de bana yan oturmuşlar, başlarını birbirine yaklaştırmışlardı. Ne garip birer baştı onlar, anlatması güç. Saçları ilkyaza çıkmış koyun yapağısı gibi keçeleşmiş, kirden yüzleri görülmez olmuştu. Bana yakın olanı daha ince bir sesle konuşuyordu:

— Şimdi et olsa da yesek, ne iyi olurdu?

— Olur ya, eti nerden bulacağız?

— Belki de Allah verir bize.

Öteki umutsuz umutsuz başını salladı:

— Allah bizim karnımızın aç olduğunu nerden bilecek, hem anam söyledi. Suçu günahı olmayanlara verirmiş Allah, bizim suçumuz günahımız başımızdan aşkın.

Küçük kız kendi kendine konuşur gibi söylendi:

— Bizim ne günahımız olacak ki Allah bize kızsın?

Öteki bilmiş bilmiş cevap verdi:

— Kız kısmı yedi yaşından bir gün bile alsa boyunca günaha girer. Anam dedi, biz artık şapkanın tersiyle vurulunca yere yıkılmayacak çağa gelmişiz. Bir kız şapkanın tersiyle yere yıkılmadı mı, erkeğin önüne çıkabilirmiş. Kaç yaşındasın sen?

— Yedimi bitirmişim.

— Ya gördün mü işte, Allah gayrı bize et ne vermez. Günahımız başımızdan aşkın. Belkim evlenirsek et yüzü görebiliriz.

Küçük kızın yüzünü ilk olarak bütünü ile gördüm. Önce yere doğru eğildi, sonra başını aşağıdan yukarı doğru çevirerek ötekine doğru bakmaya başladı. O pisliğin içinde inanılmayacak kadar temiz, parlak, yemyeşil bir çift göz vardı. Gülümsüyordu. Nasıl güzel, nasıl tatlı bir gülmekti bu anlatamam..

Bütün ön dişleri ortaya çıkmıştı. Umutla sordu:

— O zaman et verirler mi bize?

— Elbette verirler. Başlığımızı alacaklar, vermez olurlar mı hiç?

Küçük kızın gözlerinde bir şey yandı söndü. Önce söylemek istemiyormuş gibi duraladı:

— Keşke hemen everseler bizi, dedi.

— Nerde o yoğurdun bolluğu, hemen everirler mi insanı?

Küçük, yıkılmıştı:

— Niye evermezler?

— Elin adamı çömçürük gibi kızı netsin? Evlenmek için et but gerek, döşü möşü olması gerek.

— Peki nasıl olacak onlar?

Öteki zalim zalim güldü, belki de öyle değildi de bana öyle geldi.

— Yağlı et gerek, hem de bir tencere dolusu...

Küçükün ellerinin iki yanına çaresiz düştüğünü gördüm. Öteki bebeğinin baş yeriyle oynuyordu. Yerden bir akasya yaprağı alarak, bebeğin yüzüne duvak gibi örtmeye çalıştı, olmadı. Bir daha denedi, yine olmadı. Tükrükle yapıştırmak istedi, yine olmadı. Hırsıyla yerinden kalktı, küçüğe aldırmadan kendi kendine konuştu:

— Varıyım eve gidiyim de anamdan acık etmek isteyeyim.

Kirli topukları tozların içine bata çıka yürüyüp gidiyordu. Küçük çaresizlikten toprağı elleriyle eşmeye başladı. Kaçırıldığı yağlı et parçası oradaymış gibi. Nasıl oldu bilmiyorum, birden göz göze geldik. Bir iki saniye yüzüme şaşkın şaşkın baktı. Öğrencisine bir şeyler sormaya hazırlanan bir öğretmen gibiydi, kaşlarını çattı.

— Sen nörüyon orda? dedi.

— Hiç, dedim. Gidiyorum.

Yırtık etekleriyle açık bacaklarını kapattı. Konuşmadan bakmaya başladı yüzüme. Gitmemi istiyordu. Yürüdüm.

Yeryüzünün bütün ahmakları, yeryüzünün bütün bağları, bütün ceviz ağaçları, bütün dereleri bir araya gelseler, benim içimdeki sıkıntıyı söküp atamazlardı. Anlıyordum bunu. Eve döndüm, kapıyı Şerife açtı. Tüfeğimi istedim. Getirdi. Üç el ardı ardına Erciyas dağına ateş ettim. Daha da edecektim ama kurşun tükendi.

CEVİZLER

Bağlar bozulalı üç dört gün olmuş, artık sıra cevizlerin çırpılıp toplanmasına gelmişti. Birbirlerine güvenemediklerinden mi, nedir? Develi'deki eski bir geleneğe göre: Bütün bağlar aynı günde çırpılıp, bütün meyvalar aynı günde toplanır.

Bağbozumu geldi mi, bir gün öncesinden tellâl sokak sokak dolaşarak başlardı bağırmaya:

— Ey ahalii! Duyduk duymadık demeyin haoov, yarın, Tan yerleri ağarırken, bağlara girilecek, selenizi sepetinizi, eşşeginizi hazırlayın, haoov!.

Develi'ler, çoktan hazır oldukları halde, sanki ilk defa haberleri oluyormuş, yeni duyuyorlarmış gibi, telâşla hazırlığa girişirlerdi. Daha doğrusu, hazır olan seleyi sepeti, yeni baştan bir biçime sokarlar, kapının arkasında duranı, duvarın yanına, duvarın yanındakini de kapının arkasına yerleştirirlerdi. O gece evlerde, bir telâş, bir telâş, çoluk çocuk, yarışa çıkmaya hazırlanan atlar gibi, durdukları yerde duramaz olurlardı. Ertesi gün, daha gün ışığı yere değmeden sıram sıram yollara dökülürler, kendi bağla-

rına ilk defa gördükleri bir kente girer gibi girerlerdi. Akşama kalmadan bütün bağlar bozulur, eşekler üzümle yüklü, yollara birbiri ardı sıra dizilirdi. Bağ bozumunun ertesine «Başakcılar'a» gün doğardı. Başakcılar; Bağları olmayan yoksullardı. Bunlar bütün bir yaz, bugünü iple çekerler, bir iki sepet üzüm toplayıp, yarım aşırma bir kova pekmez yapabilmek için, ellerini, ayaklarını kanatırlar, birbirleriyle sille tokat dövüşürlerdi. Bağlarda ne kalmışsa, bir çubuğun ucunda iki üzüm tanesi, ötekinde unutulmuş küçük bir salkım, sırtlarına astıkları sepetlere keyifle atarlardı. Öylesine çabuk, öylesine çeviktiler ki, tıpkı arı'lara benzerlerdi. Bir çubuktan ötekine, bir bağdan başkasına yıldırım hızı ile geçerler, durmadan itişir kakışırlardı.

Bütün bu işler bittikten sonra, pekmez kazanları fokur fokur kaynamaya başlar, tadına doyum olmayan bir üzüm kokusu bütün Develi'yi kundaklayıp sarardı. Develi, Develi olduğunu böyle günlerde belli eder, Develi halkı kişiliğini böyle günlerde ortaya çıkarırdı. Zenginler dolu dizgin eğlenir, yoksullar da onları eğlencelerini daha bir renkli kılabilmek için yalın ayak, baş kabak, sağa sola koşuşturur dururlardı.

Dudu, Develi'nin Yukarı Fenese mahallesindeki, iki odalı evinde dolanıp duruyordu. Dudu'nun evi miniminnacık bir kale gibiydi. Dört bir yanı duvarla çevrili, küçük bir yapı. Dış kapıdan büyükçe bir avlu'ya girilirdi. Bu avlu'nun sol yanında Dudu'ların oturduğu iki oda, sağ yanında ise dört hayvanlık bir ahırla eski düven tahtalarından yapılmış Nasreddin Hoca'nın türbesi gibi her yanından içi görülebilen bir «helâ» vardı. Sayı taşından yapılma evin yüksekliği iki metreyi ancak bulur. Bu durumdan Du-

du'nun hiç bir yakınması yoktu. Boyu bir buçuk metreye zor ulaşan ve karnı burnunun ucunda dolaşan biri için, yüksekliklerden çok, genişlikler önem taşır. Dudu karnını kendi bedeni'nin bir parçası gibi değil, kucağına aldığı bir pekmez leğeni gibi taşıyordu. Nefes alırken yaylımdan yeni dönmüş hayvanlara benziyordu. Hışıldayarak soluyor, Ağustos sıcağından terleyen gövdesini bırakacak bir yer arar gibi gezinip duruyordu. Çok değil, yarım saat için kendinden kurtulabilse ferahlıyacaktı. Ayaklarının altında dolaşıp duran, biri beş öteki üç yaşındaki çocuklarına sesinin çıktığı kadar bağırırdı:

— Geberesiceler! Ne dolanıp duruyorsunuz ayağımın altında? Hadin çıkın, dışarda oynayın!..

Çocuklar korkuyla kaçıştılar. Bugünlerde Dudu'nun dumanı başından çıkıyordu, kocası, biricik Süleymanı bir hafta önce düşüp ayağını kırmıştı. Komşu Fatma Hanım'ın iki yumurta akına rendelenmiş sabunla yaptığı cibar da tutmamış, kırılan bacak Hüt dağı gibi şişip morarmıştı. Dudu bunları düşünürken, içerden Süleyman inledi, bunu duyan Dudu bir fıçı gibi yuvarlana yuvarlana odaya koştu.

— Söyle Süleymanım, kadasını aldığım Süleymanım söyle, bir buyruğun mu var?

Süleyman ter içindeydi, yattığı yerden doğrulmak ister gibi yaptı, beceremeyince kendini yeniden yatağa bıraktı. Kurumuş dudaklarını hafifce araladı, kocasının konuşmak istediğini anlayan Dudu kulağını Süleyman'ın ağzına yanaştırdı, eski plaklarda sahibinin sesini dinleyen köpeğe benziyordu.

— Dudu!

— Buyur kadasını aldığım!

— Cevizler Dudu, cevizler!..

Dudu her şeyi anlamışlara has bir tavırla kafasını az az sallayarak, kocasını dinledi, sonra gözlerini duvara dikerek ve dudaklarını çok az birbirine değdirerek konuştu:

— Meraklanma sen kadasını aldığım, ben her bir şeyi hazır ederim.

Süleyman işittiklerinden ötürü sevinçli, başını kirden rengini yitirmiş yastıklara gömdü. Dudu çivit mavisi gözlerini kırpıştıra kırpıştıra Süleymana bir süre sevgiyle baktı. Elinde büyüttü mü onu. Süleymandan önce Süleyman'ın ağabeyisi ile evliydi. Süleyman o zamanlar altı yedi yaşlarında anca vardı. Kendi çocuğu gibi severdi onu, başka çocuklardan korur, etin en yağlısını, ekmeğin en tazesini ona yedirmeye çalışırdı. İlk kocasından çocuğu olmamıştı. Günlerden bir gün, kocası yatağa düştü, üç dört gün süren bir hastalıktan sonra da akıllı uslu ölüp gitti. Kocasının öldüğü yıl Süleyman on üç yaşını yeni bitiriyordu. İlk günlerin acısı geçince, kayın babası ile kaynanası gelinlerini ne yapacaklarını düşünmeye başladılar, kısa bir fiskostan sonra; çok sevdikleri gelinlerini dışarı vermeye kıyamadılar, üç kere aybaşı görmesini bekleyip, Süleymanla evlendiriverdiler. Gerdeğe girdikleri gece, Süleyman Dudu'nun koynunda hüngür hüngür ağladı. Dudu sabaha kadar Süleymanı avutabilmek için didindi durdu, sabahleyin de mutlu bir gece geçirmiş gibi ortalıkta utangaç utangaç salındı gezdi. Karar vermişti, Süleymanı çocuğu gibi büyütecekti. İki üç gün kadar bu karar yürürlükte kaldı ve daha haftasına kalmadan Dudu'nun duygularında garip bir gelişme oldu, oğul gibi sevmek istediği Süleyman zil zurna kapıldı. Buna kapıldı da denemezdi, paldır küldür bir düşmeydi bu ve yıllarca belini bir daha doğrultama-

dı Dudu. Şimdi Süleyman'ın üçüncü çocuğunu kar-
nında taşıyordu. Kaynanası ile kayın babası da ölün-
ce iki gözlük evin içinde kendini sarayda sanmaya
başladı.

Dudu düşüncelerinden silkindi, elini kocasının
alına koydu, ateş gibi yanıyordu. Ayaklarının ucu-
na basa basa çıkarken şunları düşünüyordu: Ceviz-
ler!.. Hayır, bu cevizleri ortakları olacak Hasan de-
nilen herife bırakmayacaktı. Allahın belâsı ortakla-
rı, ırzı kırık herif, ellerindeki tek ağaç cevizle nasıl
da ortak çıkmıştı. Hayır, yüz bin kere hayırdı. Koca-
sının ayağı kırık, kendisinin de karnı burnunda di-
ye, cevizleri ona yediremezdi.

— Ana gıı, acık ekmek ver!

Dudu kendinden ekmek isteyen oğlunun ağzına
iri bir tokat indirdi:

— Şuna bakın, biz burada derdimizden deli
oluyoruz, sen gırtlak ardından dolanıyorsun, geber
inşallah!

Oğlan ağlaya ağlaya uzaklaştı. Dudu oğlunun
ardından anlamsız anlamsız baktı, içinde bir sıkıntı
yılanı durmadan büyüyordu. Garip bir sızı kasıkla-
rına doğru uzandı. Dudu ellerini kasıklarına doğru
götürdü, bacak aralarından yukarılara doğru ova-
ladı.

Birkaç saniye sonra yüzü rahatladı, yandaki
odaya girerek ekmek bohçasını açtı, yufka ekmeği-
nin içine biraz çökelek serpiştirip dürdü, dışarda için
için ağlayan oğluna sesini çıkarmadan götürüp ver-
di. Oğlan anasına ürkek ürkek yaşlı gözlerle baktı.
O da tıpkı anası gibi hiç ses etmeden uzatılan ek-
meği aldı iştahla yemeğe başladı.

*

Gün ikindiye dönerken, Dudu ahıra girdi, göz-

lerini karanlığa alıştırmak ister gibi beş on kere kırptı, köşede cılız bir inekle ona inat sağlam yapılı bir eşek duruyordu. Dudu eşiği çözdü, üstüne çulunu attı, çulun üstüne de kalın bir kıl heğbe koydu, yularından çeke çeke dışarıya çıkardı. Dişi eşiğin karnına umutsuz umutsuz baktı. Bu yıl da doğurucu değildi, aklından «her halde kısır» diye geçirdi. Birden aklına böyle bir şeyin gelmesinden korktu: «Tövbe yarabbim, tövbe» dedi. Avlunun bir duvarında dayalı duran, dört metre boyundaki sırığı aldı, dengeleyerek ortasını buldu. Eşiği çeke çeke sokağa çıkardı. Sırığı binek taşının yanındaki duvara dayadı, binek taşının üstüne güçlkle çıkararak eşiğe bindi. Küçük bir tur atıp, eski zaman şövalyeleri gibi sol eliyle sırığı aldı, yeniden dengeleyip ortasını buldu. Eşiği bağlara doğru çevirip sürdü gitti.

*

Süleymanların bostanı «Elbiz»' bağlarına çok yakındı. Develi'den eşek gitmesi ile on dakika ancak sürerdi. Dudu yol boyunca hep cevizleri düşündü. Ağacın kökü kendi bostanlarında olduğu halde Hasan denilen namussuz, koca ağaca ortak çıkıyordu. Bildir bu yüzden aralarında kızılca kıyamet kopmuştu. Hasan kendilerinden önce cevizi çırpmış, payınıza düşen bu diyerekten, küçük bir torba cevizi getirip kapının önüne bırakmıştı. Dudu bir yıl bugünü beklemişti, şimdi o da küçük bir torba cevizi götürüp kapılarının önüne bırakacak, «İşte payınız», diyecekti. Ceviz çırpımına daha iki gün olduğu için, Hasan orada olamazdı. Olsa bile, Dudu bunun da çaresini bulmuştu. Kendini kaldırdığı gibi bostan duvarından aşağı atacak, karnındaki çocuğu düşürecek, sonra da bütün suçu Hasan'a yükleyip mahpuslarda çürütecekti. Bu düşüncesi aklına geldikçe ken-

dine olan güveni artırıyor, daha bir güçlü buluyordu kendini. Eşğin üstünde kurnaz kurnaz gülümsedi. Süleymana bile açmamıştı bunu. Niçin açsındı hem, çocuktuktu o. Daha yirmi beşine yeni basıyordu. Birden yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissetti. Aklına Süleymana sevişmeyi nasıl öğrettiği gelmişti. Kafasını gök yüzüne doğru kaldırdı:

— Allahım!.. Allahım!.. Günah yazma bana, dedi.

Onbeş, onaltı yaşına kadar Süleymanı leğen'in içine oturtur, elleri ile yıkardı. Sonraları bu iş Süleyman'ın erkekliğine dokunmuş, kendini Dudu'ya yıkatmaktan vaz geçmişti.

Bostanların duvarı görününce, Dudu hemen yine cevizleri nasıl elde edebileceğini düşünmeye girişti. Kendilerinin bostanı su başıydı. Hasan denilen it, Allah bilir bu bostanı da ellerinden almaya kalkardı. Dudu bostana girince, ceviz ağacını yukardan aşağı sevgiyle süzdü. Cevizin dibi çimenlikti, orada eşekten indi, çevresine kuşkulu kuşkulu baktı, görünürlerde kimseler yoktu. Eşği her zaman bu iş için kullandıkları ağaca sıkıca bağladı. Kopardığı birkaç parça yeşilliği önüne koydu, derin bir nefes aldıktan sonra, «Ya Allah» deyip sırığa sarıldı. Sırığı ceviz ağacına rastgele indiriyordu. Her vuruşunda beş on ceviz pat pat yere düşüyor, Dudu'yu keyiften deli ediyordu. Cevizler düştükçe artık kurumaya yüz tutan dış kabuklarından ayrılıyorlar, sağa sola bir iki metre gidip duruyorlardı. Dudu kısa boyu, gergin karnı ile çok büyük bir yün yumağına benziyordu. Elindeki sırık da sanki bu yumağa saplanmış bir örgü şişiydi. Dudu bir ara durdu, bir yere bir ağaca baktı, yerdekilere oranla ağaçta daha çok ceviz vardı. Aklına koymuştu bir kere, «Başakcılara» bir tane

bile ceviz bırakmayacak, ne var ne yoksa derleyip toparlayıp götürecekti.

Avuçlarına hafiften tükürdü, sırığa gayretle sarıldı, eskisinden daha büyük bir hırsla vurmaya başladı. Eli yüzü ter içinde kalmıştı, bir keresinde sırık elinden kaydı arkasına düştü, avdan yeni dönmüş bir tazı gibi soluyarak düşen sırığı aldı. Her vuruşta Hasanı düşünüyordu. «Ah! Süleyman ah!.. Tam da ayağı kırılacak sırayı bulmuştu, zavallı yavrucağ». Dudu Süleyman'ın ahını Hasanda bırakmazdı. Gözüne bir dalın ucunda üç tane ceviz ilişti, cevizleri nişanlayıp sırığı indirdi, ıska geçmişti, bir daha nişanladı, bu sefer üçünün tam ortasına yapıştırdı. Cevizler pat pat düştüler. Dudu önce yükseklerdeki cevizleri indirmek istiyordu, alt dallar nasılsa olurdu. Yorulmadan üst dalları bir bitirebilseydi. Sırığı en üst dallara körlemesinden indirdi, yedi ceviz birden düşürdü. Dudu sevinlçe düşen cevizlere bakarken o bildik, o tanıdık ağrı kasıklarından karnına doğru yayılmaya başladı. Dudu, hafiften inledi, sırığı yere diklemesine dayayıp asıldı, yüzü soğuk almış patlıcan gibi büzüldü. Hiç ses etmeden ağrının hafifleyip geçmesini bekledi. Hesapca doğurmasına daha bir hafta falan olmalıydı. Çömleğe attığı taşları bu sabah saymıştı. Soluklandı, ağrı bırakıp gitmişti, bu ağrılardan sonra insan kendisini kuş gibi hafif hissediyordu. Bir an aklından eve dönmeyi geçirdi, bu düşüncesinden ötürü kendine karşı hemen bir iğrenme duydu. Hayır, yüz bin kere hayırdı. Bu yıl sıra onlarındı, Süleyman'ın yüzüne sonra nasıl bakardı. Sırığı yeniden kavradı, Haçlı ordusunun saldıran bir müslüman askeri gibi yüksek sesle bir «Ya Allah!» çekti, düzensiz, rastgele, çabuk çabuk indirmeye başladı. Vurdukça aşı-

ğıya iniyorlardı, artık yerdekiler yukardakilerden daha çoktu. Dudu'nun yazması başından omuzlarına kaymış, saç baş darmadağın olmuş, tavşan kuyruğu iriliğindeki örgüleri yaşlandığının belgesi olarak omuzlarının üstünde sarkmıştı.

Bir ağrı, ama ne ağrı? Kurşun ağırlığında bir sancı karnının içinde yılan gibi dolandı. Dudu hırıltılı sesler çıkararak soluyor, kafasını yukarı doğru kaldırarak daha çok nefes alabilmek için çırpınıyordu. Ağrı Dudu'ya karşı özel bir saygı duyuyormuş gibi, daha çok üstelemeden savuştu gitti. O anlatılmaz rahatlık yeniden üstüne çöktü. Sırığı yorgun yorgun kaldırdı, artık bu ağacı sevmiyordu. Cevizlerini aldıktan sonra bu ağacı öldürmek istiyordu. Gelişi güzel bir iki kere daha salladı sıırığı sonra durdu. Koca sopayı yan tarafına bırakıverdi. Olduğu yere çöktü, başına gelecek olanları artık biliyordu. Kaçınamazdı bundan. Geniş şalvarının uçkurunu yavaşca çözdü. Giraboğlu ağaçlarının dibine doğru sürüne sürüne gitti, kendisini kimseler görmesin istiyordu. Kendisini bu küçük boylu bol yapraklı ağaçların altına gizledi. Şalvarını, şalvarının altındaki iç donunu çıkardı, gövdesini sırt üstü yere bırakıverdi. Birden büyük bir sessizlik oldu, dış dünya ile ilgisi-nin kesildiğini anlıyordu. Bağırmamaya, kimselere rezil olmamaya karar verdi. Yattığı yerden gökyüzüne bakmaya başladı. Güneş elini topraktan çekmiş, gökyüzünden ayırmamıştı. Beyaz bir bulutun ucu altın renginde yanıyordu. Bir aralık gözleri ceviz ağacına takıldı. Bir dalın ucunda beş altı tane ceviz, kendisine alay eder gibi bakıyorlardı. Dudu bu cevizlerin artık kendisinin değil, Hasan'ın olduğunu acı acı düşündü. Ağrı birden bütün bedenini sardı. Dudu elleri ile Giraboğlu ağaçlarının köklerini kav-

radı. Sessiz ıglıklar atıyordu. Birden içinde bir hareket oldu. İçi boşalıyormuş gibi geldi kendine. Ne cevizler, ne ağaç. Bitmişti, her şey bitmişti. Karnının boşalmasından doğurmuş olduğunu anladı. Yerinden doğruldu, bacaklarının arasında dünyaya yepyeni gelmiş bir canlı duruyordu, uzandı aldı. Bir süre elindeki yaratığa şaşkın şaşkın baktı, o sırada keskin bir Çıglık duyuldu. Dudu bütün bu olup bitenlerden sonra ilk defa gülümsedi. Yakından izledi, erkekti, sevinci iki katına çıktı, yanında taşıdığı bağ bıçkısı ile göbeğini kesti, iç donuna çocuğu koydu, bir metre ötesinde akan suda, kendisini de çocuğunu da temizledi. Şalvarını ayağına çekti, yerdeki kanları toprakla örttü ve yeniden sırt üstü uzandı.

Kuş tüyü bir yatakta yatar gibiydi, tatlı bir yorgunluk dört bir yanını sarmıştı. Ara sıra çocuğuna bakıyor, ağzı gülmek için aralanıyor fakat bir türlü gülmeyi beceremiyordu. Bir aralık gözü yerdeki cevizlere takıldı. Aklına Hasan geldi, soluyarak doğruldu, tıpkı yaralı bir hayvana benziyordu. Belinde saplı duran ağrıya aldırmadan cevizleri toplamaya başladı. Büyük heğbe'nin iki gözü de dolmuş, cevizlerin ağırlığından eşeğin beli hafifce çökmüştü. Bütün bu işleri bitirdikten sonra; çocuğunu heğbenin üstüne koydu, kendini de zorlukla çekip eşeğin üstüne aldı. Ortalık iyiden iyiye kararmıştı, eşeği dehledi. Başarıya ulaşan insanların huzuru içinde Develi'ye doğru yöneldi. Bir aralık çocuğu kucağına almak istedi yapamadı, içinde garip bir eziklik gittikçe büyüyordu. İki elini üstüste koyarak eşeğin boynuna dayandı. Dişleri ile dilini ısırıyor, bayılmamak, kimselere rezil olmamak istiyordu. Çocuk heğbenin sağ gözünde, cevizlerle birlikte ırgalanıyor, onlarla birlikte bir o yana bir bu yana dönüyordu.

Dudu önceleri onun vıyaklamasını duyuyordu, ne var ki, eve gitmeden bir şey yapamayacağını da biliyordu. Bir an geldi, çocuğun sesi duyulmaz oldu, Dudu bu sessizlikte ceviz sırtığını bahçede unuttuğunu hatırladı. Dönmeyi, sırtığı almayı geçirdi aklından ama elinde değildi artık dönmek. Demek ağaç dallarındaki son cevizlerle birlikte, sırık da Hasana kalmıyordu.

*

Dudu, eşeğin durmasıyla eve gelmiş olduğunu anladı. Gözlerini açtı, çevresinde, görünürde kimse yoktu, olsaydı da Dudu onları çağırmazdı. Eşekten güçlükle indi. Yularından çeke çeke avluya soktu. İç donuna sarıp sarmaladığı çocuğunu kucağına aldı, kocasına, Süleymanına götürecekti birden çipil gözleri kocaman kocaman oldu. Çocuğun ağzında iri bir ceviz duruyordu. Dudakları iki yana doğru yırtılmış, pespembe bir kan çenesinin iki yanına doğru akmıştı. Gözleri garip bir hayretle boşlukta bir noktaya dikilmiş, öylece duruyordu. Bu yaşama serüveninin anlamına varamadığı belliydi. Bu kadar çabuk dönecek olduktan sonra, neden geldiğini sorar gibiydi.

Dudu korkunç, ilkel bir çılgılık attı. Bu çılgılığın içinde Süleyman, cevizler, Hasan, çocuk hepsi vardı. Bir, bir daha, üçüncü çılgılıkta mahalleli avlu'ya do-luştu...

OROSPU

Ovaya indiniz mi karşınıza yan yana dizilmiş beş tane köy çıkar. Büyük bir yamacın altında birer ikişer kilometre aralıkla her biri kendi dünyasında yaşayıp giderler. En küçüğü ortadaki köydür, kırkelli evi zor bulur. En büyük altbaştakidir, yetmiş kadar ev vardır bu köyde. Her birinin birer camisi, her caminin birer hocası vardır. Hükûmet bu beş köyün tam karşısına bir başka köy daha kurdu. Bu köye Göçmen Köyü dendi. Türk köyleri bu yeni gelenleri hiç sevmediler. Uyuşamıyorlardı bunlarla. Hükûmet onlara toprak vermişti, ev yaptırmıştı. Bu evler bir iki yıl içinde yıkılıp yok oluyordu ama yine de ev, evdi. Gelenekleri de birbirine uymuyordu. Göçmenler her fırsattan yararlanarak bir eğlence bulup çıkarıyorlardı. Onların ekin biçmeleri, orak tutmaları, sap toplamaları bile başkaydı. Türk köyleri hocaların yardımıyla, bunları gâvurdan daha gâvur diye bildiler.

— Lan göçmen gâvuru, beri gel hele, beri!

Göçmenler önceleri bu gibi lâflara, sözlere karşı koymak istediler.

— A be! Ne sülersiniz siz, biz gâvur içinden çıkıp gelmişiz ana vatanımıza. Bu ne biçim sözdür büle?..

Bizimkiler dinlemediler. Bir göçmen'in müslüman olabilmesi için önce kırk gün Ermeni olması, ondan sonra «Kelime-i şahadet» getirerek Hak dininin eşliğini atlaması gerekir, dediler. Göçmenler önceleri bu düşüncelere ellerinden geldiği kadar karşı koymaya çalıştılar, olmadı. Sonunda onlar da böyle düşünmeye Türk değilmiş gibi davranmaya başladılar. Her hangi bir olayın karşısında:

— A be! Güçmeniz biz, nimize lâzım bizim, siz düşünün onu, demiye başladılar.

Ova köylerinden ortadakinde küçük bir dükkân vardı. Bu dükkânda gaz, sabun, kabut bezi, şu, bu satılırdı. Göçmen köyü tam bu köyün karşısına düşüyordu. Göçmenler genellikle alış verişlerini ilçeden yaparlardı, ellerinden geldiği kadar da veresiye öteberi almaktan kaçınırlardı. Başları sıkışınca doğru orta köye giderler, oradan gerekli olanları alıp gelirlerdi.

Bakkal Hasan kara kuru, ufak tefek, cin gibi bir adamdı. Kendine göre, Tüccar Hasan, köylüye göre bakkal Hasan'dı. Yalnız dükkâncılık yapmakla yetinmez, parti işlerine, kaçakçılığa, kız alım satımlarında aracılığa kadar her çeşit işe burnunu sokardı. Ahırdan bozma dükkânında köşeye büzülür, otururdu. Onu böyle oturur görenler, kendi halinde etliye sütlüye karışmayan bir adam diye bilirlerdi. Hasan'ın en çok kızdığı insanlar göçmenlerdi. Büyük bir kin doluydu içi. Nedeni yoktu bu işin, öyleydi işte. Göçmenlerin kendi aralarında eğlenmeleri, ikide

bir oyun oynamaları, kaç göç işine pek aldırmamaları Hasan'ı deli ediyordu. Oysa Hasan da eğlenmeyi sever, fırsatını buldukça Kayseri'ye gider, Genel evde vur patlasın, çal oynasın ederdi. Kendi yaptıklarının binde birini başkalarında görmeye dayanamazdı ama.

Göçmenlere bunların dışında da kızıyordu. Her şeylerini gidip İlçe'den almaları yok mu deli ediyordu Hasan'ı. Tam öğlenin sıcağıydı. Hasan dükkânı kapatıp, yukarıya çıkmayı düşünüyordu. Yerinden doğrulacağı sırada kapının önünde biri göründü. Hasan'ın dükkânı oldukça karanlıktı, bu yüzden kapıdan girenleri Hasan yüzlerinden değil, gövdelerinin çizgilerinden tanırdı. Hasan kapıya baktı tanıyamadı.

— Kim o?

— Ayşe'yim ben.

— Beri gel!

Gövde dükkândan içeri girdi. Hasan yandaki küçük pencerenin ışığından kızın yüzünü görebildi. On bir, on iki yaşlarında sarışın bir göçmen kızydı bu. Hasan, anlamamış gibi sordu:

— Kimin Ayşe'sisin sen?

— Güçmenlerin Ayşe.

— Gâvur göçmenlerden desene.

— Diğiliz biz gâvur, çıktık geldik onların içinden gayrı.

— Olsun olsun, gine de gâvur sayılırsınız siz, iyi müslüman olabilmeniz için önce tam gâvur olmanız gerek.

Ayşe verecek cevap bulamadı, sustu. Saçları iki örgü beline kadar iniyordu, açık renk gözlerinde bizim köylülerinkine benzer bir korku, bir utanma yoktu. Hasan hırsıyla sordu:

— Ne istiyorsun?

— Sabun istiyorum.

— Sabun, sabun, sabun, ulan bu ne bitmez cenabetlik böyle. Başka işiniz gücünüz yok mu sizin be?..

Ayşe elindeki parayı Hasan'a doğru uzattı. Hasan parayı aldıktan sonra, tereğe uzandı, bir kalıp yeşil sabun alıp döndü. Kıza uzattı, kız dalmış başka şeylere bakıyordu, yeşilli, mavili, sarılı kurdelelere. Hasan kızın bacaklarını gördü, tertemiz ve sarışınca beyaz bir çift bacadı bunlar.

— Ah! Seni kahpeeee, seni, dedi.

Ayşe söyleneni anlamamış gibi adama baktı:

— İster misin? Vereyim mi?

— Param yok.

— Her şey parayla olmaz, başka türlü de olur.

— Nasıl olur be Hasan amca?

— Olur, olur, sen hele bir (Hı) de.

— Hı mı, deyim?

Ayşe Hasan'a bakıyordu. Gözleri bakkalın yüzünde, sezinlediklerini anlamak istiyordu. Birden elini Hasan'ın eli yakaladı. Hasan'ın öteki elinde bir avuç kurdele vardı. Ayşe hiç sesini çıkarmadan Hasan'ın ardından, dükkân'ın yanındaki eski samanlığa girdi. Hasan burasını depo olarak kullanıyordu. Bir merdivenle yukarıya, evine çıkılırdı. Depo'dan içeri girince Hasan Ayşe'yi köşedeki yapağı çuvallarının yanına doğru çekti. Kesik kesik soluyor, Ayşe'yi elinden geldiği kadar çabuk soymak istiyordu. Ayşe karşı koymuyor, Hasan'ın yaptıklarına ses çıkarmıyordu. Bir aralık mırıldanır gibi :

— Beni alacan mı, diye sordu.

— Alacam, alacam. Sesini çıkarma!..

Hasan'ın kızı Elif yukarda odada bir kaplan gibi sessiz bekliyordu. Pencereden bir daha baktı, anası yamaca doğru uzaklaşıyordu. Usulca odanın köşesine doğru süzüldü, kalın bir çuvalla örtülmüş delikten çuvalı aralıyarak kayboldu. Yalın ayakları merdiven basamaklarını bir kedi sessizliğiyle iniyordu. Birden kulağına bir soluma sesi geldi, korkuyla döndü, az daha bağıracaktı. Babası yapağı çuvallarının üstünde çırılçıplaktı. Elif bir an olanları anlamadı, anladığı zaman da olduğu yerde taş gibi katılıp kaldı. Neden sonra kendi de nedenini anlamadan, iki basamak yukarı çıktı. Babası biraz sonra kalktı, tam elbiselerine uzanırken, dükkânda bir gürültü oldu, Hasan deli gibi giyindi, gömleğini, pantolonuna sokarken Ayşe'ye yavaş ve kesin:

— Sesini çıkarma, dedi.

Dükkân'ın kapısını açtı, gitti. Ayşeyle Elif göz göze bakışıyorlardı. Aşağı yukarı aynı yaşlardaydılar. Elif biraz daha iri görünüyordu. Elif yavaş yavaş aşağı doğru inmeye başladı. Ayşe Elif'in indiğini görünce örtünmesi gerektiğini anlamış gibi çuvalların üstünde duran çamaşırlarını kapıverdi.

*

Hasan alı al, moru mor dışarı çıktı. Önlemek isteyip de önleyemediği bir heyecan içindeydi. Kılığın-
dan göçmen olduğu anlaşılan biri dükkânda duruyordu.

— Merhaba be Hasan Ağa!..

— Merhaba, merhaba, ne istiyorsun?

— A be bakkal evendi, var mıdır görmüşlüğün bizim şuncağızı?

— Kimmiş sizin şuncağız?

— A be kızmayasın bakkal evendi, var iki ör-güceğizi, anası göndermiş, alsın diye sabun.

— Ha şu kız çocuğu mu, bir kalıp sabun alıp gitti, yahu!.. Sizde hiç müslümanlık yok mu? Nasıl bırakıyorsunuz avrat kısmını sokağa?

— A be, ne olacak parmak kadar kızın avratlığından? Ver bir tütün. Nere gider bu kız?

Adam bir paket tütün alıp dükkândan ıktı. Hasan adamın ardından gülümsedi. Kendi kendine «Gerçekten gâvur kanı var bunlarda» diye söylendi. Sonra, adamın arkasından gidip baktı. İçeri girdi, yerine oturdu, bir paket sigara açtı, yaktığı sigaradan derin bir nefes çekti. Kapalı duran depoya doğru göz attı, yeniden gülümsedi. «Bunlar göçmen takımı» diye aklından geçirdi, nasılsa aldırılmazlardı böyle şeylere, gâvur kanı vardır bunların içinde, belki de casustular, bir savaş çıkarsa iten vurmak için gelmişlerdi buraya, iyi etmişti, biraz sonra yeniden varırdı üstüne, cıgarasından bir dolu nefes daha çekti.

Elif'le Ayşe yapağı çuvallarının dibinde fısıf fısıf konuşuyorlardı. Ayşe başından geçenleri anlatıyordu. Elif gözleri yarı karanlıkta koca koca açılmış olup bitenleri dinliyordu, aşırmak istediği leblebiler falan aklından çıkıp gitmişti:

— şimdi ne olacak kız?

Ayşe ğnr gibi, başarıya ulaşmış bir iş adamı gibi söylendi:

— Beni alacak baban. Sarı kurdelelerimi donanıp gelin olacam.

Elif bir an düşündü, sanki babasıyla evlenecek olan kendisiymiş de bu kız onu elinden almış gibi kızdı.

— Almaz, dedi.

— Alır.

— Almaz.

Tam bu sırada dükkândan gelen ayak sesleri

duyuldu. İki çocuk da şaşırmışlardı. Elif yapağı çuvallarının ardına kendini zor attı. Hasan kapıyı açtı, Ayşe'yi giyinik görünce hırslandı:

— Ne giyindin uruspu, dedi.

Ayşe gülümser gibi yaptı, ne var ki, bu söz dokunmuştu ona.

— Üşüdüm de ondan giyindim, dedi.

— Soyun öyleyse.

Kırk yıllık karısıyla konuşur gibi konuşuyordu. Bir güven gelmişti içine. Bir ara durdu merdivenlere baktı. Neden baktığını kendi de anlamadı. Üstünden gömleğini, ayağından da pantolonu ile birlikte donunu çıkardı. Ayşe'nin soyunmaya başlamamış olmasında bir saygısızlık, erkeğe karşı işlenmiş bir suç bulmuştu:

— Daha duruyor, göçmenin gâvuru, dedi.

Ayşe ne yapacağını bilemiyordu. Elif'in burada bulunduğunu söylemeyi geçirdi aklından olmadı, yapamadı. Çaresiz soyunmaya başladı. Durumdan kurtulmak ister gibi:

— Beni alacan mı?

Hasan başından savar gibi:

— Alacam, alacam, dedi.

Elif iki büyük yapağı çuvalının arasında neredeyse korkudan ölecekti. İki üç çuval ötesinde olup bitenler, babasının sevişirken Ayşe'ye söyledikleri, aklını, fikrini alt üst ediyor, korkusuna garip duygular ekleniyordu. Babası neden sonra kalktı, köşede duran leblebi çuvalının ağzını açarak bir avuç leblebi alıp Ayşe'ye verdi. Elif iki çuvalın arasından bunu o kadar iyi gördü ki, ağlamamak için kendini zor tuttu. Bu leblebilerin beş on tanesi için yediği dayakları getirdi aklına. Onları çalarak yemek zorunda olduğunu düşündü. Gerek anası, gerek kendisi

bir avuç cömertçe verilmiş leblebi için neler vermezlerdi? Şimdi babası olacak herif, tutmuş elin göçmenine avuçla veriyordu leblebiyi, üstelik de istemedi. Babası giyindi, yeniden dükkâna döndü, dönmeden önce de Ayşe'ye seslendi:

— Canın çekerse çuvaldan al al ye. Şurda da şeker var, katık et leblebiye.

Elif sol böğrüne bıçak yemiş gibi olduğu yerde kıvrandı. Babası apaçık elin göçmenine dilediği kadar leblebi yiyebileceğini, üstelik şekeri de katık edebileceğini söylüyordu. Evet, evet, alırdı bu kızı babası. Birkaç saniye içinde kendi şanssızlığını düşündü. Böyle bir erkek bulsa, ona leblebiler, şekerler verecek birine rastlasa, o da bu göçmen kızı gibi yattardı onunla. Ne olacaktı yani yatmayıp da. Yavaşca olduğu yerden kalktı, kıza bir şey söylemeden doğru çuvaldara gitti, babasının malını yiyen öz bir evlât tavrıyla bir avuç leblebi aldı, bir kaç tane de çay şekerini üstüne koydu, sanki her gün yaptığı, yapabildiği olağan bir işmiş gibi yemeye başladı. Ayşe entarisini üstüne çekmekle yetinmişti, bakkal geri dönerse kızdırmak istemiyordu onu. Anası bir gün ona, babasından yakınırken:

— Bu erkek milleti üle gâvurdur ki, iki dakika bekletsen düverler adamı. Demişti.

Ayşe anasının ne demek istediğini şimdi anlıyordu. Dışarda bir gürültü oldu. Elif yeniden kendini çuvaldara ardına zor attı. Elindeki leblebiler dökülmüştü. Bir süre iki kız merakla beklediler. Hiç bir ses çıkmadı. Bakkal dükkânı kapayıp sokağa çıkmıştı. İki kız bu kez birbirlerine karşı daha dikkatli konuşmaya başladılar. Elif, Ayşe'ye kadınlığın nasıl bir şey olduğunu soruyordu. Sesinden olayı küçümsemek istediği belli oluyordu.

Bakkal köyün içinde dolanıp duruyordu. Yaptığı işi nasıl temizliyeceğini düşünüyordu. Birden aklına parlak bir şey gelmiş gibi gözlerinin içi güldü. Doğru kahveye gitti, kahvede iki üç delikanlı oturmuşlar kaptıkaçtı oynuyorlardı. Bakkal selâm verip yanlarına oturdu. Onlar oyunlarını bitirinceye kadar sesini çıkarmadı. Oyun bitince birine:

— Beri gel hele acık, dedi.

Delikanlı bakkalın kendisini böyle yumuşak, tatlı dille çağırmasına şaşırmişti. Hemen seğirtti. Bakkal onu kahvenin bir köşesine çekti:

— Bana bak Halil, başınıza devlet kuşu kondu oğlum. Göçmenler var ya... Onlardan bir uruspu benim dükkânın ardında bekliyor, arkadaşlarını al, sayemde bir gün yaşayın. Gürültü patırdı istemem ha! Sonra ben sizi görürüm, iki üç saatliğine gidiyorum ben.

Bakkal çıkıp gitti. Halil duyduklarına inanamıyor, ulan bu işin içinde bir iş var ya Allah bilir diye geçiriyordu aklından. Konu öyle çekiciydi ki denemeye değerdi. Arkadaşlarının yanına gitti, usul usul durumu anlattı. Bakkalın kendisine verdiği yan kapının anahtarını gösterdi, hep birlikte yürüyüp gittiler. Tam beş kişiydiler.

*

İki kız bir adamı paylaşmak yüzünden neredeyse birbirlerine giriyorlardı. Elif evin erkeğini ellerinden almak isteyen bu göçmen kızına iyiden iyiye içerlemişe başlamıştı.

— Sen aklın sıra babamla evleneceğin de ben de göreceğim. Her iş avratlığınan bitmez. Gözünü aç!..

Ayşe bu tartışmayı gereksiz buluyordu:

— Orası senin bileceğin bir iş değil, üle konuşma benimle, anan sayılırım bu güne bu gün.

Ayşe sözünü bitirmişti ki, belki aylardır açılma-
yan yan kapı gıcırdadı. İçeri dolan ışıktan kimin gir-
diği belli olmuyordu. Elif kendini alışkın bir tavırla
çuvalların arkasındaki yerine attı ama giren onu
görmüştü, arkasına döndü:

— Yürüyün lan, dedi.

Beş kişi içerde bir değil, iki kız bulunduğunu an-
layınca daha bir sevindiler. Kızların dilleri tutulmuş
gibiydi, sesleri solukları çıkmıyordu. Beş kişi sıray-
la kızlara saldırdılar. Ayşe ikide bir:

— Ulmaz böyle şey, yanlışlık var bu işte, diyor-
du.

İki üç saatten fazla sürdü bu saldırı. Sonunda
adamlar kızları bitkin bırakarak bırakıp gittiler.

*

Bakkal tarlalarını teftiştten dönen bir ağa gibi
köye gelirken yanında kendisiyle birlikte yürüyen
iki köylüye anlatıyordu:

— Bu göçmen kısmı iflah olmaz, tümü uruspu,
ırzı kırık bunların. Daha bu sabah herifin biri kızını
yitirmiş arıyordu, gelip bana sordu. Kim bilir anası
kimlere sattı kızı, bir iki günlüğüne kız satar bu do-
muzlar, çıkar yakında kokusu, bekleyelim hele...

Ötekiler bakkalın söylediklerini başlarını sallayarak tasdik ediyorlardı.

YAŞAYANLAR

İnce bir yağmur yağıyordu. Şıhlı köyünün sokaklarında kimsecikler yoktu. İki üç köpek ellerinden geldiğince yağmurdan kaçarak duvar diplerine sığınmış başlarını bacaklarının arasına sokmuş yatıyorlardı. Köy oldukça büyük bir köydü. Köyün alt yanından köpekler gibi sırlıslıkam genç bir adam görüldü, acele acele yürüyordu. Yüzünde yağmurun örtemediği bir kızgınlık vardı. Şıhlı köyünün en büyük, ötekilere göre en gösterişli yapısının önüne gelince durdu. Kapıyı çalmaya başladı. Biraz sonra açılan kapıdan, dokuz on yaşlarında bir çocuk görüldü:

— Ne istiyorsun be?

Yüzünde saygısız, küçümser bir ifade vardı. Murat içindekileri belli etmemeye çalışarak:

— Ağayla görüşeceğim, dedi.

— Ağayla mı görüşecen?

— He...

Çocuk karar vermek için düşünüyormuş gibi duraladı, sonra:

— Ağa yıkanıyor, sen bekle de ben bir haber ileteyim, dedi.

Kapıyı hafif aralık bırakarak içeri girdi. Çocuk içeri girince, Murat da içeri girdi. İçeri girer girmez de kapıyı örtüp beklemeye başladı. Evin içinde iki üç kadın sağa sola gidip geliyorlardı, sanki orada kimsecikler yokmuş gibi Murat'a aldırıyorlardı. Ellerindeki iri tepsilerle bir yandan öte yana et taşıyorlardı. Ocak yanından en tok insanı bile umsunduran bir koku ortalığa yayılıyordu. Murat bir Budha heykeli gibi sessiz, olduğu yerde bekliyordu.

Çocuk merdivenleri koşa koşa çıkmış sofada yarı açık duran bir kapının önüne gelmişti. Kapının aralığından koca bir leğenin içinde sırtı kapıya dönük olduğu için yaşı belli olmayan iri yarı bir adam yıkanıyor. Adamın yanında on altı, on yedi yaşlarında bir kız vardı, ellerinin sabunundan ağanın yıkanmasına yardım ettiği belli oluyordu. Çocuk kapıya vurdu. Çocuğun kapıyı vurmasına leğendeki adam aldırılmamıştı bile. Kız kapıya geldi:

— Ne var Ali?

— Hiic, kâhyaların Murat, Ağayı görmek istiyormuş da, onu demiye geldim.

Leğendeki adam yarı geriye döndü, yüzüne ilk bakışta, sarkık göz altları görünüyordu. Yüzü köseye yakın kılsız ve düzgündü:

— Ne istiyormuş itin sıpası?

— Bilmem Ağa.

Kız adamın yanına gitmiş, sırtını sabunlamaya başlamıştı. Adamın ayağından çıkarmadığı uzun donu leğenin içinde yer yer balon yapmıştı. Sırtı sabunlanırken hoşlandığının belirtisi olarak omuzlarını sağa sola oynatıyordu.

— Beklesin, dedi.

Çocuk geldiği gibi hızla aşağı indi. Murat olduğu yerde duruyor, gelip geçen kadınların ellerindeki sinileri gözleriyle izliyordu.

— Ağa beklesin, dedi. Bekliyeceksin.

Çocuk bunları söyledikten sonra, büyük bir iş adamı tavrıyla merdivenin basamağına oturdu.

— İşin aslı ne?

Murat dalgın:

— Sana bir gereği yok, dedi.

Çocuk alaylı:

— Orası pek belli olmaz, diye cevap verdi.

Kadınlar durmadan Murat'ın önünden geçiyorlar, içi yiyecek dolu kapları bir odadan ötekine geçiriyorlardı. Murat beklemekten yorulmuştu, olduğu yere çömeldi, sırtını kapıya dayadı. Artık gelip geçen kadınlara bakmıyordu.

Çocuk da bu adama lâf anlatmanın olanaksız olduğunu anlamış gibi umursamaz, umursamaz oturuyordu. Bir süre sonra ağayı yıkayan kız merdivenin başında görüldü. Murat'a eliyle bir «Gel» işareti yaptı. Murat kalktı, merdivenleri çıktı, merdivenin tam karşısında ağa oturuyordu. Daha Murat'ın bir kelime söylemesine fırsat vermeden konuşmayı ele aldı:

— Hak arayacakmışsın? Kapıp da kaçan mı? Soyguna mı çıktın? Dağ başında mıyız? Haa?..

Ağa bir makineli tüfek gibi konuşuyordu. Murat Ağanın sözünü bitirdiğini anlayınca, konuştu:

— Sen benden daha iyi biliyorsun ki bu benim hakkım.

Ağa oturduğu yerden kıcının üstünde on santim kadar ilerledi.

— Anan ölmeden önce sattı burayı bana. Elim-

de kâğıdı var. Ne lâf anlamaz adamsın yahu!..

Bu sırada genç kız Ağaya kahve getirdi. Kahveyi verirken de merakla Murat'ı süzdü. Murat'ın inatçılığına şaşmış görünüyordu. Ağa sarkık göz altları ile oynayarak bağışlayan her büyük gibi:

— Neyse, toysun daha, köyümüzün geleneklerini unutmuşsun, bir Ağanın karşısına nasıl çıkılır onu bile bilmiyorsun, askerden yeni geldin, üç beş kuruş harçlığa ihtiyacın olur, biz gaddar değiliz, hadi sen git bir çaresine bakarız.

Murat diretti:

— Ben malımı, hakkımı isterim, harçlık almaya gelmedim.

Ağanın sarkık göz altları oynamaya başladı, kız Ağaya karşı gelebilen bu aptala acıyarak baktı bu kez. Ağa bağırdı:

— Daha mahkemenin kapısı, hak da orada, hukuk da orada. Hangi kaya büyükse git başını ona çal. Benim elimden zorla mal alacak babayiğit anasından doğmadı daha.

Murat hırsla geri döndü, tahta merdivenleri hırsla indi, sinilerle öteberi taşıyan kadınları ezme-meye çalışarak sokak kapısını açtığı gibi dışarı fırladı. Yağmur dinmiş taptaze bir toprak kokusu dünyayı bürümüştü. Murat birden duraladı. Evden bu kadar acele çıkmıştı ama şimdi acele gidecek bir yeri yoktu. Çamurlaşmış köy yolunda ağır ağır yürümeye başladı. Bir iki çocuk sokağa çıkmış, aptal aptal oynayıp duruyorlardı.

Güneşli bir sabahtı, Ağanın traktörleri harıl harıl çalışıyor, toprakların altını üstüne getiriyordu. Murat bir kenara çekilmiş, işçilerin, ırgatların çalışmalarına bakıyordu. Ağzındaki sigarayı elli kiloluk taş çeker gibi hırsla çekiyor, çalışanlara içinden ana

avrat küfrediyordu. Bu sırada yanından bir gölge geçti, Murat dönüp baktı, bu Ağanın yanındaki kızdı. İki eli de yiyeceklerle doluydu, Ağanın ırgatlarına azık getirmişti, azığı ırgat başına verdi, dönerken Murat'ın yanına gelince:

— Senin, dedi... Ne alıp veremeyeceğin var, Ağadan?

Murat kızın gözlerinin içine baktı, bu gözler çok güzeldi.

— Şu toprakları.

Eliyle toprakların bir parçasını, oldukça geniş bir yanını gösteriyordu.

Kız şaşkın:

— Ağanın topraklarını mı almak istiyorsun?

— Onlar Ağanın değil, benim.

— Başına taş düşsün e mi, o ne biçim lâf öyle, topraklar Ağanın olmaz da senin mi olurmuş?

Murat kızdı:

— Elbet benim, anamdan kaldı onlar bana. Benim yokluğumdan yararlanıp konmuş üstüne Ağa.

— Hoşt ordan, köpek ...

Murat ayağa kalktı, niyeti kızı dövmekti, gözlerine baktı, çok güzel, üstelik de korkusuzdu. Vuramadı...

— Nesi olursun sen Ağanın?

— Beslemesi.

— Beslemesi mi?

Kız öğünerek:

— Ya ne sandın? dedi.

İkisi birlikte köye doğru yürüyorlardı. Murat yolda kıza başından geçenleri anlattı. Babası kendisi daha altı yaşındayken ölmüştü. Anasıyla birlikte köyün içinde bir başlarına kalmışlardı. Tarlalarını Ağaya kiraya vererek yarı aç, yarı tok yaşamaya

çalışmışlardı, kimleri, kimseleri yoktu ellerinden tutacak. On iki, on üç yaşına gelince Murat Ankara'ya çalışmaya gitmişti. Uzun, çok uzun yıllar onun bunun yanında çalışmış, beş on kuruş biriktirmek istemişti, eline ne zaman üç beş kuruş geçse, hemen ardından gelen işsizlik yeyip yutuvermişti paracıklarını. Bir gün asker olacaksın demişlerdi, o da gidip olmuştı, askerliğinin bitmesine bir ay kala anasının ölüm haberini almıştı, köye gelince anasının mezarını göstermişler, gösterenlerin yanında hiç bir şey belli etmemiş ama sonra onlardan ayrıldıktan sonra hüngür hüngür ağlamıştı. Kız bu söylenenleri sonuna kadar dinledi, Murat'a hak verir gibi olduysa da Ağaya karşı gelmesini anlayamadı:

— Ağaya yalvar da seni ırgat alsın yanına bari, dedi.

Murat bu düşüncenin gülünçlüğünü anlatmak istedi. Köyden içeri girmişlerdi, ayrıldılar. Murat'ı köyde kimseler sevmiyordu, durmadan ortaya sorunlar çıkaran, köyü tedirgin eden bu adamın biran önce gitmesini istiyordu herkes. Yolda kendisini kızla görenler:

— Lan bak hele yabanın ayısına, dağdan gelmiş, Ağanın bağındaki üzümeleri yemiye kalkıyor, demişlerdi.

Aslında köylü Murat'tan korkuyordu. Eğer dediği gibi o, Ağadan topraklarını alabilirseydi, hepsi de Ağadan bir şeyler istemek zorunda kalacaklardı. Bu ortalığın karışması kurulu düzenin yok olması demekti. Murat söylenenleri duymamış gibi davranıyor, kimselere aldırmiyordu.

Murat'ı seven iki kişi vardı bütün köyde, bunlar yaşlı bir, karı kocaydı. Onların evinde kalıyordu. Murat. Kendi evi oturulmayacak gibiydi. Günler dur-

madan geçiyordu, Murat ha bire köyden ilçeye iniyor, avukatlarla konuşuyor, bilenlere danışıyor, bir çıkar yol arıyordu. Elinde tapu olmadığı için, parası kalmadığı için, Ağanın hatırı olduğu için, her şey ona karşıydı. Günlerden bir gün Murat yine köyden dönüyordu, köyde olağanüstü bir durum olduğunu anladı, bütün yorgunluğuna rağmen koşarak köyden içeri girdi. Ağanın traktörlerinden biri Murat'ın evinde kaldığı ihtiyar adamı ezip öldürmüştü. Murat olup bitenleri dinleyince bu işin bir kaza olmadığı kanısına vardı. Oysa gerçek bir kazaydı bu. Ne var ki, Murat buna bir türlü inanmak istemedi. Bir akşam üstü ilçeden getirdiği kiloluk bir şarabı tüketir tüketmez, soluğu Ağanın evinde aldı.

Büyük bir hızla aralık duran kapıdan içeri daldı. Kadınlar yine tepsilerle yiyecek, öteberi taşıyorlardı. Onlara çarpmamak için kendini ayarladı, merdivenlere atıldı. Yukarda Ağa kızı dövüyordu. Kız Ağanın metresiydi. Ağa kızı Murat'la konuştuğu için dövüyordu. Kız sesini çıkarmadan dayak yiyor ve habire Murat'la ilişkisi olmadığına yeminler ediyordu. Murat Ağayı bir yumrukta yere yıktı, kızın bileğinden tuttuğu gibi alıp evden çıktı. Karşı koymuyordu kız. Köyün içinden deliler gibi geçtiler. Doğru yaşlı kadının evine gittiler. Yaşlı kadın durmadan döşünü bağrını yırtıyordu, onları görünce ve olup bitenleri öğrenince yerinden kalktı. Sallana sallana yüklüğe gitti, bir mavzerle bir beze sarılı otuz kırk kadar kurşun çıkardı:

— Al, dedi. Al Murat'ım... Çık dağlara, koma öcümüzü al o heriften, bir pusuya düşür öldür onu öldür.

Murat ne yaptığını bilmeden verilenleri aldı. Çeşme başında bir çocuk bir atı suluyordu, çocuğun

elinden atı çekip aldı, önce kendi bindi, sonra kızı çekerek arkasına oturttu. Dağlara doğru vurdu gitti.

*

Her Cuma günü Ağa öğle namazından sonra yoksul köylüye yemek dağıtırdı. Köyün yoku yoksulu gelir, ellerinde kapları, beklerler, kendilerine verileni alıp giderlerdi. O Cuma Ağa bütün hışmıyla sedirinde oturuyor, ne hocaya ne de ötekilere yüz vermiyordu. Muhtarla iki jandarma Ağanın karşısında suçlu suçlu bekliyorlardı. Murat bir haftadır bulunamamıştı. Ağa:

— Ben, dedi... Murat denilen bu iti isterim. Bu memlekette kanun yok mu, mahkeme yok mu? Canımız, ırzımız korunmayacak mı?

Muratla kız dağlarda birkaç gün dolaştılar. Kız Ağanın kötü olduğuna inanmıştı. Ne var ki, karşı konabileceğine inanmıyordu.

— Diyelim bunu öldürdün Murat'ım, tükenir mi teker teker, onu öldürsen bir başkası çıkar.

— Ben hıncımı alacağım.

— Olmaz Murat'ım, bir başka Ağa da seni öldürür. İt eniği gibi çoğalır onlar. Gidelim buralardan Murat.

Murat düşündü, düşündü, kıza hak verdi. Güneye doğru basıp gittiler.

*

Murat beş on metre ötede kendisine bakan kıza aldırmadan Gecekondu mahallesinin kıyısında ceketini çıkarıyordu. Köşede bir kazma bir kürek duruyordu. Ceketini çıkaran Murat gülümsedi kıza. Sonra ayağıyla toprağı adımlamaya başladı.

— Bir, iki, üç, dört, beş, altı...

Kıza döndü:

— Yeter mi?

Kızın yüzünden daha yürümesini istediği belli oluyordu. Murat bir adım daha attı.

— Yedi.

Kız sevinçle gülümsedi. Murat kızın sevindiğini görünce, bir asker gibi döndü, bir dik aç yaparak yeniden yürümeye başladı.

— Bir, iki, üç, dört, beş...

Kızın yüzüne bakmadan durdu. Yerden aldığı taşı oraya koydu. Sonra kazmayla küreğin yanına gitti, kazmaya sarıldı.

*

Murat evinin üstünü örterken keyifli bir türküyü söylüyordu. Kız yerden aldığı kiremitleri uzatıyordu ona. Tam bu sırada şişmanca bir adam görüldü. Kentli giysileri giyinmişti. Kızı alıcı gözlerle süzdü.

— Hayırlı olsun delikanlı.

Murat şaşkın:

— Sağ olasın, dedi.

— Olmasına olalım ama, sen yine de bizim yer kirasını unutma!..

— Yer kirası mı?

— Adama bedava ev yaptırtmazlar babayiğit, ben buraların Ağasıyım. Bugün hazırlığın yoksa yarın yine uğrarım. Gaddar değiliz biz. Paran yoksa onun da bir çaresine bakarız. İş de buluruz adama.

Gülümseyerek kıza baktı:

— Karın da bizim evde çalışır. Sen de benim işlerime koşturursun. Bizim kapımız tokluk kapısıdır.

Murat damın üstüne oturdu. Ağa kızın yanından sürtünür gibi yavaş yavaş geçti gitti.

BİR BOY YAŞAMAK

Sıkıntı!.. Bunalım!.. Kavga!.. Doğrusu istenirse, insan yalnız kalmış bir yaratık değildir. Yalnızlık duygusu da tıpkı açlık gibidir... Doyurulunca geçer... Ama, insanın yalnızlık çektiği yerler vardır... Çok güç dayanılır!..

Ben neyi anlatmak istiyorum şimdi. Hiç bir şey... Sıkılmadan dinleyebilir misiniz beni?.. Deneyin bir kez, sıkılırsanız boşverin, aldırmayın.

Neredeyim?.. Türkiye'nin dışında bir yerdeyim. Milano'da olmalıyım. Tüm İtalya'da bu Milano kadar sıkıcı bir yer bulamazsınız. Yeni alınmış numarası küçük kundura gibidir... Sıkar!.. Hep yalnız olmuşumdur bu kentte. Çoğalamadım bir türlü... Salt bu yüzden bir zorunluluk olmadıkça kalmam bu Milano denilen yerde... Hiç bir dostum yoktur... Çok denedim, en kestirme yoldan, garsonlardan biriyle ya da pansiyon sahibi ile dost olmak istedim. Olmadı. Dostluk kurmak istediğim garsonlardan biri, kor-

kunç bir faşist çıktı. Yirmi dakika bana Musolini denilen iti övmeye kalktı... Pansiyon sahibi de, satılık kadınlara kızlara döktü işi. Geceleri daha da artar bu kentte yalnızlığım... Işıklar içinde bir takım gölgeler görürüm. Giderler gelirler... Uzun, upuzun makarnaların kaşar peyniri ve şarapla birlikte yenildiği lokantalar vardır. O, lokantalarda küçüklü büyüklü dalavereler döner, dolar alınır satılır, kızlar vardır müşteri ardında koşar...

*

Kendimi daha sıkıntılı durumlara iteliyerek, sıkıntıdan kurtulmaya çalışırım. Örnekleyin: İstasyona giderim. Otururum oradaki kahvelerden birine. Bir koca bardak bira içerim. Çevreye bakarım, durmadan yılmadan bakarım. Süslü İtalyan polisleri usul usul süslerini yitirirler, çırl çıplak doalşmaya başlarlar... Sonra ellerinde gitarları ile kızlı oğlanlı turistler gelir, şarkı söyleyerek dilenirler. Onlar da gitarlarından başlayarak her şeylerini yavaş yavaş yitirip çıplak kalırlar, seslerini yitirmişlerdir en gü-lüncü, ne söyledikleri bilinemez... Tren sesleri duyulur durmadan. Kent adları, ülke adları sayılır bir-biri ardınca, kuzeyli turistler öpüşürler. Gerçek değildir öpüşmeleri... Gerçek olsa öyle saatlerce öpüş-tükten sonra, yatağa gitmeleri gerekir, oysa onlar tutup lokantaya ya da maça giderler.

Sağlam yapılı, yorgun, ince, boylu poslu demir-yolu işçileri gidiyorlar. Yüzlerinde bir sıkıntı, bir bunalm. Kendi yaptıklarına yabancı gözlerle bakıyorlar...

Sedye ile bir yaralı taşıldılar. Kan lekelerini gördüm. Daha kurumamışlardı bile!.. Seslerini ve gitarlarını yitirmiş olanlar geliyor, para istiyorlar. Olmayan şeye para ödemek biraz tuhaf, yine de veri-

yorum. Beğenmiyorlar, verdiğimi küçümsüyorlar. Onyedi yaşlarında, hiç bir niteliği olmayan bu acemi Marylyn Monreolarla, bu acemi Beatles'lere bundan daha çok verebileceğim bir para yok...

Bir kavga çıktı, hemen ayırdı polisler. Yasalar gereğince uygulanıyor demek... Köpekli bir kadın geziniyor ortalıkta... Garson tepeme dikilmiş, yeni bira ısmarlamamı bekliyor... Musolini'yi seven bir garsondan başka hiçbir şey beklenemez...

Beş kişi geçti yanımdan. Hepsi de Türk. «Bende yok,» «Hayır, sende.» Sözlerini duydum.

Sedye ile ikinci bir yaralıyı götürdüler. Ardından bir tane daha gitti. Bir, bir daha, on, otuz, elli, bin. Milano İstasyonu yaralıdan geçilmiyor. İstasyon doldu, yaralılar kentin sokaklarına taşı. Ağızlar yüzler kan içinde, kiminin kolu kopmuş, kiminin göz çukurları iki kanlı delik...

Milano baştan aşağı yaralı. Oysa daha «Üçüncü Dünya Savaşı» ilân edilmedi. Savaşı ilân etmeden de başlattırır bu hergeleler... Ama sinemalar ve orospular ve tacirler ve işgüc sahipleri hepsi işlerinin güçlerinin başındalar... Trafik polisleri sopalarını belli aralıklarla kaldırıyorlar... Peki bu kadar yaralı nerden çıkıyor?.. Bu dökülen kan ne?.. Bu oyuk gözler nasıl oluyor?.. Koskoca kalçasıyla bir kadın gelip oturuyor karşıma, sarı bir don giymiş!..

Doğrusu istenirse, insan yalnız kalmış falan bir yaratık değildir... Hele bunca yaralıdan sonra!..

III. BÖLÜM

B O Ş L U K

BİR ÖYKÜ

İstiklâl Savaşı'nın bittiği günlerdeydi. Güneşli serin bir sonbahar akşamı Fıraktın ırmağının kıyısını olağanüstü bir güzelliğe bürüyordu. Açık kahve renginde akan ırmağın sularında ara sıra yayın balıklarının oynasmalarından çıkan dalgacıklar belirliyordu. Ortalık inanılmıyacak bir sessizlik içindeydi. Yıllardır süren silâh seslerinden sonra; Doğa başını dinlemek istercesine uykuya yatmış gibiydi. Irmak dolana dolana aşağılara doğru akıyordu. Fıraktın ırmağının iki yanında beşer altışar kilometre aralıklarla köyler vardır. Bu köyler ekimle yaşamalarını sürdürmeye çalışırlar. Onlarca bütün dünya, kendi köylerinin çevresi kadardır. Ve bu çevre hiç bir zaman altmış yetmiş kilometreyi geçmez. Bundan ötesi Kaf dağının ardıydı. Ancak söylentilerle, masallarla, hikâyelerle burada yaşayanlar için var olduğu sanılan silik bir dünya. Bu silik dünyadan köylüler korkarlardı. Oradan gelen her şey kendileri için öylesine yabancı, öylesine uzaktı ki, korkmaktan başka ellerinden bir şey gelmezdi.

Oralarda padişahlar, paşalar, vezirler, Mustafa Kemaller yaşardı. Köylüler, orada yaşayanların nasıl birer insan olduklarını bile kafalarında biçimlendiremezlerdi. Kendilerine benzer miydiler, benzemez miydiler, bilmiyorlardı. Daha çok kendilerine benzemez kanısı yaygındı. Koskoca bir paşanın bir köylüye benzemesi, onun gibi yiyip içmesi, çişini etmesi, yorulunca uyuması akla sığabilecek bir olay değildi.

Köylülerin tek bildikleri şey, bu insanların altına karşı çok düşkün olmalarıydı. Seviyorlardı altını bu insanlar, salt bu yüzden her yıl yanlarında zaptiyeler olduğu halde vergi memurları altın toplamaya gelirlerdi. Köylülerin kendileri de şaşarlardı, nasıl edip de her yıl bunca altını bulup padişahların, paşaların adamlarına verebildiklerine, Herhalde Tanrı'nın olağanüstü bir bağışydı bu.

Padişahın her yıl altından bir saray daha yaptırdığını duyarlardı. İstanbul'un taşı toprağı altındı. Yollar altındandı. Neden böyleydi bu?.. Öyle olması gerekli olduğu için öyleydi herhalde.

*

Eşelikli Mustafa ırmağın kıyısındaki ulu ağaca sırtını dayamış oturuyordu. Arkasında Eşelik köyü toprak damlarıyla, toprak damlardan çıkan ocak dumanlarıyla uslu uslu, yaşıyordu. Ocaklardan çıkan dumanlar, bir duman ormanı gibi köyün üstünü kaplamıştı. Mustafa sırtını dayadığı, ırmağın kıyısındaki tek ağacın dibinde düşünüyordu.

Yüzü tam bir savaş yorgunu yüzüydü. Avurtları hafifçe içeri çökmüş, alnı kırış kırış olmuş, gözlerinde sanki yüzyıllarca uyumamış bir insanın yorgunluğu, kızarıklığı vardı. Sağ yanağı zaman zaman seğiriyordu. İkide bir gerekli gereksiz ağzını

sağa sola oynatıyordu. Bunların hiç birini isteyerek yapmadığı belliydi. Daha doğrusu farkında bile değildi. Mustafa'nın sağ yanında bir mavzer tembel tembel duruyordu. Savaş olmadığı sürece ağırlık etmekten başka bir işe yaramıyordu. Mustafa bırakmadığı bir alışkanlığın etkisiyle tüfeğini yanında taşırdı. Savaş ne kadar bitmiş olursa olsun, o'nun için her kayanın, her tepenin arkasında bir düşman yatıyordu. Bunun doğru olmadığını biliyordu ama yine de böyleydi işte Mustafa için. Karşı dağlara gözlerini kıсарak baktı, sanki çok uzaktaki çam ormanlarının içinde bir düşman arıyordu. Oysa artık bu dağlarda ilâç için olsun tek bir gâvur kalmamıştı. Gâvur da gâvurdu haaa, öyle kolayına yenilmemişti, iki yıldan fazla bir süre kan kusturmuştu onlara. Mustafa birden nasıl olup da ölmediğine şaşıtı. Koruyan Allah, korur diye geçirdi içinden. Bir zamanlar bu dağlar ermenilerle, fransızlarla doluydu. Ermeni gâvuru demek, yarı yarıya Türk demekti aslında. Kolayına teslim olmazdı. Urum başkaydı, tüfeğin namlusunu görür görmez dikerdi ellerini yukarıya. Ermeni inatçı olurdu, hele arkasında Fransızlar oldu mu, büsbütün artardı inadı, şımarır da şımarırdı. Bol bol, şarap içerler, boylarınca günaha girerlerdi. Irmağın karşı kıyısına belki on kez gelmişlerdi. Bir aralık, bu ırmak sınır görevini görüyordu. Öte yanı Adana'ya kadar Fransızların elindeydi. Şimdi hiç Ermeni kalmamıştı bu köylerde bir çoğunu sürmüşler, bir çoğunu da kesmişlerdi. Mustafa onlar da az yapmadılar diye geçirdi içinden. Yakaladıkları kadınları kızları çarmıha gererlerdi, her türlü kötülüğü yaptıktan sonra. Mustafa iki kez görmüştü böyle bir durumu. İkinci görüşünde tam altı kadındı. Çam ağaçlarına avuçların-

dan çiviyle çakılmışlar, cinsel organlarına ağaç parçaları sokulmuştu. Memelerini karpuz keser gibi kesip kesip atmışlardı, hele bir tanesinin sol memesinin yerinde bir çocuk başı duruyordu. Mustafa hâlâ o çocuk başının oraya nasıl dikilmiş olduğuna akıl erdiremiyordu. Kadınlardan ikisi canlıydı daha, beyinlerine kurşun sıkıp öldürmüşlerdi onları da. Sonra, üstlerindeki kilerden birer parça çıkarıp kadınların görülmesi günah olan yerlerini örtmüşlerdi. Ağaçtan indirip gömecek zaman olmadığı için de öylece bırakıp Hacı'nın doğru gitmişlerdi. Mustafa'nın yanağı işte o günden beri durmadan seğiriyordu.

*

Mustafa ağaca daha kuvvetlice dayadı sırtını. Tabakasını çıkarıp kalın bir sigara sardı.

Bir bitse diyordu savaş, bir bitse şu cenabet. İşte bitmişti. Mustafa sanıyordu ki, savaş biter bitmez ortalık günlük güneşlik olacak, her yer çocukluğunun bayram yerine dönecek, bir bolluktur başlayacak. Dönmek şöyle dursun tam tersine kimi şeyler büsbütün çekilmişti ortadan. Birden aklına Artin geldi, çocukken birlikte oynadıkları Artin. Başını hafifçe sağa doğru çevirdi, tam şu tepenin ardında vurup öldürmüştü onu. Altı ay oluyordu onu öldürelî. Oysa ne kadar sevişirlerdi Artin'le. Artin'in ailesi varlıklı bir aileydi. Mustafa ilk kez beyaz şekeri onun elinden yemişti. Pekmez gibi tatlıydı ama bir başka lezzeti vardı bunun, dişleriyle kütür kütür kırarak yemişti şekeri. Tıpkı genç bir köpeğin ince kemikleri yemesi gibi. Delikanlılık çağında Artin'i müslüman edip bir Türk kıızıyla evlendirmeyi bile düşünmüşlerdi köycek. Sonra nerden gelmişse bu Allahın belâsı savaş çıkıp gelmişti. Önce Alaman

mı İngiliz'e vurasıymış, yoksa İngiliz mi Alamana... Artık kim kime vurmuşsa, derken Moskof girmişti işin içine, derken Fransız, derken savaş gelip ta Eşelik köyünün önüne dayanmıştı. Yıllarca vur ha vur. İşin başında Artin, İngiliz'e de, Fransız'a da Alaman'a da ver ediyordu küfürü. Artin'in babasının dediğine göre İngilizin parmağı varmış bütün bu işlerde. Mustafa o zaman hep bu İngiliz'in parmağını düşünmüştü. Ne kadar büyük bir parmak olmalıydı ki bu, bütün dünyayı karıştırabilsin. Mustafanın hayalinde Erciyes dağı kadar bir parmak belirirdi. İri baş tarafı daha kalın, çirkin bir parmak. Fransız'ı görünceye kadar İngiliz'i bir tek yaratık sanmıştı Mustafa. İnsana benzemiyen, ama akıllı olan tilki gibi kurnaz bir yaratık. Öyle olmasa koskoca Padişah hiç İngilizden çekinir miydi?.. Boyun verir miydi ona?..

Osmanlı yenilince Artin işi değiştirmişti. Hep susuyordu. Babası da artık İngiliz'e küfretmez olmuştu. Bir Ermeni devleti sözü ortalıkta dolaşır olmuştu. Bir gece Artin bütün ailesiyle birlikte karşıya, Fransızlara geçince Mustafa'nın içi yanmıştı. Mustafayla birlikte bütün köy şaşırmışlardı bu işe. Çete savaşları başladığı zaman Mustafa hep karşısında Artin olmasın istemişti. Yanlılıkla vurmaktan korkuyordu onu. Hatta içinden köyün birini ikisini ermenilere versinler, onlar da orada devletlerini kursunlar diye geçirmişti. Şunun şurasında kaç Ermeni vardı ki, Artin'i de kiral yapsınlardı, olup bitsindi bu iş.

Artin yedi yaşındaki bir oğlan çocuğunun ırzına geçip öldürünceye kadar hep böyle düşünmüştü Mustafa. Bu olaydan sonra işler değişmişti. Bütün çetecilerle birlikte Mustafa da dağlarda Artin'i

arar olmuştı. Ve bir gün, karşiki tepenin ardında Artin'le burun buruna gelmişlerdi. İkisi de kendilerini birer tümseğin arkasına zor atmışlardı. Mustafa'nın yüreği gümbür gümbür ötmüştü. Çocukluk arkadaşını, ne kadar kızarsa kızsın, vurmak istemişti. Son bir umutla bağırmıştı:

— Ulan Artin, neden ettin bu işleri oğlum?..

Artin ulur gibi cevap vermişti :

— Sen benim oğlumsun Mustafa, senin ananın koynuna ben girdim, koca götüne ben elledim onun.

Mustafa elindeki Rus filintasını arka arkaya ateşlemişti. Daha kendi silâhının yankısı karşı dağlardan gelmeden, Artin de kurşunları boşaltmıştı üstüne. Mustafa dört kez tüfeğini doldurup boşalttıktan sonra, beşinci dolduruşunda bir çekirge gibi sıçrayıp Artin'in yan tarafına düşmüştü. Önünde upuzun bir Artin yatıyordu, daha ne olup bittiğini anlamadan Mustafa Artin'in beynine sıkıvermişti kurşunu. Artin çiviyle toprağa çakılmış gibi debelenmeden öylece kalmıştı.

*

Mustafa sanki Artin'i yeni öldürmüş gibi derin bir soluk aldı. Arkasını dönüp köye baktı. Yirmi beş gündür patırdısız gürültüsüz yaşayıp gidiyorlardı. Yoksulluk pek koymuyordu onlara. Birlikte büyüdükleri bir şeydi yoksulluk, güneş iyiden iyiye Batı'ya doğru kaymıştı. Irmağın sularını yalılarak geçiyor, ırmağı olduğundan daha hızlı, daha delice akar gösteriyordu. Mustafa avuçlarıyla yüzünü sıvazladı. Çok kan dökülmüştü buralarda. Bu ırmakta her gece bir iki ölü aşağı doğru bırakır giderdi. Savaşın son aylarında durmadan Ermeni öldürmüşlerdi. Fransızlar birdenbire yok olmuşlardı karşılarında, yalnızca Ermeni çetecileri kalmıştı, buldukları

yerde Ermeni öldürüyorlardı. Artık eski dostluk kurulamazdı aralarında, ermeniler de türkler de bunu anladıkları için, buldukları yerde birbirlerini öldürüyorlardı. Kaçabilen ermeniler Güney'e, Suriye'ye doğru inmişlerdi.

Mustafa bir kez daha yüzünü sıvazladı. Ne kadar düşünmek istemese, durmadan geçmişini düşünüyordu. Yerinden kalkmaya davrandı. Tam doğru-
lurken yanı başında Civelek Ali belirdi.

— Merhaba Mustafa!

— Merhabaaa Civelek.

— Ne o gidici misin?

— Akşam oldu gayrı.

— Otur hele iki lâf edek.

Mustafa bezgin bir tavırla:

— Edek bağak n'olacağısa, dedi.

— Olanı biteni duydunmu yavı?

— Yooo, dedi Mustafa.

— Mustafa Kemal var a.

— Var.

— Padişahı devirip yerine geçeceğimiş.

Mustafa oturduğu yerden doğruldu.

— Höst devenin nalı.

— Vallacına.

Mustafa duraladı. Civelek Ali'ye baktı. Civelek Ali yerinde oturamayan biriydi. Kimi zaman bağdaş kuruyor, kimi zaman dizlerinin üstüne doğruluyor, kimi zaman namaz kılar gibi ayaklarını altına alıyordu. Yeryüzünde üstündekilerden başka hiç bir şeyi olmayan bir adamdı. Yürürken götü başı oynadığı için, civelek demişlerdi ona. Hayatında kızmak nedir bilmezdi. Mustafa'ya birden bir bezginlik geldi. Ona neydi, Padişah'tan, ya da Mustafa Kemal'den.

— Demek öyle ha!..

— Öyle yaaa!..

— Eh, garar vermişlerse bize bok yemek düşer. Padişah irazı olmuş mu? Gayri vergiyi neyi Mustafa Kemal mi toplayacağımış?

— Herhal.

— İyi.

— Dahası da var.

Mustafa bundan ötesi ne olabilir gibi sordu:

— Neymiş daha ötesi?

— Moskofun padişahı da devrilmiş.

— Onu da mı Mustafa Kemal devirmiş.

— Yok onu kendileri devirmişler, yerine çıkan, Mustafa Kemal'le akıl birliği edesiymiş, diyesiymiş ki, kimse kimseden malını mülkünü esirgemeyecek, olan olmıyana verecek, benim senin kalkacak.

Mustafa gülümsedi:

— Ulan Civelek, gine işin iş.

Civelek de güldü:

— Sanki seninki değil, bu işte ağalar hapı yuttu gibime geliyor. Velâkin bitmedi dahası da var.

Mustafa keyiflenmişti Civeleğin konuşmasından.

— Anlat lan, dedi.

— Avratlar var a, avratlar.

— He, dedi Mustafa. Avratlar var!..

— Onlar da ortada olacakmış.

Mustafa duraladı:

— Kimler?

— Avratlar.

— Nasıl ortada olacaklarmış ?

Civelek Ali, dizlerinin üstünde doğruldu. gözleri ıslıl ıslıl yanıyordu... Ciğer yiyen bir kedi gibi iki yanına kuşkuyla bakarak konuştu:

— Yani senin avradın benim olacak, benimki de senin. Ben senin avradınla canım çekince yatacam, sen de benimki ilen.

Mustafa elinde olmadan karşılık verdi:

— Senin avradın yok bir kere.

Civelek sırttı:

— Olsuuun, başkalarınınkini var ya.

Mustafa'nın kaşları çatılmıştı:

— Ne yani ulan, bizim ev keranaya mı dönecek?

Civelek, Mustafayı inandırmak istiyormuş gibi başını ileri doğru uzattı:

— Kanun çıkacak, kanun çıktı mı her ev kerana olacak.

Mustafa'nın eli mavzerine doğru kaydı, el tıpkı kobra yılanının başı gibi mavzere yanaşıyordu, Civelek Ali öylesine coşkundu ki Mustafa'nın elinin neye doğru uzandığını göremiyordu. Mustafa mavzeri yakalar yakalamaz:

— Kalk, dedi. Kalk da siktir git şuradan.

Civelek güldü, Mustafa'nın mavzeri yakaladığını görmüştü.

— Kanun çıktı, dedi. Haberin yok ellaaam, adam öldürmek yasak edildi.

Mustafa başından aşağı bir kova soğuk su dökmüş gibi silkindi. Bir hafta önce köyün küçük alanında dolaşan tellâlin sesini yeniden duyar gibiydi: «Ey ehali!.. Duyduk duymadık demeyin, Harb bitti, gayrı, bundan böyle adam öldürmek yasak edildi, öldürenin cezası, Dünya'da idamlık, ahrette cehennemlik, duyduk duymadık demeyin haooooov!..»

Mustafa sol eli ile alt dudaklarını avuçladı:

— Benim kimseyi neyi öldüreceğim yok, hadi git burdan Ali.

Ali sanki içinde birikmiş olanları dışarıya çıkarmak için sonsuz bir istek duyuyordu. Kendi kendine konuşurmuş gibi:

— Bütün köyün avratlarıynan yatacam, dinime imanıma. Çekip çekip alacağım altına. Karı çamaşır mı yıkıyor? Diyelim Arif'in avradı. Hele kız diyecem, hele beri gel. Naz edecek tabi, kafayı mafayı sallayacak, o yana bu yana. Dutuverecem bileğinden, hemen oraya yatırıverecem, elimi atacam donunun uçkuruna, hele bir hayır desin, kanun var, attırırım dama olur biter. Naz etmeye kimsenin sesi çıkmaz tabi.

Mustafa bütün bu olup bitenlerin Arif'in değil de kendi karısına olduğunu düşünüyordu.

Zayıf, boğuk bir sesle söylendi:

— Siktir git burdan.

— Niye gideyim?

Mustafa sesini çıkarmadan mavzeri sağ kolunun atına aldı, tabanca dayar gibi Ali'nin yüreğinin üstüne dayadı, tetiği çekti. Çok bir gürültü olmadı. Ali bağırmadı, sırt üstü düştü. Düşerken hep konuşmak ister gibi ağzını sonuna kadar açıyordu. Mustafa ayağa kalktı. Ali'nin ölüsüne bir süre baktı. İçinde anlatılmaz bir sıkıntı vardı. Kulağına yine tellâl'ın sesi geldi: «Harb bitti, adam öldürmek yasak edildi» Elinde olmadan, keşke bir hafta önce öldürseydim, diye geçirdi. Fıraktın ırmağı'nın üstünden güneş çekilmişti. Şimdi, daha yüksekleri dağları ısıtıyordu. Irmak, renksiz bir koyuluk içinde, akıp gidiyordu. Sanki Ali falan ölmemişti, bu ırmak milleti hep böyle olurdu, içinden balığını tutar alırdın aldırılmazdı, adam öldürüp içine atardın yine aldırılmazdı. N'apsan aldırımıyordu, bütün doğa'ya karşıymış gibi davranıyordu. Mustafa, Ali'nin

ölüsünü ırmağa atmayı geçirdi içinden. Olmadı. Korkunç bir suçluluk duygusu içini kasıp kavuruyordu. Çok değil, daha bir ay önce adam öldürünce sırtını okşayıp: «Yaşa» diyorlardı. Onların düşman olduğunu düşündü Mustafa. Ya bu, ya bu Civelek neydi? Düpedüz düşmandı işte, ülke'nin değilse bile Mustafa'nın düşmanı. İçinde bir bulantı belirdi. Korkuyordu. Korku Mustafa'yı büsbütün şaşkına çevirdi. Bir aralık böyle korkmuş olmasına şaşmamak istedi, ama yapamadı. Ayağının dibinde yatan bu sessiz varlıktan, ürküyordu. Civeleğin ayakları bedeninin altında kalmıştı. Mustafa bir çeşit saygıyla ayakları kurtardı. Ayakları kurtarıp uzattıktan sonra, çevresine bakındı. Görülüp görülmediğini anlamak istiyordu. Uzakta ırmağın kıyısındaki çalılıkta biri varmış gibi geldi kendisine. Çaresiz bir soluk aldı. Ağlamak istiyordu. Bir kez daha kapılmıştı böyle bir duyguya, çocukluğunda bacısının organlarını merak etmiş, sabaha karşı uyanıp kız kardeşinin donunu çözmüştü. On yaşlarında anca vardı o zamanlar. Kız kardeşi sekiz yaşlarında ya var ya yoktu. Usulca elini değdirmişti orasına. Sonra inanılmaz korkunç bir yürek çarpıntısıyla örtmüştü kız kardeşinin yorganını. Salt bu yüzden aylarca suçlular gibi dolaşmıştı köyün içinde. Şimdi de aynı duyguya kapılıyordu. Saklamak, ırmağa falan atmak boşunaydı Ali'yi. Keşke öldürmeseydi Civeleği. Vara deli dolu konuşup duraydı. Demeyen n'olacaktı sanki?.. Mustafa adama kolay kolay avrat bırakır mıydı? Ağa'ya, doğru ona gitmeliydi. Bir bir anlatmalıydı bütün olup bitenleri. Bir çaresine bakardı Ağa. Kurtarırdı Mustafa'yı. Daha olmazsa bir kaç aylığına falan basar giderdi Çukurova'ya. Her şey unutulunca döner gelirdi. Bir

kez daha baktı Civelek Ali'ye. Ölmemiştir diye umutla ayağıyla dürttü. Sanki o'nun dürtmesini bekliyormuş gibi Ali'nin ağzından gürültülü bir hırıltı çıktı. Bir başkası olsa umutlanır, Ali'nin ölmediğini sanardı. Bu hırıltının ne demek olduğunu Mustafa çok iyi biliyordu. Bu hırıltıdan sonra, kimseler Allah bile geriye getiremezdi Ali'yi. Ali'den, yaptığı işten kurtulmak istiyormuş gibi telâşla yürüdü. Mavzer sağ elindeydi. Ağa'ya gitmeliydi. Başka çıkar bir yol göremiyordu kendisi için.

*

Yolda Ağa'ya neler söyleyeceğini düşünmek istedi. Ama olmuyordu. Yanağındaki seğirme büsbütün artmıştı, sol elini yanağına bastırdı. Aklı sıra seğirmeyi durdurmak istiyordu. Ağa'ya söylemek istediklerinden çok, aklına çocukluğu geliyordu. Oysa çok yakın geçmişte öylesine önemli olaylar olmuştu ki, onların aklına gelmesi çok daha doğaldı. Kendi kendine «Ağa'ya derim ki» diye başlıyor, arkasını getiremeden, çocukluk günlerine, yarı aydınlık bir sabaha dönüyordu. Sabaha kadar uyumamıştı o gün, kız kardeşinin oralarını görmek ne olup ne olmadığını anlamak... Nasıl yapmıştı o işi? Sonra yıllar sonra, kızkardeşi evlendikten bile sonra kendisini hep suçlu sanmıştı. Eniştesinin yüzüne doğru dürüst bakamamıştı aylarca. Hele hocanın camide (yakınlarına karşı nefsi uyananların, kıyamete kadar çatır çatır yanacağını» söylemesinden sonra yıkılıp gitmişti. Salt bu yüzden, bir aralık gâvur olmayı, onların Allahına sığınmayı bile geçirmişti içinden, ne var ki, onların Allahı da bu çeşit suçları bağışlamıyordu. Mustafa birden durdu, yüksek sesle:

— Oyy, dedi. Oyyyyy!..

Bu Civelek Ali denilen namussuz da nerden çıkmıştı akşam akşam ortaya?.. Hiç bir şey düşünmek istemiyordu artık n'olursa olsun. Gider Ağa'ya durumu bildirir ötesine karışmazdı. Köyden içeri girdi, akşamın alaca karanlığında bir kaç kişiye rastladı, merhabalaştılar. Mustafa kendisine verilen selâmlarda bir olağanüstülük sezinledi. Demek biliyorlardı. Yeniden sol eliyle yanağını bastırdı. Seğirme gittikçe hızlanıyordu. Sanki yanağı artık yüzünden bıkmış ta, kendisini bırakıp gitmek istiyordu. Ayrı bir yaratıkmiş gibi davranıyordu yanak, ya da yüzüne gelip konmuş kan içici bir yaradaydı. Ağa'nın evinin önüne gelince durdu. Ağa'nın evi iki katlı olmasıyla öteki evlerden ayrılıyordu. Oldukça geniş bir avlu'nun içindeydi. Kapının önünde oynayan çocuklara Mustafa sordu:

— Ağa içerde mi?

— İçerde, dedi çocuğun biri.

Mustafa kapıyı itti, geniş avluya girdi. Köylüler buraya avlu diyorlardı ama aslında burası bütün köy evlerinde bulunan ekilmemiş birer bahçeydi. Ev bu avlu'nun tam ortasına yapılmıştı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Bir köşede yaylımdan yeni döndükleri anlaşılan beş altı inek yorgun yorgun geviş getiriyorlardı. Onların yanında bir erkek eşek dişisinin kuyruk altını koklayıp koklayıp başını gökyüzüne kaldırıyor. Dişi bu durumdan pek hoşlanmıyor olmalı ki, ikide bir çifte atıyordu. Mustafa'nın aklına yine kızkardeşi geldi. Bu kez, kızkardeşinin aklına gelmesiyle birlikte miğdesine de bir sancı gelip oturdu. Üst üste bir kaç soluk aldı, kendini güçlendirmek istiyordu. Artık Ali'yi faian unutmuştu. Akli hep o yarı aydınlık sabahta, bacısının donunu sıyrışındaydı. Allahtan uyanmamıştı.

Elini değdirmesiyle çekmesi bir olmuştu. İçinde bir kötölük yoktu. Allah bunu elbette biliyordu. Bir kez daha çevresine bakındı. Ahırın kapısı yarı aralıktı, aldırmadı. Soluğunu tazeliyerek merdivenlere doğru yürüdü, çıktıkça içindeki korku büyüyordu. Dama gelince durdu. Damın üstündeki kumlu toprak, alaca karanlıkta gözüne kar gibi göründü. Ağa'nın odası damın ortasında tekden duruyordu. Yan pencereden gelen soluk ışıık, Ağa'nın içerde olduğunu gösteriyordu.

Mustafa usulcana kapıyı itti. Yüreği güm güm ötüyordu. Ya Ağa kendisinden yana çıkmazsa, alır başını dağlara giderdi. Giderdi ya, n'olacaktı sanki gitmeyip de, gider Gizik Duran'ın çetesine katılırdı. Kapı hiç ses çıkarmadan açıldı. Mustafa'nın gözüne ilkin koskocaman çıplak bir kalça çarptı. Bir baş kendisine doğru kalktı.

Mustafa tanıdı bu başı Ağa'nın başıydı. Solgun ışıgın altında kendisine şaşkın şaşkın bakıyordu. Sonra bir çığlık duydu Mustafa. Bu çığlık, karısının çığlığıydı. Mustafa bunu da tanıdı. Sonra Ağayla karısının çırılçıplak olduklarını ve yan yana yatıklarını anladı. Sağ elinde mavzeri, sol omuzuyla kapıya yaslandı. Karısı başını Ağa'nın koltuk altına sokmağa savaşıyordu. Ağa'nın gözleri bir süre Mustafa'nın yüzünde dolaştıktan sonra, elindeki mavzerde durdu. Korkulu bir sesle bağırdı:

— Ne istiyorsun ulan?

Mustafa bu sesle irkildi. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Bu dünya o'nun için çok karışık bir dünya idi. Boğazı yıllar yılı su yüzü görmemiş bir dere gibiydi. Kör bir dere gibi. Ağa bir kez daha bağırdı:

— At elinden o mavzeri.

Demek Mustafa'nın elinde mavzer vardı. Mustafa elindeki mavzere baktı. Ağa'nın sözünü dinleyerek bıraktı. Mavzer tok bir ses çıkararak yere düştü. Karısı mavzerin yere düşmesiyle başını Ağa'nın koltuk altından çıkardı, kocasına baktı, anlamız bir çığlık daha attı. Yeniden Ağa'nın koltuk altına büzüldü. Ağa bu kez kendine güveni olan insanlar gibi sordu:

— Destursuz nasıl girersin odama?

Mustafa cevap vermiyordu.

— Yıkıl git oradan itoğlu it.

Mustafa geri geri çekildi. Boğazındaki kuruluk dayanılmayacak kadar artmıştı. Bu boğazdan hiç bir ses çıkamazdı. Kapıyı terbiyeli terbiyeli çekti. İki adımda merdivenin başına geldi. Erkek eşek dişiye aşmıştı. Düşünmek istedi. Demek kanun çıkmıştı. Ali'yi boşuna öldürdüğünü anlıyordu. Merdivenlerden inmek istedi. Bir iki basamak indi. Sonrasını hatırlayamadı, Artin, bacısı, savaşlar, Ali, hepsi birbirine karıştı. Kendini yitirdi, merdivenlerden gürültüyle yuvarlandı. Ahırın açık kapısından genç bir kadın çıktı. Bir iki kez sağına soluna bakındı. Hiç bir şey göremezdi. Birden gözleri çiftleşen eşeklere takıldı. Hırsla bir sopa kaptı, vura vura onları ayırdı. İnekler bütün bu olup bitenlerden bir şey anlamadan tembel tembel geviş getiriyorlardı.

KIRK ÜÇÜNCÜ SOKAK, OTUZ ALTI NUMARA

Ağır güçlü bir yorgunluk, tıpkı bir düşman ordusu gibi, gövdeyi çepeçevre sarmıştı. Merdivenleri çıkarken bacaklarımın artık beni taşımaktan bıktığını anlıyordum. Karım kapıyı açtığı zaman, tam boğulacakken su yüzüne çıkan bir insan gibi kendimi evden içeri attım. İçeri girer girmez, kulağıma birtakım sesler doluştu. Konuklar vardı evimde. Hemen yorgunluğumu bir yerlere saklamam gerektiğini anladım. Karımla göz göze geldik, acır gibi bakıyordu yüzüme. Elimdeki kitapları ona uzattım, yorgun ama işi daha bitmemiş bir savaşçı gibi içeriye doğru yürüdüm. Elimden geldiğince yorgunluğumu gizliyordum. Böyle anlarda sırtıtmaya benzer bir gülümseme gelir suratımın ortasına oturur. Ben suratımda o çeşit gülümsemenin ağırlığını, çirkinliğini duyarım da başkaları farkında bile olmazlar. Kim bilir?.. Belki de olurlar, olurlar da bana bildirmezler efendiliklerinden.

Konuk odamızda komşu bir ülke'nin kültür ate-

şesi, radyo'da çalışan bir kadın ve o'nun eski bir Millî Emniyet ajanı olan kocası vardı. Sonuncusu şişman ve güleç yüzlüydü. İkide bir, gerekli gereksiz, artık eski mesleği ile hiçbir ilişiği olmadığını bana anlatmaya çalışır, evime bu eski mesleği yüzünden daha sık gelemediğini özürler dileyerek söylerdi. Usul usul, dinlerdim onu. Dinlerdim ama yine de için için kızmaktan kendimi alamazdım. Bu işin beni en çok kızdıran yanı da iri iri yeminler etmesiydi. İnsanların çoğu yemin ederken çirkinleşir, yemin ederken güzel kalabilen çok az insan gördüm ben. Neden bu kadar çok yemin ettiğini bir türlü anlayamıyordum. Hele eski işinden nefretle söz açması daha çok canımı sıkıyordu. Üstelik te alışkındım polislere. Korkutmaktan çok şaşırtırlardı beni. İpe sapa gelmez davranışlarıyla. Mektuplarım çoğu zaman yırtılmış olarak elime geçerdi. Bir kez P.T.T. müdürüne bile gittim bu yüzden, okumasınlar diye değil. Doğru dürüst açsınlar, kaba saba yırtmasınlar zarfları diye. Akıl bile verdim onlara, buhara tutarlarsa daha kolay açabilirlerdi zarfları. Hele o kapının önündeki kestaneci hikâyesi, çocukları bile güldürecek cinsten bir «Nat Pinkerton» örneğiydi. Belki de sosyalist olduğumu bildiği için, böylesine yeminler etmek zorunluğunu duyuyordu. Dedem ölmeden önce bir gün bana: «Oğlum demişti, korkunun zerresi miktar ecele faydası yoktur». Kulağıma küpe edinmişimdir bu sözü. Ne zaman bir iş yapacak olsam bu sözü hatırlarım hep. Nedense durmadan da uçakta gelir aklıma. Uçak çok sallanmaya başlarsa: «Çaresi yok, korkmayacaksın derim kendi kendime, onu alandayken düşünseydin».

*

Unutuyordum az daha. Bir de doktor vardı içeri-

de. Alt katta oturan bu doktoru çok severim ben. Yılların getirdiği bir alışkanlıktan mıdır, yoksa başım ne zaman sıkılsa yanına gitmemden midir, ya da büyük bir dostluk mudur?.. Çözememişimdir. Üç dört gün görmesem, sigara içmemişe dönerim. Herkese borcum tükenir ona tükenmez. Hiçbir konuda anlaşılamayız. Edebiyattan hoşlanmaz. Shakespeare'den Dostoyevski'ye Gogol'dan Görkiy'e kadar bütün yazarlar şairler hiç bir anlam taşımazlar bizim doktor için. Mayk Hammer okur, okursa. Kovboy filmlerine gider, giderse!.. Ben klâsik Batı müziğini ve bizim halk türkülerini severim, o inadına alaturka'yı sever. İyi pişmiş bir zeytinyağlı dolma, dünya politikasından çok daha önemlidir onun için. Ünlü bir hastahane'nin çocuk hastalıkları bölümünde şef-tir. İşini iyi bilir. Ne zaman edebiyattan, politikadan söz açacak olsam, lâfı hemen ağzıma tıkar:

— Ben der, ben işime bakarım çocukların sağlığı ilgilendirir beni, anlamam ötesinden.

Yüzde yüz doğru görüldüğü halde, yüzde yüz yanlış olan bu söz deli eder beni. Ne bençilliğini bırakırım, ne kaz kafalılığını. Dikkatle izler kızgınlığımı. Kendimi hastanede sanır susarım. Bütün bu olup bitenlere karşın, yirmi beş yıldır bir kez bile kırılmadık birbirimize.

*

Dostlar oturmuşlar Dünya sorunlarını tartışıyorlardı. Başka türlü davranmakta ellerinden gelmezdi doğrusu. Karanlık günler yaşıyorduk, zifiri karanlık günler. Göz gözü görmediği için kimin kim olduğu bilinmiyordu. Salt bu yüzden en yakın olması gerekenler en uzağa düşüyor, birbirlerini düşman sanarak ver ediyorlardı silleyi tokadı. Hoş beşten sonra ben de katıldım onların konuşma-

larına. Bir yandan da, üstün bir çaba harcıyarak yorgunluğumu saklamaya çalışıyordum. En son sokaktan gelen ben olduğum için, yeni haberler, yeri olaylar olup olmadığını benden soruyorlardı. Aslında gülünç bir şeydi bunu sormak, ya da dıştan ibr bakışla öyle görünebilirdi. Yirmi otuz dakika içinde ne olabilirdi dışarda!..

Ama olabilir sanıyordu herkes. «İhtilâl» başladı desem, doğru olup olmadığından kuşkuya bile düşmeyeceklerdi.

— Nerde başladı?

— Beyazıtta mı?

— Köprüyü geçtiler mi?

— Tank var mı tank, kaç tane?

— Asker kimden yana?

En önemli soru da bu sonuncu soruydu. «Asker kimden yana?»

Benim ülkemde askersiz bir bardak su bile içilebileceği kimsenin aklına gelemezdi.

Böyle günlerin içindeydik işte biz o zamanlar. İşin şaşılacak bir yanı da herkesin ihtilâli Bayazıt'tan başlatmaya kalkışmasıydı. Hiç kimsenin aklına İhtilâli Şişli'den yada Maçka'dan başlatmak gelmiyordu. Dolapdere'den, Zeytinburnu'ndan başlatmayı da geçirmiyorlardı akıllarından. İhtilâl ya Beyazıt'tan başlardı, yada hiç başlamazdı. Ben bunun neden böyle olmasına karar verildiğini uzun uzun düşünmüştüm o zamanlar, düşünmüştüm de bulmuştum. Herkesin istediği orta sınıfın harekete geçmesiydi. Ne çok zenginlerin, ne de işçilerin harekete geçmesini kimse istemiyordu. Yani gine orta sınıf istemiyordu bunu. Orta sınıf'ın İstanbuldaki semti ancak Bayazıt olabilirdi.

Böyle günler yaşıyorduk dedim ama, öte yan-

dan da gazetelerimiz, dergilerimiz, durup dinlenmeden çıplak kadın resimleri yayınlıyorlardı. Delikli mayoların deliği önde mi olmalı, yanda mı olmalı, yoksa arkada mı olmalı. Koca bir sayfa buna ayrılıyordu. Bol resimli az yazılı bir tartışma başlıyordu bu konuda.

*

Üst üste içtiğim üç kadeh rakı, bütün yorgunluğumu alıp götürmüştü, ya da bana öyle geliyordu. Düşüncelerim daha bir aydınlık olmuş, cümlelerim kısalmış ve kesinleşmişti. Tam bu sırada kapının zili, iki uzun bir kısa çalındı. Bu gelen kızkardeşimdi. Üst katta oturur. Huy edinmiştir, zili iki uzun bir kısa çalmayı. Karım gülerek ayağa kalktı. Oysa karımın en kızdığı şey kapı açmaktır. Oldum olası sevmez kapı açmayı. Oturduğum evin uzun bir koridoru olduğunu da söylersem, sevmemesinin nedeni daha belirgin olarak çıkar ortaya. Bu gülümseme aslında konuklara karşıydı, kapının çalınmasına karşı değil. Kız kardeşim içeri girdiği zaman, bir sessizlik oldu. Kızkardeşim buradakilerin hepsini tanıyordu ama yine de sessizlik oldu işte.

Şimdi içeriye en son giren oydu. Belki de en yeni haberler ondaydı.

— Ağabey seni telefonla aradılar bu gün!..

Benim evimde telefonum yok. Bu yüzden bana telefon etmek isteyenler kız kardeşime telefon edip çağdırtmak zorundadırlar.

— Kim aradı?

— Şöför Mustafa.

— Şöför Mustafa mı?

— Evet.

— İyi!..

Kız kardeşim gülüyordu.

— İyi demekle bitmiyor bu iş Ağabey, dedi. Şimdi kalkıp gidecekmişsin.

Şaşkınca sordum:

— Nereye?

— Şöför Mustafa'ya.

Kız kardeşim delirmiş olmalıydı. Ya da Mustafa'nın nerede oturduğunu bilmiyordu. Oysa ben daha önce ona söylemiştim, Mustafa'nın nerede oturduğunu.

— Zeytinburnu'na mı yani.

Kız kardeşim gülmesini sürdürüyordu:

— Evet.

— Yok öyle yağma, dedim.

Kız kardeşim birden makineli bir tüfek gibi konuşmaya başladı.

— Valla bilmem abi, sen bir gün ona gitmeye söz vermişsin. Sosyalist yalan söylemezmiş dedi telefonda. Bu gece için arkadaşlarına seni getireceğini söylemiş. Beş altı kişi onun evinde toplanacaklarmış. Bir şişe de konyak almış sana.

Ben ister istemez konuklarımın yüzüne baktım. Böyle bir isteğin ne derece yersiz olduğunu benden önce onların söylemelerini istiyordum. Hiç kimse sesini çıkarmadı. O zaman kükredim.

— Ne yani? Şimdi bu kışta kıyamette kalkıp Zeytinburnu'na mı gideceğim. Sonra ne demek sosyalist yalan söylemez? Ne ilgisi var bununla. Üstelik te yalan söyleyebilen bir hayli sosyalist gördüm ben ömrümde.

Ortalıkta anlaşılmaz bir hava esiyordu. Sanki, söz birliği etmişler gibi, yüzüme garip garip bakıyorlardı. Umutla karıma baktım. O da onlardan yanaydı. Kız kardeşim bu fırsatı kaçırmak istemiyormuş gibi:

— Abi, dedi. Öylesine içten istiyordu ki, sesinle senin oraya gideceğine inanan bir insanın içtenliği vardı, belki de dostlarının yanından telefon ediyordu.

Kızgınlıkla baktım kız kardeşime:

— Ama bu kadar konuğumu nasıl bırakabilirim?

Radyo'da çalışan hanım:

— Ah, dedi. Ah! Ne ilginç, ne ilginç, Zeytinburnu'ndan çağırılıyorsunuz. Bence bu bir saray'a çağırılmaktan çok daha önemlidir.

Konuklarımın hepsini, karımı, kız kardeşimi teker teker süzdüm. Durumum gittikçe kötüleşiyordu. Komşu ülkemizin genç ateşesine umutla gözlerimi diktim. O daha da kesin konuştu:

— Bu bir görevdir.

Uy babooo, ben bu görevi on yıla yakın Anadolu'nun çeşitli köylerinde yapmıştım. Olgun bir tavırla gülümsedim. Kız kardeşim atıldı:

— Hem ben senin adına söz verdim.

«İyi halt ettin» dedim içimden.

Radyo'daki hanım düşüncesini yeniledi.

— Gerçekten çok ilginç.

«O kadar ilginç buluyorsanız benim yerime gideverin» diyecektim tutum kendimi, demedim. Gülümsemekle yetindim. Eski Millî Emniyet görevlisi olan kocası atıldı bu kez.

— Çağırın neci? Nerede çalışıyor? Uzun bir süreden beri mi tanıyorsunuz?

Yüzüne biraz tuhafcana bakmış olmalıyım ki, ekledi:

— Yok namusum şerefim üsdtüne yemir ederim ki, bir amaçla sormuyorum.

Doktor:

— Uzatma işte dedi. İstesen de istemesen de gideceksin. Hasta'ya çağırılınca ilkin ben de böyle olurum, ama oraya varır varmaz geçer bu hal, hastanın havasına girerim.

Yavaş yavaş ben de anlamaya başlamıştım ki gitmekten başka çıkar yol yoktu. Gidecektim. Son bir gayretle kendilerine karşı ayıp olacağını anlatmaya çalıştım. O da olmadı.

— Sen dönünceye kadar bekleriz, dediler.

— Sağolun, dedim. Sağolun. Geç kalmamaya erken dönmeye çalışırım.

— Bak bakalım yeni bir şeyler var mı?

— Olur bakarım.

Kısa çizmelerimi giydim. Başıma kürklü şapkamı geçirdim. Paltomun yakasını kaldırdım. Apartman'ın kapısından çıkar çıkmaz korkunç bir ayaz yüzümü yaladı. Ağaçların dalları kırılacakmış gibi sallanıyordu. Kadınlar sevgiden çok, üşüdükleri için yanlarındaki erkeklere sokulmuşlardı. Son bir kez oturduğum kata baktım, ışıklar pırıl pırıl yanıyordu.

*

Beni Aksaray'a götürecek dolmuşu bulabilmek için en azından on dakika ona buna el kol salladım, sonunda geçtten bir şöför beni arabasına aldı. Otomobilin penceresinden dışarıya bakıyordum. İnsanlar telâşlı telâşlı yürüyorlardı. Büyük kentlerdeki insanların yürüme biçimleri bende ol-
dum olası bir şaşkınlık doğurur. Atatürk köprüsünü geçerken iri bir vapur düdüğü çaldı, hemen uzak limanlar geldi aklıma çok uzak limanlar. Kendimi o uzak limanlardan birinde sanmaya başladım.

Aksaray'da arabadan indim. Soğuk büsbütün artmıştı. Zeytinburnu'na giden minibüslerden birine

bindim. Minibüs'ün içi yorgun yüzlü insanlarla doluydu. Arka sırada oturan iki işçi pazar gürü içecekleri içkinin keyfini şimdiden çıkarır gibi durmadan ondan söz ediyorlardı. Zeytinburnu'na gelince hepimiz indik. Gideceğim yerin adresi elimdeydi ama, bu karmakarışık yolların içinden nasıl geçip de orayı bulabilecektim. Gözüme bir berber dükkânı ilişti. Kapısını açtım, orta yaşlı bir adam tıraş oluyordu. Tıraş olurken de bir yandan uyuyordu. Berbere kırküçüncü sokağın nerede olduğunu sordum. Berber bir süre düşündükten sonra uzun uzun anlatmaya başladı. İyi bir adamdı berber, anlatmakla yetinmedi, kapının önüne çıkarak sapaçağım sokağı da gösterdi. Ayaz artık keskin bir jilet gibi yüzümü kesiyordu. Adamın gösterdiği sokağa saptım. Aslında burası sokak falan değildi. Çamur neredeyse kısa çizmelerimin koncundan içeriye girecekti. Sağlı sollu gecekondu soluk, belki iki metrede bir yanan elektrik lâmbalarının ışığında öylece duruyorlardı. Kimilerinin el kadar olan pencerelerinden ışığa benzer bir «ışık» süzülüyordu. Ara sıra kuyruklarını bacaklarının arasına sıkıştırmış aç köpekler geçiyordu yanımdan. Saldırmıyorlardı daha doğrusu saldıramayacak kadar yorgundular.

Ne kadar yürüdüm bilemiyorum. Bana oldukça uzun gelen bir zaman parçası içinde durmadan taban teptim. Berberin dediği gibi sola sapınca ayağımın altındaki yer sertleşti. Tam bu sırada sağ yanımda açık bir kapı gördüm. Umutla oraya yöneldim. Kapı açık değildi, büyükçe bir cam takılıydı kapıya. Üç basamaklı bir merdiveni çıkarak, kapıyı açtım. Bir bakkal dükkânıydı burası. İçerisi oldukça sıcaktı. Çok şişman bir adamla on üç, on dört

yaşlarındaki bir kız başları yere eğik bir şeye dikkatle bakıyorlardı. Merakla ben de eğildim. Bir gaz bidonundan küçük bir rakı şişesine gaz boşaltıyorlardı. Kızın ince entarisi sırtına yapışmıştı. Ayaklarında ayağından çok büyük bir takıya vardı. Baş kirden rengini yitirmiş ince bir bezle sıkı sıkıya sarılıydı. Gaz şişenin yarısına gelince, şişman adamı musluğu kapattı. Musluğu kapattıktan sonra sanki yeni farkına varıyormuş gibi bana baktı. Oysa daha dükkânın kapısını açtığım zaman birinin içeriye girdiğini anlamıştı. Ağzının sol yanında sönmüş bir sigara duruyordu. Gözlerinin altındaki sarkıklardan korkunç bir şarapçı olduğu anlaşılıyordu. Kız avucundaki beşer kurusluk paraları bakkalın avucuna bıraktı. Dükkânda bulunan öteberilere imrenerek bakıyordu. Canının dükkândan dışarı çıkmak istemediği belliydi.

— Bir şey mi istediniz?

Bakkal, bunu bana bakarak söylemişti. Söylerken de eli pahalı sigaraların bulunduğu rafa doğru uzanmıştı. Onun vermek istediği sigaralardan bir tane hatta iki üç tane alabilirdim almadım.

— Kırküçüncü Sokak, dedim. Oraya nasıl gideceğim bana söyler misiniz?

Elini hırsıyla raftan çekti. Bana cevap vermeden önce, kıza döndü:

— Artık şu borcunuzu verseniz iyi olacak. Anana söyle, bu hafta içinde getirsin başka şeylere gelince paranız var, bize gelince yok.

Kız benim yanımda kendisine borçlarının hatırlatılmasından utanmıştı. Kendisinden beklenmeyen bir karşı koymayla bakkalı cevaplandırdı:

— Şimdiye kadar kaç kuruşun kaldı bizde, ve-

ririz elbet. Babam Almanya'ya gitti. Bize para gönderecek ordan.

Bakkalın böyle bir karşı koymayı beklemediği belliydi, önce şaşırdı, sonra küçümseyen bir tavırla kızı azarladı:

— Babası para gönderecekmiş te, ödeyeceklermiş te falan filân.

Gözlerini elinden geldiği kadar açarak yalnız kıza değil, sanki bana da duyurmak istiyormuş gibi:

— Baban şimdi orda bir Alman avradı bulur, elindeki üç beş kuruşu da ona yedirir, sen de ananla birlikte burda sürünür durursunuz. Vaktiyken başınızın çaresine bakın da namerde, muhtaç olmayın.

Bu kez bana döndü, başından savmak istercesine:

— Kırküçüncü Sokak, burdan doğru gidin sola sapın, tekrar sağa sapın, orada bir manav var, manavin yanındaki sokak.

Kız benim orada olduğumun yeni farkına varıyormuş gibi yüzüme baktı. Başımdaki kürklü şapka çokça ilgisini çekmiş olmalıydı ki gözlerini ondan ayıramıyordu. Bir süre öylece baktı. Sonra babasına, bakkala, bana, küsmüş gibi elinde sıkı sıkıya tuttuğu gaz şişesi, bıraktı gitti. Kapıdan çıkarken ayağındaki takunya sağa doğru kaydıldı. Düşecek diye koktum, ama düşmedi. Bakkala kısaca bir «Sağol» deyip arkasından ben de çıktım. Benim gideceğim yönün tersine yürüyordu. Sulu sepmen bir kar başlamıştı. Bakkalın söylediği yana yürümeye başladım. Artık ne keyf ara bende, ne umut. Ortalık zifiri karanlık. Yolumu nasıl bulduğumu ben de bilemiyordum. Sonunda manavı gördüm. İki ölgün ampul meyvaları ışılatıyordu. Portakallar,

mandalinalar, gelişı güzel yığılmıştı. Portakal yığınının üstünde koskoca bir levha duruyordu. Kilosu bir lira. Bir bakıma ucuzdu. Benim evimde konuşulurken öylesine ucuzdu ki bu portakallar, gel gör ki, burada ateş pahasınaydı. Lâstik pabuçlu iki çocuk bu meyvalara öylesine uzaktaymışlar gibi bakıyorlardı ki, Kuzey kutbuna, yıldızlara, Ay'a başlarının üstünden geçen bir uçağı da ancak böyle bakabilirlerdi. Ben manava otuz altı numaranın nerede olduğunu sormak istiyordum. Manav dükkânından içeri girdim. O da bütün malını satmak isteyenler gibi bana meyvaların hangisinden istediğimi sordu. Önce gideceğim yere, bir iki kilo portakal götürme'nin uygun düşeceğini düşündüm ama hemen vaz geçtim. Belki de çocuklardan utandığım için vaz geçtim bundan. Adam bana «Otuz altı» numara'nın ilerde solda olduğunu söylemekle yetindi. Ne anlaşılmaz yaratıklardı bu satıcılar kendilerinden bir şey almayacağınızı öğrenir öğrenmez hemen suratlarını asıveriyorlardı.

Gösterdiği yönde yürüdüm. Karanlıktan gece-konduların numaralarını göremiyordum. Bir kaç kez gidip geldikten sonra yoldan geçen biri, kimi aradığımı sordu, söyledim. Önünde bulunduğum evi göstererek:

— Burası işte ya!..

Adam öylesine tuhaf bir tavırla bunu söylemişti ki, anlaşılmaz bir utanma çörekledi içime.

— Sağol.

Adam durmuş, ne yapacağıma bakıyordu. Gösterdiği evin kapısını çaldım. Kapı açıldı. Karşımda Mustafa duruyordu. Bir süre sanki beni çağıran kendisi değilmiş gibi yüzüme baktı. Sonra birden telâşlandı:

— Buyur, buyur, gir içeri .

Sıcak bir hava yüzümü yaladı. Sıcak havayı bulunca rahat bir soluk aldım. Giriş yeri iki üç adamı zor alacak kadar dardı. Kısa dar bir koridordan geçtik. Açık bir oda kapısının önünde genç bir kadın duruyordu. Mustafa'nın karısı olmalıydı bu. Saygıyla buyur etti. Odadan içeri girdim. İçerisi kalabalıktı. On onbeş kişi kadar vardılar. Ben bu kadar kalabalığı görünce şaşırdım. Teker teker el sıkıştık. Baş köşede bir yer açtılar oturdum. Oturur oturmaz da buraya neden, ne için çağrılmış olduğumu merak etmeye başladım.

— Hoş geldin bey'!..

— Hoş bulduk.

— Hoş geldin.

— Hoş bulduk.

Belki on beş kez «Hoşgeldin» dediler. Ben de hepsine ayrı ayrı hoş bulduk, dedim. Arkasından her biri ayrı ayrı hatırımı sordu, ben de herbirine ayrı ayrı cevap verip onların hatırımı sordum. Çıplak ampulün ışığı altına söyleyeceğim her kelimeye dikkatle bakıyorlardı. Bu bakıyorlardı deyimi şaşırtmasın sizi. Kelimeler onlarca soyut değildi. Her kelimenin yeryüzünde **katı bir karşılığı olması gerektiğine inanıyorlardı.** «Özgürlük» mü dediniz, anlat diyorlardı, nedir özgürlük?.. Şudur, şu değildir diyordum. Birbirlerine bakıyorlar hemen örnekler veriyorlardı kendi kendilerine. Demek özgürlük olursa biz başka türlü yaşayabiliriz. İri yarı yükleme işlerinde çalışan, boynunun kırışıklıklarına yığınla kir birikmiş olan biri atıldı:

— Bey, şimdi de bakalım bize, bu işlerin sonu nereye varacak?

O kadar çok konu vardı ki, ilkten hangisini sor-
duğunu anlayamadım.

— Hangi işlerin, dedim.

— Yani bu hükûmet işleri, düzelir mi dersin
bunlar.

— Kolayına düzelmez.

— Nasıl düzelir?

— El birliği edilirse, gerçekler öğrenilirse dü-
zelir.

Bu sırada dışardan canı yanmış bir çocuğun
çığılı duyuldu. Mustafa koşarak dışarı çıktı, hepi-
miz susmuş sonucu bekliyorduk. Mustafa içeri girdi:

— Üzülecek bir şey yok, dedi. Ayağına çivi
batmış da ondan ağlıyor.

— Nasıl çivi batmış?

Eli ile işaret parmağının yarısını göstererek:

— Nah şuncacık bir şey, dedi.

— Doktora gitmek lâzım.

Odadakiler, ağız birliği etmişler gibi küçümse-
diler bu sözümü.

— Ohoo bey!.. Biz böyle şeyler için doktora gide-
cek olsak, evin yolunu bulamayız bir daha, büyü-
yünce unuttur, bir şey olmaz.

Biri bu konuyu kapatmak istercesine:

— Kuyu patlamış, dedi. Helâ çukurunun suyu
sızıyormuş içine.

— Çok kötü, çaresine bakmalı. Hasta olursu-
nuz sonra.

— Oluruz ya!.. Şu particiler yok'mu bey, hep
bizi kandırıyorlar. Her gelişlerinde olmadık sözler
ediyorlar, oylarımızı elimizden alıyorlar.

— Vermeyin siz de oyunuzu!..

Biri öne doğru hafifçe eğildi:

— Umut işte, dedi. Gözü kör olsun çıkmıyor insanın içinden.

Tam bu sırada dışardan olağanüstü bir takım gürültüler gelmeye başladı. Önceleri önem vermeden dinledik gelen gürültüleri sonra birden kapı hızlı hızlı çalınmaya başladı, ve bir ses delicesine bağırmaya başladı:

— Yangın var, yangın.

Her kes yerinden fırladı, ben de onlara katıldım. Dışarı çıktık. Dört beş ev ötemizde irice bir gecekondu dört bir yanından tutuşmuş yanıyordu. Gecenin karanlığı içinde insanların gözlerini kamaştıracak kadar bir alev yığını fışkırıyordu. Çocukluk çocuk evin biraz ötesinde ağlaşıp duruyorlardı. Bir kaç kişi sağdan soldan getirdikleri kovalarla yangını söndürmeye çalışıyorlardı. Bir saat kadar uğraştıktan sonra, evin yanması durdu, artık yananak bir şey kalmamıştı ortalıkta. Yangın bittikten sonra, üzülerek beni münübüslerin kalktığı yere kadar götürdüler. Yangını kendileri çıkarmış gibi üzüntü içindeydiler.

Kent'in öteki bölümüne doğru giderken düşünmek istiyordum. Sanki buraya bu yangını görmek için getirilmiş gibiydim. Oysa bütün bu gecekondu mahallesi, bu gecekondu kentini yanıyordu. Buraya ne için getirildiğimi anlamamıştım ama, yeniden gelmek, çok çok gelmek gerektiğini anlamıştım.

BİR ÖLÜ KONUŞUYOR

Ben düpedüz bir ölüyüm şimdi. Biraz önce öldürdüler beni. Ense köküne vura vura canıma kıydılar benim. Bu yeni duruma alışamadım daha. Gövdemin bütün ürkeklikleri, davranışları benimle birlikmiş gibi sanıyorum. Oy nasıl da öldürdüler beni. Tam üç kişiydiler. Bilir misiniz üçünü de tanırım ben bunların. Kapı komşum üçü de, aynı köydeniz. Çocukluğumuz bir arada geçti, hep birlikte gittiydik askere, kahvede aynı masada otururduk. Ben ağa'nın yanına girinceye kadar bu böyle sürdü gitti. Ben ağa'nın yanında uşak olunca işler değişti. Şimdi şimdi anlıyorum bütün bunları. Oldukça apta! bir adammışım, karımla kızımınla birlikte yıllarca emek verdim ağa'ya. Biz köylü takımı bir parça akılsız oluyoruz nedense, ölünce geliyor aklımız başımıza. Oysa ben ağa'nın yanında iki kez İlçe'ye bile inmiştim. Akıllanmamız için ilçe'ye inmek yetmiyormuş demek. Başka şeyler de gerekliymiş bizler için.

Ölür ölmez her şey öylesine değişti ki, anlatamam size, birden bire her şey pırıl pırıl oldu. Yer-

yüzünde ne varsa açık seçik gözlerimin önüne yayıldı. Kim haklı, kim haksız. Kimler sömürüyor, kimler sömürülüyor. Kim kimin hakkını alıyor. Bütün bunları bilebiliyorum artık.

Benim öldüğümü biliyorsunuz ama, neden öldürüldüğümü bilmiyorsunuz. Ağa'nın haklarını korurken öldürdüler beni. Meğer güttüğüm koyunların yanında gezen köpeklerden hiç ama hiç bir ayrı yanımla yokmuş benim. Ağa parmağını hangi yana uzattıysa, düşünmeden tıpkı köpekler gibi o yana seğırtir gidermişim ben. Yeryüzünde benim için ağa'dan daha haklı biri yoktu sağlığında. O'nun topraklarını köylülere karşı korurken öldürdüler beni. Hem ense köküne vuruyorlar, hem de: «Ağa'nın iti» diye bar bar bağırıyorlardı. Yerden göğe kadar hakları varmış beni öldürmekte. Ne var ki, onlar da bu davranışlarından ötürü pek akıllı sayılmazlar. Neden derseniz, yalnız kendi adlarına yaptılar bu işi. Bundan ötürü de yalın bir cinayet olup çıktı. Oysa en azından yirmi otuz köylü'nün hakkı vardı bu topraklarda.

Ben öleli altı yedi saat anca oldu. Eskiden gi-remediğim her yere girip çıkabiliyorum. On yıla yakın kapısında çalıştığım halde ağa'nın evinin içini bilmezdim. Şimdi dilediğim gibi dolaşıyorum. Bak-kalın dükkânına bile girdim. Girer girmez de şaşır-dım. Raflara sıra sıra dizilmiş duruyorlardı: Tütün-ler, sigaralar, içkiler, şekerler, entarilikler daha bir yığın şey... Hepsi elimin altındaydı. Ne var ki, artık hiç bir anlamı yoktu bütün bunların benim için.

Soyut bir yaratığım şimdi ben. Gövdesinden uzak düşürülmüş bir can. En çok neye kıızıyorum bilir misiniz?.. En çok her şeye kıızıyorum. Sağlı-ğında yapabilecekken yapamadıklarına kıızıyorum.

Öldükten bir saat sonra cesedimi buldular. Muh-tar, hoca, ağa gelip tepeme dikildiler. Hoca ya-lan-çıktan bir dua okudu. Sonra gövdemi alıp bir hası-ra sararak cami duvarının dibine bıraktılar hâlâ orada duruyor. İlçe'ye götürecekler de otopsi yap-a-caklar. Beni öldürenleri de yakaladılar. Ağa şimdi meseleyi ört bas etme başası içinde. Hoca'nın dav-ranışını hiç unutamıyorum. Okuduğu şeylerin hiç bir önemi olmadığını bilmesine biliyorum. Ama yi-ne de ağırımaya gidiyor o umursamaz tutunu. Eh ho-ca, bir gün olur elbet geçiririm seni elime. Benim yerime bir zengin ölseydi. kışına neft sürülmüş gibi dört dönerdin ortada.

Çok değil bir iki saatliğine yavaş yavaş şişme-ye başlayan şu gövdemi bir takına bilsem, ben bi-lirim yapacağımı. En büyük bakkaldan başlıyaark en büyük hocasının yakasına şarılıp, en büyük ağa'nın kellesine indirirdim yumruğumu.

Ölünce öğrendiğim şeylerden biri de ağa'nın karımla kızımı kullanması oldu. Zavallı yoksul Fa-dimem, ağayla yatarmış. Kızının da yattığını bile-rek üstelik. Beni sevmediğinden değil, korkusun-dan yaparmış bu işi. Ölür ölmez, anlatılmaz bir duy-guyla karımla kızımı aradım. Karım ağa'nın oda-sının önünde kızımın içerden çıkmasını bekliyordu. Isıttığı suyu içeri verebilmek için, kızım ağa'nın koy-nundaydı o sıra. Bense tıpkı bir it gibi ağanın top-raklarını korumaya savaşıyordum. Gerçekten iyi ol-du öldüğüm. Öldüm de anladım gerçeği. Fadimem bir yandan kapının önünde bekliyor, bir yandan da için için beddualar okuyordu Ağa'ya.

Kıskançlık falan sanmayın bu kızgınlığımı. İn-san ölmiye görsün bir kez, ne kıskançlık kalıyor ne bir şey. Bu başka duygu, kolay kolay anlatılamaz,

haksızlık bu. Düpedüz haksızlık. Bir durumdan yararlanarak, bir insanı ele geçirmek, onu yakalamak bu. Ayağım toprakların üstünde dolaşırken bunların hiç birini anlıyamazdım. Okumam yoktu, yazmam yoktu. Şimdi var mı diyeceksiniz, şimdi de yok. Şimdi de yok ama, işler değişik. İnsan ölünce birdenbire anlıyor her şeyi. Bütün dünya'yı görebiliyor.

Ben öldükten sonra hemen ağa'nın evine gittim bir saat sonra da ölüm haberim geldi. Ağa o sıra kızımı bırakmış karımla el şakası yapıyordu kötü kötü. Ölüm haberim gelince karım korkunç bir çığlık attı. Ciğerleri yırtılacak sandım. Kolayına ölmedim ben. Dördüncü vuruş olmasaydı, kolay kolay da ölmezdim. Tam kulağımın arkasına geldi taş, ondan ötesi önemli değildi. Vursalar da olurdu, vurmasalar da. Dördüncü kez vurdukları zaman bir an boğlukta kaldım' Karanlıklar içindeydim. Sonra yavaş yavaş açıldım. Artık ne acı vardı, ne de korku? Hiç biri umurumda değildi. Beni öldürmüş olanlar korkuyla soluyorlardı. İşin olmayacak gibi görünen yanı öldürür öldürmez sevmeye başlamışlardı beni. Belki de acıyorlardı. Ensemde akan kan sırtıma doluyordu. Ben de onları sevmeye başlamıştım, sanki yıllar öncesinde olduğu gibi oturmuş kahvede kâğıt oynuyorduk. Kim olsa öldürürdü o durumda beni. Haksıza, haklıya üren bir köpektim ben. Öylesine ulaşılmaz bir yaratıktı benim için ağa. Evin önündeki peykeye oturup da bir cigara yaktı mıydı, oy derdim, bizim ağa yine çalışıyor. Meğer itlik düşünürmüş it oğlu it. Biraz önce yine oturmuş düşünüyordu. Benim meseleyi nasıl kapatacağını araştırıyordu. Beni öldürenlerle anlaşma yolunu seçecek, kendi başına da benimkine benzer bir iş gelmesinden korkuyor olmalı. Bir iki güne kalmaz kapatır bu işi. Bizim ilçedeki

büyükler de hani ağa'dan aşağı kalır değiller. Onla da pisoglu pisler. Ben onları da büyük büyük akıllar sanırdım. Kalıplarının adamı değillermiş, üç beş kurşluk çıkar uğruna boş veriyorlar olup biteniere.

Bundan üç yıl önceydi, kızım sekizine girmişti. Nerden, kimden duymuşsa duymuş: «İlle de okula gidecem, öğretmen olacam» diye tutturdu. Ben de gidip ağa'ya sorduydum. Bizim kız böyle böyle diyor diye. Aman bir kızdıydı, aman bir kızdıydı ki sormayın. Etmediği küfür kalmadıydı bana. Yok ben kızımı orospu mu etmek istiyor muşum, yok boynuzlunun tekimiy mişim! Kızı kerhane'ye yazdırmak okuldan daha hayırlıymış, peygamber karı kısmının okuyup yazmasını yasaklamışmış. Daha neler de neler... Deyyus gözümün içine baka baka söylüyordu bunları. Bunları söyledikten tam bir yıl sonra da kızımı almış koynuna. Daha ne kızım, ne de anası bir şeycikler bilmiyorlar ama kızım iki aylık gebe. Bakalım kabak kimin başına patlayacak, kimin üstüne yıkacaklar suçu?..

Siz şimdi şaşıyorsunuz benim böyle nasıl korusabildiğime. Daha önce de söyledim ya, bir daha söyleyim.. Öldükten sonra, bilmek istediği her şeyi biliyor insan.

Cennet de, cehennem de bir masal. Öyle bir yer yok burada. Cennette cehennem de insanların içinde, dünyada. Güzellikler, kötülükler de orada.

Hacılarla hocalar ağalarla birlik olup uydurmuşlar bu masalı' İşin gülünç yanı onlar da inanmışlar, ne var ki, inanırken de bu işi kendi yaşamalarına göre, ayarlamışlar. Dünya malını iç ceplerine sokarak inanmışlar.

Öldüm öleli bir türlü ayrılamıyorum köyümden. Oysa canım nereyi çekse oraya gidebilirim artık. Ne

sınır derdi var, ne izin almak, ne para. Ben öleli ne kadar oldu dersiniz, hadi bilemedin yedi saat. Kızım ağa'ya kahve pişiriyor şimdi. Yok bu ölmek güzel değil, hiç olmazsa benimkisi gibi ölmek güzel değil. Yaşamalı insanoglu, sonuna kadar yaşamalı, kendini savunarak yaşamalı. Bir iki saat anca sürdü benim ölümümün telâşı. Hemen sürünün başına bir başkasını koydular, topraklar yine ağa'nın adına işlenmeye başladı, meyvalar yine ağa yesin diye çoğalıyorlar. İnsan insana durmadan kulluk ediyor yine. Ciğerlerim olmadığı için bağıramıyorum, ellerim olmadığı için durduramıyorum bu gidişi, ayaklarım olmadığı için gidip haber veremiyorum kimselere, yoksa bu akılla birçoklarını uyatabilirdim.

Bir iki gün daha buralarda savsaklanır sonra derhal düşerim yollara. Bir daha köyümü bulabilirim, sanmıyorum. Bundan böyle rüzgârların götürdüğü yere gitmeğe mecburum. O kargaşalığın arasında yeri haritalarda bile belli olmayan bu köyü bir daha nasıl eder de bulurum ben?.. Kaybolup gideceğim milyonlarla ölünün arasında.

Bundan böyle bütün dileğim, bütün umudum yaşayan köylülerin akıllanmasında. Olacak. O da olacak. Günün birinde akıllanacak köylüler. Köylü akıllandı mı da çekeceği var bu düzeni yürütenlerin. Toprağı neden? Niçin? Kimin için sürmüş olduklarını anlayacaklar. Okuyup öğrenecekler dünya'yı. Öyle bir günde yeniden gelebilmek isterdim köyüme. Bir kez daha görmek istiyorum onları, çok çektiler zavallılar. Yüz yıllardan beri durmadan çekiyorlar.

Hadi artık, bana eyvallah!.. Birisi çıkıp da karıma kızıma duyursa, onlara dese ki: Üzülmeyin sizin hiç bir suçunuz yok bu işte. Günah falan işlediğinizi sanıp da üzülmeyin sakın. Bu kötü oyunda si-

zin hakkınız yeniyor o kadar. Arayın hakkınızı, ko-
man o kötülerin yanına. Eskiden sevmesini de bil-
mezdim, bu yüzden gereği kadar sevemedim sizleri.

Evet biri çıkıp benim adıma söylemeli bunları
onlara...

KARA TREN

Bu küçük köyde önemli sayılabilecek bir işin de yoktu. On bir evlik bir köyün önündeki sıvaları dökülmüş yıkılacakmış gibi duran, İstasyon yapısında işleri başlarından aşkın olmayan görevlilerle bütün gün yârenlik ediyorduk. Bu küçük köyün biri yetmezmiş gibi tam üç tane adı vardı. Çevresi tepelerle donanan ova denecek kadar geniş bir düzlüğün ortasına kurulmuştu. Köylüler, köylerinin istasyon yapılmadan önce de var olduğunu ileri sürüyorlardı. Onların köyü eskiydi, hem de çok eski. Köyleri söz konusu olunca bir yığın hikâye anlatıyorlardı. Eğer köye bakmadan anlatılanları dinlerseniz, oldukça önemli bulabilirdiniz bunları, ne var ki, köye bakar bakmaz bütün bu anlatılanlar tatlı bir öğünme olmaktan öteye gidemiyordu.

Köye en yakın yer, Ulukışla'ydı. Buraya geldiğimin ertesi günü köyün bütün girdisini çıktısını öğrenivermiştim. Özel bir çaba harcamadım bunun için. Aslında pek merak da etmiyordum, ama herkes bir şeyler söyleyince köyün girdi çıktısı kendi-

liğinden, dibi delik bir çuvaldan akan pırınç taneleri gibi örtaya döküldü. Her şeyi öğrenmek zorundaydım durduramazdım bu akışı. Kimin karısı oynak. kimin kızının başına kim çökmüş, kim yalancı, kim doğru, kim aldığı verir, kim vermez. Bu küçük köyün olayları da kendisine benziyordu, küçük ve apaçık ortada.

Köyde iki tane ağa vardı. Bu iki ağa birbirleriyle bir türlü geçinemiyorlardı. Beş ev birinden. altısı ötekinden yanaydı. Bu küçük köy ikisini birden yeterince besleyemediği için kanlı bıçaklı olmuşlardı. İstasyondaki görevliler hemen her hafta, iki ağanın arasını bulmak için toplanıyorlar en çok dört beş günlüğüne barıştırabiliyorlardı. Köyde gülünç olmadan tekrarlanan tek şey bu kavgalardı. Hemen her seferinde kanlı bıçaklı olacakmış gibi davranıyorlardı.

Genellikle akşamüstleri çok dokunaklı oluyordu burada. Ben bütün yaşamamda böylesine insanı etkileyen, böylesine buruk, böylesine yapayalnız kalmış akşamüstleri görmedim. Güneş batmaya yakınken, ince bir yel çıkardı, bu ince yel en ince tozları önüne katar, bir süre dolaştırırdı. Sonra bu tozlardan miniminnacık hortumlar yapmaya başlardı. Otuza kırka yakın hortumcuk, düzlükte yürüyen küçük bir koruluk gibi dolanır dururlardı. Korkunç, nedensiz bir umutsuzluk çökerdi içime Dünya'nın sonu gelmiş gibi bir duyguya kapılırdım. Bu istasyonda hiç bir tren durmuyordu, kara tren'den başka. Hortumcukların dolandığı saatlerde, Ankara yönünden gelen Bağdat ekspresi ta uzaktan boşluğu yırtan kara bir canavar gibi görünür, hızla yaklaşır, acı bir düdük sesiyle Güney'e doğru bırakır giderdi. İçindeki insanlar hayâl mayâl seçilir-

di. Yemekli vagonlarda çatal tutan bir el, dudakları arasında bardak olan bir baş, ya da gülen genç bir kadın'ın görüntüsü, yakından geçen bir kırlangıç kuşu gibi insanın gözüne çarpardı. Tren sanki bu yaşaması kıy yerlerden hemen uzaklaşmak istiyormuş gibi hızını gittikçe arttırır, ufukta gittikçe küçülür, incelirdi. İncelir küçülürdü ama, belki on dakika burada yaşayanların gözünden kurtulamazdı.

Buraya gelişimin ilk saatinde öğrendiğim şeylerden biri de köylülerin bu gelip geçen trenlere düşman olduklarıydı. Hele sabahları gündüz gözüne Güney'den gelen motorlu trene delicesine kızıyorlardı. Motorlu geçerken yüzlerinde anlamsız bir donukluk belirliyordu. Motorlu'nun geniş pencerelerinden görünen içi, daha da ilgi çekiciydi. Motorlu ötekilerden daha hızlıydı, üstelik dumanı da yoktu. Kırmızılı beyazlı rengiyle Anadolu bozkırının ortasında köylülerle alay eder gibiydi. Motorlu geçerken yolculardan kimileri el sallıyorlardı, köylülere gülümsüyorlardı. Köylüler bu sevgi gösterilerine kibarlık kurallarına hiç te uygun olmayan cinsel bir takım davranışlarla karşılık veriyorlardı. Motorlu tren onların bu davranışlarına cevap vermeden, hatta farkına bile varmadan süzülüp geçiyordu. Köylüler eğer bir işte değillerse ver ediyorlardı arkasından küfürü. Bu öylesine ortaklaşa bir duyguydu ki, ayıp falan sayılmadan kadını erkeği, çocuğu çocuğu katılıyordu.

Beni hem gülüdüren, hem şaşkınlığa götüren bir nokta da kadınların da tıpkı erkekler gibi küfredmesiydi. Sanki kendileri de erkekmişler de, erkekler gibi bir takım cinse davranışlarda bulunabilirlermiş gibi, küfrediyorlardı.

— Motorlu gibi senin ta ananı.....

Sevdikleri tek tren «KARATREN» di. İster Güney'den, isterse Kuzey'den gelsin, her zaman insansız vagonları ardında, ötekilerin yarı hızıyla, yorgun bir savaşçının evine dönmesi gibi, ağır ağır geliyor, gelir gelmez de garip sesler çıkararak istasyonun önündeki ikinci hat'a girip duruyordu. Vagonları tâcir mallarından çatlayacak kadar her zaman dolu oluyordu. Neler bulunmazdı bu vagonlarda, sığırlar, koyunlar, otomobiller, denk denk kumaşlar. Bunlar, elde etme olanakları bulunan insanlar için, Kuzeyden Güney'e, Doğu'dan Batı'ya taşınır dururlardı. Karatren durur durmaz köylüler oğulları gurbetten yüklü bir parayla dönmüşcesine koşarlar, çevresini sararlardı. Karatren, kimi zaman iki gün bile burada kaldığı olurdu. Genellikle dörtle altı saat arasında duruyordu. Köyün iki ağasının tek birleştikleri konu karatren konusuydu. Karatren konusunda hiç bir tartışma olmuyordu, tam tersine makinistini, ateşçisini ağırlamak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Karatrenin görevlileri iki ağa arasında eşit olarak pay ediliyor, evlerinde ağırlandırıyordu. Karatren'in görevlileri onlara dış dünya'da olup bitenleri anlatıyor, Ankara'da ne olmuş, Yunan'la aramızdaki durum nasılmış, moskoflarla dost muyuz, düşman mı, bir bir açıklıyorlardı. Makinistlerden biri solcuydu. Uzun uzun İşçi Partisini öğüyordu. İşin en şaşılacak yanı ağalar bile salt karatren sevgisi yüzünden bu öğmeye karşı koymuyorlardı.

*

Artık buradan gidecektim. Üstelik karatrenle gidecektim. Öteki trenlerin durduğu istasyona kadar onunla gidip oradan motorlu mu olur yoksa posta mı herhangi birine binip geldiğim yerlere dö-

necektim. Doğrusunu söylemek gerekirse sıkılıyordum. Bir sıkıntı yılanı gelip sol böğrüme çöreklenmişti. Bir yandan da üzülüyordum, sanki buradakileri düşman karşısında bir başlarına bırakıyormuşum gibi... Ağa'nın birinden başka hemen herkesle dosttum. Köyde yaşayanların, istasyondaki görevlilerin bütün kirli çamaşırlarını biliyordum.

Hangi kadın kolay elde edilir, kim kimin pişmiş aşına su katmış, falan hangi partiyi tutar, filân kimden yanadır. Bunları anlatırken sanki ilk olarak bunları açıklıyorlarmışçasına bir tavır takınıyorlardı.

— İsmail'in avradı var a bey, hani bayağıtan şurdan geçen, tevatir avrattır, abooov, o nasıl avrat öyle bey, kızlığından bu yana altı kez er değiştirdi de gene de bana mısın demiyor.

Ben onları uyarmak istiyordum, bu çeşit sözler, dedikodular ilgilendirmiyordu beni. Dinlemesine dinliyorlardı beni ya, tıpkı cebir dersi dinleyen bir öğrenci gibi dinliyorlardı. Hep zilin çalmasını bekliyorlardı. Kimileri büsbütün sıkılıyor:

— Boş ver bey, diyorlardı. Böyle gelmiş böyle gider, tatlı canını sıkıntıya sokma. Sen ağaların neyin aleyhindesin a, onlar olmasa tüm ölürük biz, elimizdeki beşi alıyorlar almasına velâkin başımız daralınca da üçünü veriyorlar gerisin geri. Hökümet onu da yapmıyor ya...

Ben belki başka bir şey söylerim korkusuyla, ardından hemen başlıyorlardı, başkalarının şusun dan busundan. Yalnız tren konusu açılınca, görevlilerin bıyıkaltı gülüşlerine aldırmadan içlerini dökyüyorlardı:

— Kınalı götlü donuz, ha ne var, şurda beş dakika ossun bir kez dur da, bir kayfamızı iç. Bu.

trenler var a bizi adam yerine koymuyorlar bey!

Önceleri Bağdat Ekspresi ile motorluya olan düşmanlıklarının nedenini anlayamamış, ciddiye de almamıştım. Şimdi artık anlıyordum ki bu işin şakaya makaya gelir bir yanı yoktu.

— Cezası idamlık olmasa, yolunun üstüne bir cingi kaya koyacam, kınalı götünü havaya getirecem a, cezası idamlığımış bey.

Bağdat Ekspresi, Motorlu yada yolcu treni uzaktan görünmeye görsün, sanki bir düşman gelip karınlarının ortasına saplanıyordu. Düpedüz acı duyuyorlardı trenlerin geliş gidişlerinden, sürekli duyulan bütün acılar gibi de sonunda katı bir düşmanlık çıkmıştı ortaya.

Bu trenler onlara Türkiye'nin kendilerinden olmayan bir yanını getiriyordu. Getirdiği şeyleri şöyle bir gösterdikten sonra yine alıp götürüyordu.

Başka uluslardan, başka toplumlardan gelseydi bu trenler belki de böylesine kızgın olmayacaklardı. Onlara, içerlerindeki yabancılaşmanın verdiği güçle rahatca karşı koyabilirlerdi. Gelen trenler kendilerindenmiş gibi görünüyordu. Oysa kendileriyle benzer hiç bir yanı yoktu. Bu kallesliği bir türlü içlerine sindiremiyorlardı. Ben bile yavaş yavaş onların kızgınlıklarına katılmaya başlamıştım. Bir yandan da bu kızgınlığıma gülmüyor değildim. Şimdiye kadar hep bu trenlerin içinde olmuştum ben. Buradan en azından elli kez geçmişim, her geçişimde köylüler için ya bardak tutan bir eldim, ya içki içen bir ağız, ya da kahkahalar atan bir kadının karşısındaki biri. Kısacası ötekilerden biriydim, kızmamı kızgınlığımı salt bu yüzden gülünç buluyordum. Trenler çok uzaklardan görünüyordu ama istasyon'a bir iki kilometre kala, küçük bir tepeliğin

ardında üç dört dakika kayboluyordu. Köylüler kimi zaman postayla yük trenini karıştırıyorlar, tepenin ardından sıyrılıp çıkmasını bekliyorlardı.

*

Üç dört saatim kaldı. Artık gidiyorum buradan. Onları kızgınlıklarıyla, dedikodularıyla, ağalarıyla, yoksulluklarıyla bir başına bırakarak gidiyorum. Dün gece istasyon müdürünü tavlada iki el üst üste yendim. Oldukça kızdı Arif bey bu işe, kendini tutmasa küfür bile ederdi sanırım. «Ustasın bey» derken «Allah belânı versin» der gibi bir durumu vardı. Bu sabah hava öylesine güzeldi ki, güneş öylesine tatlıydı ki geldiğimden beri bu kadar güzel bir sabahla uyanmamıştım. Köyün bulunduğu düzlükte tren yolunun kenarından bir yürüme tutturdum. Aşağıda suyu kurumaya yüz tutmuş bir dere vardı. Oraya doğru gidiyordum. Geniş kalçaları şalvarının içinden belli olan Anadolu kadınları toprakla uğraşıyorlardı. Onları böyle eğilmiş çalışırken gören kim olursa olsun, kendinden utanırdı. Terden ıslanmış saçları şakaklarına yapışmıştı. Toprağı da kendileri gibi doğurgan kılmaya savaşıyorlardı. Bir yaşından beş yaşına kadar olan çocuklar orada burada dolaşıyorlardı. Ağızları, yüzleri topraktan tozdan birbirine karışmıştı. Burunlarından akan sümükler dudaklarının üst yanında kuruyup kalmıştı. Bir daha belki de hiç göremiyeceğim bu insanları olanca dikkatimle inceliyordum. Unutmak istemi-yordum onları.

Onlarsa kendilerini sevdiğimden habersiz, dipdiri, mağrur, olağanüstü yürekli, çalışıp duruyorlardı. Her iğiliş kalkışta toprağın bir parçası yer değiştiriyor, içinde bulunanlar ortaya çıkıyordu. Kadınların üstlerinde o kadar çok öteberi vardı ki, bu

kadar şöyle nasıl çalışabildiklerine oldum olası şaşardım. Birden nerden geldiğini benimde anlayamadığım bir düşünce takıldı aklıma. Bunların hepsinin tarlada şortlarla çalıştıklarını düşündüm. Gülünç bir şeydi bunu düşünmek, ülkenin koşullarını çok iyi biliyordum. Ne var ki, düşündüm işte. Bu çorak topraklarda, açılmış kanalları da düşündüm. Çocukların topluca bir yerde bakıldıkları da geldi aklıma.

Dereye yaklaşırken aşağıdan motorlu göründü. Bir ok gibi süzülerek geliyordu. Pencerelelerinden dışarı sarkan insanlar, bize bakıyorlardı. Tam yanımdan geçerken el sallayıp bağırıyorlar ne dedikleri anlaşılmıyordu ama, kötü bir şey söylemedikleri de belli oluyordu. Beş on metre ötede toprakla uğraşan anaç bir kadın birden doğruldu, alabildiğine bağırıyordu :

— Götünü gavurun

Kadınla gözgöze geldik. Ben utanacak diye beklerken arkasından daha iri, daha ağır bir küfür saldı. Öteki kadınlar bastılar kahkahayı. Ben motorlunun arkasından bakmaya başladım. Motorlu hızla İstasyon'u geçti küçük tepenin ardında kayboldu. Kadınlar yeniden toprağa eğilmişlerdi. Dereye doğru yürümekten vaz geçtim, köye doğru yöneldim. Bir yandanda motorlu'nun tepenin arkasından çıkmasını bekliyordum. Motorlu alışılan gürenin içinde oradan çıkmıyordu. Garip bir merak duygusuyla gözlerimi motorlunun çıkması, görünmesi gereken yere dikmiştim. Hem yürüyor, hemde gözlerimi oradan ayıramıyordum.

Köye girince herkesin telâşlı telâşlı dolaştığını gördüm. İstasyon müdürü dövünüp duruyordu. Motorlu dönemeçte karatrenle çarpışmıştı. Birden bütün köylüler koşmaya başladılar, ben de onlara

katıldım. Koştukça soluğumun kesildiğini anlıyordum. Ne var ki, koşanlardan geri kalmamak için olanca gücümü ortaya koyuyor, onlardan geri kalmamaya savaşıyordum. Belki on beş yirmi dakika durmadan koştuk. Dönemeci döner dönmez karşılaştığım manzara beni olduğum yerde durdurdu. Motorlu tren, koca dev bir ipek böceği gibi sol yanına devrilmişti. İçinden çıkan insanlar sağa sola şaşkın şaşkın koşuşturup duruyordu.

Karatren, ipek böceğine düşkün bir kara yılan-
dı. Lokomotif motorlu'nun üstüne çıkmış, her iki yanından dumanlar salıveriyordu. Köylüler de durmuşlardı. Hep birlikte iri iri soluyorduk. İsmail adındaki biri birden büyük bir sevinçle bağırdı:

— Hey taşşağını yediğimin karatreni bırakmamış öcümüzü almış, kafasına vuruncuk götünü göğ
getirmiş.

Bu söz bir başka anlamda söylenmiş gibi köylüler yeniden koşmaya başladılar. Düzlüğün ortasındaki bu durum gerektiği kadar korkunç görünmüyordu. Karatrenle motorlu'yu birer oyuncağa benzetebilirdi insan. Hava öylesine güzeldi ki, ortalık öylesine günlük güneşlikti ki, büyük bir «facia'nın dekorundan» eser bile yoktu. Köylüler karatren'e doğru koşuyorlardı. Ötekine pek aldırır görünmüyorlardı. Benim motorludan yana koştuğumu görünce şaşırdılar. Avazım çıktığı kadar bağırdım:

— Buraya gelin, yardım edin.

«Geldiler. Büyük, mutlu bir rastlantı olarak yalnız bir kişinin kolu kırılmıştı. Ötekilerin şurasında burasında çiziklerden başka bir şey yoktu. Motorlu'nun içindekilerle birlikte, bozguna uğramış bir ordu gibi köye döndük. Pantolonlu, heyecanlı genç kızlar ,büyük kentlere iş yapmaya giden Güneyli tâ-

cirler, memurlar köyün içini bir anda doldurdular. Kimi gazlı bez, kimi «Cocacola» istiyordu. İki ağadan birinin olan kahve iğne atılsa yere düşmeyecek kadar dolmuştu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Motorlu trendekiler bütün suçun karatrende olduğunu ileri sürüyorlardı. Onlar bunu söyledikçe köylülerin yüzü değişiyor, kızgınlıktan mosmor oluyordu. Kadının biri köyde tuvalet olup olmadığını sordu. O'nun istediği gibi bir tuvalet yoktu. Sıkıntıyla ne yapacağını sorduktan sonra ekledi:

— Ayol ne geri yermiş burası.

Bir başkası:

— Ya geceyi burada geçirmek zorunda kalırsa, n'aparız, dedi.

İstasyon müdürü bir köşede ağlıyordu. Köylüler ocaklarına düşen bu insanlara hem kızgınlıkla, hem de üstten bir bakışla bakıyorlardı.

— Anne karnım acıktı.

Altı yedi yaşlarında bir kız çocuğu söylemişti bunu. Köylülere baktım. Kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu tıpkı bir tiyatro seyrederek gibi bakıyorlardı bu insanlara. Biraz önie tarlada gördüğüm anaç kadın en öndeydi.

Çocuğun annesi kızgın kızgın, tersledi.

— Patlamadın ya dur biraz.

Anaç kadın ileri doğru yürüdü.

— Kele anam ,dedi. Ne azarlıyorsun çocuğu ver de götürüp karnını doyuruyum.

*

Akşama doğru gelen bir yardım treni beni de alarak Ankara'ya doğru yola çıktı.

BOŞLUK

Yorgun muydum, bilmiyorum. Yorgunluktan başka bir şeydi benimkisi. Kırk yıldır hiç uyumadan, durup dinlenmeden çalışmış bir yaratığın duygularıyla bitkinlikleriyle yüklü, ağır koskocaman bir bedenim vardı şimdi. Hiç bir şeyden etkilenmiyordum. Bir gün öncesinin dev sorunları çevremde karıncalar gibi gezinip duruyorlardı. Ya ben yaşamıyordum yada bu dünya, yoksa böylesine yabancı olamazdık birbirimize.

Tehlike çanları ta sabahın ilk saatlerinde çalmaya başlamıştı. Yataktan kalktığım zaman da şimdiki kadar değilse bile buna yakın bir boşluk içindeydim. Kahvaltı masası bile bir aptal araç sergisiydi benim için. Sanki tabakta duran peynir değil de, bir kamyonun yedek parçalarından biriydi. Sözelimi koskoca bir defransiyel dişlisiydi. İşin en ilginç yanı ben bu boşluğa da yabancıydım. Tahtında nindirilen bir kral'ın halk arasında ilk kez dolaşması gibi kendi boşluğumun içinde dolanıyordum. Kime, neye karşı yabancılaşmıştım çözmiyordum

bir türlü bunu?.. Bir kurtuluş, bir çözüm yolu bulabilmek amacıyla kendimi ara sokakların içtenliğine bırakmayı denedim. Durup dinlenmeden yürüyordum. Korkuyla karışık bir umudla yürüyordum. Tahtakale'nin yakınlarındaki Fetva yokuşunda artık bütün bütüne kendimi yitirmiştim. Yerler çöplerle doluydu. Diz boyu bir pislik sokakların nasıl yapıldığını gizliyordu. Kirden yoksulluktan elleri yüzleri görünmeyen beşle on yaş arasındaki çocuklar çöp yığınlarını narasında bir şeyler arıyorlardı. Kimi zamanda aradıklarını buluyorlardı. Sevinçle gülümseyerek işlerine yarayacak olan «şeyi» alıp yanlarındaki torbanın içine atıyorlardı. Korkunç dayanılması güç bir koku vardı. Midem bulanıyor, her adımda kusacak gibi oluyordum. Bu arada yedi yaşlarındaki bir kız çocuğu beni gördü. Yerinden ok gibi fırladı:

— Sevgilinin başı için bir sadaka abi!..

Saçları son bir yıl içinde tarak yüzü görmemişti. Avuçlarının içinde kir daha azdı. Dudaklarının kenarları kirden çatlak çatlaktı. Onun benden para istediğini duyan öteki çocuklar da çevremi sardılar. Hemen hemen hepsi aynı cümleyi kullanıyorlardı para istemek için.

— Allah sevdiğine bağışlasın.

— Bir yatakta kocayın.

— Altı tane çocuğun olur inşallah!..

Yirmiye yakın el yavrusu bana doğru uzanıyordu .Analarından yem bekleyen kuş yavrularına benziyorlardı.

— Yirmi beş kuruş abi.

Oysa ben onların abileri değil babaları yerindeydim. Cebimde onlara yetecek kadar bozuk param

yoktu. Nasıl etsem diye düşünüyordum kendi kendime. Nasıl etsem de bunları doyursam.

- Karnım aç ekmek alacam abi.
- İki gündür bir şey yemedim vala.
- Yirmi beş kuruş abi.
- Bana da, bana da.

Elimi cebime attım. Üç yirmi beş kuruşla, üç tane bir liralık ve iki tane de on kuruşluk vardı. Bölüşeceklerine söz alarak ,paraları verdim. Oysa oldum olası bu çeşit para vermeye karşıyım. Hele çocuklara böyle para vermek, onlara kişiliklerini yitirtmekten başka bir işe yaramaz. Kendilerine başka bir şey vermeyeceğimi anlayınca yeniden işlerinin başına döndüler. Binlerce sineğin uçuştığı çöp yığınlarının arasına gömüldüler. Korkunç bir sinek bulutu onları kara bir sis gibi örtüyordu. Sessizdiler. Sineklerin vızıltısı belki de onların seslerini bastırdığı için öyle görünüyorlardı. Yeniden yürümeye başladım. Ayağımın altında iğrenç bir yumuşaklık vardı. Aylardır, belki de yıllardır alınmayan pisliğin yumuşaklığı. İçimdeki boşluktan, sıkıntıdan eser kalmamıştı. Bir an önce buradan çıkmak istiyordum. Hızla yürümeye başladım. Birden yanımda bir gölge belirdi. Döndüm, biraz önceki çocuklardan biriydi. Olmayabilirdi de üstelik. Öylesine bir birine benziyorlardı ki, anlıyamazdım. Para istiyeceğini sanara kyüzüme kızgın bir maske geçirdim, nedensiz.

— Abi!..

Dilenen bir ses değildi bu.

— Ne istiyorsun? dedim.

Bir iki kez sağına soluna bakındı.

— Bize gelsene.

— Size mi geleyim?

— Gel ya.

Gözlerimin içine baka baka konuşuyordu. San-ki kırk yıllık tanıdığı idim ben onun.

Yüzünde anlayamadığım bir gülümseme be-lirdi.

— Bir kahvemizi içersin, dedi.

— Kahvenizi mi içerim.

— He ya. Ablam pişirir sana.

— Ablan mı pişirir?

— He ya, ablam pişirir. Bu sabah aldık daha-taze.

Kafamın içinde binbir tane düşünce geziniyor-du. Ne var ki, hiç biri de açığa çıkabilecek cinsten düşünceler değildi. Benim durakladığımı görünce, eli ile ilerdeki eski, sağı solu dökük konaklardan bi-rini gösterdi.

— Yakıncacık evimiz te şurda.

Hiç sesimi çıkarmadan yüzüne bakıyordum. Sinekleri, sıcağı, kokuyu, kendimi unutmuştum. Be-nim ses etmediğimi görünce:

— Korkma, dedi. Bir kötülük gelmez bizden sana.

Ellerini iki yana açarak söylemişti bunu. Üs-tünde yırtık renkli bir basma entari vardı.

— Valla korkma abi, biz kötü insanlar değiliz. Kürtler gibi kimsenin parasını neyini soymayız.

— Kürtler kötü insanlar mı?

Kuşkuyla yüzüme baktı.

— Bilmem, dedi.

Boynunun sol yanında bir torba asılı duruyor-du. Şişkinceydi biraz. Ayaklarının kirini pisliğini anlatabilmek için yeryüzündeki bütün kelimeler ye-tersiz görünüyordu. Yumuşak, kadife gibi bir ses-le ekledi:

— Hadi gel abicim, hadi n'olursun gel!..

Sanki ablasını bırakıp gitmiş eniştesiydim ben. Hayırsız evine bakmayan, karısını aç bırakan kötü bir enişte.

— Hadi abicim, hadi!..

Sesimi çıkarmadan ardına takıldım. Yürüyorduk, gösterdiği evin önüne gelince duraladım. Aklim başıma gelir gibi olmuştu, o ise kirli avcuyla elimi yakaladı. Çekiyordu beni. Kapıdan içeriye girdik. Kötü bir küf kokusu genzimde garip bir serinlik yarattı. Osmanlıdan kalma tahta çürük merdivenleri yarı karanlıkta çıkmaya başladık. Sağdan soldan bir takım karaltılar belli belirsiz önümüze çıkıyorlardı ama ben anlayamıyordum onları. Tıpkı düşünde yürüyen bir insan gibiydim. İkinci kata gelince ortalık ışıdı. Gözlerim tavandaki tahta oymalara takıldı. Geniş bir sofadaydık. Tavan tahta oymacılığını naz bulunur örnekleriyle doluydu. Yarısına yakını dökülmüş yok olmuştu. Küçük kız halâ elimi bırakmamıştı. Sofa'da belki yedi sekiz tane kapı vardı. Kız bunlardan birinin önüne gelince elimi bıraktı. Kapıyı usulcacık açtı. Yeryüzünde hiçbir şeyi ürkütmek istemediği belliydi. Kapı açılır açılmaz, yaşlı bir kadınla burun buruna geldik. Kadın bir süre kıza soru sorar gibi baktı, hemen anlaşmış olmalıydılar ki ,yüzünde gerçek olmayan bir gülümseme belirdi.

— Hoş geldiniz.

Benim ciğerlerimden çıkmayan bir sesle:

— Hoş bulduk, dedim.

— Buyurun oturun.

Köşeye sıkıştırılmış eski bir divanı gösteriyordu bana. Oturdum. Ortalıkta bir iki kez anlamsız dolandı, yüzünü ne zaman bana dönse, hemen gülümsüyordu. Neden sonra:

— Ben, dedi. Gidip Güllü'ye haber iletayım. Komsuya gitti de.

Benden özür diliyordu. Karısını evde bulamayan kızgın bir damadın kızgınlığını yatıştırır gibiydi. Bir şeyler söylemiş olmalıydım. Küçük kız çevremde dört dönüyordu. Birden ona çukolata almayı unutmuş olduğumu düşünmeye başladım. Kötü bir enişteydin ben. Hem de çok kötü bir enişte. Kız durmadan gülümsüyor bir şey isteyip istemediğimi soruyordu. Çok susamıştım, ama burada su içmem gerektiğini biliyordum. Belki de bir bilgi değildi bu. Önsezi gibi bir şey, içimdeki boşluk yeniden suya dökülen mazot gibi yayılmaya büyümeye başladı. Ayağa kalktım. Kız korkuyla önüme dikildi.

— Şimdi gelir ablam. Anam şimdi çağırır onu. Bir yerde değil valla üst katta, arkadaşları var da. Onlara çıkmış herhal.

Kız sözünü bitirirken odanın kapısı açıldı. İçeriye on beş on altı yaşlarında bir kız girdi. Dudaklarında acele sürülmüş koyu vişne kötü bir ruj vardı. Eli yüzü kız kardeşine göre, çok denecek kadar temizdi. Yalnız ayaklarını kiri insanın gözlerini oraya çekecek kadar çoktu. Ayaklarında ökçeleri iyiden iyiye incelmış bir tokyo vardı.

— Hoş gelmişsiniz, dedi.

— Hoş bulduk, dedim.

Ayakta el sıkıştık.

— Bir kahve yapayım size, dedi.

Bu «Siz» kelimesini bütün yaşamasında çok az kullandığı hemen belli oluyordu.

— Zahmet olacak, istemem dedim.

Anlamına varamadığım bir beden hareketiyle.

— Vazifemiz, dedi.

Gözleri koyu kestane rengindeydi. Saçında do-

ğa vergisi bir tutam beyaz saç vardı. Kestane ren-
gindeki saçları uzunca bolan boynunda ayrı bir şey-
miş gibi duruyordu. Küçük kız sanki bir aile kavgası
çıkacakmış gibi telaşlanmıştı.

— Pişiriversin, dedi. Zahmetinden nolucak!..

Yerime oturdum. Güllü köşede duran ispiрто
ocağını yaktı. Eğilirken, düzgün bacakları ortaya
çıkıyordu. Aliminyum cezveyi ocağa korken :

— Annem, dedi. İki saatliğine bir yere gitti,
giderken de kusura bakmasın diye haber bıraktı size.

Yüzüme gülerek bakıyordu. Birden hatırlamış
gibi, kız kardeşine;

— Hadi git, burada ne dolanıp duruyorsun,
işin gücün yokmu senin.

Derin bir iç geçirdi.

— Vallaha bundan hiç rahatlık yok insana, diye
ekledi.

— Bırakın oynasın, dedim.

Yüzüme bir gergedana bakar gibi yarı korku
yarı hayretle baktı.

Sonra kesin bir kararla, kızgın kızgın :

— Olmaz öyle şey, dedi.

Kız ablasının sözüne uyarak çıktı. Çıkmadan
yine gülümsedi bana. Kız çıkar çıkmaz, Güllü,
derin bir soluk aldı, cezveye kahveyle şekeri koydu,
pişirmeye bıraktı.

— Ne sıcak değilmi şekerim.

Şekerim diye bana söylüyordu.

— Öyle, dedim.

— Yirmi beş lira.

Hiç, ama hiç beklemiyordum bu sözü. Aslında
beklemeliydim, dalıp gitmiş olmalıyım ki beklememiş-
tim. Yüzümdeki şaşkınlığı görünce sinirlendi.

— Etmezmiyim yani yirmi beş lira, dedi. Be-

yoğlunda benim ayağıma su dökemeyenler, elli lira yüz lira alıyorlarmış. Abanoz bile on beşe çıkarmış fiyatını.

Hiç sesimi çıkarmıyordum. Üsteledi :

— Verecek misin ?

Sesinde paradan çok, kendisine olan güveni yitirme korkusu vardı.

— Vereceğim, dedim.

Rahatlamıştı. Gitti perdeleri kapadı. Boşunaydı bu. Çok uzakta yalnız Haliç görünüyordu. Haliç'in arkasında boyluboyuna Galata vardı. Galata kulesi geçmiş çağların anılarını canlandırmak istercesine öyle duruyordu. Kişiliği olmayan ama bilen biri gibi. Kapıyı yokladı. Köşeden aldığı iri bir sopayı kapının arkasına dayadı. Kapıyı bir kez daha yokladı. Açamayınca içi rahatlamış olarak döndü. Gelip yanıma oturdu.

— Adın ne senin? Ne iş yaparsın? Gemici misin?

Kendi soruyor kendi cevaplıyordu.

— Evet, dedim gemiciyim.

— Adın ne?

— Kemal.

Artık senli benli konuşuyordu.

— Ecnebiye gidiyor mu senin gemi, kaptan mısın?

— Gidiyor, kaptanım.

— O saat anladım dedi.

— Nasıl Anladın.

Güldü :

— Anlarım ben. Recebi tanırmısın?

Bir pot kırmamak için sustum. Kendisi cevap verdi yine.

— Nerden tanıyacaksın, alt yanı bir tayfa parçası.

Birden kederlendi :

— Beni o kirletti, dedi. On yaşındaydım daha.

— Şimdi nerde?

Omuz silkti :

— Ne bileyim, Galata tarafında bir ırum karısıynan oturuyormuş. Ha baak, müslüman olmasaydın yatmazdım seninle, bin lira versen yine yatmazdım. Ben ecnebiye uçkur çözmem.

Elimde olmadan sordum :

— Neden?

Bana cevap vermeden taşmak üzere olan cezveye saldırdı, üfleyerek köpüğünü indirdikten sonra, hayretle :

— Ne yani dedi, gayrı gâvura mı uçkur çözelim. Müslümanız biz.

Durdu, duvardan yepyeni bir fincan aldı kenarları yaldızlıydı.

— Bana gelirken bir daha sefere bir naylon kombinezon getirsene, dedi.

— Olur getiririm.

— Dost olurmusun benimle?

— Kim benmi?

Yine kızmıştı.

— Ne yani, dedi. Beğenemedin mi? Onlardan neyim eksik benim?..

Başıyla karşıyı, Beyoğlu'nu gösteriyordu.

— O, orospular bir iki okula gitmeyinen, ellerinde beş on kuruş bulunmayınan benden dahamı iyiler yani.

Fincanı elime tutuşturdu.

— Su istermisin ?

— İstemem.

Duvarlarda yerli dansözlerin dergilerden kesilmiş renkli fotoğrafları duruyordu. En kötü zamlarla yapıştırılmışlardı.

Bu eski, bu Osmanlıdan kalma oda sanki bu gün benim buraya gelmem için yapılmıştı. Kaçınılmaz bir şeydi bu. Buraya gelecektim ben, gelmemiş olamazdım, burada bu tavanları oymalarla dolu bu eski saray yavrusunda, şimdi her odasında bir aile'nin yaşadığı bu pislikler yatağında bulunacaktım ben. Bütün bunlar nasıl oluyordu, kimdim nereden gelip nereye gidiyordum. Biraz önce yalan söylediyimi sanıyordum ama, gerçekten bir kaptan bir denizci olabilirdim. Belkide öyleydim. Hayır kesin olarak bir denizciyim ben. Uzak, çok uzak denizlerden geliyorum, Güney denizlerinin sıcaklığını, Kuzey denizlerinin soğuklarını aynı anda bedenimde taşıyorum. Şimdi insanın Tanrı olması gereken bir yerdeyim. Evet artık tanrılaşmanın, insanın tanrı olduğunu söylemenin çağı gelmiş bulunuyor. Yerde sürünenlerin değil, tanrılaşmış insanların başara-bileceği sorunlarla karşı karşıyayız. Bizi bizden alıp götürmek isteyenlere başka türlü nasıl karşı konabilir?...

— Şimdi plâjda olsaydık.

Güllü büyük bir istekle söylemişti bunu.

— İstersen olalım, dedim.

— Beni götürürmüsün denize.

Götürürüm.

Güllü durdu, yüzünde kara bir bulut dolaşıyordu.

— Anam, dedi parayı almadan salıvermez beni. Cebimden yirmi beş lira çıkardım.

— Al ver bunu anana.

Parayı şaşkınca aldı.

— Anam yan odada, dedi. Hemen veririm.
Güldüm. Utanmıştı.

— Nereye gitsin, dedi. Gidecek bir yeri yok ki. Uzağa gitmesini de istemiyorum zaten. Gelenler belli olmuyor ki, herkes senin gibi efendi değil.

Kapının ardındaki kalın sopayı nefretle yerinden çekip aldı.

Hangi anlama geldiğini bilmediğim bir bakışla baktı, kapıdan çıkarken. Biraz sonra geldi, yüzü asıktı.

— Denize gitmiyoruz, dedi.

— Neden?

Anem koyvermiyor

— Neye?

— Bilmem işte koyvermiyor.

O söylemeden de ben anlıyabilirdim bunu. Ya bir belâlı korkusu, ya da bir başka müşteri soruydu.

— Gitmiyelim öyleyse.

Durdu, yüzüme biraz tuhaf bakıyordu. kapıyı kapadı ama arkasına sopayı koymadı. Hırsla soyunmaya başladı. Üstündekileri bir solukta çıkardı. Aynı hırsla kilotunu da kaldırıp attı. Yarışa çıkacak bir at gibiydi.

— Beğendin mi beni?

Bu olağan dışı durumlara çok şaşmam gerekirken bir türlü şaşamıyordum. Her şey benim için, rayında giden bir tren gibiydi. Sorusunu yeniledi :

— Beğendin mi?

Sanki gövdesini değilde karnesini uzatıyordu bana.

— Beğendim.

— Ah denizde olsaydık şimdi.

— Ya olsaydık.

— Beni filmlerdeki gibi öpsene.

Gelip yanıma oturdumtu, şimdi ne pisti, ne yok-suldu, ne şu, ne bu yalnızca sevilmeğe isteyen bir dişi. İsteddiği gibi öptüm onu.

— Soyunsana, dur ben soyayım seni

Kendimi bırakmıştım, bu bırakmışlıkta bırak-mışlıktan çok aldırmaşlık vardı.

*

Sokağa çıktığım zaman, kendimi eski boşlu-ğumda buldum. Beni kapıya kadar uğurlamıştı. Sık sık gelmemi, ona nylon gömlekler, kaçak mallar ge-tirmemi istiyordu. Ben odadan çıkarken :

— Dost olursak senden para mara da istemem, demişti. Bana bakarsın yeter.

Ayağımın altındaki iğrenç yumuşaklığa basa basa sokağı geldiğim yönde geçtim Eiraz önce gördüğüm çocukların çoğu gitmişti. Belki de bunlar yenileriydi. Sinekler daha da çoğalmış göründü gözüme. Gittikçe çoğalan artan bir kirli-lik bir pislik bir koku sarıyordu İstanbul'u.

ÇIPLAK

Tam bir haftadır dağ köylerinden «F» deyim. İki gündür bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağıyor. Emekliler gibi pencerenin önüne oturup, sigaramı yakıp dışarıya bakmakla yetiniyorum. Her şeyi yerli yerinde bir gergedanım şimdi ben. Bu dört duvarın arasına sıkışıp kalmış bir gergedan Anadolu'nun ortasındaki bir dağ köyünde bir gergedanın yaşaması insanları ürkütebilirdi ama, dış görünüşümle onlara benziyorum.

İki gündür çevremdeki insanlara durmadan çatıyorum. Kimi zaman anlamaz oluyorum onları, onlar da beni anlamıyorlar. Oysa onlardanım ben. Nerden çıkıyor bu yabancılaşma öyleyse. Yanımda bulunan tek kitabı iki kez okudum. Birey'in sıkıntılarını anlatan bir kitap. Ben de bir birey olarak sıkılıyorum burada, ne var ki, yinede bir yakınlık duyamıyorum, kitabın anlattıklarına. Kitabın yazdıklarını değilse de kendisini seviyorum. Uygar dünya ile tek ilişkim o. İçinde yazılı olanlara kızarak avunuyorum hiç olmazsa. O da olmasa yağmurun altında

sırıl sıklam oluncaya kadar ıslanmaktan başka elimden bir şey gelmeyecek.

«F» köyü; belki de iki yüz yıldır hep aynı koşulların içinde yaşayan bir köy. Dört yüz kişinin yaşadığı bu köyde iki üç kişi okuyup yazmayı bilir ya bilmez. Ne Cumhuriyet'ten önce, ne de Cumhuriyetten sonra hiç kimse'nin aklına buraya bir okul yaptırmak gelmemiş. Benim yaşadığım ev köyün en üst başında. Pencereden bütün evlerin damları görünüyor. İlk günler, yağmurun yağmadığı günlerde, işim bitince gelip bu pencerenin önüne oturur dama çıkan insanları seyrederdim. Yağmurlar başlayınca kimseler dama çıkmaz oldu. Çevrede hemen hiç ağaç yok. Bu yüzden yağmur taneleri düşünce çarpıyor toprağa, kayalara.

Bir sabah uyandığım zaman, çevremdeki sessizliği yadırgadım. Bütün makineleri birden bire duran bir gemideydim sanki, yatağımdan doğruldum. Perdesiz pencereden dışarıya baktım. Yağmur dinmişti. Uyandığı zaman düşman ordularını karşısında göremeyen bir general'in sevinciyle kalktım. Pencereyi açtım anlatılmaz güzellikte bir sabah güneşi dağı taşı pırıl pırıl aydınlatıyordu. Kayalar, banyodan yeni çıkmış iki yaşındaki bir çocuk gibiydiler. Gübreden geçilmiyen köy yolları, bakımlı bir parkın yoluna dönmüştü. Kendimi gelişmiş ülkelere köylerinden birinde sandım. Yoksulluklar bile anlamını yitirmişti. Pencereyi açtım, serin, ışıklı havayı ciğerlerime doldurdum. Yarından tezi yoktu, buradan giderdim artık.

Dağlara düşmüş acemi bir gergedan gibi sağa sola, kızgın kızgın bakınmaktansa çekip gitmek en iyisiydi. Yatağıma uzanıp gerindim. Ben kapıyı açmadıkça içeriye kimsecikler giremezdi. Başucuma

akşamdan bırakılmış bir bardak sütü içtim. Bir de sigara yaktım, Develi'ye varır varmaz hemen hamama gidecektim. Sırtımda en azından iki haftanın kir yükünü taşıyordum. Yok bu gün artık gergedan olmayacağım, istesemde olamam zaten, gergedanlık istenmekle elde edinilebilecek şeylerden değildir. Nasıl etmeli de bu köye bir okul açtırmalı?.. Okuyup yazmanın önemini bir türlü anlamak istemiyorlar. Hiç bir işlerine yaramazmış okuyup yazmak, öyle diyor kendileri. İnsan düşününce bir bakıma da hak vermiyor değil hani. İki üç köy ötedeki bir köyde okul varmış. Çocuklar okuyup yazma öğreniyorlarmış ya, okulu bitirir bitirmez de başlıyorlarmış unutmaya. El kadar yazılı kâğıdın bulunmadığı bir yerde ne işe yarar okumak?.. Çölün ortasında duran yepyeni bir tekneye benziyordu buralarda okumak yazmak. Ne kadar güzel olursa olsundu, bir işe yaramadan yok olup gidecekti...

*

Yeniden kalktım yataktan, başımı pencereden dışarıya çıkardım. Sabah daha belirgin bir duruma geçmişti. Bir süre karşı tepelere bakındım. Sonra gelişi güzel her yere bakmaya başladım. Artık bakmaktan vaz geçmek üzereydim ki, bir kız gördüm. Yaşı pek belli olmuyordu ama, on beş yaşlarında vardı sanırım. Tam pencerenin altında benden dört beş metre ötede damın üstünde duruyordu. Damın bir köşesine büzülmüştü. Çırlıçıplaktı. Kolutk altlarından gergin memeleri iyice görünüyordu. İlkönce uyanmadım da düş görüyorum sandım. Düş falan gördüğüm yoktu. Başı dizlerine dayalı, uzun örgülü saçlarının biri toprakta, çömeldiği yerde hafif hafif sallanıyordu.

Ben daha bir şeye karar vermeden damın orta-

sındaki delikten bir kadın başı göründü. Kızı görünce aradığını bulmuş gibi fırladı. Kızın saçlarını eline doladı, Tanrı yarattı demeden vuruyordu. Daha ilk vuruşta kız devrildi. Dayak yediği belli olmasın diye mi nedir? Hiç, ama hiç sesini çıkarmıyordu. Elin-den geldiğince kendini korumakla yetiniyordu. Kadın bir türlü hırsını alamıyor, vurduğu yumruklarla doyamıyor, tekmelerini de kullanıyordu. Kızın elleri ayakları ve başı koyu esmer denecek bir renkteydi, gövdesi ise alabildiğine beyaz. Sonunda dayanamadım :

— Hey bacı ne diye dövüyorsun kızı, suçu ne? Günahı ne?

Kadın böğrüne bıçak saplanmış gibi geri döndü. Bir an göz göze bakıştık. Yerdeki kız da beni duymuş olmalıydı o da olduğu yerde, kapandı, aklı sıra bedenini göstermemek istiyordu.

Kadın birden ağlamaya başladı. Oysa ben onu ağlatacak bir şey söylememiştim. Böğürerek ağlıyordu. Ağlarken de sağ elinin yumruğunu sol avucunun içine durmadan vuruyordu. Ağır ağır dizlerinin üstüne çöktü.

— Uyy, kadasını aldığım beyim !

Sesimi çıkarmadan kendisine bakıyordum.

— Uy benim beyim!..

Şaşkınlıktan ne yapacağımı bilemiyordum. Ne sormam gerektiğini araştırıyordum. Kadın benim sormamı beklemeden anlatmaya başladı :

— Beyim, Tanrı benim canımı alsın da kurtulayım, öyleyim artık ben, beyim. Kara topraklar alsın beni, gözlerim kör olsun gayrı.

Eli ile kızı gösterdi.

— Bu soykanın bir içliği, bir donu, bir entarisi

var. Ağası Çukurovada, para kazanacakta bize pırtı alacak. Bu soyka...

Her soyka deyişte, kendisi kızına bakmadan sol elini kıza doğru uzatıyor, hafif yana eğilerek benim onu görmemi sağlamak istiyordu.

— Üç aydır çamaşırını yumadık, dutturdu ana çamaşırımı yuyalım diye, a kızım diyom, sık acık dişini, bak benimki de yunmadı üç aydır, cahal soyka lâf dinlemezki, illede yuyacağım diye dayattı. Yu dedim sonunda n'olacağısa yu kafirin dö-lü yu bakalım. Gece yarısı soyundu çamaşırlarını yudu yıkadı. Cırıl cıblah kaldı, onu yorganın altına kadum çamaşırlarını da kapının önüne astım. Zabahınan bir uyandık ki ortalığı sel götürüyor, çamaşırlar tüm çamura belenmiş, o gün yataktan çıkamadı. Soranlara da hasta dedim.

Kadın, dizlerini döverek ağlamasını sürdürdü.

— Oyyy ne çileli başım varmış oyyy, kadasını aldığım beyim, tüm tezekler de ıslanmış odun yok ocak yok, iki gündür kurutamadık çamaşırları, konu gonşu iyiden merak saldı kızın hastalığına, gebemi ula diye işkillendiler. Şimci hepsi aşağıda onların geleceğini duyunca kız gayboldu, ben nörüyüm şinci, de beyim, de gurban olduğum beyim, bişiyler de.

Benim bir şey söylememe fırsat kalmadı. Damın ortasındaki delikten bir kadın başı daha göründü. Kız onu görünce çığlığa benzer bir inilti koy-verdi. Kadın, geri döndü, geleni görünce başındaki yazmasını çıkarıp kızının üstüne örtüverdi. Yazma kızın her yanını örtmüyordu. Anlatılmaz bir güzellik getirdi kıza. Çağımızın dışında bir güzellik. Gelenlerin arkası tükenmeyecekti, içeriye çekildim. Pencereyi kapatırken kadının özür diler gibi söylediği sözler kulağımın dibindeydi.

— Benim donumla işliğimde yok, ossa onları geydirirdim bu soykaya.

*

Yaşamanın tadını yitirmiştım, bu köylerde hep böyle oluyordu, ne zaman başımı dışarı uzatıp bir güzelliği içime çekmek istesem yanında korkunç bir acı buluyordum. Korkuyla pay edilen bir yaşamaktı bu. Ses, dağların ardından geliyordu.

BENİ SEVİYORSUN DEĞİL Mİ?

Boğucu bir sıcak vardı. Nereye gideceğimi, ne yapmak istediğimi bilemiyordum. Gömleğim bedene yapışmıştı. Tıpkı ıslak bir peştemal gibi Saat yirmi dördü geçmişti, belki üç dakika, belki beş dakika ama geçmişti. Ben yaralı bir yılan gibi Taksim Alanının ortasında dolanıp duruyordum. Bir ara Dolmabahçe'ye inip, denize girmeyi geçirdim aklımdan, benim durumumda bir insan için pek de olabilecek bir şey değildi bu. Eve de gitmek istemiyordum. Yatak, yedek subaylığımı yaptığım sırada kısa bir süre yattığım hapishane gibi, gözümde karanlık bir anlam alarak çoğalıyordu. Bu saatlerde, kollarımı sallaya sallaya evine gidebileceğim bir dostum da yoktu. Oysa dostlarım diledikleri saatte evime gelirlerdi. Kahve pişirir, konyak çıkarırdım onlara.

Küçük kız çocukları Taksim alanının duvar diplerinde dileniyorlardı. Yaşları yedi ile on üç arasındaydı. Hemen hepsi de pantolon giymişlerdi. Bu onların modayı yakından izlediklerini göstermiyor-

du. Tam tersine, gece yarısı sarhoşlarının cinsel duygularına ayaklandırmak için tutulmuş bir yoldu. Kimi sırtını bir duvarın çıkıntısına dayamış uyuyor, kimi yaşımdan iri lâflarla gelip geçenlerin önüne çıkıyordu :

— Allah bir yastıkta kocatsın abi?.. Sevgilinin başı için, bir şeker alsana, ekmek alacağım param yok...

İstiklâl Caddesinden otomobiller geliyordu. Taksiler, dolmuşlar, özel arabalar. Orospular da geçiyordu, kadınımsı davranışlarıyla ona buna gülümseyen anlaşılmaz erkekler de... Sinemalardan, ya da tatlıcı dükkânlarından dönen namuslu kişiler bunlara küçümseyerek bakıyorlardı. Bu parça dikkat, bu bakışların altındaki o korkunç merakı hemen ortaya koyabilirdi.

*

Ben, Taksim Alanı'nda kendi kendimle uğraşarak, dövüşerek dolanmamı sürdürüyordum. Bir aralık arka sokaklara sapmak istedi canım, tıpkı bir tiyatronun kulisine giriyormuşum gibi heyecanla küçük pavyonların bulunduğu sokaklardan birine daldım. Bursa sokağındaki Emniyet Âmirliği'nin biraz ötesinde, genç bir kızı, bıyıklı gençten biri dövüyordu. Kadınlı erkekli on onbeş kişilik bir kalabalık bu olayı keyifle izliyorlardı. Ben de katıldım onlara. Ben de izlemeye başladım olup bitenleri. Kalabalıktan biri, döveni coşturmak için:

— Vur abi vur, esirgeme tokadını, suratına suratına vur,, diyordu.

Adam gittikçe coşuyor, bir yandan tokatlıyor, bir yandan da basıyordu küfürü.

— Ulan kaltak bana ha, bana ha, bana da lololo ha, söyle ulan kim o herif?

Kadın, elleriyle kollarıyla adama karşı koymak

istiyor, bir şeyler anlatmak istiyor ama bir türlü başaramıyordu. Sonunda kalabalıktan biri ileri atıldı :

— Yeter artık yahu!..

Dayak atan adam bir an durdu :

— Sana ne lan, dedi. Mal benim değil mi, döverim de, söverim de!..

Öteki kadını kurtarmaktan çok kendini göstermek istiyordu :

— Anladık be, kısa kes de Aydın havası olsun.

— Adamın başını belâya sokma, bas git yoluna ulan!..

Onlar tartışırken kadıncağız yüzünü iyice gördüm. Çocuksu yüzünü elinden geldiğince boyamıştı. Yirmi yirmibir yaşlarında ancak vardı. Kendisini kurtarmak isteyen adama hayretle bakıyordu. Bozulan eteğini bluzunu aceleyle düzeltti. Elini göğsünden içeri sokarak memelerini sütyeni'ne yerleştirdi, üst üste iki kez burnunu çektikten sonra, erkeğinin yanına doğru bir yarım adım attı, ötekine :

— Sana ne oluyor be abi, dedi. Dayağı yiyen benim, ne üstüne vazife senin? Yoksa dilekçe falan mı yazdık sana, gel işimize karış diye.

Kalabalık kahrkabayı bastı. Kızı kurtarmaya çalışanın yüzüne korkunç bir aptallık gelip oturdu. Bana öyle geldi ki, o aptallık bir daha o adamın yüzünden kalkıp gitmiyecektir. Bütün yaşamasınca orada kalacak. Kalabalık gülüyordu. Adam işe karıştığına karışacağına pişman olmuştu. Sunturlu bir küfür savurarak geri döndü, gitti. Dayağı atan o'nun gittiğini görünce büsbütün kabadayılaştı. Dönüp kadıncağıza bir tokat daha vurdu :

— Kes lan sesini, elinin hamurunnan erkek işine karışma.

Sağdan soldan sesler geliyordu : «Erkek kızmış

neme lâzım», «Helâl olsun», «Yaşa abi, malın iyisini bulmuşsun.»

Adamın hırsı geçmiş olmalıydı, kadını önüne kattı, sokak aşağı yürüyüp gittiler. Onlar gidince dağıldık, ben yeniden ana caddeye çıktım. Saat bire geliyordu. Sıcak azalacağına gittikçe artıyordu. Yarın İstanbul yanacak diye geçirdim içimden.

Taksim'de bir dolmuş şoförü gırıldağını yırtarcasına bağıırıyordu :

— Sirkeci, Sirkeci. Bir iki kalkıyor, haydi Sirkeciye...

Hiç gereği yokken, birden Sirkeci'ye gitmeğe karar verdim. Arabanın içinde bir kişi daha vardı. Şoför bir iki daha bağırdıktan sonra, direksiyona geçti. Sirkeci'ye doğru yollandık. Cihangir'den inerken yan sokaklardan birinden bir kadınla iki erkek çıktı. Kadın en «ucuz» kadınlardan olduğunu hemen belli ediyordu. Şoför durmuş, onları bekliyordu yaklaştılar. Kadın kendince cilveli bir tavırla karanlığa güvenerek yürüyordu. Yanındakilerin İstanbullu olmadıkları da ilk bakışta anlaşılıyordu. Şoför sordu :

— Nereye?

— Karaköy'e, dedi kadın.

Arabanın kapısını kadın açtı. Erkeklerden biri. ötekinden önce davranıp, kadını kolundan yakaladı, kendi yanına, ön tarafa oturttu. Öteki durumu kavrayamamış gibi bir süre baktıktan sonra çaresiz bizim yanımıza geldi. Kadın yanındaki adamın tutumundan çok hoşlanmış olmalıydı. Pat diye konuştu:

— Beni seviyorsun değil mi?

Adam anlamamış gibi kadına döndü. Kadın gülüyordu.

— Madem sevdin, niye bir kere daha yatmadın? Böylesine açık saçık bir konuşmaya kimsenin

şaşacak vakti olmamıştı. Sanki «neden bir bardak daha çay içmedin» der gibi sormuştu bunu. Adanı bir şoföre, bir bize bakıyordu. Kızıp kızmadığımızı anlamak istiyor olmalıydı.

Kadın :

— Korktun mu yoksa, fazla para alırım mı sandın. Odaya girdikten sonra artık müşterinin keyfine bağlıyım ben şekerim.

Adam öksürdü, yanımda oturan iyiden iyiye bozulmuştu. Karaköy'e gelince kadın dolmuşu durdurdu. Alabildiğine iri memelerini sallaya sallaya arabadan indi. Adamlar da indiler. Kadının geniş kalçalarına yapışmış daracık eteği ter içindeydi. Adamın koluna girdi.

— Seni beni sevdin, seviyorsun değil mi? Madem sevdin, ne diye söylemedin şekerim. İnsan sevince söylemeli.

Dolmuştan ben de indim. Kadıköy yanından bir vapur geliyordu. Belki de Haliç'ten geliyordu da ben öyle sandım kim bilir. Hava çok sıcaktı.

BİR KADININ DEĞERİ

Hasan köyden çıkar çıkmaz, yolun üstünde dikildi. Derin bir soluk aldı. Deposuna benzin dolduran bir kamyonu benziyordu. Bir süre öylece durdu. Sonra gözlerini gökyüzüne kaldırdı, zamanı anlamak istiyordu. İri bir bulut güneşi kapamıştı. Güneşi göremeyince, Hasan zamanı anıyamazdı, sıkıntıyla derin bir soluk daha aldı. Başını sol omuzunun üstünden geriye çevirdi, karısı eşeğin üstünde iki büküm olmuş duruyordu. Hasan uzun uzun karısına baktı, oldum olası duygularını açıklamakta zorluk çekerdi, bir şeyler söylemek için ağzını araladı, vaz geçti. Eşegin yularını hızla çekti.

Hasan İlçe'ye doğru, kimi zaman eşeğin yularını çekerek, kimi zaman elindeki sopayla arkasından dürterek gidiyordu. Hava sıcaktı, ekinler biçilmiş, toprak kendi durumuna bırakılmıştı. Karısı bir haftadır sağ böğründeki ağrıdan yakınıp duruyordu. Hasan ilkönceleri karısının işten kaçmak için yalan söylediğini sanmıştı, geceleri de inlediğini gö-

rünce anasının öğüdüne uyarak, doktora götürmeye karar verdi.

*

Bu avrat kısmı, her zaman için insanın başına bir belâydı. Üç kuruşluk işe yarasalar, on kuruşluk zarar açarlardı adama. Hasan yeniden gökyüzüne baktı. Bulut güneşin önünden bir türlü ayrılmıyordu. Hasan buluta, iri işitilmedik bir küfür edecekken vaz geçti. Aklına Tanrı gelmişti. Ne olur, ne olmazdı. İkisi de gökyüzü ülkesinde yaşıyorlardı. Yerdeki küçük bir yaratığın saygısızlığını hoş görmiyebilirdi Tanrı. Hırsla eşeğin arkasına geçti, elindeki değneği hayvanın kuyruk altına bir kaç kez üst üste dürttü. Eşek, elinden geldiğince gerisini ileriye doğru çekerek belini kamburlaştırdı, bu arada kuyruğuyla bacak aralarını kapamaya çalışıyordu. Hayvanın bu davranışı Hasan'ın cinsel duygularını ayaklandırdı, karısına baktı. Ne zaman işe yarayacak olsa bu kadın bir terslik çıkarırdı. «Oyyy», dedi kendi kendine Hasan «oyyy». Kadın kocasının sesini duymuştu, yorgun bir sesle sordu :

— Bir şey mi oldu Hasan'ım?

— Yok, dedi Hasan. Yok bir şey başımın belâsı.

Hasan, bir kez daha umutsuz umutsuz güneşe baktı. Eşek korkudan yürüyüşünü hızlandırmıştı.

Binlerce börtüböceğin çığlıkları, anlaşılmaz sesleri yeryüzünü sarıp sarmalıyordu. Kadının baş omuzlarının arasında, kolları ise sert birer sopa gibi eşeğin kürtününe dayalıydı.

Hasan akşama doğru ilçeye girdi. Yorgunluk ve kızgınlıktan neredeyse dumanı başından çıkacaktı. İlçeye her gelişinde duyduğu o aşağılık duygusu yeniden bütün bedenini sardı. Salt bu yüzden ilçeden

öğrenir, ayağını atmak istemezdi. İnsanların kendisine tepeden tepeden bakmaları, köylülüğünü küçültmelerini, ağırlarına gidiyordu. Önüne çıkan birine sordu :

— Doktorun yeri nerede acep?

Sanki gülünecek bir şey söylemiş gibi, adam güldü :

— N'apcaksın doktoru?

Hasan kendini kentli baya beğendirerek, aşağılık duygusundan kurtulmayı umuyordu. Eli ile karısını göstererek :

— Bizimki hasta da, geberecise, dedi.

Adam kızmıştı :

— Ayıp ayıp, dedi. İnsan karısına böyle der mi?

Bunu söyledikten sonra, Hasan'ın sorusuna cevap bile vermeden yürüdü gitti. Hasan da kızdı, içinden bütün kentlilere ana avrat küfretti, yaranılmazdı bu deyyuslara, yaranılmaz. Eşegin yularından çekerek pazar yerine doğru yürümeye başladı. Pazaryerine gelince durdu. Çaresiz çevresine bakındı, sonunda karar vermişlere özgü bir tavırla yanından geçen birine, bir kez daha sordu :

— Doktorun yeri nerde acep?

Bu adam da öteki gibi gülmekle işe başladı. Bir süre güldükten sonra, bir metre ilerdeki bir kapıyı göstererek :

— Kör müsün ayı, işte burası, dedi.

Hasan, utancından yerin dibine girecekti az daha. Sesini çıkarmadan doktorun kapısına yumruğuyla vurmağa başladı. Kapı açıldı. Doktor Hasan'a hiç bir şey söylemeden kadına bakmaya başladı. Eli ile içeri getir der gibilerden bir işaret yaparak, çekildi. Hasan doktoru bekletmekten korkuyormuş gibi karısına koştu, eşegin üstünden aldığı gibi dok-

torun evine girdi. Doktor bir odanın kapısını açmış kendisini bekliyordu.

Hasan odadan içeri girdi. Doktorun işaretiyle karısını sedir gibi bir şeyin üstüne uzattı.

— Neresi ağrıyor?

— Sağ böğrü doktor beğ.

Doktor acele acele kadının şalvarını çözdü, iç donu ile birlikte aşağıya doğru sıyırdı. Hasan karısının cinsel organını görünce başını eğdi, kaşlarının altından doktoru izliyordu. Doktorun parmakları karısının bacak arasına doğru belki on kez gidip geldikten sonra birden durdu. Hasan rahatlamıştı. Doktor Hasan'a döndü, bir kaç saniye düşündü :

— Tam zamanında getirmişsin, had apandisit, hemen ameliyat etmek lâzım, üç yüz lira vereceksin, yoksa karın ölebilir.

Hasan'ın cevap vermesini beklemeden evin içine doğru bağırdı :

— Takımları getirin.

Üst katta yürümeler oldu. Doktor duvardan aldığı tendürdüyot şişesinin kapağını açmağa uğraşıyordu. Hasan yıldırım gibi düşünmeye başladı. Birden zihni açılmıştı. Üç yüz pangonot, bu yıl topu topu beş yüz elli pangonot geçmişti eline. Koyunda sımsıkı duruyordu, kendisine büyük bir güven duygusu veriyordu bu para. Merdivenlerden inen ayak seslerini duydu Hasan. Genç bir kadın elinde bir şeylerle içeri girdi. Üç yüz pangonot. Altı yüz pangonot verse yeni bir avrat alabilirdi Hasan. Kız vermezlerdi ama dul olunca rahat rahat alırdı Hasan. Doktor aletlere elini uzatmıştı. Hasan iri iri solumaya başladı. Kadın doktora yardım ediyordu.

— Doktora beğ!..

Doktor geriye döndü, yüzü asıktı, işine karışıl-

muş gibi kızgındı. Hasan söyliyceklerini bir solukla söylemeliydi. Çok derin bir soluk aldı :

— Doktor beğ, dedi.

Sesine elinden geldiğince kandırıcı bir ton veremeye çalışıyordu.

— Allahın işine karışmıyalım doktor beğ, öldürmeyen Allah öldürmez, ver benim avradı da, ben alıp annasına babasına götürüyim. Öleceğse orada ölsün, bana kızarlar sonra.

Hasan'la doktor birbirlerinin gözünün içine bakıyorlardı.

Hasan'ın yüzünde doktoru aptallaştıran bir içtenlik duruyordu.

OROSPUYLA KEDİ

Ne gününü, ne ayını, ne de yılını hatırlayabiliyorum şimdi. Alabildiğine bir soğuk vardı, gözlerimi kısmak zorunda kalıyordum hep. Belki de içki-lydim, kendimle bile barışık olmadığım akşam saatlerinden biriydi. O zamanlar gidecek belli bir yerim de yoktu. Yalnızlığın kalabalıklığı içindeydim bir çeşit. Dıştan bakınca yapayalnız görünüyordum kadınsız, dostsuz, partisiz. Ne var ki, içimin kalabalıklığından ürktüğüm günler işte o günlerdi. Sanki Timur'un orduları gelişigüzel dolanıyorlardı içimde. Durmadan arka sokaklara sapıyordum. Bütün arka sokaklar yetersiz kalıyordu. Daha diyordum, daha bir «arka» sokak olsun, ana caddelere özenen bu yarımıyamalak arka sokaklardan bir bakıma öğreniyordum. Soylu olmaya özenen, onlar gibi yemek yemeğe uğraşan bir ilçelinin gülünçlüğünü buluyordum oralarda.

*

Talimhane'nin arkasındaki yokuştan aşağı doğru inerken rahatladım. Buralar gerçekten birer arka sokaktılar ve kendilerinden başka olmaya sa-

vaşmamışlardı. Belli bütün nitelikleri, gerdek gecesi yatağın ayak ucuna konmuş gereksiz bir pijama gibi öylece duruyordu. Gerçekten rahatlamıştım. Ben yaşamıya karşı ihtilâli, başkaldırmayı anlarım da mızıkçı olmayı anlamam. İğrenirim mızıkçılıktan, küçümserim onu. Hiç bir şey yapamayan insanlarda, başarısızlarda görülen bir huydur o. Kendine güveni olanlar, bir işi ucundan yakalayanlar mızıkçı olmazlar. Doğru dürüst bir işçinin, toprağı iyi belleyen bir çiftçinin mızıkçılık ettiği görülüp işitilmiş şeylerden değildir. Onların kafaları kızdı mı kırıp dökerler ortalığı, öte beri devirmekle şışeyi yan yattırmakla yetinmezler.

Bir sigara yaktım, sigaramı yakıncaya kadar üç dört kibrit harcamak zorunda kaldım. Sokakta hemen hemen kimsecikler yoktu. Sokakları tüketmek istemiyen adımlarla ağır ağır yürüyordum. Her yeni sokağa sapışımda, korkuyla çevreme bakıyordum. Bu korku, caddelere çıkma korkusuydu. Dar bir sokağa girdim, arnavut kaldırımli, karanlık bir sokaktı, soluk bir elektrik ışığının yarım yamalak aydınlatmaya çalıştığı evlerin yüzleri acıyla yüklüydü. Evlerin içindeki yoksulluk sanki duvarların dışına taşmıştı. Pencerelerin ardındaki ölgün ışıklar içerdekilerin pek de mutlu kişiler olmadığını bildirir gibiydiler. Tam tersi de olabilirdi bunun. Nice yoksullukların içinde nice mutluluklar olabilirdi. Yadırganacak bir şeymiş gibi görünmesine karşın olabiliirdi.

Birden arkamda ayak sesleri duydum. Bu sokakları öylesine benimsemiştim ki sevmedim bu sesleri. Yazı odama tanımadığım biri gelmiş de benden izinsiz ökçelerini vura vura geziniyormuş gibi geldi bana. Adımlarımı büsbütün ağırlaştırdım, gelip

geçsin istiyordum yanımdan. Gelip geçsin de, yine benim olsun bu sokaklar. Hiç bir şey düşünemez olmuştum. Benden oldukça geride olmalıydı ki bir türlü geçip gitmiyordu. Bu kez inadına durdum. Paltomun cebinde bir şeyler arıyormuşum gibi yaptım. Adımlar yaklaşıyordu. Sonunda yanıma geldiler. İster istemez baktım, başı sımsıkı sarılmış, yaşı belli olmayan bir kadındı bu. Benim baktığımı görünce durdu :

— Gelsene!

Hiç, ama hiç şaşırmadım bu çağrıya. Cevap da vermedim. Öylece baktım. O, çağrısını yeniledi :

— Evim na şuracıkta geliver hadi!..

Nasıl oldu bilmiyorum, tıpkı bir uyur - gezer gibi takıldım kadının yanına konuşmuyordum. Yanında yürümeye başladığının görünce :

— Yirmi liranı alırım, dedi.

Ürkekti, bunu söylerken kendine güveni yoktu. Kaçmamdan korktuğu belli oluyordu. Hiç ses etmedim. Benim ses etmediğimi görünce, karar vermek için düşündüğümü sandı sanırım.

— İstedğin kadar kalabilirsin ama, dedi. Şıpın işi değil yani.

İlk kez yüzüne baktım. Kötü boyanmış dudaklarında gizli bir titreme canlı canlı duruyordu. Omuzları ıslaktı. Gözlerini bir türlü göremiyordum.

— Olur, dedim.

Dudaklarındaki titreme durdu. Kendine olan güveni artmıştı. Koluma giriverdi. Uzun süren bir dargınlıktan kurtulmuş gibiydik. Gittikçe sokuluyordu bana.

— Sokakta kimseler yoktu da ondan söyleyebildim, dedi. Yoksa töbeler töbesi dilim varmazdı söylemeye.

— Aldırma, dedim.

— Yok dedi. Kimseye aldırdığım yok benim. Burası bizim sokak da ondan. Konu komşuya ayıp olmasın diye hani. Zaten ben eve müşteri almam.

Duralamış olmalıydım ki, korkuyla ekledi :

— Yok yok, bugün başka; eve gidince anlatırım.

*

Sokağın sonunda dapdaracak, iki katlı bir evin önünde durduk. Ben elimde olmadan sağıma soluma bakınıyordum. Kadın uzunca bir anahtarla kapıyı açtı. İçerisi zifri karanlıktı. Elektriği yaktı. Sapsarı bir ışığın altında gözüme ilk çarpan eski bir merdiven oldu. Giriş bir metre genişliğinde ancak vardı. Tahta merdivenden çıkmaya başladık. İki insanın zor sığabileceği sofaya gelince durduk. Kadın odanın kapısını açtı. Elektriği yaktı, bu kez parlak çiğ bir ışık gözlerime doldu. Oda darlamasına upuzun bir odaydı. Boyu altı metre kadar olmalıydı. Dip yanda bir somya duruyordu. Odanın tam ortasında bir duvardan ötekine kurulmuş bir salıncak vardı. Salıncağı görünce nedenini anlıyamadığım bir sıkıntıya kapıldım. Kadın benim sıkıldığımın farkında bile olmadan öteyi beriyi düzeltiyordu, öteyi beriyi düzeltirken bir yandan da durmadan konuşuyordu :

— Kusura bakma çıkarken toplamaya vakit olmadı. Küçük müçük ama kiram yok, rahmetli halamdan kaldı. Vergisini de verdim. Artık benim oldu. Elime bir para geçerse, bir de tamir koyacağım üstüne. Zaten bir başımayım, ölünceye kadar yeter de artar bile. Dur şimdi sobayı yakarım.

Durdu, yüzüme şaşkın şaşkın baktı.

— Acele bir işin var mı?

— Yok, dedim'

Anlatılmaz bir sevince kapıldı:

— İyi, dedi. Bir iki lâflarız. Aaaa, paltonu çıkarmamışsın, orospudan karı mı olur hiç...

Gülüyordu, geldi paltomu aldı. Duvardaki irice bir çiviye astı. Gereksizdi ama, çeresiz sordum.

— Senin mi?...

Bana cevap vermeden gözlerimin takıldığı yere o da baktı. Salıncağa baktığımı anlayınca, birden hatırlamış gibi telâşla koştu. Salıncağın içini düzeltmeye başladı. Ne yaptığını göremiyordum. Kendi kendine konuşuyordu:

— Ah benim kızım, ah benim canımın içi, annen kurban olsun sana. Acıktın mı kızım? Şimdi karını doyururum dur.

İçindeki sıkıntı gırtlığıma gelip dayanmıştı. Paltomu duvardan alıp kaçmak istiyordum. Tam bu sırada döndü, gülümsüyordu.

— Felç, dedi. İki ayağı da tutmuyor.

Üstündeki ıslak pardesüyü çıkardı. Başörtüsünü açtı. İri memeleri, iri göbeği olduğu gibi ortaya çıkmıştı.

Elimde olmadan salıncağa doğru yürüdüm. Çocuğu görmek istiyordum. Salıncağın yanına gelince irkildim, salıncağın içinde bir kedi yatıyordu' Bakımlı tertemiz başı, pırıl pırıl gözleriyle, sevimli sevimli yüzüme bakıyordu. Hayretle, bir ses çıkardım. Bu seste ne korku, ne şaşkınlık, ne de bilinen şeyler vardı. Kendi sesim kendi kulağıma bile yabancı gelmişti. Kadın gülerek yanıma geldi, koluma girdi.

— Sevdin mi babası, kızımı, dedi. Ne kaltaktır ooo, iyi olsun da evlendireceğim onu. Düğününde kırk kova su taşıyacağım.

Umutsuz umutsuz, kediye duyurmak istemiyormuş gibi yavaşça bana döndü:

— İyi olacağı yok zavallının, dedi. Dokuz aydır böyle yatıyor. Çöp arabası çiğnedi, arka ayakları belden aşağısı tutmuyor, ilk günler sürünerek gidiyordu ya, şimdi artık onu da yapamıyor. Bunun yüzünden «kerana'da» kalamıyorum geceleri.

Bütün karşı koymaları önceden önlemek istiyormuş gibi çabuk çabuk anlatmaya başladı:

— Nasıl kalabilirim değil mi ya, önceleri oradaki odamda tutuyordum, patron kızdı. Müşterileri rahat düzemiyorlarmış beni.

Büyük bir kızgınlık içinde söylendi:

— Bok düzsünler. Ne zararı var şuncağızın onlara? Pezevenkler, puştlar, düzemiyorlarmış, gidip de analarını düzsünler eşşoğlu eşşekler.

Gözleri çakmak çakmak olmuştu. Bütün yaşamasını dile getirir gibi konuşuyordu. Kolumu hırsla sıktı.

— Ne zararı var ha? Söyle var mı bir zararı onlara? Ağzı var dili yok yavrucağımın. Dur şunun altını temizleyim, ciğerini vereyim, sana bir kahve pişireyim ondan sonra.

Kısa bir süre yüzüne baktım. Deli miydi?... Yüzünde deli olduğunu gösteren hiç bir şey yoktu. Binlerce yılın getirdiği bir kızgınlıktan başka. Usulca:

— Olur, dedim.

Yeniden kediye sevmeye başladı.

— Ah benim kızım, bak babası bak. Ne güzel kızımız var bizim.

Durdu, hikâyesinin sonunu anlatmaya başladı:

— Onlar razı olmayınca ben de tutup kediye evime getirdim. Allah'a şükürler olsun, başımızı sokacak bir yerimiz var. On beş senedir keranadayım. Benim yüzümden bunca para kazandılar da bir kedimi çok gördüler bana. Kedili orospu adını taktılar

bana. Kendileri gibi namussuz orospu olacağıma kedili orospu olurum daha iyi.

Soluk almak için yeniden durdu, göğsündeki açık kalmış bir düğmeyi iliklemeğe çalışırken sordu:

— Hangisi daha iyi?

— Seninki, dedim.

Gülümsedi.

— Sen kediye kızmadın, dedi.

— Kızmadım, neden kızayım?..

— Aaah, bilmezsin ne itler var, on dakikalık işleri var, sanki tapumu alıyorlarmış gibi kızıma karışmaya kalkıyorlardı. Yağma mı var, ezdirir miyim kızımı onlara, gitmiyorum artık geceleri karanaya dokuz oldu mu geliyorum evime, tıpkı memurlar gibi. Ciğerini alıyorum, suyunu veriyorum, altını değiştiriyorum. Bir iyi olursa göstereceğim onlara.

Gözlerine baktım, iyice baktım gözlerine. Yalan söylüyordu. Tanıştığımızdan bu yana ilk kez yalan söylüyordu. Kedinin iyileşmesini istemiyordu. Bu kedi iyileşirse sorumluluk duygusundan kurtulacaktı. Oysa sorumsuz yaşamak istemiyordu.

— İyileşir sanırım, dedim.

Korkuyla atıldı :

— Yok, dedi. İyileşmez o. Biliyorum iyileşmez. İyileşmezse iyileşmesin, anası bakar ona.

Kollarını belime doladı :

— Sen, dedi. Sen onu sevdin. Bu gece burada kal. Fazla para istemem senden. Adaaam sen de, şimdiye kadar aldığım paralar bir işe yarasaydı zengin olurdum zengin. On beş yıldır gece demem gündüz demem, borçlarımı bile tüketemedim. Kalır mısın benimle?

— Olur kalırım.

Sevinçle belimi sıktı.

— Belki de dost oluruz ha? Bir ay önce ayrıldım dostumdan.

— Belki de, dedim.

— Hadi sen git sedirde otur şimdi. Korkma perdeyi de aç, ben bunun altını temizleyim, şimdi sofrayı kurarım.

Dediğini yaptım, gidip pencerenin önündeki sedire oturdum. Kıvrak bir ev kadını gibi dolanmaya başladı ortalıkta. Bir aralık odanın kapısını açtı dışarı çıkarken sordu :

— Evli misin?

— Hayır, dedim.

— Daha iyi.

Durdu :

— Keranada bana Necla derler ya, benim sahici adım Emine, dedi. Ya senin adın ne?

— Benimki de Salih.

Kuşkuyla baktı :

— Sahiden mi?

— Gerçekten.

— Ne iş yaparsın?

— Yazı yazarım.

— Memurmusun yâni?

— Yok, değilim.

— Haaa, gazeteci misin?

— Yok gazeteci de değilim. Şiir miir, roman mo-man yazarım.

Gülerek yüzüme baktı.

— Ben, dedi. Bildiydim zaten senin ötekilere benzemediğini.

Kapıyı kapadı. Merdivenlerden aşağıya doğru gürültüyle inmeye başladı.

YAŞAMA DÜZENİ

On bir, on iki yaşlarında anca olmalıydı. Kendi boşluğunun içinde durmadan yürüyordu. Bu kent'te gözüne ilişen ne varsa hepsi, bir eksiksiz kendisi için yabancıydı. İçinde gittikçe gelişen, gittikçe büyüyen bir bulanma başlamıştı. Demiryolu, deniz ve kamyonlar. Bütün kent çığlık çığlığa bağıırıyordu. Açlık artık tırnaklarının ucuna gelip dayanmıştı. Doğduğundan bu yana ağzına sanki bir lokma bir şey girmemişti. Yürürken kimi zaman ayağının altına irice taş parçaları geliyordu, tökezler gibi oluyordu ama tez toparladı kendini.

Uzun bir tren yanından hızla geçti. Trenin tekerleklerine baktı. Korkunç bir şeydi bu tekerlekler, insanı sersem ediyorlardı. Tren geçer geçmez bir çeşit rahatlık sardı içini. Kaçtığı küçük ilçe'yi düşünmek istedi bir süre olmadı. Kendi yaşamasının dışında bir zamandan beri uzaktaydı oradan. Ağır ağır, telaşsız demiryolu'nu öte yana geçti. Sanki biri onu arkasından itiyordu. Demiryolu'nu geçer geçmez, belli bir sınırı aşmış gibi, yanına bir takım gölgeler geldi.

Kendisine benziyorlardı bunlar.

— Adın ne?

— İsmail.

— Yenimi kaçtın?

Kendisinin kaçtığını nereden biliyorlardı, ilk kez yüzlerine baktı. Hiç birini tanımıyordu.

— Yeni kaçtım, dedi.

Gölgelerden biri;

— İyi, dedi.

Öteki,

— Mustafa abim sever bunu.

Kıskanç bir ses kuşkuyla atıldı.

— Ne sevecek lan, eti yok budu yok.

Öteki kızmıştı bu söze.

— Görürsün, dedi. Mustafa abime söylersem görürsün.

İsmail'in kolundan tuttu.

— Hadi gel benimle.

Hep birlikte yürümeye başladılar, bir yokuşu çıkıyorlardı, İsmail tökezledi yine. Bir el kolunu tuttu, İsmail düşmedi. Karanlık bir yere girdiler. İsmail'in gözleri alışınca karanlığa, bir adam belirdi.

— Kim bu, diye sordu adam.

— Yeni gelmiş abi!

— Polisten olmasın?

— Yok, değil.

— Karnın aç mı?

İsmail bu soruyla ilgilendi.

— Aç, dedi.

— İyi, dedi adam. İyi.

Dörde bölünmüş bir ekmeği İsmaille doğru uzattı. İsmail ekmeği hırsla kaptı. Durmadan yiyordu. Çocuklar güldüler. Mustafa onlara kızdı. Mustafa

kızınca gülüşmeler kesildi. İsmaille peynir uzatıldı, İsmail peyniri de aldı, yere dökmemeye çalışıyordu ama,, dökülüyordu. Adam İsmaille sevgiyle bakıyordu. Birden çocuklara döndü.

— Hadin, dedi. Siz dışarı çıkın, göz kulak olun etrafa.

— Ben demedim mi sever diye!

Kıskanç ses yenik bir tavırla cevap verdi.

— Kaç gün sürer bakalım, hırsını alınca unuttur gider.

Beş altı metre öteye gidip toprağa oturdular.

IV. BÖLÜM
BİR KÜÇÜK YAĞMUR

ELMALIK BEKÇİSİ

Çatlak, kupkuru, yer yer sarı lekelerin kapladığı dudakları, zelzeleye tutulmuş köhne bir yapı gibi titriyordu. Dudaklarındaki çatlakların daha irileri, daha derinleri ile dolu olan elleri ise kolundan ayrılacakmış gibiydi. Kirle, topraklarla kaplı yüzünün durumu hiç belli değildi. İkide bir dilini çıkarıyor, yangına su dökercesine bastıra bastıra dudaklarını yalıyordu... Dilin dudaklar üzerindeki her dolanışından sonra, irinle dolu sivilceler eziliyor, yayılıyordu... İnsan, elinde olmadan «dil» e acıyordu. Dudakları yalayan bu dil; pırıl pırıldı, sağlıkla dolu görünüyordu. Dudakların ölüm titremesine karşın, o canlı bir yaşamayı sürdürüyordu.

Çok saçlı kafası, toprakların içinde, bir o yana bir bu yana dönüyor, keçeleşmiş saçları, içi toprakla doldurulmuş bir kıl yumağına benziyordu.

Kısa gövdesine göre, daha da kısa olan bacakları, can çekişen bir öküzün ard ayakları gibi zaman zaman seğiriyordu. Dizlerinin üstüne kadar inik olan pantolunun açık bıraktığı yerler kızgın güneşin al-

tında daha bir temiz, daha bir beyazdı. Dar kalçalarının orasına burasına kum ve topraklar yapışmıştı.

Ara sıra, iniltiye benzer böğürmelerle büsbütün sarsılıyor, toprağı açıp içine girmek istemiş gibi debeleniyordu. Gözlerini korkunç bir şeyi görmek istemiyormuş gibi sıkı sıkıya yummuştu. Çıçlak, kirle örtülü ayakları, elleri, yüzü, gövdesinin görünen yerleri ter içindeydi. Başucunda telaşlı telaşlı kendisine bakan iri bir çoban köpeğinden başka görünürlerde kimseler yoktu. Yorgun bir kara karga başlarının üstünden «gaylayarak» geçti. Köpek, bir düşmanla karşılaşmış gibi birden dikildi. Ortalıkta bir düşman olmadığını anlayınca, dilini dışarı çıkararak iri iri soluklar almaya başladı.

*

Yeryüzün'de ilk canlı soluk almayan başladığı zaman, belki de ölmek gibi, korunmak gibi duygulardan çok uzaktaydı. Onların ne olup, ne olmadığını bilmiyordu. Ne var ki, şimdi aradan milyonlarca yıl geçmişti. Ölüme, tehlikelere karşı, bütün hücreler direnmeyi karşı koymayı öğrenmişlerdi. Ölüm'le kalım, bitmez tükenmez çatışmalardan birini daha sürdürüyorlardı. Dört yüze yakın genç elma ağacı, kendileri için uzakta saydıkları bir duruma karşı, ölmeye karşı ilgisiz görünüyorlar, olup bitenleri umursamıyorlardı bile.

Adam durmadan titriyordu. İşin insana garip gelen yönü, gövdenin bölük bölük titremesiydi. Bel-den aşağısı olduğu gibi dururken, omuzlar seğiriyor, omuzlar durduğu zamansa ayaklar başlıyordu seğirme işini sürdürmeye. Sonra, giderek seğirme büsbütün duruyordu. Köpek birden yerinden kalktı, adamın çevresinde dolanmaya başladı. Ara sıra duruyor, adamın kalçasını, elini yüzünü, ayaklarını

yalıyor, elinden geldiğince ona yardım etmeye çalışıyordu.

Kutsal bir sessizlik ortalığı sarmıştı. Doğa'nın biçimleri; ağaçlar, börtüböcekler, çizgiler, elmalığın yanından akan küçük derecik bile bu sessizliğin yorganına sarınmışlardı. Adamın yüzü, korkunç çirkindi. Ne var ki bu çirkinliğin içinde anlatılmaz bir cana yakınlık, anlatılmaz bir sevimlilik vardı.

Adam birdenbire, kendinden beklenmiyen bir çabuklukla, sırt üstü döndü. Elleri iki yan açılmıştı, çarmıha gerilmiş İsa'ya bneziyordu. Gözlerini açtı. Bembeyaz aklarıyla, bir kaynak kadar temiz, bal rengi bir çift göz çıktı ortaya. Köpek kuşukulu bir sevinçle kuyruğunu oynattı. Gökyüzü'nde tek bir bulut bile yoktu. Adam bu sonsuz maviliğe, sanki Gökyüzü'nü ilk kez görüyormuş gibi şaşkınlıkla bakıyordu. Biraz önce sımsıkı kapalı olan göz kapakları bu kez de kaşlarının altına yapışmış gibiydi. Hiç kıpırdamıyorlardı. Güneş'in ışıkları sağ yanından gözünün içine doluyordu.

*

Gözleri bir taş bebeğin gözleri gibi açık, anlamsız güzel, öylece bakıyordu. Köpek bir iki kez havlar gibi sesler çıkardı. Ön ayağı ile toprağı eşeledi. Adamın yüzünü yaladı. Bütün bu olup bitenler, adamı hiç ilgilendirmiyordu. Neden sonra, sol eli kıpırdadı. Kalkmak istiyordu. Olmadı. Yeniden toprağa bıraktı kendini. Derin derin soludu. Dilini çıkararak, bir kez daha dudaklarını bastıra bastıra yaladı. Sağ elini karnına doğru götürdü, eli etine değince, yüzünde bir takım kıpırdanmalar belirdi. Bu kez iki eli ile pantolonunu çekmeğe savaştı. Başaramıyordu. Ölesiye yorgundu. Yeniden kalkmaya davrandı. Önce, yan döndü. Ellerin ve dizlerinin üstünde yüklü bir deve gibi bir süre dur-

du. Kalçalarına yapışmış olan kumların bir bölümü döküldü. Zorlandı, kalktı. Solukları daha da irileşmişti. Köpek inilti çıkararak çevresinde dolaşıyordu. Ayak bileklerine kadar düşmüş olan pantolonunu çekmek için eğildi. Bir çırpıda bir çok şey yapmak ister görünüyordu. Yapacaklarını bir türlü sıraya koyamıyordu. Pantolonu yukarı çekti. Pantolon yukarı çıkarken, çıplaklığı yavaş yavaş kayboluyordu. dizlerine kalçalarına yapışmış olan kumlar, topraklar da pantolonun içinde kayboldular.

Olduğu yerde hiç kıpırdamadan bir süre öyle bekledi. Elma ağaçlarına bakıyordu. Renkler, kokular, elma ağaçları, Doğa'nın biçimleri kendisini etkilemez görünüyordu. Ağır ağır kulübesine doğru yürümeye başladı. Her yanı toprak içindeydi. Sanki, insan kadar bir toprak parçası kalkmış yürümeye başlamıştı. Köpek de arkasından geliyordu. Bir kaç ağaç dalının, iri bir söğüde dayanmasıyla ortaya çıkmış olan kulübesinden eğilerek içeri girdi. İçeriye girer girmez, yatak olma niteliğini en az üç dört yıl önce yitirmiş olan şiltenin üstüne yıkılır gibi oturdu. Usul usul kendini bıraktı. Köpek alışkın bir tavırla adamın koynuna girdi. Ağız ağıza yatıyorlardı. Adam ilk kez konuştu, sözcükler ağzından yuvarlanır gibi çıkıyordu. Güç anlaşılabilen soydandılar.

— Hep de hacet göreceğim zaman olur! . .

Köpek adam derin bir uykuya daldılar.

Elma ağaçlarının çıtı çıkmıyordu. Doğa'da her şey durmuş gibiydi. Tek ses, o da sessizliği bozmaktan korkar, gibi kulübenin bir, birbuçuk metre kadar ötesindeki derecikten geliyordu.

*

Elma ağaçlarının üstünde, pek öyle işe yara-

yacak kadar elma yoktu. Sekiz yıllık umudun sonu, bekleneni vermemişti. İşin daha da k tus  bundan sonra da verecek gibi görünmüyordu. Mal sahibi, yenilmesi g c bir inadla, bu topraklarda elma yetiştirmek istemişti, daha da istiyordu bunu. Kendisi, elmalıktan iki  c kilometre ötedeki köyde yaşıyordu. Oldukça güzel, köyün içinde kendisini hemen belli eden bir evi vardı. O luyla kızı çoktan evlenip gitmişlerdi. Onlar evlendikten sonra, büyük kentten çıkıp buraya gelmişti. Hayatında belli bir iş tutmamıştı, her türlü işe girip çıkmış, eline ne geçtiyse onu yeyip tüketmekle görevli kılmiştı kendisini. Gittikçe yaşlanıyordu. Köye d nd  u zaman k c k kardeşi ile kıran kırana bir miras kavgasına girmişmişti. A abeyinin artık köye d nmeyece ine inanan kardeşi her şeye el koymuş, kendince ekip biçmişti. Bütün yaşlılı ına karşı bir pehlivan kadar sa lamdı bilekleri, uzun boyu, iri gövdesi, topraklarını ve babasından kalanları alabilmesinde, kendisine yasalardan çok daha fazla yardımcı oldu. Her akşam bulduğu kadar içmekten çekinmezdi. Köye geldikten sonra, tatlı yüzlü şişman karısı ile birlikte, korkunç bir toprak tutkusuna kapılmışlardı. Karısı kentli olduğu halde toprağa kocasından daha büyük bir sevgiyle ba lıydı. Topraklarından özellikle elma ağaçlarından başka hiç bir şeyi düşünmez olmuşlardı. Köylüler buralarda elma yetişmez dedikçe, kızıp k p rm şler, k fretmişler ve toprağın altını üstüne getirmişlerdi. Tutkuları ilk yaz selleri gibi, dur durak dinlemez cinsindendi. Mal sahibi, elli yıldır k c msedi i toprağı, şimdi çıplak bir kadını sever gibi seviyordu. Beş yıl her sabah köylülerden daha erken kalkmış, iki  c kilometrelik yolu yürüyerek toprağını bellemiş, ağaçlarını dikmiş

otlarını toplamıştı. Elma ağaçları günden güne gelişiyor. İrileşiyordu. Üç yıldır eskisi gibi sabahın köründe gitmiyordu, sevgisinin azaldığından değildi bu.

Artık toprak kendisine o kadar erken gelinsin istemiyordu da ondan. Bu yıl, tam sekizinci yıldı. Elmalar tek tük meyva vermeğe başlamıştı. İlk elmayı iki yıl önce dalında görmüştü. Neredeyse delirecekti. Hayal kurma motoru hemen çalışmaya başlamış, elmalığın önüne üç dört kamyon birden gelmiş, kırmızı sarılı, sterling'i, Amasya'sı, ekşi'si, tatlı'sı kamyonlara yüklenmişti. Ne var ki, ağaçlar; kalıplarının gerektirdiği gibi elmaları bir türlü vermiyorlardı. Önceleri, ağaçların irileşmesinden ötürü şaşkın bir korkuya kapılan köylüler bile, artık yeniden bıyık altından gülmeye başlamışlardı.

Mal sahibi içini gizli gizli sarmaya başlayan umutsuzluktan kurtulabilmek için, önüne gelen her şeye kızıyordu. Aklına ne gelirse onu suçluyordu. Ona' göre, köylülerin nazarı'ndan, gübreye, yağmura, güneşe kadar hepsi kendisine karşı elbirliği ediyorlardı.

Sarhoş olduğu akşamlar, durmadan Tanrı ile konuşuyordu. Kimi zaman yalvarıyor, kimi zamanda ver ediyordu küfrün gözüne. Yumruğunu masaya vura vura konuşurdu.

— Üç köy öteye, yanibaşımızdaki köye, hatta bizim köye yağmur yağdırmasını bilirsin!.. Bilirsin yaa!.. Benim elmalığıma gelince, bulutun kuyruğundan çekip öteye götürürsün. N'olur yani. n'olur ulu Tanrım, benim elmalığa da yarım saat, yaa yarım saat bir yağmur yağdırsan ne lâzım gelir?..

Devlet memuru'na yalvarmışta işi olmamış gibi kızardı. İş izleyicisi memurun odasından çıkar çıkmaz nasıl homurdanmaya başlarsa, o da iskem-

leye sırtını yan döner, Tanrı'nın huzurundan çıkmış gibi basardı küfürü.

— Ol be, hadi sen de onlarla birlik ol bakalım n'olacaksa, git köylülerin yanına git. Biliyorum been, her şeyi biliyorum, sen benim eski günahlarımın hesabını soruyöürsun benden. Onbeş yaşındaki kızın ırzına geçtim, diye kızırıyorsun bana, otuz yıl oldu o işe, unutmadın mı daha?.. Kız be, ne kadar kızarsan kız, orada elmalığımda, kız götü gibi irilikte elmalar yetiştireceğim ben, sen de göreceksin bütün o köylüler de görececek, yağmurlar güneşler de görececek.

Köylüler o'nun bu sözlerinden büyük bir korkuya kapılırlardı. Mal sahibi'nin Allahsız bir solcu olduğuna inanırlardı. Bir bakıma da o'nun köylerin' de yaşamasından sevinç duyuyorlardı, böylelikle Tanrı'nın kendilerini unutacağını, böylesi büyük sözler söyleyen birinin yanında kendi suçlarının küçümseneceğini umuyorlardı.

Mal sahibi, kafayı çekip çekip te uyuduğu zaman, düşünde hep elmalığın çalınmış olduğunu görürdü. Düşünde koşa koşa elmalığına giderdi. Elmalığın çalınmış olduğunu nedense hep küçük bir kız çocuğu haber vermiş olurdu. Elmalığın başına vardığı zaman acıyla kıvranırdı. Koskoca on dönüm genişliğinde bir kuyu bulunurdu. Hırsla çevresine bakar elmalığını çalıp götüreni arardı. Çoğu kez uykusundan ağlaya ağlaya uyanırdı.

*

Mal sahibi, köye otuz kırk kilometre ötedeki kentten yeni dönmüştü. Saatine baktı, üçe beş vardı. Şapkasını çıkararak evden içeri girdi. Karısı mutfakta çalışıyordu:

— Geldin mi?..

— Geldim, dedi. İçim yanıyor bir bardak su ver bana.

Kadın bardağı adama uzattı. Suyu bir dikişte içip bitiren adam, derin bir «Ohhh» çekti. Sonra:

— Heriften haber var mı? Dedi.

— Yok hiç bir haber çıkmadı, daha gelip ekmeğini bile almadı.

Adam yorgun yorgun, mutfaktaki sandalyeye çökerken:

— Ah, deyyus, dedi. Ah deyyus!.. Deli bu herif, iyiden iyiye deli! Aklı hiç bir şeye ermiyor itin, ver yesin o kadar. Her gün iki somun ekmeğin belini büküyor, Tanrı bilir ya, köpeğe de vermez ekmeğin birini.

Kadın:

— Ne biçim şey o öyle, dedi. Ne aydan anladığı var ,ne günden. Zamanı bile bilmiyor.

Adam «Heh, heh, hehhh» diye güldü.

— Bak işte o iyi.

— Nedenmiş iyi?

— Sen bilmezsin, dedi adam. İyi, öyle olduğu iyi.

Durdu, kendi kendine gülümsedi:

— Biliyor musun?.. Karnı acıkmadan, yemek yiyip yemediğini de bilmiyor. Geçen gün, sınamak için ekmeğini sakladım, ulan dedim, sen ekmeğini yemişsin. Ne dese beğenirsin, «Ekmeğimi yedimse, nasıl oluyor da karnım aç?..

— Deli, deli. İyiden iyiye deli. Tanrıdan zarar-sız delilerden, diye yanıtladı kadın.

— Bir cıgara içip de gidip bakayım, ne bok yiyor oralarda, elmaları çaldırmasa bari!..

İkisinin de aklından, ortada çalınacak bir elma olmadığı geçti. İkisi de ses etmediler. Hep öyle

davranırlardı. Onlar için, elmalıklarında her zaman, otuz kırk ton elma bulunurdu.

*

Mal sahibi, dört aydır yanında çalıştırdığı, elmalık bekçisi'nin ne işler yaptığını anlamak için, elmalığına gidiyordu. İçindeki gizli bir mağara'da elmaların bu yıl da olmadığını söyleyen bir ses gömülüydü. Kanburunu hafifce çıkartmıştı, iri adımlarla yürüyordu. Elindeki «tek» li av tüfeği yürüyüşüne uygun olarak, sallanıyordu. Köy arkasında kalmıştı. Sağda solda yayılmaktan vaz geçmiş bir iki hayvan yatıyordu. İnsanlar sıcaklığın korkusundan köstebekler gibi ortalıktan çekilip gitmişlerdi. Güneş ortalığı yumurta haşlar gibi haşlıyordu. Bir kertenkele almış başını gidiyordu. Ama, nereye gittiğini soran bile yoktu. Neredeyse damarların içindeki kan fokur fokur kaynayacaktı. Böylesi sıcakta duygular anlamını yitirir. Sözcükler, boş tenekeler gibi tıngırdar. Her şey sağırlaşır. Kadınların apış araları erkeklerden daha rahattır. Tıpkı atlarda da olduğu gibi. Kısrağın sıcak günlerde, yola karşı dayanıklı olmasının nedeni bundandır. Cinsel duygular alabildiğine yekindir. Dede Korkut'un ayağı herhalde böyle bir günde, bacısıyla yatarken, bacısının olmayacak yerlerine değmişti. Tanrı bu yüzden cezalandırmıştır, Dede Korkut'u. Oysa, hiç bir suçu yoktu, Dede Korkut'un. Tanrı'nın bacısı olmadığı ve onunla da sıcak bir günde yatakta yatmak zorunda kalmadığı için bilemezdi bunu.

*

Mal sahibi, küçük tepenin üstüne gelince durdu. Elmalık gözünün önünde duruyordu. Sol eliyle cebinden çıkardığı buruşuk bir mendille alnında biriken terleri sildi. Dört yüze yakın elma ağacının hepsini

teker teker tanıyordu. Gözleriyle elmalık bekçisi'ni aradı. Görünürlerde ne o, ne de köpek vardı. Yüksek sesle söylendi:

— Ah, deyyus ah! Yine götünü devirip yatmıştır.

Elmalığın pamuk gibi kabartılmış topraklarını ezmek için kıydan kıydan yürüyerek, kuyunun başına vardı. Kuyu ile kulübe arasındaki keçiyolundan usul usul yürüdü. Elmalık bekçisi, sırt üstü yatıyordu. Köpek sahibinin geldiğini anlamış, kalkıp kuyruk sallamaya başlamıştı. Mal sahibi, bir süre yatan adamı süzdü. Tüfeğin namlusunu yana çevirerek ateşledi. Tüfeğin sesi, yankılar yaparak uzaklaşırken, elmalık bekçisi yerinden fırladı. Bal rengi, akları pırıl pırıl gözlerini, adama çevirdi. Yüzünde korkudan çok şaşkınlık vardı.

— Ne uyuyorsun ulan deyyuz?

Elmalık bekçisi, adama bakıyordu. Söyleyeceği sözleri kafasında toparlamak istiyor, ama bir türlü başaramıyordu.

— Cevap versene ulan.

İçtenlikle cevap verebilmek için uğraşıyordu, elmalık bekçisi. Konuşmak istedikçe hep böyle oluyordu. Sözcükler kurt görmüş koyunlar gibi sağa sola dağılıp gidiyorlardı. Bir türlü derleyip toparlamıyordu onları.

Mal sahibi kızmıştı, bu yarı deli uşağın kendisine, koskoca elmalık sahibine cevap vermemesi, tepesine bütün cinlerin toplanmasına yetmişti. Birden bekçi'nin yakasına sarıldı. Elmalık Bekçisi dengesini yitirerek kulübenin önüne yığıldı. Mal sahibi, iri ve güçlü elleriyle adamı yakaladığı gibi sürümeye başladı. Bekçi, sanki her zaman bir yerden bir yere böyle götürülürmüş gibi sesini çıkarmıyordu. Köpek

de onlarla birlikte gidiyordu. Kuyu'nun başına varınca, mal sahibi durdu. Dizini adamın döşüne dayadı. Cebinden çıkardığı koca bir bıçağı, bekçinin gırtlığının üstünde tutarak konuştu:

— Cevap ver hayvan, cevap ver diyorum sana. Koyun keser gibi keserim seni!..

Elmalık bekçisinin gözleri mal sahibine bir tuhaf bakıyordu. Ne olup bittiğini çözümleyememiş gibiydi. Bir aralık elleriyle adamın kolunu tutmak ister gibi yaptı, sonra hemen vaz geçti. Dünya'dan, yaşamaktan, anlatamamaktan sıkılmışcasına bir ses çıkardı. Mal sahibi gittikçe köpürüyor, gittikçe bilincini yitiriyordu.

— Söyle ulan pezevenk, cevap ver!..

Bekçi gözlerini kırıştırdı, aklına bir sözcük gelmiş gibiydi, güçlkle mırıldandı:

— Su, dedi.

Bu sözcüğün inanılmaz bir etkisi oldu. Mal sahibi, gizli eller ensesinden yakalamış da, kendisini çekiyormuş gibi adamın üstünden kalktı. Yerde yatan bekçi'ye bakmaya başladı.

— Kalk pezevenk, dedi. Git suyunu kendin iç!..

Bekçi yerinden kalktı. Elmalığın yanındaki dereciğin başına gitti. Belli belirsiz bir su akıyordu. Namaz kılıyormuş gibi çöktü, ağzını derenin suyunu dayadı.

*

Mal sahibi elma ağaçlarına bakıyordu. Bekçi'yi unutmuştu. Her ağacı ayrı ayrı gözden geçiriyor, bir kedi yavrusu sever gibi, her birini ayrı ayrı seviyordu. Arasına yanında dolaşan köpeğe de tatlı sözler söylüyordu.

Elmalık bekçisi, suyunu içtikten sonra gelmiş kuyunun başına dikildi. Dudaklarını yiye yiye bir şeyler düşünüyordu. Kaşları çatılmıştı. Usul usul

efendisi'nin yanına gitti. Yüzü kararlı kişilerin anlamlılığı içindeydi. Bir kez daha böyle bir şey olmuştu, iyice anımsamıyordu ne zaman olduğunu. Ama kesin olarak biliyordu ki olmuştu. Mal sahibi, bir gece yarısı, sarhoş gelmiş, tüfeğini ha babam ayaklarının dibine boşaltmıştı. Doldurup doldurup sıkıyordu. Önceleri öldürecek diye korkmuştu. Öldürmeyeceğini anlayınca garip bir sevinçle her tüfek patlayışta sıçramaya başlamıştı. Köy yerlerinde oyun oynayan gençlere benzetmişti kendini sonradan. Mal sahibinin tam arkasına geldi. Durdu. Adam eğilmiş, bir ağacın gövdesindeki ince dalları temizliyordu. Mal sahibi birden kalktı geri döndü. Göz göze geldiler.

— Ne istiyorsun ulan?..

Elmalık bekçisi aklındakileri yitirmekten korkuyordu.

— Usta be, dedi. Ben ne zamandır buradayım?

Gülümsüyordu. Adam da iri iri güldü. Kurnaz kurnaz gözlerini kıstı.

— Onbeş gün kadar oluyor, dedi.

Elmalık bekçisi gözlerini üst üste beş on kez kırıştırdı. Zorluyordu kendini. Sonunda rahatlamış olarak konuştu:

— Uyy be, dedi. Neler oldu şu onbeş günde, karlar kalktı, ağaçlar çiçek açtı, elmalar oldu!..

Mal sahibi gülerek;

— Ne karı be, dedi. Sen geldiğinde kar mar yoktu!

Elmalık bekçisi şaşırmış gibi bir an duraladı. Sonra, bilmenin kesin kararlılığı içinde cevap verdi:

— Kar vardı.

— Yoktu diyorum sana.

Elmalık bekçisi'nin yüzü ilk kez değışti. Kaşlarını çatı.

— Vardı, dedi.

— Hayvana bak hayvana!.. Yoktu diyorum sana.

Elmalık bekçisinin sesi ağlamaklıydı. Burada geriler yanılırsa bir daha hiç bir şeyi bulamıyacağını anlıyormuş gibi söylendi.

— Vardı, vardı!..

Mal sahibi, geriledi adamın yüzüne iri bir tokat indirdi. Bekçi tokadı yeyince durakladı. Elini yüzüne götürdü, üç yaşındaki bir çocuğun inadı içinde:

— Vardı, dedi.

Adam kızgın bir kaplan gibi atıldı bekçinin üstüne, vurdukça vuruyordu. Bekçi toprağa yıkılmıştı. Köpek olup bitenlerden bir şey anlamıyor, ortada bir düşman göremediğı için de ne yapacağını bilemiyordu. Mal sahibi bağıırıyordu:

— Yok diyorum sana!

Bekçi dayağı yedikce, sanki dayak atan kendisiymiş gibi:

— Vardı, vardı, kar vardı. Diyordu.

Bir aralık elmalık bekçisi'nin sesi çıkmaz oldu. Mal sahibi, dövdüğü insandan ses gelmediğini görünce, dayağı kesti. Yorulmuş, soluk soluğa kalmıştı. Sıkıntıyla adamın yanından uzaklaştı. Elmalık bekçisi'nin omuzları, ayakları seğirmeye başlamıştı. Gözleri sıkı sıkıya yumuluyordu. Mal sahibi elma ağacının dalına tutunmuş bar bar bağıırıyordu:

— Elmalığımı sen mahvettin deyyuz, bütün elmalarımı çaldırdın. Her gün iki okka ekmeğimi ye-

din, gözüne dizine dursun eşşoğlu eşek. Yarından tezi yok, al onbeş günlük paranı defool giiit!..

*

Kutsal bir sessizlik her yanı sarmıştı. Kertenkele'nin biri başıboş dolanıyordu. Hiç kimse, ama hiç kimse ona nereye gittiğini sormuyordu.

ANADOLU'DA KENTLİ BİR KIZ

Işıkly, pırıl pırıl bir haziran sabahıydı. Pazaryeri'nin ortasında Kayseri'den gelecek olan posta kamyonunu bekliyorduk. Büyüklü küçüklü yüz kişi kadar var olmalıydık. O yıllarda haftada bir kez gelirdi Kayseri'den posta. Bu posta ile İlçe'mizin yeni Tekel müdürü de gelecekti.

Haziran ayının ilk günlerindeydik daha! Kışın ağırlığını üstünden atan toprak, yeni yeni belini doğrultuyordu. Şaşkıındı. Bir haftalık buzağı'nın ahırdan yeni çıkışına, gün ışığında ilk kez yürümesine benziyordu. İçinde canlanmayı bekleyenlerle, üstünde yaşayanlara karşı nasıl davranacağını bir türlü ayarlıyamıyordu. Geceleri, tıpkı kış'ın olduğu gibi katılaşıyor, sertleşiyordu. Güneşin doğmasıyla birlikte bütün duygusuzluğu, bütün katılığı, bütün sertliği yok olup gidiyordu. Işık, toprağı canlandırmıyor, ana olduğunu, doyurması gereken bir yığın yavrunun içinde bulunduğunu o'na hatırlatıyordu. Yumuşuyordu toprak. Pamuk gibi oluyordu. İki üç yaşındaki çocuklar bile rahatça avuç-

larına alabiliyorlardı.

Toprağın Doğa'nın bu tatlı, bu çocuksu sersemliği her yerde görülebilirdi. Beş metre arayla bir bataklığı, bir yeşilliği bulmak olanaklarının içindeydi. Bataklık sizi çamurlara bulardı, yeşillik ise sizi yukulara dinlenmelere götürürdü.

Kertenkeleler, ince kıraç yılanları, börtüler böcekler toprağın üstünde kendi dünyalarının uygarlığını yaşarlardı. Doğa'nın canlandığına en iyi örnek kertenkelelerdir. Güzel biçimli başları, ince uzun kuyruklarıyla sıcak kayaların en uç yerlerine çıkarlar ve gözüün kolayca göremeyeceği bir çabuklukla dillerini ağızlarına sokup sokup çıkarırlardı. Üzüm çubukları ucun ucun yeşermeye başlamıştı. Engil'ler üzümün biraz sonra geleceğini bildiriyordu. Kalın besili solucanlar toprağın altından keyifle başlarını çıkarıyorlardı. Benim için, yer altında yaşayan bütün hayvanlar, köstebekler, yılanlar, solucanlar, toprak denizinin balıklarıdır.

Oğlan ve kız çocukları dudaklarının üstünde kuruyan sümüklere aldırmadan oradan oraya koşuyorlar, kendilerine iş buyuracak olan büyüklerin gözüne görünmemeye çalışıyorlardı.

Develi'nin bütün ilkyazları böyle olur. Tek değişen kışın ölen insanlarla, ilkyazda doğan çocukların yoklukları varlıklarıdır. Kış süresince çok insan ölür Develi'de. İlkyaz geldi mi, bütün bunlar önemini yitirir. Yalnız ölümler değil, yoksulluk bile yitirir önemini. Sanki, yoksulluk masallarda yaşamış bir devdir de, Develi'ye hiç uğramamıştır. İlkyaz geldi mi, herkes boş verir olur yoksulluğa, sıkıntıya. Kötü bir kışiden, giden bir kaymakam'ın ardından söz edilir gibi konuşulur yoksulluk için. Deli bulanık akan kar sularının sağına soluna çömelen

delikanlılar gizli gizli şarap içerler. Mezesiz içerler şarabı. Bu şarap öyküsü de ayrı bir öyküdür. Develi'de şarap kurmak günah sayılır. Kimse açık açık şarap kurmaktan söz etmez, ne var ki daha ilk yazdan iri şarap küpleri hazırlanır, her ev kurar şarabını, kurar ve içer. Gizli şarap satışları su testileriyle yapılır. Bir çocuğun eline verilen para, onu dosdoğru bir şarap küpünün yanına götürür. Develi'de açıktan açığa şarap kurma hakkı yalnız ermenilere verilmiştir. Dört beş aile Ermeninin şarap kurması bütün Develi halkının şarap kurmasını örten bir sır niteliği taşır. Develi'de kurulan ve içilen bütün şarapları ermenilerin kurduğu söylenir. Bu tatlı yalanı kimse ortaya çıkarmaz.

*

O yıllarda Develi'de bir tek motorlu araç vardı. Kamyonla otobüs arası bu aracı bütün Develi halkı benimserdik.

Çiğ bir kanarya sarısına boyanmıştı. Bu yüzden adı «Sarı Kamyon» a çıkmıştı. Delicesine severdik. «Sarı Kamyon» u. Başına bir iş gelmeye görsündü, benzini tükense ya da bir yere saplanıp kalsa en azından otuz kişi koşardı yardımına. Bir çeşit namussuzdur; bu yorgun, bu sapsarı kamyon. Gelinlik kızların en büyük ereği «Sarı Kamyon» un şöförünün yanında kendilerini bekleyen erkeğin evine gitmekti.

*

Pazaryeri'nin ortasında Kayseri'den gelecek olan kamyonumuzu bekliyorduk. Aşağı Everek'ten doğru, motorunun gürültüsü duyulduğu zaman hep birlikte oraya doğru yöneldik. Radyötöründen dumanlar çıkara çıkara, bozuk kaldırımlara tekerlekleri dala çıka geliyordu. Şöförü'nin tam üstüne kömür karası bir boya ile «Dağların Kartalı» diye

yazılmıştı. Bu «Dağların Kartalı» sözü o'nun adı değildi, on'a yakın tanımlamalarından biriydi. Daha ne adları vardı o'nun. «Deli Ford», «Aslan», «Bozkurt» gibi. Ne var ki, bütün bunlar, o'nun «Sarı Kamyon» olarak bilinmesini önleyemezdi.

*

Sarı Kamyon geldi. Sanki yüzlerce araç varmış da, o araçların arasında kendisine bir yer bulmak zorundaymış gibi, üç dört kez manevra yaptıktan sonra durdu. Şöför Arap Hüseyin'in yardımcısı, deli gibi atladı yere, irice bir taş parçasını arka tekerleğin dibine sokuşturdu. Şöför Hüseyin ayağını frenden çekince, kamyon bütün ağırlığı ile taşın üstüne abandı. Taş lastiğe hafifce gömüldü. Ne zaman «Sarı Kamyon» un lastiğini bu durumda görsem üzülürdüm. Acırdım lastiğe, bir yeri acıyormuş, bir yeri kanıyormuş gibi gelirdi bana. Kamyon iyice durunca, önce Arap Hüseyin indi arabadan, iki üç santim çıkıldığında olan ümüğünü her yutkunuşta aşağı yukarı oynatarak çevresine bakındı. Anibal, Roma'yı alsa idi, alabilse idi, o da çevresine anca böyle bakınabilirdi. Hiç kimse Arap Hüseyin'in çevresine böyle bakmasını yadırgamazdı. Tam aksine o'nun çevresine böyle yüceden bakabilmesi için elimizden geldiğince yardımcı olurduk.

— Hoş geldin Hüseyin efendi, ne var ne yok? Bir arıza falan olmadı ya inşallah?..

Arap Hüseyin cılız gövdesini, avurtları birbirine geçmiş çenesini elinden geldiğince yukarı kaldırmaya savaşıyor ve yağlı fötr şapkasının kenarı ile oynayarak, «Sarı Kamyon» da bir arıza olabilmesini düşünebilen adama acıyarak, gırtlığını bir iyice temizledi. Hepimiz o'nun vereceği cevabı bekli-

yorduk. O da bunu bildiği için ve elinden geldiğince bizi bekletebilmek için bir sigara yakmağa koyuldu. Sigarasından üst üste iki soluk çektikten sonra:

— Hoş bulduk, dedi. Hiç bir şey yok!..

Bunu söyler söylemez yardımcısına döndü:

— Ulan kapıyı açsana, müdür bey inecek bilmiyor musun?

Yardımcı koştu, sağ yandaki kapıyı açtı. Bir erkekle iki kadın oturuyordu orada. Kadının biri oldukça şişmandı, çorapları düğüm atarak diz kapağından aşağıya tutturulmuştu. Dudakları kankırmızı bir boya ile boyanmıştı. Sağ kolundan sayısı belli olmayan altın bilezikler vardı. İnerken hafiften baldırları göründü. O'nun ardından yirmi yaşlarında görünen zayıf, elmacık kemikleri belirli, iri iri gözleri olan bir kız indi. O da dudaklarını tıpkı öteki kadın gibi kankırmızısına boyamıştı. İri gözlerini aç aç, çevresine bakınıyordu. İçimizde bir tanıdık arar gibiydi. En sonunda Müdür bey, indi. Arabadan ilk inen kadının kocası olduğunu her davranışıyla belli ediyordu. Üstünün tozlarını şöyle bir silkeledikten sonra, insanlardan çok, pazaryerinin çevresindeki evlere, dükkânlara ve yeni dikilmiş olan akasya ağaçlarına bakmaya başladı. Bizim oralarda özellikle; kayısı armut, erik, ceviz gibi meyva ağaçlarıyla, kavak meşe gibi meyvasız ağaçlar yetişir. Akasya ağaçlarını biz dikmemiştik oraya buraya. Ankara'dan gelen komutla dikilmişlerdi onlar, dikileli de daha bir yılı geçmediği için n'olup n'olmayacakları belli değildi. Gerek kaymakamlık, gerekse Belediye başkanlığı bu akasyalara büyük bir değer veriyorlardı.

Develi'de her kes dilediği kadar dilediği ağacı kesmekde özgürdü. Develi'nin onbeş yirmi kilomet-

re ötesindeki çam ormanları her gün kağnılar dolu-
su kesilirdi. Ama hiç kimse elini bu akasyalara sü-
remezdi. Hele bir süren olsundu da görsündü o. Mus-
tafa Kemal'in akasyaları çok sevdiği söyleniyordu.
Söylentilere göre; bir akasya ağacı o'nu ölümden
kurtarmıştı. O da, öyle buyurmuştu. «Bütün Tür-
kiye'de Akasya ağaçları dikilecek» Özellikle Bele-
diye Bahçesi'ne o kadar çok ve o kadar sık akasya
dikilmişti ki, hiç kimse orada yürüyemez olmuştu.
Domates fidesi diker gibi dikilmişlerdi. Müdür bey'-
in akasyalara baktığını görünce, hepimizin içinde
bir korku çoğalmaya başladı. Acaba ağaçlarımız-
da bir kusur mu bulacaktı?..

— Kim karşılayacak bizi?..

Daha Müdür sözünü bitirmemişti ki, kalabalı-
ğı yarararak Tekel memuru Rıza ortaya çıktı.

— Buyurun Müdür bey!..

— Ev hazır mı?

— Hazır müdür bey!..

— Eşyaları aldırın!..

Devlet memurlarının hal-hatır sormayışlarına,
bizleri küçümsemelerine alışkın olduğumuzdan, mü-
dür bey'in davranışlarını yadırgamamıştık. Ben
durmadan kıza bakıyorum. Nasıl olsa tanışacaktık.
Nasıl olsa dedemin evine geleceklerdi. Kız, hiç bir
şeyi umursamaz görünüyordu. Durmadan ellerini
yumruk yapıp yapıp boşaltıyordu. Yükleri kamyon-
dan inerken bile ilgilenmedi. Bir an göz göze geldik,
gözlerini hemen ayırdı benden. Yüzünde görünür
görünmez çiller vardı. Kolları gövdesine göre, daha
uzunca duruyordu. Üstündeki kül rengi pardesünün
arkası kırış kırıştı. Uzun saçları kulaklarının ardın-
da duruyordu. Birden ellerini pardesüsünün cebine
soktu. Müdür bey'in eşyaları sarı kamyon-
dan inmiş-

ti Müdür bey sordu:

— Gideceğimiz yer uzak mı?..

— Hemen şurda Müdür bey, köprünün başında, Daire'ye de çok yakın efendim.

— Gidelim öyleyse.

Dört beş kişi birden Müdür bey'in eşyalarını yüklediler. En önde Rıza, ardında Müdür Bey'le kadınlar, en arkada da taşıyıcılar Müdür bey'in yaşayacağı eve doğru yürümeye başladılar. Müdür bey'in karısının iri kalçaları, yokuş aşağı inerken belirli aralıklarla inip inip kalkıyordu. Onbeş yirmi kişi belli etmeden bu kalçaların ardına takıldılar. Zayıf olduğu için, genç kıza bakan bile yoktu.

*

Tekel Müdürü Abdullah Bey, geldiğinin haftasına Dedemin evine akşam yemeğine çağrıldı. Salonun ortasına kurulan uzunca masanın üstünde, yok yoktu. Yerler sedirler halılarla kaplanmıştı. Hazırlıklar bitince, «Sarı Kamyon» gönderilerek Tekel Müdürü bey aldırıldı. Müdür Bey evden içeri girerken, önceden kurulmuş ve hazırlanmış olan «Gramafona» İstanbul işi bir plân kondu. Boğuk sesli biri gazel söylüyordu. Hemen sofraya oturuldu. Dedem bütün memurlara yaptığı gibi ilk göz dağını Abdullah Beye de vermekte kusur etmedi.

— Ne içersiniz Abdullah Bey?.. Rakı mı?.. Şarap mı?.. Evde yapılmış güzel şarabımız var!..

O yıllarda şarap kurmak yalnız din açısından değil, hükûmetçe de yasak edilmişti. Yalnız Tekel şarabı -resmen- alınır ve satılırdı. Dedem sorusunu sorduktan sonra, gözlerini kısarak ve gülümseyerek Abdullah Bey'in yüzüne bakmaya başladı. Abdullah bey, bir an şaşalar gibi oldu, sonra pişkin pişkin güldü.

— Tevekkeli değil, Osman Bey, burada şarap satışı düşük, ben de ne olaki diye düşünüyordum, dedi.

Dedemle Abdullah bey rakı içmeye, Müdürün karısı Naciye Hanımla, baldızı da şarap içmeye karar verdiler.

Sofra kıvamını bulmuştu. Tabakların biri gidiyor biri geliyordu. Naciye hanım içtikçe kıkır kıkır gülüyor, güldükçe de iri memeleri yayvan yayvan titriyordu. Şarabı pek beğenmişti. Ağzının sol yanındaki iki altın dişini özellikle göstermeye çalışarak, kocasına çıkışmaya başladı:

— Böyle iyi şarap varken, kim gelir de sizin şarabınızı alır ayol. Aaaa vallahi bir daha o Tekel şaraplarını ağzıma koymam.

Dedem fırsatı kaçırmadı. Kapı'da dikilip emir bekleyetn Bekir'e döndü:

— Bekir efendi, hemen aşağıya in en iyisinden iki desti şarap doldur, Abdullah bey'in evine götür.

Müdür Bey, bir iki hık mık edecek oldu, karısının çıkışmasıyla da bu hık mıklar, teşekkür ederim'e dönüştü. Ben Nermin'in yanında oturuyordum. Konuşmaları dinlemez görünüyordu. Ağır ağır ama tadını çıkararak şarabını içiyordu. Aklının başka yerlerde olduğu belliydi. Haşam dikişten nakıştan söz ettikçe, o kitaplardan söz ediyordu. Adını duymadığımız kitap isimlerini ardı ardına sıralıyordu. Altı tane gaz lambası birden yanıyordu salonda. Kız konuştuğu bir tuhaf oluyordum ben. Kendimden utanıyordum. Kocaman bir gemi bulunduğumuz yere konsaydı, böylesine bir sıkıntıya kapılmazdım. Elleri dizlerinin üstünde dolaşıyordu. Dedemin gözleri, Neclâ hanımın birer karpuz irili-

ğindeki memelerindeydi. Kadın d e d e m i n gözlerinin nerelerde gezindiğini çok iyi anlıyordu. Salt bu yüzden daha bir oynatıyordu yorgun memelerini' Abdullah bey, gittikçe sarhoşlaşıyor, oturduğu koltuğa gittikçe daha çok gömülüyordu. Dedem Nermin'e, kendi kitaplığından yararlanabileceğini söylediği zaman, kız bu işe çok sevindiğini belli etti. Dedem bununla da yetinmedi. Bana döndü:

— Yarın ablanı paytonla şöyle bir gezdir, görsün Develi'yi, dedi.

Nermin'in yalnız sağ eli sofranın üstündeydi. Öteki eli, dizlerinin arasında duruyor, dizlerinin birbirine daha hızla vurmasını önlemek istiyor gibiydi. Necla hanım dedeme sordu:

— Kaç yaşında oğlumuz?..

Dedem burnundan gülerek cevap verdi:

— Büyüdü teres, onbirini bitiriyor neredeyse!..

*

Ertesi sabah erkenden uyandım. İki tekerlekli arabayı koştum. Bütün kış ahırda beslenen doru at, yerinde duramıyordu. İri kara gözlerini akının içinde devire devire bakıyor, durmadan eşeleniyordu. Geniş döşü yumruk yumruk şişkindi. Arabaya atladım, Bekir ahırın önündeki avlunun kapısını açtı. Hayvan ön ayaklarını yüksek yüksek atarak hırsıyla yürüyordu. Çenesi neredeyse döşüne değecekti, kulakları alabildiğine dikti. Sol yanına düşen yelesinin boyunla birleştiği yer anlatımsız bir güzellik taşıyordu. Geniş sağrısında ard ayaklarının oynamasıyla ortaya çıkan gerilip sıkılmalar gücünün belirgin bir örneğiydi. Attan daha güzel bir hayvan, attan daha güzel bir yaratık düşünemiyordum. Bu hayvanı hemen heskesten daha çok severdim. Yaşamak ya da canlı olmak denince ak-

lima hemen atım gelirdi. Başlı başına bir özgürlük, başlı başına dosttu benim için. Saatlerce, alırdı yanında kaldığımı çok bilirim. Bir kez bile kamçıyı gereğinden çok dokundurduğumu ansımıyorum. Daha ben düşünürken koşmasını istediğimi anlardı. Ben çoğu kez, benim gövdesinin içinde o'nun ve o'nun gövdesinin içinde de benim yaşadığımı sanırdım. Atla yakından dostluk kurmuş olmayanlar bunu bilemezler. İnsanın insanla olan dostluğuna benzemez. Atı seven, bir yere gelir ki bu sevgisinde, artık ata binmek, atı bir işte kullanmak, ilişkinin dışına düşer. Kasıklarına doğru tüyleri tersti atımın, haftalarca elimde kaşağı onun ters tüylerini düzeltmek için uğraşımdı. Sabahları çoğu kez, yüzümü yıkamadan o'nun koca gövdesini bir baştan bir başa sabunlardım. Doru bir attı, şimdi tıpkı o yıllar gibi geride kaldı.

*

Tekel müdürü'nün köprü'nün tam yanbaşındaki evinin önünde durduğum zaman, birden anladım ki, kentliler için erken olan bir saatte oradayım. Güneş Doğu'da daha bir mızrak boyu bile yükselmemişti. Geç kalmış ırgatlar sıra sıra bağlara tarlalara doğru yürüyorlardı. Sabah erkenden yaylıma çıkan sığırların ardından «bok» toplamaya çıkan sıska bacaklı kızlar, sırtlarında bok dolu tenekelerle yorgun argın yeni dönüyorlardı. Elleri, omuzları, saçları hayvan pisliğine bulanmıştı. Yine de şakalaşmaktan geri kalmıyorlardı. Çarşı esnafının ağaları uykulu gözlerini aç aça işlerinin başına gidiyorlardı. Avaralar, ne yapacaklarını bilmeden köprü'nün üstünden dereye bakıyorlar, olmayacak düşlerini, hayallerini sürdürmeye çalışıyorlardı. «Sümer Güneşi» ni sürdürdüm. Dedem, okuduğu bir kitaptan bu adı çıkarıp

atıma koymuştu. Erciyas'a giden yolun üstündeydik. Erciyas dağı'nın yarısı gölgelerin içindeydi. Öte yarısı ise, sabah Güneşi'nin şavkıyla, uzaktan büsbütün beyaz görünen karlarıyla pırıl pırıldı. Geç kalmış ırgatlara hemen yetiştim. On onbeş kadar vardılar, geç kalmış olmanın getirdiği korkunun içinde gövdeleri biraz öne eğik, harıl harıl yürüyorlardı. Daha şimdiden alınları terlemişti. Yan sokaklardan birinden iki candarma çıktı, aralarında bilekleri sıkı sıkıya kalın bir iple bağlanmış bir adam yürüyordu. Candarmaların tüfeklerinde takılı olan süngüler insanın gözünü alıyordu. Arabayı döndürdüm. Yeniden geldim Tekel Müdürü'nün evinin önüne. Akşamki gemi bu kez gelip arabanın içine konmuştu. Orada beklemenin ayıp bir şey olduğunu düşünüyordum. Beklememek daha büyük bir saygısızlıkmiş gibi geliyordu. Sonunda Tekel Müdürü'nün evinin kapısı aralandı. Beyaz bir entarinin üstünde sarı bir hırka gitmiş olan Nerminle ablası göründüler. Kadın kızın gerisinde duruyordu. Memur kızlarını, kadınlarını, çocuklarını bu çeşit gezilere çok götürmüş biri olarak, biliyordum yapılması gerekeni. Arabadan indim, bir subay şapkası kadar süslü kasketimi elim aldım, uslu uslu yanlarına yaklaştım. Nermin'in ablasının üstünde garip bir sabahlık vardı ve sabahlık onun olağanüstü irilikteki memelerinin ikisini değil, tekini bile örtmeye yeter güçte değildi. Bu yüzden olmalı ki, kapının iç yanında duruyordu. Gülümsedim. Kadın ince olmasına çalıştığı bir sesle:

— Öğle yemeğini bizde yersiniz artık, dedi.

Nermin'in gözü, kilot pantolonumda, önü bağlı çizimelerimdeydi. Bunları beğenip beğenmediği hiç belli olmuyordu. Gözleri eskisi kadar iri değilmiş gibi geldi bana. Hiç ses etmeden yürüdü. Ara-

baya yaklaşınca durdu, ben atım için bir şeyler söylemesini bekliyordum. O, tam tersine arabanın otomobil lastiği takılmış tekerleklerinden söz açtı:

— Aaaa, bunlar otomobil lastiği!..

— Evet, dedim.

— Nasıl olur bu?

Nasıl olduğunu ben de bilmiyordum.

— Kayseriden böyle geldi, dedim.

— Aman ne orijinal.

Orijinal sözünün hangi anlama gelebileceğini aklımla çözmeye savaştım, bir türlü çıkamadım işin içinden, yanlış bir karşılık vermek korkusuyla sustum.

— Hiç böyle tekerlek görmemiştim, dedi.

Bense, atımın övülmesini, onun güzelliğinden söz edilmesini bekliyordum. Bir önsezi, benden on yaş kadar büyük olan bu kızın öteki insanlara pek benzemediğini bana duyuruyordu. Dişleriyle durmadan yanaklarının iç yanlarını yer gibi yapıyordu. Uslu bir görünüşü vardı, ne var ki, bu uslu görünüşün altında bir güvensizliğin yattığı belli oluyordu. Her şeyden önce çok zayıftı, bizim develi'nin ölçülerine göre; hiç bir erkek para verip de bu kızı almazdı. Saçları yine irice olan kulaklarının ardına atılmıştı, dudağı yine kankırmızıya boyalıydı.

Arabaya bindik:

— Devrilmez mi bu?

— Kim?

Güldü.

— Kim olacak bu araba!..

— Devrilmez, dedim.

Yalan söylüyordum oysa, Başparmak dağından aşağı inerken bir kez devrilmiştim. Burun buruna gelmiştim ölümle.

— Hiç böyle araba görmemiştim.

— İstanbulda yok mu?

— Ben İstanbullu değilim, iki üç kere gittim ama, İzmirliyim ben, bizim orda öyle güzel faytonlar var ki...

Yine ses vermedim. Ne cevap vereceğimi bilemediğim zamanlar susardım.

— Nereye gidiyoruz?

— Önce Elbiz'e.

— Haaa, duydum, dedi. Havuz varmış orada. Uzak mı?..

— Değil, şuracıkta.

— Orada mı kalacağız hep?..

— Yok, dedim. Ordan bağlar arasına gideceğiz orada da bir su başı var.

Güldü. Niye güldüğünü anlamak için yüzüne baktım.

— Burada da herkes bir su başı'dır tutturmuş, siz bu başı'ndan başka bir şey bilmez misiniz? Dağlara çıkılmaz mı?..

Bu kez hayretle baktım.

— Çıkılır, dedim.

Sıkıntıyla ekledi:

— Amaaan, n'apalım. Neresi olursa olsun, zaman geçsin de.

Birden ilgiyle döndü bana.

— Gideceğimiz yerde erkekler var mı?

— Olsa n'olacak, dedim. Olmasa n'olacak?.

Hükümet konağına doğru yaklaşıyorduk. Sol yanımızdaki evi gösterdi:

— Bu evde bir kız oturuyor, iki gün önce tanıştık, adı: Faika, tanır mısın?

— Tanırım.

— O söyledi, buranın erkekleri çok azgınmış,

memur kızlarını yalnız başına sokağa çıkması doğru değilmiş, buradaki iyi aile kızları da yalnız çıkmazlarmış sokağa, ancak köylülerle yoksulların karıları bir başlarına gidebilirlermiş oraya buraya.

Söyledikleri öylesine doğrudu ki, yine şaşırdım. Öyle olmasına öyleydi ya, ben şimdiye kadar hiç düşünmemiştim bunun böyle olduğunu. Hükümet Konağı'nı geçmiştik. Sert tabanlı toprak yolda, ayak seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Sağ yanımızdaki tarlalar köşe köşe yeşermişlerdi. İlk yaz sabahlarında; kentlerin dışındaki toprakların kendilerine özgün bir kokusu vardır. İnsanın genzine dolan bir kokudur bu. Toprak öyle kokuyordu.

— Atı koşturabilir misin?

Cevap vermeden «Sümer Güneşi» ne dokundum. Birden fırladı, boş bulunan Nermin, geriye doğru kaykıldı. Doludizgin gidiyorduk. Çıglık çıglığa bağırıyordu. Bir eli ile açılmasın diye eteğini tutuyor, öteki eli ile de sıkı sıkıya arabanın kenarına yapışıyordu.

— Durdur, n'olursun, durdur şunu.

Ben arabayı durduruncaya kadar Elbiz'e gelmiştik bile. At hırsını alamamış burnundan iri iri soluyordu. Kulakları büsbütün dikleşmişti. Arabadan indik. Yaşamak öylesine kolay görünüyordu ki, insan elini uzatsa tutabilirmiş gibi geliyordu. Elbiz'in çevresi tüm ağaçlıktır. İri cevizler, kayısılar, erikler, dutlar bağların kenarlarına doluşurlar. Bütün su kıyıları Giraboğlu ağaçlarıyla kaplıdır. Havuz'un başına vardık.

— Havuza ayaklarımı sokmak istiyorum, dedi.

— Sok, dedim.

İçimden gülüyordum' Develi'de uyulması kesin olarak belirgin tek yasak bu havuza ayak sok-

mak, burada yıkanmaktı. Bu yasağa uymayanlar yalnızca Belediyece değil halk tarafından da cezalandırılırdı. Nedeni çok açıktı bunun. Develi'nin içme suyu bu havuzdan gidiyordu. Daha önceleri el ayak sokulmasına pek aldırılmazdı Develi'de.

Ta ki, havuzda «cenabetliklerini» gidermek için yıkanan üç delikanlının yakalanmasına kadar!.. Bu olaydan sonra, Develi hop oturup hop kalkmıştı. Cunub aptesti alınmış bir suyu içmek öylesine ağır-larına gitmişti ki, neredeyse delikanlılara temiz bir meydan dayağı çekilecekti. Nermin pabuçlarını çıkardı. Havuzun kenarına eteklerini hafiften sıyırarak oturdu. Suyun içinde ayaklarını oynatıyordu. Zayıf ama biçimli baldırları görünüyordu. Başımı çevirmek gereğini duydum. Yalın bir sesle:

— Bak, dedi. Canın çekiyorsa bak, bakmaktan bir şey çıkmaz. Hem sen daha küçüksün.

Yüreğimle miğdemın arasına bir acı girdi. Kilot pantolonumun arka cebinden Tiryaki paketini çıkardım. Kız gördü:

— Sen sigara mı içiyorsun?

— Neden içmiyecekmişim?

Güldü:

— Ver bir tane de bana, dedi.

Sigarayı uzatırken ayaklarının sıçrattığı sular yüzüme geldi. Bir tuhaf bakıyordu bana. Birden:

— Ben, dedi. Üç yıl önce verem geçirdim, sigarayı bırakmıştım ama, bir tane içmekten bir şey çıkmaz!..

Sigarayı aldı, elinin ıslaklığından sigara da ıslanmıştı. Dudağından üfleyerek havuza fırlattı sigarayı.

— Ellerim ıslak, sigarayı ağzıma ver, dedi.

Dudaklarının arasına yeni bir sigara yerleştirdi.

dim. Kendi sigaramla yakmak istedim sigarasını.

— Kibritle yak!..

Birden saçlarından yakalayıp havuza fırlatmak geçti içimden' Pek iyi kavrayamadığım bir takım duygular sarıp sarmalıyordu beni. Korkuya benzer bir davranışla sigarayı geriye çektim. Büyük kentlerden gelen bu insanlar bizler için her zaman hayret verici, her zaman şaşırtıcıydılar. Dedemden borç para isterlerken bile, bizim köylülere benzemezlerdi. Sigarasını kibritle yaktım. Derin bir solukla içine çekti.

— Sana bir şey sormak istiyorum.

— Sor, dedim.

— Yanıma otur, dedi.

Yanına oturmadan önce atımla arabama baktım.

— Burada çok oturacaksak, atın torbasını takayım, dedim.

— Yok, dedi. Oturmayız!

Yanına oturdum. Yine azı dişleriyle avurdlarını yiyordu.

— Ben bir şey duydum.

Ne duymuş olduğunu anlamak istercesine yüzüne bakıyordum.

— Ama kimseye bir şey söylemeyeceksin!

— Söylemem, dedim.

Ayaklarını sudan çıkardı:

— Üşüdüm, dedi.

Sesimi çıkarmadan yüzüne bakıyordum.

— Söz mü?..

— Söz, dedim.

— Şey, ama biraz ayıp.

Midemle yüreğimin arasındaki acı büyüdü. Öteki memurların çocukları geldi aklıma. Gerek kız ol-

sunlar, gerekse erkek, eninde sonunda cinsel sorunlara değinirlerdi. Sanki, başka işleri güçleri yoktu bunların. İşin aslında bizim de aklımız fikrimiz cinsel konulardaydı ama, ben bunları yalnızca bize özgü sanırdım. Bunların bu çeşit işlerle uğraşmaları bana yabancı gelirdi.

— Olsun, dedim.

— O, kız var ya, dedi.

— Kim?.. Fayka mı?..

— Hı!..

— N'olmuş Fayka'ya?

— O söyledi.

İçime bir güven duygusu gelmişti. Aynı yaştaymışız gibi davranmaya başladım.

— Ne söyledi?

Büyük kentlerden gelenlerin her bir yanlarını iyicene bilemiyordum. Öğrendiğim kimi şeyler de vardı. Bunlardan biri; bir şeyi bilmek istedikleri zamanki, içtenlikleriydi. Bütün kentliliklerinden sıyrılıp çıkarlardı. İnce, uslu, yürekten sizi dinleyen insanlar olurlardı. Ne var ki, iki üç saat bile sürmezdi bu davranışları. Dumanın avucunuzdan uçup gitmesi gibi birden yok olurdu.

— Şey, dedi. Burada erkekler şey yaparmış!..

Gözlerinin içine bakıyordum. Korkuyordu, öğrenmek bilmek de istiyordu. Ben hiç ses etmiyordum, sorusunun ardını getirsin diye bekliyordum. Bu sıra bağların arkasından bir eşek uzun uzun anırdı. Suç üstü yakalanmış gibi korkuyla geri döndü kız. Bu kez ben güldüm. Kız, benim güldüğümü duyunca bana döndü. O da g'üldü. Birden buzlar çözüldü. Çevresine bir kaç kez bakındı. Ortalıkta bizden başka, yalnız alabildiğine güzel, alabildiğine uzun bir Hazi-
ran sabahı vardı. Bu sabahı gören biri için artık ka-

ranlık ya da gece diye bir şeyi düşünmek olanakların dışındaydı.

— Ben senin ablan sayılıyım, dedi.

Bu sözün aptalca bir söz olduğunu kendi de anlıyor olmalıydı.

— Kızlarla dolaşmak hoşuma gitmiyor, dedi. İşleri güçleri, yemek pişirmek, iş işlemek. Ah, İzmir gibi yer yok, orada kızlar başka şeylerden de söz etmesini bilirler.

Daha tanımıyordu bizim kızları. Onlar salt kibarlık olsun diye, memur kızlarına karşı ayıp olmasın diye öyle konuşuyorlardı. Durdu. Kesin karar vermek için beklediği belli oluyordu. Açık açık, tane tane sorunu ortaya koydu:

— Burada erkekler eşeklerle şey yaparlarmış, anlıyorsun değil mi? İşte, yani kadınla yatar gibi yatarlarmış!.. Doğru mu bu?..

Yüzümün kızardığını, kızarıklığın ta dişlerime kadar vurduğunu sandım. Yaşı küçük memur kızlarıyla iyicene dost olduktan sonra, bu konuyu biz onlara açardık. İlk kez başıma geliyordu bu. Küçük kızlar şaşkın şaşkın yüzümüze bakarlardı. Biz de onları şaşırtmaktan ötürü mutlu olurduk. Oysa bu kız, bu konuda da üstünlüğü ele alıyordu.

Başımı öne eğerek:

Yumruktan daha küçük memeleri hırsla inip inip kalkıyordu. Bir dikiş makinesinin hızıyla soruyordu artık soracaklarını. «Nerde yaparlar, nasıl yaparlar, kimse bir şey demez mi, eşeklerden çocukları olur mu?..» Birden parmaklarımın arasında bir yanma duydum. Elimi hızla silkeledim. Sigara parmaklarımı yakıyordu. Güldü. Gözleri bir kahve fincanının ağzı kadar açılmıştı neredeyse.. Gülerken bile ölecek gibiydi.

— N'olursun, dedi. Bana bir kerecik gösterse-
ne nasıl yaptıklarını?

Kızgın bir sesle sordum:

— Neyi?

— O şeyi işte canım, nerde yapıyorlarsa oraya
gidelim kimse bizi görmeden ikimiz onlara bakalım.
N'olursun ha, nolursun.

Ölecekmiş gibi titriyordu. Bir eli toprağın üs-
tündeydi. Gücü yetse, bileğine kadar toprağa gömü-
lebilirdi. Öylesine bastırıyordu. Öteki eliyle elimi
kavradı. Sıcak ve ıslaktı avuçları. Elimde olmadan;

— Olur, dedim.

Döşündeki bütün soluğu birden boşandı. Hiç
ses etmeden çoraplarını giymeye başladı. Çorapları-
nı tam karşımda giyyordu, giyerken de nerelerinin
görünüp görünmediğine aldırmıyordu. Zayıf adaleli
baldırları tıpkı bir hindinin buduna benziyordu. Gi-
yinmesi bitince çevik bir davranışla fırladı yerinden.

— Hadi, dedi. Hadi gidelim burdan.

Sol elim birdenbire yılan olsaydı böylesine ür-
kek olamazdım. Bir adım daha benden önce yürü-
yordu: Zayıf omuzları kızgın kızgın oynuyordu. Ara-
banın yanına gelince ilk kez atla ilgilendi.

— Dışımı bu?

Bütün cinlerim tepeme toplanmıştı, «Sümer
Güneşi» ne yapılan bu saygısızlığın ardında nelerin
daha gizli olabileceğini biliyordum.

— Hayır, dedim. Benim atım erkek.

Elbiz havuzundan Çakılasası'na kadar çok gü-
zel bir yol vardır. İki yanı gireboğlu ağaçlarıyla ör-
tülüdür. Yolun sağ yanından bir su akar, bir değir-
meni rahatça döndürebilecek güçtedir. Kaynağı da
yolun başındadır. Yaz kış, ne eksilir ne artar, buz
gibi soğuktur. Zenginler, bu suyun başında sıcak

yaz geceleri, yerlere serili Yahyalı halılarının üstüne oturarak çevrilmiş kuzu yerler, içki içerler. Gündüzleri de yoksul kadınlar çıplak topuklarıyla vura vura zengin çamaşırı yıkarlar. Bu suyla bağlar bahçeler sulanır, hayvanlar sulanır. Bağlararası'ndan Çakılası'na giden yol bozuktur. Bu bozukluktan güzellik hiç bir zarar görmez. Gireboğlu ağaçlarının arkası bütün bağıktır. Sıcak yaz geceleri, ay ışığında buradaki güzelliği, bağlardan gelen buruk üzüm kokusunu anlatabilecek çok az sözcük vardır. Uçkuru en sağlam kadınlar bile böyle gecelerde çekimeden günaha girerler buralarda. Bu bağlardaki çubukların arası, ta eskiden kalma bir gelenekle sevişmelere yataklık eder. Türküsü bile vardır bunun: «Güzeli severler bağ arasında» diye. Geceleri «meravlar» bağlara su bölüştürürler. Her sırası gelen, o gece bağında yatar, sazlardan ağaç dallarından yapılmış kulübelerde uyurlar. Kimileri de bütün yazı bu kulübelerde geçirir. Güneşle birlikte ırgatlar çalışmaya başlarlar. Yakınmadan çalışırlar. Toprak adamlarının ortaklaşa kullandıkları bu huy, onlarda da vardırDurmadan türküler söylerler. Uzunhavalılar, bozlaklar, ağıtlar...

Akşamüstleri, Erciyas eteklerinde otlanan sığırlar su içmeye gelir ve sığırların ardı sıra bok toplayıcı, çoğu kız yirmi otuz çocuk, sırtlarında tene-keleri, hangi hayvan pisleyecek diye gözleri dört açılmış sığırların arasında dolanırlar. En büyük amaçları en iri pisliği kapabilmektir. Hiç biri okuyup yazma nedir bilmez. Üstelik gerekli de değildir bu onlar için.

Kaç yüz yıldanberi sürüp gelirdi bu böyle bilinmez. Bollukla yokluğun böylesine at başı birlikte yaşadığı başka ülkelerde var mıdır?.. Bilinmez.

Arabayı yavaş sürüyordum. Karşımdan ırgatlar geliyorlardı. Kendileri de en az eşekleri kadar yüklüydüler. Buna karşın, yavaşlayan eşeklerin kuyruk altlarına ellerindeki sopalarla ha babam dürtüyorlardı.

Nerminle konuşmuyorduk. O, söylediklerini ben de duyduklarımı sindirmeye çalışır gibiydik. Saat on falan olmalıydı, ortalık belirli derecede ısınmıştı. İlkyaz'ın insana güç veren ısını bütünü gövdemde duyuyordum.

— Buralar güzel ama, yollar bozuk...

— Öyle, dedim.

— Bu gittiğimiz yerde de havuz var mı?

— Yok, orası su başı.

— İzmirde olsa şimdi denize girerdim ben, İzmirde havalar sıcaktır şimdi. Kitap okur musun sen?

— Okurum, dedim.

— Neler okudun bakalı mşimdiye kadar?

Üstüne hemencecik bir öğretmen gömleği giyivermişti sanki, yüzüme hesap sorar gibi bakıyordu.

— Ebâ Müslimi Horasani'yi okudum, Sümerkızi'nı okudum.

— Neyi neyi, dedi gülerek.

Yeniden söyledim.

— Sana ben kitaplar vereyim de onları oku. Ben de bir bavul dolusu kitap var. Hele bir kitap var bende basılmamış daha, ama onu veremem en iyisi bize geldiğin bir gün, ablamla eniştemin olmadığı bir gün, birlikte okuruz.

— Ne kitabı o? dedim.

— Geline görürsün, dedi yeniden gülerek.

— Olur, dedim.

— Biliyor musun, dedi. Ben gerçekten iğrenirim. Neymiş efendim gerçek?.. Ha, neymiş?.. Bı-

raksınlar beni, istemiyorum gerçeği filan, yok efendim insan dediğin gerçekçi olmalıymış, ben kendi düşlerimin dünyasında yaşamak istiyorum.

Yumruklarını sıkıyordu. Sesi kavgaya edencesine hırslıydı. Kendisine karşı koyan varmış gibi, sesi perde perde yükseliyordu.

— Alsınlar o pis gerçeklerini de başlarına çalsınlar. Dünya gerçekmiş katıymış, benim mi bu suç, bana ne?.. İstemiyorum, zorla değil ya istemiyorum. İğreniyorum insanlardan, hepsi iki yüzlü yalancı yaratıklar. Aptallar, pisler.

Dünyanın böylesine gerçekçi ve katı olmasından sanki ben sorumluymuşum gibi, verecek bir cevap arıyordum. Tam bu sırada sağ teker yükseke bir taşın üstünden atladı. Kız korkuyla bağırdı:

— Ayyyyy n'oluyoruz?..

— Hiç, dedim. Hiç bir şey olmuyor, tekerlek taşın üstünden geçti.

— Ha, dedi. O başka!..

Çakıllarına yaklaşıyorduk, Çakıllarına girerken, elli metre kadar bir yol, bir ağaç tünelinin içinden geçirdi. İki yanda büyüyen ağaçların uçları yolun üstünde birleşirlerdi.

— Bir sigara versene!..

Dizgini sol elime aldım, sağ elimle arka cebimden sigara paketini çıkardım. Paketi elimden alırken yüzüme bir tuhaf tuhaf baktı.

— Sen gerçekçi falan olma, olmaz mı, insan dilediği gibi yaşamalı, üç günlük ömrümüz var zaten, insanın burnundan getirmeseler şu yaşamayı ne iyi olacak. Sana da vereyim mi sigara?..

— İstemem şimdi, dedim.

— Kibrit nerde?

Kibriti vermemiş olmaktan utandım, bu kez,

dizgini sağ elime aldım, sol cebimden kibriti çıkarmak istedim.

— Sen arabayı sür, ben alırım, dedi.

Pantolon cebimden kibriti almak için elini soktu. Kibriti çıkardıktan sonra;

— Ah, dedi. İki üç yaş daha büyük olmalıydın.

Ben yeterince «büyük» olmamaktan ötürü öteden beri utanç içindeydim, kız bu ayıbımı yüzüme vurunca büsbütün utandım. Tünel bitince geniş bir çayırığa çıktık. Çakıllarasi denilen yer burasıdır. Yeşil çimenlerin orasında burasında, kurşun renginde kayalar vardı. Sağdan soldan bir yığın küçük su geliyordu. Çakılların üstünden seke seke akıyorlardı. Dört beş eşek bahara çıkmanın sevinci ve azgınlığı içinde yayılıyorlardı. Bizim oturacağımız su başının bir iki metre aşağısında üç kadın çamaşır yıkıyorlardı. Büyük bir bağ kazanı ateşin üstünde fokur fokur kaynıyordu. Altına iri iri kütükler atılmıştı. Suyun başına gelince durduk. Kız arabadan atlayarak indi. Kaynağın en geniş yeri bir buçuk iki metreyi anca buluyordu. Derinliği ise otuz kırk santim kadardı. Eskiden bu suyun kısır kadınlara çocuk doğurttuğuna inanılırmış. Kaynağın çevresine üstleri yontulmuş kayalar dizilmişti. Taşların üstüne oturduk. Kadınlar bize bakmaz görünüyorlardı. Kız, çıplak ayaklarıyla durmadan çamaşır tepen kadınlara uzun uzun baktı

— Zavallılar!..

Kadınlara yaşlısı ocağın kaşında duruyordu. Genç olan ikisi ise çamaşırları yıkıyorlardı. Kolları dirseklerine kadar, bacakları ise, dizlerine kadar sıyrılıydı. Sağlam gövdelerinin üstünde terden sıırıslık olmuş birer baş duruyordu. Birden sabahten beri atımı sulamadığım aklıma geldi. Yerimden kalk-

tım, kaynağın en kaynak olduğu yere çektim, atımı. Ağzından gemini çıkardım, başını suya eğdi. Suyun içinde yüzlerimiz yanayana duruyordu. Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra suyunu içti. Islak ağzını avuçlarımla sildim, eğer kız olmasaydı öperdim. Nermin, dirseklerini dizlerini üstüne dayamış oturuyordu. Gittim yanına oturdum.

— Atını çok mu seviyorsun?

— Çok, dedim.

Umursamaz bir tavırla:

— Hayvanlar insanlardan daha iyi dedi. Diledikleri gibi yaşıyorlar!

Birden farkına vardım. Bu kızın sorularına aklımdan cevap vermek daha iyi olacaktı. Konuşunca işin içinden çıkamıyordum. Sözüünü ettiği şeyler benim için büsbütün yabancıydı. Hemen uygulamaya geçip sonuca vardım. «Hayvanlar hiç de onun sözünü ettiği gibi başlarına buyruk yaşayamıyorlardı. İnsanların istediği gibi yaşamak zorundaydılar üstelik». İki kadın durmadan çamaşırları topuklarının altında ezerek yıkıyorlardı. Nermin'in de onlar gibi çamaşır yıkamaya kalkıştığını getirdim gözlerimin önüne. Kadınlar yeterince çamaşırları ayaklarının altında dövdükten sonra, eğiliyorlar bu kez elleriyle akan suyun içinde çalkalıyorlardı. Sabunlu su bir an için, akar suyu ayran gibi bembeyaz ediyordu.

Çayırdaki otlayan eşeklerden erkek olanı birden azdı. Dişiye salmaya çalışıyordu. Dişi bağlı olduğu kazığın izin verdiği alan içinde kaçmaya savaşıyordu. Kazan'ın başında duran yaşlı kadın koşarak eşeklerin yanına gitti, cinsel birleşmeyi kolaylaştırdı, bu işi yaptıktan sonra da yine kazanın başına döndü. Bütün bu işler olurken ben Nermin'in delirdiğini sandım. Sağ yumruğu sol elimin avucunun için-

deydi. Namaz kılar gibi bacaklarını kalçasının altına almıştı. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi gerilmişti. Hemen hemen eşit sayılabilecek aralıklarla soluğunu «Hığ, hığ hığ» diye dışarıya veriyordu. Kadınlar şaşkın şaşkın ona bakıyorlardı. Yaşlı kadın koştu geldi yanımıza:

— N'oldu kadasını aldığım, sancılanıp nettin mi?..

Nermin hiç cevap vermiyordu. Gözleri eşeklerdeydi. Konuşulanları duymuyormuş gibiydi. Kadın, kaynaktan bir avuç su aldı, Nermin'in yüzüne çarptı. Bir yandan da bana soruyordu:

— Kimin nesi bu, hangi memurun kızı?..

Soğuk su bir an Nermin'i kendine getirir gibi oldu. Ne var ki, kendine gelmeye hiç te istekli görünmüyordu. Sonsuzca utanıyordum. Yaşlı kadının ilgisi beni kızdırmaya başlıyordu. Basıp gitmek istiyordum. Önceleri kızın anlattıklarından ve sorunlarından arkadaşlara anlatacak bir yığın öykü çıkarmayı düşünürken, şimdi korkuyla karışık bir bıkkınlık içindeydim. Çamaşır yıkayan kadınlar aralarında fısıfısı konuşuyorlardı. İki hayvanın çiftleşmesinde nbu kızın böylesine neden uygulandığını bir türlü çıkaramıyordum. Gerçi hayvanların çiftleşmesi bizim için de ilginçti ama, böylesine coşturucu bir etkiyi ilk kez görüyordum. Her ilkyaz'da olan bir şeydi bu. Hayvanlar böyle çoğalırlardı.

— Ah ne hoş!..

Yaşlı kadın Nermin'in ne öylediğini anlamamıştı:

— Ne diyor kadasını aldığım, dedi. Neresi ağrıyormuş?

Bunu söylerken kızla eşeklerin arasına girmişti. Nermin kendinden beklenmeyen bir güçle kadını bir

yana itti. Bu arada hayvanlar Doğa'nın kendilerine verdiği görevi bitirmişlerdi. Dişi, uslu uslu otlanmasını sürdürüyordu. Erkek, üst dudağını yukarıya kaldırmış havayı kokluyordu. Nasıl edip de buradan gitsek diye düşünüyordum. Yaşlı kadın şaşkın şaşkın, Nermin'e bakıyordu.

— Amooon, dedi. Karakoncolos (*) basmış bunu, bir hocaya götürüp okutturmak gerek.

Nermin'in söylenenleri duymadığı belliydi. Belki duyuyordu da hiç bir şey anlamıyordu. Bana döndü, eline yüzüne binlerce sinek konmuş da onlardan kurtulmak istiyormuş gibiydi:

— Ne istiyor bu pis kadın, dedi. Çekilsin gitsin yanımdan. Ben bayağılığa dayanamam.

Yaşlı kadın, bir Nermin'e bir bana baktı. Benim bir davranışta bulunmadığımı görünce, kızgın bir sesle:

— Bu şeer avratlarına iyilik de yaramaz, dedi.

Kaynayan kazanın başına döndü. Genç kadınlar, bir yandan işlerini sürüdüyorlardı öte yandan da Nermin'e garip garip bakıyorlardı.

— Hadi gidelim buradan.

Hemen kalktım, o da kalktı. Biz arabaya binerken çamaşır yıkayan kadınlar gülüşüyorlardı. Beyaz sağlam dişleri, sağlıklı başları öylesine güzeldi. Atın başını çevirip sürdüm.

— Ne kadar vahşi şeyler, dedi. Hadi bize gidelim, ablam yemeği hazırlamıştır!..

İçindeki karmakarışıklığı bastırmak için söylüyordu bunları. Uzun süre yüzmüşte karaya yeni

(*) **Karakoncolos!** Kadınla ilişki kurduğu ve onları gebe bıraktığı sanılan bir çeşit cin.

çıkmiş gibi yorgun görünüyordu. Şakakları nokta nokta terlemişti. Kendini yeni bir duruma hazırlıyor gibiydi. Sıkıntıyla soluyordu .

— Bu ağaçların adı neydi?

Gireboğlu ağaçlarını gösteriyordu.

— Gireboğlu.

— Ne demek o?

— Bilmem, dedim. Adı öyle işte...

— Meyva verir mi bunlar?

— Verir.

— Tatlı mı olur meyvası?

— Ekşi olur.

— Amma da sordum ha, bana ne, neyse ne işte, dedi.

Sağ yandaki bağlardan birinden bir türkü uzanıp geliyordu.

«Ağ gelin de çıktım ola yaylâya, yaylayaaa

Kaşın değil de gözün beni ağlatan

Ağ geliin, sevgiliim»

Öğlen sıcağı iyiden iyiye bastırmıştı. Börtüböceklerin sesleri daha duyulur olmuştu. «Sümer Güneşi» ayağını taşlardan sakınarak ağır uslu yürüyordu. Nermin ne yapacağını bilmezcesine bir o yana, bir bu yana bakıyordu.

— Bıktım, dedi. Bıktım yaşamaktan!

Elimde olmadan sordum:

— Niye bıktın?

— Ah, dedi. Anlayamazsın sen. Sizler bilemezsiniz!.. İnsan öylesine yalnız, öylesine çaresiz ki. Param olsun istiyorum, çok param olsun. Filim artistleri gibi yaşamak istiyorum ben. Her dilediğim avucumun içinde olmalı. Canım ne isterse onu yapmalıyım. Eniştemin kapısına sığınmamalıyım.

Cebimde on beş kuruş kadar para vardı. Bir ır-

gatin iki günlük yövmiyesiydi bu para. Çıkarıp versem ayıp olur mu diye düşünüyordum. Bu kez sol yanımızdan bir türkü gelmeye başladı. İnce bir kadın sesi söylüyordu:

«Al Ahmet atını ava gideliim

Ava gideliim

Ahmetsiz Dünya'yı haram ederim

Haram ederiiim»

— Bu sizin insanlarınız, çalışmaktan türkü söylemekten başka şey bilmezler mi?

İçimden gülmek geldi, yine içimden yanıtlandım. «Ohooo, neler bilirlerdi, daha neler, ahırlardaki aşk oyunlarından, bağlardaki sevişmelerden, öylesine haberleri vardı ki, görenin aklı şaşardı. «Ne var ki, bütün bunlar iki üç dakika içinde olup biterdi. Sonra yoksullukla savaş vardı, yüzyıllardır sürüp giden savaş, her çatışmada yenik düşerdi ırgat, her seferinde düştüğü yerden kalkar, yeniden sürdürdü savaşı. Korkular vardı dağ boyu, cinsel birleşme, her buğday tanesi nice korkulardan sonra ele geçerdi. Dalay Lama'nın ne yapacağını bilemezlerdi ama, gün yirmidört saatti. Çok iyi bilirlerdi bunu. Elbiz'e geldik, bir iki yorgun inek, duvar diplerine yatmışlar geviş getiriyorlardı. Atımın ayağı suların içinde tatlı sesler çıkarıyordu. Elbiz'i geçtik, yol tozmaya başladı. Konuşmuyorduk. Erciyas solumuzdaydı.

*

Tekel Müdürü'nün evine vardığımız zaman, saat ikiye gelmişti. Karnım açtı. Bir fırsatını bulup kızıdan ayrılmak, eve dönmek, canımın çektiğini yemek istiyordum. Bir yandan da düşünecektim, olup bitenleri. Olup bitenler Ağustos ortasında kar yağması kadar şaşırtıcı idi benim için. Kimi zaman işit-

tiklerimden kuşkuya düşüyordum. Kendimden kuşkulanıyordum. Bütün o soruları kendim uydurmuşum gibi geliyordu bana. Bu ince, zayıf yüzlü kızın öylesine sorular sorabileceğini bir türlü havsalam almıyordu. Yeniden o konulara dönecek diye ödüm pathıyordu. Eşekler çiftleşirken ki durumu ise, beni şaşırtmaktan da ötede başka duygulara götürmüştü.

Evin önünde durdurdum arabayı. Sanki bizim durmamızı bekliyormuş gibi kapı açıldı. Küçük bir kız çocuğu, «buraya gelen memurların ilk iş olarak buldukları evlâtlık,» bizi bekliyordu. Korkuyla bakıyordu bize. Tıpkı bir Tanrı'ya bakar gibi, korkulu ve saygılı. Arabadan indik. Nedenini anlayamadığım bir sevinç içindeydi. Birden aklıma atımın da benim gibi acıkmış olabileceği geldi. Gerçi, biz konuşurken o durmadan taze çimenlerden otlanmıştı, ne var ki, o koca gövdeyi oncacık çimen doyuramazdı. Oradan geçen birini çevirdim. Arabamı eve kadar götürmesini söyledim, sevinerek aldı gitti arabayı. Ben atımdan ayrıldığım için üzgündüm. Kız içinse o bir araçtan başka bir özellik taşımıyordu. Evden içeri girdik. Merdivenleri çıktık. Eşyaları öyle de güzel şeyler değildi. O ilçeden bu ilçeye, bu ilçeden o ilçeye gide gele yıpranmışlardı. Ortada duran yeşil kadife örtülü masanın üstünde bir pusla duruyordu. Kız aldı okudu. Sonra bana döndü:

— Eniştem işine gitmiş, ablam da komşuya kadar çıkmış, dedi.

Gülümsemekle yetindim.

— Ben, dedi. Şimdi bir şeyler hazırlarım, birlikte yeriz.

Benim bir şey söylememi beklemeden, gitti. Evlâtlıkla başbaşa kalmıştık. Küçük elleri göbeğinin üs-

tünde birbirine sıkıca bağlanmış, gözleri yerde, öylece bekliyordu. Sese göre ayarlanmış bir robot gibiydi tıpkı. Ses nereden gelirse, hangi yönden çağırılırsa o yöne doğru seğirtecekti. Bunun gibi kaç tanesini görmüştüm ben. Cılız gövdeleri her türlü işte kullanırdı.

— Asiyeee!..

Ses gelmişti. Kız seğirtip koştu.

— Bu bardaklar ne böyle?.. Allahın belâsı!..

Ömründe bardak nedir görmemiş biri için, oldukça gülünç bir soruydu bu.

*

Yemeği yedik. Yemek yerken hemen hemen hiç konuşmadık .İlçemiz konusunda bir iki şey sormakla yetindi. Dokuz on yaşlarında, bakımsızlıktan incelmış bir kızdı evlâtlık. Yemeği yedikten sonra sedire oturduk. Kitaplardan söz etmeğe başladı. Durgun, yalın ve usluymuş. Birden elindeki kitabı bıraktı:

— Ben sana bir şey okuyacaktım, hani! Dedi.

— Oku, dedim.

Koşarak gitti, çok sürmedi dönmesi. Elinde orası burası yırtılmış, bir yığın kâğıt vardı.

— Şiir gibi yazılmış bunlar, dedi.

Elleri sinirli sinirli oynuyordu. Okumaya başladı. Okudukları yaşlı bir adamla on yaşlarındaki bir kızın serüvenleri idi. Adamla kız arasında öyle şeyler oluyordu ki, o okurken ben utanıyordum. Ben utandıkça, gülüyor, okumasını yarıda bırakarak, beni kınıyordu. Kapının önünde bekleyen Asiye, kulaklarına kadar kızarmıştı. Okunanların hepsini anlamadığı ama konunun ne gibi bir konu olduğunu ortaya çıkardığı belliydi. Kız yine kendinden geçmişti. Ara sıra duruyor, yaralı bir hayvan gibi soluyarak, elimi tutuyordu. Okuduklarının bitmesini ben de is-

temiyordum, ne var ki, bütün okudukları bana gerçeklerin dışında bir şeylermiş, olamazlarmış gibi geliyorlardı. Birden okumayı bıraktı, eli ile Asiyeyi göstererek:

— İşte bunun yaşındaymış bu kitaptaki kız da, dedi. Ama ne anlar bu hayvan, böyle işlerden. Bunlardan anlamak için insanın kültürlü olması gerekir.

«Kültürlü olmak» diye geçirdim içimden. Bilmemiş olamazdım bu sözcüğü. Asiye'ye bakıyordum. Onda eksik olan bir yanı yakalamak istiyordum. Aklıma memelerini falan getiriyordum ama olmuyordu bir türlü. Kendisinin de memeleri «aman, aman» değildi. En iyisi susmaktı, sustum.

— Ah, dedi. Bilir misin ne istiyorum?..

— Hayır bilmiyorum, dedim.

Kızgındı.

— Nerden bileceksiniz, dedi. Sizler de yarı yarıya köylü sayılırsınız, bilemezsiniz. Ölmek istiyorum anlıyor musun ölmek. Ben duygulu bir insanım, o yüzden verem oldum işte. Sen hiç bir köylünün verem olduğunu duydun mu? Olmazlar onlar, neden olmazlar çünkü onların ruhları yok. Hiç bir şeyin derinliğine inmezler. Hiç bir şeyi sonuna kadar götürmezler, var mı yesinler uyusunlar, yaşamak onlar için budur. Sen meselâ, sen bile onlara benziyorsun. Şehvetin o yoğun, o ince tutkulu gücünden ne anlıyorsunuz. Biraz önce çayırda gördük işte, eşekler çiftleşirken oradaki kadınlar aptal aptal kendi işleriyle, işleri dediğinde ne- çamaşırla uğraşıyorlardı. Duygusuz yaratıklar, aptallar!.. Şunu görüyor musun şu aptalı,

Eli ile Asiye'yi gösteriyordu.

— İşte, bu aptalı geldiği gün soydum, yıkamak istedim. Eli bacaklarının arasında, akli sıra kendisi-

ni saklıyor. Vurdum tokadı, vurdum tokadı. Bunlar dayak yemedikce adam olmazlar. Pis köylüler, n'olacak!..

Elleri yumruk yumruk olmuştu. Burun delikleri açılıp açılıp kapanıyordu. Kâğıtlar dizlerinin üstüne yayılmıştı. Okumayı yarıda bırakmıştı. Oysa ben, işin sonunu merak ediyordum.

— Hahaaa, dedi. Hahaa, benim bir arkadaşım vardı. Onunla biz neler yapardık, severdik birbirimizi, banyoda birlikte yıkanırdık. Ablam kızardı ya, yine de sesini çıkarmazdı. Ablam da gelişmemiş ruhlardan biri işte, eniştem de öyle!.. Kaç kez seyrettim onları, hiç bir şey anlamıyorlar bu işten. Birden bana bakmaya başladı. Sanki ilk kez görüyordu beni.

— Senden de sıkıldım biliyor musun, dedi. Ne akılsız şeysin öyle?.. Hiç bir şey konuşmuyorsun. Hadi artık kalk git. Durma hadi!..

*

Sokağa çıktığım zaman, köprü'nün üstünde çocuklar beni bekliyorlardı. Hepsi de yalın ayaktılar. Can sıkıntısından «Ayçiçeği» yiyorlardı. Tuz yüklü bir kağrı, ağır gıcırtilarla geçiyordu oradan, elindeki meses'le hayvanları yöneten bir köylü iki de bir:

— Hoooo-ha, diyordu. Hoooo, ha!..

AKREP ÜRETİM ÇİFTLİĞİ

Korkunç bir sıcak ortalığı kasıp kavuruyordu. İlk yazda yağan bereketli yağmurlar yüzünden bu yıl, kavunlar karpuzlar, domatesler patlıcanlar olağan üstü bir gelişme göstermişlerdi. Sokak araları bile yenmeden atılmış karpuz ve kavun artıklarıyla doluydu. İnanılması güç gibi görünen bir şeydi ama, gerçektir. Bütün bu bolluğa karşın yoksulluk yine de bütün çevreyi sarıp sarmalıyordu. Değerlendirilmemiş olan ürün, bolluk getireceği yerde yoksulluk getiriyordu. Bahçe sahipleri küfürler ederek kabakları ve her türlü para etmeyen sebzeyi hayvanların önüne döküyorlar, bol ürün veren yağmura ve toprağa lânet okuyorlardı. İnsanlar tembel tembel duvar diplerine çökmüşler, yüzlerine konan sinekleri uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Milyonlarca sinek kentin sokaklarında notalara güç sığan yeni bir elektronik müziğin temellerini kuruyordu. Yaşamak bir kavga değil, bir çağrıydı burada. İnsanlar Yeryüzü'ne çağrıldıkları için yaşayıp gidiyorlardı. Çoğalan yalnız sıkıntılar, sinekler, sebzeler, meyvalar değildi. Akrep-

ler de çoğalıyordu. Pembemsi renkleri, zehir kusan kuyruklarıyla her gün daha da artarak evleri sokakları dolduruyorlar, her gün bir iki kişinin yaşamasını tehlikeye sokuyorlardı. Kentin ileri gelenleri bu duruma bir çare bulmayı, halkı bu korkunç akreplerden kurtarmayı kendileri için görev sayarak işe giriştiler. İşin aslında halkın pek de umurunda değildi bu akrep işi. Onlar için, akrepler de Doğa'nın öteki varlıkları kadar doğal bir şeydi. Günün birinde insan nasıl olsa ölürdü. Bu ölümün nedenleri arasında bir de akreplerin bulunması onları ürkütecek irilikte olamazdı. Kaldı ki akreplerin her soktuğu insan da ölmüyordu.

*

Güneydoğunun bu ünlü kentinde Devlet'in yüksek görevlileri halk gibi düşünemezlerdi. Vali, General, Belediye Başkanı ve daha bir sürü iri rütbeli kişi bir araya gelerek bu konuyu tartışmaya başladılar. Belediye Sarayı'nın oldukça geniş toplantı salonunda toplanmışlardı. Tepelerinde olağanüstü irilikte bir vantilatör durmadan dönüyordu. Vali olarak konuşmaya çalışıyordu. Altmış yaşlarında kadar, ince suratlı gözlüklü biriydi. Günün birinde İstanbul Valisi olmayı kafasına koymuştu. Bu neden yüzünden her gelen hükümetle hoş geçinmeye çalışırdı. Bu günlerde askerler güçlü olduğu için, sağ yanında oturan Generale olağandışı bir ilgi ve saygı gösteriyordu. Ötekilerin ne düşüneceğine önem vermeden söylediklerinin General tarafından beğenilip beğenilmediğini anlamaya çalışıyordu. Generalin durumu bildiği belliydi. İlin saygı-sıra kütüğünde Vali'den daha geride olduğu halde, gerçekte ondan öndeymiş gibi davranıyordu. General oldukça genç bir adamdı. İhtilâlde, ihtilâlcilere büyük yardımı do-

kunmuştı. Bu yüzden ordudan atılmamış, üstelikle general olmuştu. Kırk, kırkbeş yaşlarında ancak gösteriyordu. Şişman bir yüzü ve küçücük bir burnu vardı. Akrep konusuna pek önem vermez görünüyordu. Aklından büyük savaşları geçiriyor, ordusunun başında kendisinin de öyle bir savaşta büyük başarılar kazanmış olduğunu kuruyordu. Ara sıra da sıcağı kovmak istermiş gibi, sağ elini sert sert burnunun ucunda sallıyordu. General için sıcak tıpkı sinek gibi, karınca gibi canlı bir yaratıktı. Şişman gövdesi sıcağa dayanamayıp da kızdığı zamanlar, mırıldanırdı:

— Allah kahretsin bu sıcağı, yok etmeli şu keratayı!

Toplantı salonunda ilin ileri gelen zenginlerinden de bir kaç kişi bulunuyordu. Onlar daha çok, kendilerinden saydıkları Belediye Başkanı'na bakıyorlardı. Vali de, General de onlar için gelip geçici yaratıklardı. Ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar valilerden generallerden kendilerine bir hayır olmayacağını bilirlerdi. Onlar için valiler generaller ve öteki Devlet memurları, Başkent'in adamlarıydılar. Halkla olan ilişkileri hükümet adınaydı. Belediye Başkanı ise kendilerinin, kentin ileri gelenlerinin insanıydı. Belediye Başkanı, arada bir onlara kaçamak gözlerle bakıyor, Vali'nin dediklerini bir iki saniye içinde gözleriyle onlara çeviriveriyordu.

— Evet, dedi. Vali. Evet, artık bu korkunç belâya karşı ilimizi savunmanın sırası gelmiş bulunuyor. En gerekli tedbirleri alacağız. Bunun için bütceden para ayıracağız. Akreplerin kökünü kazıyacağız. Sayın Generalimiz bu konuda da bizlere yardım edeceklerini vaad buyurdular. Şimdi sıra ilin zenginlerindedir. Onlar da bize paraca yardım et-

melidirler.

Zenginler gözlerini hemen Belediye Başkanına çevirdiler. Belediye Başkanı «kabul ediniz» anlamında göz kırpinca, biri ayağa kalktı:

— Devletimizin yüksek memurlarının istekleri bizim için emir demektir, başımız üstünde yeri var.

Generel gülümseyerek sevincini belirtti. Generalin gülümsediğini gören Vali de gülümsedi:

— Devlete yardımcı olacağınızı biliyordum, aziz hemşehrilerim, dedi.

İlin zenginleri bıyık altından güldüler. Bu çeşitten cümleler onları her zaman güldürürdü. Her gelen Vali ya da general onlara hemşehrim derdi. Önceleri sevindikleri bu sözcük gitgide onlara gülünç gelmeye başlamıştı. Vali sorunu en kısa cümlelerle çözmek ve bir an önce bu sıkıntılı yerden kurtulabilmek amacıyla, sözünü sürdürdü.

— Evet şimdi yapılacak şey, hemen uygulamaya geçmektir. Belediye akrep alımına yarından tezi yok başlayacak. Akrep başına on kuruş verilecektir. Böylelikle memleket ekonomisine de yardım etmiş olacağız. Şimdi Belediye Başkanı kardeşlerimizden hemen hoparlörle bu kararımızı halka duyurmasını rica ediyoruz. Gösterdiğiniz yakın ilgiden dolayı başta sayın Generalimiz olmak üzere hepinize teşekkür ederim efendim.

Vali teşekkür eder etmez, başta general herkes ayağa kalktı. Yine Vali ile General'in öncülüğüyle salondan çıktılar.

*

Akrebin tanesinin on kuruş ettiği duyulunca ilde bir canlılık başladı. Özellikle yoksulların yaşadığı sokaklarda çoluk çocuk akrep avına çıktılar. Ak-

replerin para edebilmesi için canlı olmaları gerekiyordu. Böylelikle Belediye, her türlü hilenin önüne geçmiş oluyordu. Eski konserve kutuları, mukavva kutular bu iş için kullanılmaya başladı. Akrep gören çocuklar akrebi canlı yakalayabilmek için atılıyorlar, kim önce yakalarsa akrep onun oluyordu. Akrepler bu genel savaş karşısında eski serbest davranışlarından vaz geçmişlerdi. Duvarların taşların altına daha çok sokulur olmuşlardı. Akrep kovalamak uğruna iki tane kız çocuğu öldü. Bu ilk günlerin kayıplarıydı. Beş on kişi ölümden zor kurtuldular. Bütün bu olup bitenlere karşın akreple savaş durmadı. Kutusuna üç beş akrep dolduran soluğu Belediye'nin önünde alıyordu. Belediye çavuşu ile yardımcısı bir çöpcü dikkatle akrepleri sayıyorlar, sonra oradaki büyük bir havanın içinde ezerek öldürüyorlardı. Günde otuz kırk akrep götürenler çıkıyor, korkunç bir yarışmadır başlıyordu. Analar çocuklarına öteki çocukları örnek göstererek kızıyorlardı:

— Gözün kör olsun emiii, gine mi beş dene dutdun, Asiyenin kızından ibret al canı çıkasınca. Dün otuz dene götürmüş üç bankonot almış, almış, almış da evleri et yüzü görmüş, mintan bile alacaklarmış.

Ne ölüm, ne zehir, ne sıcak, yoksul sokaklarını akrep avcılığından önleyemiyordu. Bu arada hocaların da işleri çoğalmış zehire karşı, akrebe karşı sıra muskalar yazmaya başlamışlardı. Akrep savaşı çok iyi gidiyordu. Bu işe para yatıran zenginler de sevinmeye başlamışlardı' Artık geceleri daha rahat uyku uyuyorlar, dükkânda tezgâhta daha rahat iş görüyorlardı. Her gün ortalama olarak binden fazla akrep öldürülüyordu. Gerçi günde bu iş için yüz liradan fazla bir para harcanıyordu ama yarısından

çoğu zaten Belediye'nin kasasından çıkıyordu. İldeki genç bir doktor çocukların bu işi yapmalarını önlemeye kalkınca, gerek Vali'den gerekse halktan zılgıtı yedi. Doktor derdini anlatamayacağını anlayınca hemen suspus olup ağzını kapadı.

Akrep yüzünden korkunç kavgalar çıkıyordu. Çocuklar birbirlerini analarına babalarına yakınıyorlar, onlar da sille tokat, bıçak tabanca birbirlerine saldırıyorlardı.

Akreplerin azalmaya yüz tuttuğu günlerden birinde ortalığı allak bullak eden bir haber duyuldu. Yoksullar mahallesinden Ali adında bir adam bir günde Belediye'ye tam yüz altmış tane akrep götürmüştü. Bu onaltı pangonot demektir. Onaltı pangonot ise bir yoksul için çok iyi bir paraydı. İş burada kalsaydı olay belki de unutulur giderdi, ama işler öyle olmadı. Ali, her Tanrının günü yüz elliden aşacağı olmamak üzere Belediye'ye akrep taşımaya başladı. Kimi günler iki yüz elli akrebi birden getirdiği oluyordu. Belediye Başkanı Ali'yi öğdü. Özel teşebbüse örnek olarak gösterdi. Çalışan kazanırdı. Ali Belediye Başkanının övgüsü karşısında sevinçle sırtıttı. Kendisini gerçekten de Özel Teşebbüste yeri olan biri olarak görüyordu. Sokağındaki insanları küçümsemeye bile başlamıştı. Belediye Başkanının övgüsünden sonra, Ali işi büsbütün azıttı. Gerçek bir özel teşebbüscü olduğunu ispatlamak istiyormuşçasına her gün üç yüz, dört yüz akrep getirmeye başladı. İlde Ali'nin ünü öylesine yayıldı ki kendisine düpedüz bir iş adamı gözüyle bakmaya başladılar.

*

Ali'nin komşusu Mustafagiller bu işte bir bit yemişi olduğunu seziyorlardı. Ali ötekiler gibi öyle sokak sokak akrep ardında dolanmıyordu. Evden de

çıktığı yoktu, üstelik. Akşamüstüne doğru elinde koca bir gaz tenekesi ile evden ayrılıyor, Belediyenin yolunu tutuyordu. Belediyenin önüne gelince çavuşla yardımcısı ürkerek Ali'yi karşılıyorlardı. Tenekenin içi hemen hemen yarısına kadar akreple dolu olurdu. Bu kadar çok akrebi bir arada görmek alışkın Belediye çavuşunu bile iğrendiriyordu. Ali akrep getirdiği zaman saymaz olmuşlardı. Çavuş tiksintiyle soruyordu:

— Kaç dene var?..

Ali büyük iş adamlarına özge bir tavırla cevap veriyordu:

— Eh üç yüzü geçer.

Belediye çavuşu günden güne artan bir kırgınlık içindeydi Ali'ye:

— İki yüz elliye razıysan dök havana.

Nazlanmıyordu Ali. Ark altından su bağışlarcasına gülümseyerek:

— Olur be çavuş, diyordu. Olur... Neden olmasın. Vatanın milletin sayesinde kazanıyoruz biz bu paraları. Üç yüzü geçer a,... sen iki yüz yetmiş beş say. Çavuş bu pazarlığa hemen razı oluyordu. Bulgur döğmek için yapılmış «soku» denilen koca taş havana akrepleri boca ediyordu. Çöpcü elindeki koca tahta tokmakla başlıyordu akrepleri ezmeye. Soku'nun içi vıcık vıcık kan oluyordu. Bu arada bir iki akrep can derdine düşerek soku'nun kenarına çıkmayı başarıyorlardı. Ali sevgiyle bakıyordu onlara. Tıpkı mezbahaya giden kuzularını seyreden bir çoban gibi. Ezilme işi bitince kendisine verilen kâğıdı alıp vizenin önüne dikiliyordu. Veznedar bile artık paraları Ali'ye kıskanarak vermeye başlamıştı.

— İnşaata ne zaman başlayacaksın ulan Ali?..

Ali başını hafifce yana eğerek cevaplıyordu:

— Önce Allahımın ve Vatanımın, sonra büyüklerimin sayesinde milletimin yüzünü kara çıkarmıyacağım inşallah!..

Ali'nin en çok sevdiği cümle buydu. Radyoda güreşçilerden dumuştu bu cümleyi. Yalnız güreşçiler değil futbolcular ve öteki sporcular da hep aynı şeyi söylüyorlardı. Veznedar Alinin eline yirmi yedi buçuk lirayı koyuyordu.

— Hadi bakalım hadi, bu dünyada işin iş ya ötekinde ne bok yiyeceksin?

Ali parayı avucunda sımsıkı tutarak Belediye Sarayından çıkar, yoksulların gıpta dolu bakışları arasında ağır ağır uzaklaşırdı. İki üç akreple otuz kuruş, beş on akreple elli kuruş alanlar kıskanarak bakardı Ali'ye. «Allah» derlerdi. «Bir kez yürü ya kulum» demeye görsün.

*

Mustafagillerin evindeki korkunç yoksulluk sürüp gidiyordu. Her gün üç dört akrep ancak yakalayabiliyorlardı. Aç karnına kavun karpuz yiye yiye hemen bütün ev halkı ishal olmuşlardı. Alinin genç karısı, Mustafa'nın on beşindeki karısına durmadan nisbet veriyordu. İkisi de bu sokağın kızlarıydı. Aralarında üç yaş ancak vardı. İki yıl arayla gelin olmuşlardı. Alinin karısının gözü aslında Mustafa-daydı. Bunun tam tersine Mustafanın karısı da Aliyi seviyordu. Alinin karısı Nuriye kocasının düzelen durumundan aldığı gururla habire, Mustafanın karısına çalım satıyordu. Kocasına eve iki kiloluk bir vita kutusu getirdiği gün belki elindeki kutuyla yirmi dakika kapının önünde beklemişti. Mustafanın karısı çıksın da gördün diye. Sonunda çıkmıştı Mustafanın

karısı. Nuriyenin elindeki vitayı görünce de az daha bayılacaktı.

*

Mustafanın karısı, sonunda aradığı fırsatı eline geçirdi. Nuriye, kocası ve kaynanasıyla birlikte evden çıkıp gitmişti öğlenin sıcağında. Üçü de karını tok kedilere benziyorlardı. Mustafanın karısı bir süre onların uzaklaşmasını bekledi. En azından üç dört saat gittikleri yerde kalırlardı. Mustafanın karısı usul usul Alinin evine yanaştı. Kendi evlerini nasıl biliyorsa, Alilerin evini de öyle biliyordu. Alinin evi küçük bir avlunun içine yapılmıştı. Çevresindeki duvarın en yüksek yeri yetmiş santimi zor bulurdu. O da yıkık döküktü. Mustafanın karısı kolaylıkla duvarı aşarak içeri girdi. Bir iki küçük itelemeden sonra kapıyı açtı. Yüreği gümbür gümbür çarpıyordu. Gözlerini aceleyle duvarlarda kapılarda dolandırdı. Hiç olağanüstünlük yoktu bu evde. Aliyle Nuriyenin yattıkları odanın kapısını açtı. Yere serili kirli eski bir yatak düzetilmeden bırakılmış öylece duruyordu.

Mustafa'nın karısı bir an yataktan gözlerini ayıramadı. Yataktan biraz önce çıkılmış olduğu belliydi. Umursamazlık ve şehvet kokuyordu yatak. Eski çarşaf yatağın ortasına toplanmıştı. Yorgan sağ yanda yığılmış duruyordu. Yastık yönünü değiştirmiş, tıpkı bir pusula ibresi gibiydi. Sol yandaki bir yırtıktan içindeki kirli yün görünüyordu. Mustafa'nın karısı buraya neden geldiğini unutmuştu, hırsla söylendi:

— Uruspu Nuriye nolacak, utanmıyor da güpegündüz kocasının altına yatmıya, üstelik kaynanası da evdeyken, başına daş düşsün emi, yatağı bilem kaldırmamış. Ah!. Uruspu ah, geberirsin inşallah!

Bir iğrençliği örtmek istiyormuş gibi gitti hırs-la yorganı yatağın üstüne örttü. Odayı bir daha göz-den geçirdi. İçinde bir yer yıkılmıştı, kendi de bile-miyordu mutsuzluğunun nedenini. Midesinden ağzı-na doğru acımtırak bir su geldi. Elinde olmadan se-dire oturdu. On beş yaşın çaresizliği içine çökmüş-tü. Ellerini dizinin üstüne koydu. Bir türlü gözlerini yataktan ayıramıyordu. Kasıklarında garip bir ka-rıncalanma başlamıştı. Elinde olmadan Aliyle bu ya-takta sevişmeye başladığını düşünmeye başladı. Ko-casıyla her yatağa girişte aynı şeyi yapardı. Hafif-ce başı dönmeye başladı. Burnunun üstünde ince bir sızı, ama tatlı bir sızı kendini duyurmaya başlamış-tı bile. Diz kapaklarını avuçlarının içinde sıkmaya başladı. Hava sıcaktı. Boğucu bir sıcak vardı. Bir an soyunup yatağın içine girmeyi geçirdi aklından. Bil-miyordu ki, Nuriye de geceleri Ali ile yatarken o'nun kocasını düşünüyor. Tıpkı onun kurduğu hayallere benzer hayaller kuruyor.

*

Mustafanın karısı öfkeyle yerinden kalktı. Bu pislerin evine ne diye gelmişti sanki?.. Mundarlık-tı bunların yaptığı, güpegündüz utanmıyorlardı da. Öyle; karınları toktu. Azgın itler gibi sevişmeyip nö-receklerdi. Cehennemde çatır çatır yanarlardı, inşal-lah yanarlardı. Mustafanın karısı da geçer karşılarına keyif sürerdi, cennetin yeşil çayırılarında. Kapı-ya gelmişti. Mustafa'nın karısı ne var ki, bir türlü ayrılamıyordu oradan. Birden bütün gücünü topladı, kapıyı örterek çıktı. Derin bir soluk aldı. Kocası evdeydi, hemen yatağı serse, koynuna alsaydı koca-sını ne olurdu?.. Aklına kaynanası geldi döve döve kırardı, gövdesinde kırılmadık tek bir kemik bırak-mazdı alimallah. Ali'nin anası hiç sesini çıkarmıyor-

du bak. Derin bir soluk daha aldı. Tam evden çıkacakken gözüne eski ahırın kapısı ilişti. Sımsıkı kapalıydı kapı. Kocamanda bir asma kilit vardı üstünde. Üstelik bu kapı her zaman yarı aralık dururdu. İçine odun modun korlardı bulurlarsa. Hırsıyla kapıya doğru yürüdü. Anahtar asma kilidin üstünde duruyordu. Kapının sağ yanında yepyeni bir süpürge bir koca ateş küreği üç çift yün çorap, bir çift de eski lastik çizme vardı.

Mustafanın karısı anahtarı kilidin içinde iki kez çevirdi. Kapıyı usul usul itti. Önce gözleri karanlıktan hiç bir şey göremedi. Ahırın tepesindeki küçük pencereden süzülen ışığın bulunduğu yere gözleri takılınca korkuyla geri sıçradı. Ahırın içi akreple doluydu. O kadar çok akrep vardı ki, Mustafanın karısı gözlerine inanamıyordu. Birden herşeyi anladı. Aligiller Akrep üretiyorlardı. Ahırını akrep çiftliği yapmışlardı. Dudaklarını hırsıyla ısırırdı. Ne kadar akıllıydı bu Ali. Taştan ekmeğini çıkarırdı. Demek süpürgeyle tenekeye doldurup doldurup satıyorlardı. Mustafanın karısı süpürgeyi bir eline, öteki eline de küreği aldı. Biraz ötede gaz tenekesi duruyordu. Gaz tenekesini görünce süpürgeyi de öteki eline aktardı. Gaz tenekesini yakaladığı gibi eski ahırdan içeri daldı. Gözleri karanlığa alışmıştı. Artık ne yatak, ne Ali umurundaydı. Yerler akreple doluydu binlerce akrep. Mustafanın karısı akrepleri küreğin içine süpürmeye, dolan küreği de tenekeye boşaltmaya başladı. İkinci küreği boşaltırken sağ ayağında bir yanma duydu. Acıyla küçük bir çığlık attı. Daha birincisinin etkisi kaybolmadan yine aynı ayağının bileğinde ikinci bir yanma oldu. Süpürgeyi yere bırakarak ayağındaki akrebi kovmak istedi. Elini ayağına götürür götürmez elindeki yanmayla ir-

kildi. Birden can derdine düştü Mustafanın karısı. Kaçmak istedi. Ayağı gaz tenekesine takıldı. Yuvarlandı. Kalkmaya savaşırken ellerinde ve ayaklarında ateş değiyormuş gibi bir yığın yanma oldu. Dirseklerinin üstüne dayanmak istedi olmadı. Heryeri bütün bedeni yanmaya başlamıştı. Korkunç bir çığlık attı. Yan üstü devrildi, durmadan debeleniyordu. Her debelenişinde bir yığın acı gövdesini sarıyordu. Kor bir ateş yığınının üstündeymiş gibi titremeye başladı. En son, ensesindeki acıyı duydu ve katıldı kaldı.

*

Akrepler yavaş yavaş evin içine yayıldılar. Sonra evden sıkılmış gibi sokak kapısından dışarı çıktılar. Sokakta oynayan çocuklar ilk akrebi görünce sevinçle koşuştular. Alilerin evinin önü akrep doluydu.

NAZİFE

Nazife, köyünden alınıp Selim beyin evine evlâtlık olarak verildiği zaman sekiz dokuz yaşlarında ancak vardı. Çıkık elmacık kemikleri, kalın etli dudaklarını görenler, ilk bakışta o'nu olduğundan daha topluymuş sanırlardı. Oysa, çelimsiz denecek kadar zayıftı. Durgun göller gibi kıpırdamasız bir yüzü, ipiri, kapkara gözleri vardı. Nazife, Selim beyin evin geldiği gün, «hayır» demesini unuttu. Gerçi, köyde yaşadığı zamanlarda da «hayır» sözcüğünü öyle canı istedikce kullanamazdı. Hayır, sözcüğünü yalnız çocuklarla oynadığı, onlarla kavga ettiği günlerde kullanırdı. Nazife'nin gözlerinden ve elmacık kemiklerinden sonra dikkati çeken yeri dişleriydi. Bembeyaz, saygılı bir merasim bölüğü gibi sıralı dişleri aralık duran dudaklarının arasından her an kendini gösterirdi. Selim beyin evine geldiği için, Nazife mutluydu. Kapalı bir yerde yaşamak, yağlı yemekler yemek, üstü başı örtülü olmak, Nazife için ulaşılması güç bir ülke'nin topraklarıydı. Yeni entarisini giydiği gün sevincinden ağlamamak

için dudaklarını ısırarak zorunda kalmıştı. Gizli gizli «Divanhane»deki aynalarda kendini seyrediyordu. Bu aynaya bakmak işi yüzünden iki üç kez dayak yemiş, kulakları koparılırcasına çekilmiş, orospu olmak isteyip istemediği kendisine sorulmuştu. N'apılırsa yapılsın, Nazife yakınmıyordu. Kendisine verilen şeylerin bir karşılığı olması gerektiğine yürekten inanıyordu. Gördüğü işleri verilenlere karşılık tutacak kadar kendini haklı göremezdi. Çalışmak, Nazife için doğal bir durumdu. Soluk almak gibi bir şeydi. Soluk aldığı, alabildiği için insana bir şeyler verildiği nerede görülmüştü. Bir insana iyi şeyler ancak dayak karşılığı verilebilirdi. Kendisini yeniden köye gönderecekler diye ödü patlıyordu' Ahırın yanındaki küçük sundurmada yarı çıplak ve her zaman aç olduğu günleri bir türlü unutamıyordu. Dayağa gelince, buradaki kadar sık olmasa bile, orada da gün aşırı yerd. Üstelik köy dayağı daha da kırıcı, daha da kötüydü.

*

Kendisini buraya at üstünde getirmişlerdi. Uzun boylu, küçük avurtlu bir adam alıp getirmişti Nazife'yi. Bir sabah gün doğarken kapılarının önüne gelip durmuştu atlı adam. Anası iç çamaşırlarını çıkarmış, yırtık pırtık şalvarıyla yine yırtık pırtık olan dar gömleğini giydirmişti. Nazife'yi adamın terkisine koyduktan sonra, anası Nazife'ye bakmadan evden içeri girivermişti. Anasının böyle davranması Nazife'nin gücüne gitmişti. Kendisine dokunaklı bir iki söz söylesin istiyordu. Ana kız ağlasınlar istiyordu. Umduğu gibi bir ayrılık olmamıştı, ayrılığı. Köyden çıkıncaya kadar adam hiç ses etmemiş, kendisine bir şeycikler söylememişti. Köy arkalarında kaybolur olmaz, atı yüksekce bir kaya-

nın yanında durdurmuş, Nazife'ye buyurmuştu:

— İn şu kayanın üstüne!

Nazife'nin yüreğini büyük bir korku kaplamıştı, adamın kendisini burada bırakıp gideceğini sanarak korkmuştu. Ne var ki, buyruk buyruktu. Nazife atın üstünden kayarak kayaya inmiş, düzlüğün ortasındaki kayanın üstünde acemi bir heykel gibi kala kalmıştı. Adam hiç sesini çıkarmadan, atı biraz geriye almış Nazife'yi belinden yakaladığı gibi, önüne oturmuştu. Dar Çerkez eğrinin içinde gövdeleri birbirine yapıştırmıştı. Nazife durumu hemen kavramış, adamın ne yapmak istediğini anlamıştı. Hiç sesini çıkarmadı. Ayıp bir davranışta bulunmak istemiyordu. Köyde de kendisine böylesine yaklaşmak isteyenler olurdu. Cinsel konuları doğduğundan beri biliyordu Nazife. Hiç bir şey olmuyormuş gibi, karşı dağlara bakmaya başlamıştı. Adam o'nun hiç ses etmediğini görünce, daha da bir hırslanmış, ensesinde derin soluklar almaya başlamıştı. Bir iki saat kadar böylece gitmişlerdi. Adam en sonunda Nazife'nin çürük çalvarının arkasını iyice yırtarak, işi büsbütün ileriye götürmüştü. Nazife hiç mi, hiç sesiin çıkarmıyordu. Adam bu yeni durumdan çokca sevinmiş görünüyordu. Nazife'nin kasık arasına elini atarak onu kendisine doğru çekiyordu. Nazife, bu kadar birbirlerine bitişik oldukları halde adamın kendisini daha da çekmek istemesini anlayamamıştı. İlçe'ye yaklaşıncı adam kendisini yeniden attan indirmiş, tekrar terkisine almıştı.

Selim bey'in evinin önünde attan indikleri zaman, Nazife'nin tek korkusu; yırtık şalvarından orasının burasının görünmesi olmuştu. Avurtları çökük adam, Nazife'yi Selim bey'in evinden içeri

sokar sokmaz, daha kimseyle tanıştırmadan şaplağı ense köküne indirmiş ve uzunca süren bir söyleve başlamıştı:

— Burası, demişti avurtları çökük adam. Burası köy yerine benzemez. Burada terbiyeli olacaksın, namuslu olacaksın, söz dilneyeceksin, adam olacaksın adam. Eğer bunları yapmazsan, Allahın cehenneminde çatır çatır yanarsın, yediğin ekmek gözüne durur, kör olursun. Yediğin ekmek üzüne durur çotolursun. Demedi deme. Ağa kapısına düştün kıymetini bil.

Adam; kıza bunları söyledikten sonra, ev halkına dönmüş, şöyle demişti:

— Kız kısmı, testiği kırmadan önce dövülmeli. Testiği kırdıktan sonra, dövmüşün kaç para eder?..

Ev halkı hemen adamdan yana olmuşlar. Nazife'yi suçlamaya girişmişlerdi. Yaşlıca bir kadın sözü ele alarak, Nazife'nin kulağına yapışmıştı:

— Doğru söylüyor Ömer Ağa!.. Haddini bil, yediğin ekmeği hak etmeye bak. Eğer doğru yoldan ayrılırsan, kemiklerini itlere atar yediririm. Kulağına küpe olsun bu.

Bütün bunlar olurken, Nazife'nin başı çekilen kulağından ötürü asılmış bir adamın başı gibi, sol omuzunun üstünde kaykılmışken, o, çevresini tanıma çabasına girişmişti. Evin içindeki gördükleri, yediği dayaktan, kulağının çekilmesinden daha çok ilgilendiriyordu kendisini. Masallardaki peri Padişahı'nın sarayına düşmüş olduğunu anlıyordu. Yerler bütün halı döşeliydi Duvarı üst yanı yere doğru biraz eğik olan aynada kendi başını olduğu gibi görüyordu. Kulağını çeken kadının üstü başı tertemizdi. Hiç bir yamalık görünmüyordu. Nazife'-

nin içini birden bir sevinç kaplamıştı. Durumu el-verse, keyfinden oynayabilirdi. Bütün olup bitenlerin ne önemi vardı!.. Yediği dayak, kulağının çekilmesi, karınca kadar değersiz, bir buğday tanesi kadar anlamsızdı. Kadın, Nazife'nin kulağını yeterince çaktığına inanmış olmalı ki, çekme işini bıraktı. Çökük avurtlu adama döndü:

— Sağolasın Ömer ağa, dedi. Yoruldun, kızlar sana bir şeyler hazırlasın da karnını doyur!

Çökük avurtlu, uzun boylu adam, özür dileyerek çağrıyla geri çevirdi. Nazife buna da şaştı. Nasıl oluyordu da, kendisine yemek yemesi söylenen biri, üstelik de böyle bir evde, yemek yemeyi kabul etmiyordu. Ömer ağa, görevini yapmış insanların iç rahatlığı ile çekildi gitti. Nazife'nin karnı açlıktan gurul gurul ötüyordu. Kendisine yemek verilip verilmeyeceğini düşündü. Hiç sesini çıkarmadan olduğu yerde beklemeye başladı.

*

İlk iş olarak, Nazife'yi bir odaya aldılar. Kendisinden bir kaç yaş daha büyük iki kız ortalıkta fır dönüyorlardı. Bu kızların da üstleri başları iyi idi, ama bu evin insanlarından olmadıkları hemencecik belli oluyordu. Nazife onların da kendisi gibi getirilmiş olduklarını anlamakta güçlük çekmedi. Kızlar, bu yeni gelme'nin her şeyi ile alay ediyorlardı. Nazife'yi bit muayenesinden geçirirlerken, başındaki bitlerin çokluğundan ötürü çok şaşmış göründüler. On beş on altı yaşlarında olanı:

— Ihhh, dünyanın biti kafasına dolmuş, kele anam, dedi.

Öteki küçümseyerek:

— Köyden ne gelir bacım, dedi. Ya ayı gelir, ya it gelir, ya bit gelir!..

Birinci kız, duvardaki koca bir dolabın kapaklarını açtı. Nazife açılan dolabın içine şaşkınlıkla baktı. Dolabın içi taşla örtülüydü. İkinci kız gülererek:

— Ne bakıyon soyka, dedi. Hiç mi hamam görmedin?..

Nazife hiç ses etmedi. Kızlar dışarı çıktılar, orta büyüklükte bir kazanı iki yanından tutarak getirdiler. Kazanın içi sıcak suyla doluydu. Kazanı hamamın içine yerleştirdiler. Bu sırada içeriye, biraz önce kulağını çeken yaşlı kadınla birlikte iki kişi daha girdi. Biri, genç bir kızdı. Bu genç kızın, evin kızı olduğu belli oluyordu. Öteki ise yaşlıca, daha doğrusu yaşı pek belli olmayan bir kadındı. Köylü mü kentli mi olduğu da kolayca belli olmuyordu.

Kulağını çekmiş olan kadın sert bir sesle söylendi:

— Soyun şunu da bir iyice yıkayın, kafasını gazlamayı da unutmayın, pisin, dedi.

Başka bir söz etmeden geldikleri gibi gittiler. Kızların küçüğü, gülererek:

— Hadi, dedi. Hadi soyun bakalım. Pis köylü!..

Nazife, üstündeki gömleği çıkarmak isterken, kızlardan biri şalvarının arkasındaki yırtığı gördü. Eliyle iki yana açarak, bir perdenin aralığından bir odaya bakıyormuş gibi, merakla baktıktan sonra,

— Kız, dedi. Nerde senin donun?..

Nazife, bir yandan gömleğini çıkarmaya uğraşırken, büyük bir ciddiyetle kızlara cevap verdi:

— Vardı ya, dedi. Buraya gelirken abam aldı, evde ilâzım olur diye!..

Kızlar bu söze gülüştüler. Kızların küçüğü yeniden Nazife'nin şalvarındaki yırtığı araladı. Birden

oradaki ıslaklığın farkına vardı. Hemen durumu ötekine bildirdi. Aynı ıslaklık Nazife'nin kalçalarında da vardı. Büyük kız böyle bir şeyle ilk kez karşılaşmış gibi:

— Vay urusbu vay, dedi. Ömer ağamla mı yaptın bu işi?

Nazife gömleğini çıkarmıştı. Zayıf omuzları, dar göğüs kafesi, göğüs kafesinin bütün kemikleri ortaya çıkmıştı. Bütün bunlara karşın, bu zayıf gövdeyle alay ediyormuş gibi, göğsünün iki yanında iki kabarcık ileri atılmak istiyordu. Nazife, çok doğal bir şeyi kabul ediyormuşcasına:

— He, dedi. Ömer ağamla oldu.

Küçük kız dışardan duyulmasını istemediği bir sesle sordu:

— Nerde oldu bu iş?

Nazife:

— Atın üstünde, dedi.

Kızlar bakiştılar. Aynı şeyler kendi başlarından da geçmişti. Yüreklerinde garip bir kıskançlık büyüdü. Büyük kız:

— Siz köylüler, dedi. Nedense hep böyle uruspu olursunuz!..

Nazife, bu sözlere cevap vermeyi geçirdi içinden. Yorulmuş gibi vaz geçti. Usul usul, şalvarını çıkardı. Kızların gülmesi, Nazifeyle alay etmeleri bir türlü tükenmek bilmiyordu. İki kız Nazife'yi hamama soktular. Başındaki bitler kırılınsın diye iri bir maşraba gazı ağır ağır kafasına dökerek oğmaya başladılar, gazın bir parçası Nazife'nin gözüne kaçtı. Dayanılmaz bir acıyla inledi. Kızlar güldüler. Kızlar gülünce, Nazife yumruklarını gözlerine dayadı, iniltiyi kesti. Gazlama işi bittikten sonra, kızlar sık dişli bir tarakla Nazife'nin saçlarını yolarak ta-

ramaya başladılar. Her tarak vuruştan sonra tarağın üstüne çıkan bitleri iğrenerek hamamın taşlarında eziyorlardı. Bu sırada kapı açıldı, Nazife'nin kulağını çeken kadının başı görüldü:

— Oyalanmayın kaltaklar, bir yığın iş var, yapılacak, dedi.

*

Selim bey, İlçe'nin en zengin ailelerinden, belki de en zengin ailesi'nin başıydı. Üç yıldır işlerini oğullarına bırakmış, kendince bir yaşama tutturmuştu. Her akşam bir iki kadeh içerdi. Kimi akşamlar bu bir kaç kadeh şişenin tükenmesiyle sonuçlanırdı. Böyle akşamlarda Selim bey, durmadan mutsuz bir kişi olduğunu bağıra bağıra söylerdi. Neden mutsuz olduğunu kimseler bilemiyordu. Kendisi de açık açık söylemiyordu mutsuzluğunun nedenlerini. Kendisine göre; yeryüzünde hiç bir istediği olmamıştı. Çevresindeki insanların hemen hiç birini sevmezdi. İnsanlarla ilişkisi, bir takım gerekler üstüne kurulmuştu. İşine yaramayan insanlara, kendisine bir zararı dokunmayacak kişilere bir tuhaf bakardı. Onların neden yaşamakta olduklarını bir türlü anlamamış görünürdü. Selim bey'in evini kendisinden iki yaş küçük olan kız kardeşi Kezban hanım yönetiyordu. Evin bütün işlerinden sorumlu olan oydu. Nazife'nin kulağını çeken de oydu. Selim bey'in karısı, evin içinde bir sığıntı gibi yaşardı. Nuriye hanım'ın hiç bir yetkisi yoktu. Selim bey karısına bir solucana nasıl bakıyorsa öyle bakardı. Beş oğluyla iki kızı evin içini yeterince dolduruyorlardı. Oğullarından üçü evlenmişler, kova evin birer odasını kendilerine ayırmışlardı. Küçük oğulları İstanbul'da öğrenimdeydiler. Yirmi yirmibeş kişilik ev halkı büyük bir gürültü ile yaşarlardı. En

küçük olaylar bile büyütölür, herkes kendisini önde görmek isteği içinde çırpınırdı. Selim bey, durmadan tasarılar hazırlardı. Selim bey, bir çeşit «tasarı hazırlayıcısı» idi. Tasarılarının uygulanıp uygulanmaması kendisini ilgilendirmezdi. Ne var ki, tasarılarında en küçük bir kusur, en küçük bir eksiklik olmazdı. Sedirdeki minderle beslenmiş köşesine çekilir, saatlerce taasrılar üstünde düşünür, onları kurar tasarlar, çevresindekilere anlatır, anlamazlarsa kızar, küfürler eder, hepsine ne yapacaklarını bir iyice öğrettikten sonra, yeni bir tasarıya geçerdi. Bir kez, ilkyazın dağlardan gelen sularla nasıl bir «bend» kurulabileceğini uzun uzun incelemiş, tıpkıbu işlerden anlayan biri gibi yerinde incelemeler yapmış, kâğıt üzerinde krokiler çizmişti. Bütün bu işleri bitirdikten sonra da köşesine çekilmiş bend'in içinde ürteilecek balıklar için yeni tasarıların ardına düşmüştü.

Selim bey kendisini ailesi yanından işgal edilmiş bir ülke'ye benzetirdi. Evinde yaşayan bütün insanlar işgal ordularının askerleriydiler. Sedire oturur, bu işgal ordularından nasıl kurtulabileceğini uzun uzun düşünürdü. Onların aralarındaki bitip tükenmek bilmeyen çekişmelerinden iğreniyordu. Gelinleri ayrı birer belaydılar. Kızlarının küçüğü kuru bir söğüt dalı gibi bir türlü gelişmiyordu. Bu kızın ekşi şeylere karvı olan düşkünlüğü Selim beyi hem şaşırtır, hem ürkütürdü. Ekşi bir şey bulmaya gör-sündü. Gözlerini süze süze, dudakları gergin, ağzını şapırdatarak durmadan yerdı.

Akşamlar oldumuydu, evin bütün insanları «Divanhane» de toplanırlardı. Selim bey, küçük masasını donattırır, bir başına yemeğini yerdı. O, yemek yerken bütün ev halkı Divanhane'nin iki yanın-

da duran üstü halı kaplı sıralarda oturmak zorundaydılar. Selim bey, keyiflendiği zaman hepsine birden türkü söyletirdi. Selim bey'in sofrasına oturma hakkı yalnız bir kişiye verilmişti. Oniki yaşlarındaki torunu, Mustafa'ya. Dede ile torun, sanki salonda kimseler yokmuş, yapayalnızlarmış gibi yemeklerini yerlerdi. Yemeğin bitimine yakın Selim bey, buyurdu:

— Hadin söyleyin!..

Bütün ev halkı başlardı söylemeye.

«Atım kaaaçtı, ben yoruldum

Düştüüm boynunaaa saarıldım»

İnceli kalınlı, eğitim görmemiş seslerden ortaya çıkan bu koro, Selim bey'in çok sevdiği bu türküyü ellerinden geldiğince kötü söylemekte direnirlerdi. Selim bey, onları dinler, türkünün bitmesini bekler, türkü bittikten sonra:

— Eh hh, derdi. Bu dünyada olmaz olmaz. Belki de içinizden biri adam olur ben de görürüm ha, ne dersiniz?..

Hepsi sevinmiş görünürlerdi bu sözlere, elleri dizlerinin üstünde, ailenin başkanı'na hoş görünmeye çalışırlardı. İşin aslında Selim bey'in bu davranışlarından hepsi de odalarında saatlerce yakınırlar, artık dayanamayacaklarını ertesi günden tezi yok, karşı koymaya başlayacaklarını söylerlerdi. Selim bey oğullarına tanıdığı alış - veriş özgürlüğüne karşı evin içinde onlara hiç bir özgürlük tanımazdı.

*

Nazife, hamamdan çıktığı saatten sonraki günlerde, evin işlerine yavaş yavaş alışmaya başlamıştı. Yapmadığı iş yoktu. Yüz numaraların ıbrıklarını doldurmaktan, ahırdaki hayvanlara su vermeye kadar bütün işlerin ön saflarında çalışıyordu. Avurtları çökük, uzun boylu Ömer ağa, günün yirmi dört

saatinin on sekizini bu evle ilgili işlerle uğraşmakla geçiriyordu. Nazife'yle sık sık ahırda karşılaşıyorlardı. İlk karşılaşmalarında Nazife, Ömer ağa'nın yine kendisine bir şeyler yapacağını sanmış beklemişti. Adam orali bile olmamış, sanki aralarında böylesi bir iş geçmemiş gibi, Nazife'yle günlük yapılması gereken işleri konuşmuştu. Nazife hem sevinmiş, hem de şaşırmıştı bu işe. Nazife, kendisine verilen bütün işlerin altından kalkmaya çalışıyor ve bunu da başarıyordu. Her gün iki üç kez dayak yemesine karşın, oldukça semirmişti. Öteki kızlar da günler geçtikçe onu kendileri ile bir tutmaya başlamışlar, ilk günlerde olduğu gibi horlamaktan vazgeçmişlerdi. Selim bey'in evindeki bolluğa karşılık, İlçe'de yoğun bir yoksulluk kol geziyordu. Deşiriciler, her gün en az üç-dört kez Selim bey'in evinin kapısını çalarlardı. Ekmekten, bulgurdan, pekmezden, tuzdan ne olursa isterlerdi. Hanımların izni olmadan deşiricilere öteberi vermek kesin olarak yasaktı. Bir gün, Nazife kendi köylüsü bir deşirici ile burun buruna gelmişti. Yaşlı bir kadındı bu. Kadın ilkin Nazife'yi tanıyamamış, onu da evin kızlarından biri sanmıştı. Nazife'yi tanıyınca bu tanımanın verdiği sevinç içinde, kızıdan bir sürü şeyi birden istemişti. Nazife önce korkmuş kadının istediklerini vermeye yanaşmamıştı, ne var ki, yaşlı kadın alacağı öteberinin birazını da Nazife'nin anasına vereceğini söylüyordu. Anası söz konusu olunca Nazife, yasakları unutup vermiş, anbardan taşıyabileceği kadar öteberiyi eteğine doldurmuş tam kapıya yaklaşırken de Selim bey'in kız kardeşine yakalanmıştı. Büyük Hala'nın attığı dayak öylesine korkunç olmuştu ki, Nazife o günden sonra, dayağın ne demek olduğunu öğrenmişti. Büyük Hala, onca dayığı attıktan sonra da Nazife'nin eteğindeki öteberileri deşirici kadına ver-

miş, duasını alarak savmıştı. Deşirici kadın Nazife'nin yediği dayacı yalnızca seyretmekle yetinmişti. Öteberileri torbasına koyduktan sonra, Büyük Hala'nın eteğini öperek:

— Allah birinizi bin etsin, her tuttuğunuz altın olsun, demişti.

O, günden sonra Nazife bütün deşiricilere düşman kesildi. Elden ayaktan düşmüş olanları bile evdekilere haber vermeden kovmaya başlamıştı. Üç kız aynı odada yatıyorlardı. Günlük işleri bittiği zaman, üçü birlikte dama yakın olan döşemesiz odaya çekilirlerdi. Bütün yorgunluklarına karşın, gevezelik etmeden uyuyamazlardı. Selim bey'in evinin girdisini çıktısını Nazife bu konuşmalardan öğrenmişti. Kızlar öyle şeyler anlatıyorlardı ki, Nazife bütün bunların hep birarada olabileceklerine bir türlü akıl erdiremiyordu. Evin içindeki insanların her birinin ayrı ayrı huyları vardı. Her birine ayrı ayrı boyun eğmek gerekiyordu. eGlinler durmadan sen ben kavgası içindeydiler. Ne kendileriyle ne de evin halkı ile bir türlü geçinemiyorlardı. Selim bey'in koyduğu bir yasa gereğince, birine ne alınırsa ötekilere de aynı günde aynı şeyler alınıyordu. Üstelik, aynı renk aynı tür olmak koşulu ile. Elbiselerini diken ermeni kadına da bu konuda kesin komut verilmişti. Entarilerin biçiminde en küçük değişiklik yapılmıyordu. Hepsi de aynı biçimde entari giymek zorundaydılar.

Selim bey'in karısının yetkisizliğini de bu gece konuşmalarından öğrenmişti Nazife. Kızların anlattığına göre; Selim bey'in karısı da eskiden kendileri gibi yoksulun biriymiş. Selim bey, hem askere gitmemek için, hem de sevap işlemek için anasız baba-sız olan bu kızı almıştı. Bir başka söyletineye göre de cinsel bir hastalıktan kurtulmak için almıştı. Er-

kekler cinsel hastalıklara tutuldukları zaman, eli erkek eline değmemiş öksüz bir kızla evlenirlerse ya da bir oğlan çocuğu ile ilişki kurarlarsa bu hastalıktan kurtulabilirlerdi ancak. Bunları öğrendikten sonra Nazife de evdekilere uyararak, için için Selim bey'in karısını küçümsemeye başlamıştı.

*

Kızların ev işlerinden başka görevleri de vardı. Evin erkekleri ara sıra onlarla cinsel ilişkiler kurarlardı. Nazife'nin başına böyle bir iş gelmemiştir daha. Kızlar o'nun küçük olduğunu, düşünün başının daha belirmediğini öne sürüyorlar ve kendi başlarından geçenleri büyük bir öğünme ile Nazife'ye anlatıyorlardı' İşin en inanılmayacak yanı, Ömer Ağa, bu işlerin dışındaydı. O, kartal burunlu adam yalnızca köyden kendilerini getirirken o da at üstünde böyle bir işe girişmişti. Ondan sonra, elini bile sürmemişti kızlara. Ömer Ağanın, tek tutkusu köyden kız getirmektir. Elinden gelse, her hafta bir kız getirip evin için kızlarla dolduracaktı.

*

İlkyaz geldi mi?.. İlkyaz gelince Selim bey Toros'lardaki yaylasına göçerdi. İkiyüze yakın koyunununu alır, avşarların, türkmenlerin, Adanalı toprak ağalarının arasına katılırdı. Ağaların çadırları ötekilerden ayrı kurulurdu.

Yayla'ya göçmek, Nazife'nin en çok sevdiği işlerden biriydi. Bu yıl dördüncü yayla'ya göçme yılıydı. Torosların ortasındaki bu düzlükte, Nazife sonsuzca mutlu oluyordu. Yaşamak, bir ağaç dalı gibi Nazife'yi geliştiriyordu. Yayla'da bir gürültü vardı. Bu gürültüyü Nazife yüreğinin içinde büyütürdü. Dur durak tanımayan, sessiz inceden usuldan bir gürültüydü bu. Kulaklar işitemezdi bu gürültüyü. O, büyük sessizliğin içinde, nereden çıkardı bu kadar gü-

rültü?.. Kimseler anlayamazdı. Ayın şavkı bile bir gürültüydü. Gecenin içinde güm güm vururdu kayalara. Yalangı bitkileri sallanıken bir gürültü olurdu. Dağ fareleri, ses etmeden büyük bir gürültüyle gidip gelirlerdi oraya buraya. Kayaların arasına birikmiş kum ve çakıl yığınları durup dururken akmaya başlarlardı. Oyyy, Dünya'nın sonu gelmiş gibi olurdu. Dağların doruğundaki karlar, beyaz bir ateştiler, ucundan ucundan yakarlardı dağları. Geceleri gölgelerin kırallığı başlardı. Her şey gölgelerin buyruğuna girer, gölgelerin dediği olurdu. İnsan, hele yabancı insan sırtır kalırdı gecenin içinde.

Selim beyin oğulları yaylaya gelmezlerdi. İlçe'de başlarına buyruk olabilmenin ateşini yakarlardı. Evlâtlıkların ikisi yaylaya getirilirdi. Bildir, evlâtlıkların en büyüğü evlendirilmişti. O, nişanlanır nişanlanmaz, Ömer Ağa yeni bir kız getirmişti köyden, garip bir kızdı bu, Ömer Ağanın yolda kendisine yaptıklarını evin büyüklerine anlatmaya bile kalkışmıştı. Evin büyükleri, böyle bir şeyin kendilerine anlatılmasını güç bela önlemişlerdi. Sonunda o da susmuş ötekiler gibi, kaderine boyun eğmiş, ya da öyle görünmüştü. Nazife kendisinden önce gelenlerin kendisine yaptıkları gibi, o da önceleri bu kızı küçümsemek istemiş, «Hadi ordan köylü» diyerek alay etmişti.

Şimdi yaylada bu kızla birlikte çalışıyorlardı. Bir de yeni yanaşma çıkmıştı ortaya. Açık sarı saçları, maviye çalan gözleri, ince yapısı ile Anadolu insanından çok Kuzeyli'lere benziyordu. Adı; Yusuf. Onaltı onyediyi yaşlarında gösteriyordu. Yayla'nın değişmez adamları; Ömer Ağa, Selim bey'in torunu Mustafa idi. Nazife şimdilerde, yalnızca bu çocuğun cinsel isteklerini doyuruyordu. Garip anlaşılmas bir

çacuktu Mustafa. Kimi günler, bir başına dağlara doğru bırakır gider, saatlerce ortalıkta görünmezdi. Selim bey, meraklanır, arasınlar diye ardından çobanlar gönderirdi. Çobanların Mustafayı bulup getirdikleri görülmüş şey değildi. Nasıl gittiyse yine öyle, kendi kendine çıkar gelirdi.

Selim bey, büyük çadırın ortasına serilmiş, çift katlı bir yatağın içinde torunuyla birlikte oturuyordu. Orta direkte yanan dört yüz mumluk bir lüks lambası çadırın içini aydınlatıyordu. Dışarısı alaca karanlıktı. Çadırın sol yanında Selim bey'in kız kardeşi. Büyük Hala ile Ömer Ağa oturuyordu. Sağ yanında ise küçük kızı dizlerini altına almıştı. Selim bey'in önünde duran sininin üstü çeşitli mezelerle doluydu. Selim bey, rakısından her içişte derin bir «ohh» çekiyordu. Selim bey, düşünüyordu. Toroslardan aşağıya, ilçeye bağlanacak büyük bir köprünün tasarısını kendi kendine geliştiriyordu. Bu yeni tasarısından daha kimselere söz etmemişti. Bir takım eksiklikleri vardı. Arasıra kendi kendine gülüyor ya da kaşlarını çatıyordu. Çadırın içinde kimsenin çıtı çıkmıyordu. Toros yaylasının kendi büyük sessiz gürültüsü, çadırın içindeki sessizlikle eşdeğerdeydi. Yavaş yavaş, ay yükseliyor şavkı dağın doruğundaki beyaz ateşi alevlendiriyordu.

Nazife çadırın önündeki yüksekce bir kayaya oturmuş, içerden çağrılmayı bekliyordu. Yusuf az ötesinde toprağa bağdaş kurup oturmuştu. Nazife bu oğlandan iğreniyordu. Sevmiyordu onu. Onda çobanların güçlü yanlarından hiç biri yoktu. Nazife hiç konuşmadan dağlara bakıyordu. Ne var ki, bu dağlar hiç bir anlam taşımıyorlardı onun için. Yeryüzü Nazife için sanki sonsuz bir düzlüktü. Bir ucundan bir yumurta itilerek bırakılsa, öteki ucuna yu-

varlana yuvarlana gidebileceği bir düzlük. Uzaklardan iki köpek karşılıklı uluşuyorlardı. Yusuf sağ ayağı ile toprağı eşeledi, sonra gürültüyle burnunu çekti. Gökte yıldızlar alabildiğine parlak, alabildiğine insana yakındılar. Nazife gözlerini Yusuf'un ayaklarına çevirdi. Bu kirli ayaklara bir süre baktı. Kendi ayakları da yalındı. Kendi ayakları Yusufunkilerden çok daha fazla erkek ayağına benziyorlardı. Çobanların ona tıpkı bir kadına sokulur gibi sokulduklarını biliyordu Nazife. Bir kez bu oğlanla yatmıştı. Mustafa zorlamıştı onu bu işe. Mustafa işini bitirdikten sonra, yemek artığını köpeğin önüne atar gibi, Nazife'yi Yusufun önüne itivermişti.

— Nazifeeee.

Nazife korkuyla sıçradı. Çadıra doğru koştu. Çadırın önüne gelince durdu. Usul usul içeri girdi. Selim bey eli ile sofrayı kaldırmasını buyuruyordu. Nazife siniyi aldı, alışkın adımlar geri geri çekildi. Dışarı çıkar çıkmaz Yusuf yanına bir kedi gibi sokuldu.

— Nazife!..

— Ne var?.. Geberesice...

— Irakı var mı bardağın dibinde?

— Zıkkım iç.

— Ha n'olur kız sevabına.

Nazife hiç sesini çıkarmadan, siniyi götürüp evsin'e bıraktı. Yusuf kapının önünde bekliyordu. Nazife biraz sonra, elinde bir kadehle çıkıp geldi. Kadehin dibindeki sulu rakı, ayın ışığında beyaz beyaz parlıyordu.

— Bunu mu istiyorsun?

— He ya!..

Nazife rakıyı toprağı döküverdi. Beyaz dişleri ağzının içinden sıra sıra görünüyordu.

— Al!..

Yusuf bir yerine bıçak saplanmış gibi inledi

— Uruspu.

Nazife tok bir sesle yanıtladı:

— Asıl uruspu sensin, dedi. Kancık it gibi dolanıyon ortalıkta, el aleme irezil ettin, Selim bey'in ününü.

Yusuf hiç sesini çıkarmadan Nazife'ye bakıyordu. Nazife ona hiç aldırmadan gitti eski yerine oturdu.

*

Büyük Hala, Selim bey'in öğle uykusuna yattığı sırada, Nazife'yi evsin'in içine soktu:

— Kız, dedi. Sen bu ay bezini yıkadın mı?

Nazife anlamamış gibi Büyük Hala'nın yüzüne baktı. Elinde olmadan:

— Yooo, dedi.

— Seni gâvurun uruspusu seniii!..

*

Nazife n'olup bittiğini anlamadan, onbeş gün içinde taşçı Kâzım'la evleniverdi. Kendisi için her şey bir düşte olup bitmiş gibiydi. Tek odalı evi genişce bir avlunun içindeydi. Yemeğini bu avlunun içinde pişiriyordu. Yoksulluk günleri yeniden gelip çatmıştı. Her şey, gıdım gıdımdı bu evde. Kocası evlendiklerinin ertesi günü, taş yontmak için ocağa gitmişti. Akşamları, beyaz bir toza bürünmüş olarak geliyordu. Nazife, ölesiye korktuğu yoksulluğunu sevmeye bile başlamıştı. Kendisinin bir değişiklik içinde yüzdüğünü, Selim bey'in evinden daha mutlu olduğunu sezinleme yoluyla anlıyordu. Onbeş gündür dayak yemeyen gövdesi, ona yabancı gelmiye bile başlamıştı. Evinde yapayalnızdı. Kocasının kimsesi yoktu. Daha doğru dürüst soyunun sopunun

ne olduğunu bile bilmiyordu. Bildiği tek şey, bu adamı seviyordu. İlk üç gün kendisine çarşı ekmeği getirtmişti. Dördüncü günü, gülerek:

— Papaz her gün pilav yemez, diyerek kesmişti çarşı ekmeğini.

Nazife, bu söze «fık» diye gülmüştü. Sonra birden «saygısızlık etme» korkusuyla susmuştu. Taşçı Kâzım da onunla birlikte gülmüş:

— Burası, Selim bey'in evi değil, bana değil, kaderine küs, demişti.

Bir tuhaf adamdı bu Kâzım. Onca çalışmadan sonra, evin içinde yataktan yeni kalkmış gibi dolaınıyordu. Kimi günlerde koltuğunun altında yontulmuş güzel bir taşla dönüyordu. Taşlar kocaman kocamandı. Adına da «çengeme» diyorlardı. Nazife bir iki kez avluda sayıları yirmiye bulan bu taşlardan birini kaldırmak istemiş zor başarmıştı. Oysa kocası, akşamüstleri bir karpuz getirirmişcesine kolaylıkla getiriyordu. Kâzım'ın dediğine göre; bu taşlardan yüz ellisi, bir oda edermiş. Nazife içinden şöyle kuruyordu. Her yıl bir oda yapsalar, on yıla varmaz Selim bey'in evi kadar evleri olurdu.

*

Sıcak bir sonbahar günüydü. Eylül'ün son günlerinden bir gün' Ögle güneşi ortalığı kasıp kavuruyordu. Mustafa ahırda hayvanların önüne yem veren Yusufu bakıyordu. Oturduğu yerden durmadan ayaklarını sallıyordu. Birden:

— Yusuf!.. Dedi.

— Buyur!

— Hadi Nazife'ye gidelim.

— Gidelim, dedi Yusuf.

Ellerinde birer söğüt dalı, yola çıktılar. Usul usul, acele etmeden yürüyorlardı. Yusuf bir adım

geriden yürüyordu. Gözlerini Mustafa'nın omuzlarına dikmiş, öylece gidiyorlardı. Bir iki sokak geçtikten sonra, İlçe'nin kenarında tek başına duran taşçı Kâzım'ın evine vardılar. Avlu kapısı açıktı. İçeri girdiler. Mustafa tek odalı evin kapısını itti. Kapı açıldı. Nazife elindeki bir gömleğin söküklerini dikiyordu. İki aydır görmediği Mustafa'yı görünce, telâşla yerinden fırladı:

— Buyur Mustafa bey!..

Şaşkındı. Sevinçle şaşkınlık yüzünde yanyana dolanıyorlardı.

— Evlendin ha!..

Nazife, şeker çalarken yakalanmış gibi, korkuyla:

— Selim bey, evlendirdi, dedi.

Eskiden dümdüz olan karnı hafifce kabarmıştı. Mustafa bir süre bu yeni geline baktı, sonra hemen orada karar vermiş gibi:

— Soyun, dedi.

Nazife ilk kez Mustafa'nın gelen bir buyruğun karşısında duraladı. Ne yapacağını bilmez bilmez bakındı. Kendinin olmayan bir sesle:

— Gayrı, dedi. Ben evlendim.

Mustafa, bir kedinin ya da bir atın konuşmasını duyuyormuş gibi, gözlerini açtı. Birden ense kökünde bir yanma duydu, bir çok duygunun etkisi altındaydı.

— Soyun!

Sesi bir kuyunun dibinden geliyordu sanki; Nazife, elinde olmadan, yılların getirdiği alışkanlıkla şalvarının ipini çözmeye başladı. Birden durdu, aklına gelmiş gibi, kocasıyla yattıkları yatağı serdi.

Yusuf kapının önünde dikilmiş olup bitenlere

bakıyordu. Gözleri, genç bir köpeğin kan kokusu almış gözlerine benziyordu. Mustafa işini bitirdikten sonra, giyindi. Nazife de giyinmek için çamaşırlarına uzanırken, Mustafa soğuk bir sesle:

— Yusuf da var, dedi.

Nazife'nin uzanan kolu uzanmaz oldu. Mustafa odadan çıkarken:

— Ben gidiyorum, dedi. Sen ardımdan gel.

*

Mustafa, ikinci sokağa dalgın dalgın saparken bir ses kendisini çağırdı:

— Nereye Mustafa bey!

Mustafa baktı. Seslenen taşçı Kâzımdı. Bir şeyler söylemek istedi, olmadı. Taşçı da duruculardan değildi, selâmladı ve yürüdü.

*

Nazife, Mustafa'nın gittiğini anlayınca direnmeye başlamıştı:

— Git, ordan itin eniği, var işine git hadi!

Yusuf Nazife'nin giyinmesine bir türlü izin vermiyordu:

— Mustafa beye bir söylersem görürsün ama!.. Nazife durmadan aynı sözleri söylüyordu:

— Git ordan itin eniği, git.

Kâzımı ilk önce, Nazife gördü. Beyaz tozla kaplı yüzünde akan terlerin izleri yol yol duruyordu. Ceketi omuzundaydı. Sağ elinde, taş yontma çekici ipiriydi. Nazife'nin çıkardığı ses, Yusufu arkasına bakmağa zorladı. Arkasını döner dönmez de Kâzımla burun buruna geldiler. Yusuf bir adım geriledi. Nazife çıplak gövdesini örtmek için delice uğraşıyordu. Kâzım hiç ses etmeden, ele benzeyen taş yontma çekicini kaldırdı Yusuf'un yüzüne indirdi.

İnanılmayacak bir şey oldu. Göz açıp kapayınca kadar, Yusuf'un bir gözü, burnu ve ağzı yok oldu. Yusuf, sanki hiç bir şey olmamış gibi bir an öylece ayakta durdu. Tek gözü Kâzıma takılmış gibiydi. Böğürmeye benzer bir ses çıktı ve Yusuf, dayığı çekilmiş ot yığını gibi yere yıkıldı. Ayakları ve kolları bir iki seğirdi, öylece kaldı. Korkunç bir kan seli boşalmaya başladı yüzünden. Kâzım ona hiç aldırmadan, karısına doğru yürüdü. Sedirin üstünde çırıl çıplak duruyordu. İri kara gözleri sonuna kadar açılmıştı. Kâzıma bakıyordu. Bir süre bakıştılar. Birden Nazife'nin kolları iki yanına düştü. İnce, tatlı, yumuşak bir sesle anlatmaya başladı:

— İşte böyle Kâzımım, ben ne desem boş gayrı. Hadi vur başıma da öldür beni. Ben gider öte dünyada, ahrette seni beklerim. Orada bir bir anlatırım sana. Başımıza bu işler neden geldi. Allah benden sorduğu zaman, ona diyeceğimi de bilirim. Kanım katlim helâl sana. Öte dünyada hep konuşuruz bunları, hadi vur Kazım'ım vur!

Kâzım elindeki çekici «Hığh» diyerek Nazife'nin başına indirdi. Hava sıcağı.

BÜYÜK KENTE DÖNÜYORUM

İki ev yanyana idi. İki kapının arası ise, altı metre kadar ya var, ya yoktu. Bu evlerden biri babamın, öteki dedemindi. Tam dört yıldır, babamın kapısını çalmamış, eşliğinden içeri adımımı atmamıştım. Babamın evi benim için, Afrikalar kadar uzak, Asya'lar kadar yabancıydı. Babamın evinde olup bitenler beni hep ürkütürdü. Kuralların sıkılığı, evden içeri girer girmez silinen ayaklar, her yanın inceden inceye süpürülüp temizlenmiş olması, oturacaksam sandalyanın gösterilmesi, yatacaksam yatağın işaretlenmesi ve durmadan çocuk olma ayıbının yüzüme vurulması, beni baba ocağına yabancılaştırmıştı.

İlkokul bitmiş, kaymakam törenle diplomalarımızı vermişti. Yeryüzü'nde ilkokuldan sonra öğrenilebilecek daha neler olabileceğini içtenlikle merak ediyordum. Bilgi hazinelerinin odalarının artık tükendiğine bundan ötesinin olsa olsa, bir takım tekrarlamlar olabileceğini sanıyordum.

Dedem, İstanbul'a, oradaki büyük bir okula gideceğimi söylediği zaman, ilgimi çeken şeyin, yalnızca İstanbul olduğunu anladım. Okul benim için, artık anlamı olmayan bir şeydi. İstanbul, benim doğduğum kent'ti. Ben orada doğmuştum. Dört yaşında getirildiğim bu ilçe'de, durmadan İstanbul'u anlatmış, durmadan İstanbul'u övmüştüm. Yedi yıl sonra, yeniden dönüyordum oraya. İstanbul beni karşılayacaktı. O, güzelim bağrını açıp beni içine basacaktı. Yedi yılda çok şeyler öğrenmiştim burada. «Taş» a, «Daş» demesini öğrenmiştim. İp sapan nasıl örülür onu biliyordum. Kama nasıl tutulur, çıplak gemsiz ata dışındirik vurarak nasıl binilir, taş kavgalarında nasıl kaçılır nasıl kovalanır, gaz lambalarının altında nasıl oturulur, kurt nedir, köpek nedir, yılan nasıl tutulur, çarık nasıl dikilir, eşeklerle cinsel ilişkiler nedir, yoksulluk açlık, tıkanıklık nasıl şeylerdir, bir metreyi aşan kar, yazın boğucu sıcak, dostluk ne, arkadaşlık tutkunluk ne, kanyan yaraya gübre nasıl bastırılır, örümcek ağı nasıl konur, ilkyazlarda bağlar nasıl yeşillenir, yemlik nasıl toplanır. Bıçaklanan insanlar nasıl ölür, kurşun yarası nedir, onur yarası ne?.. Bircik bircik yerleştirmiştim bütün bunların tümünü kafama yüreğime. İstanbul dili konuşmanın ayıplığına da inanmıştım üstelik.

Yola çıkmadan on beş yirmi gün önce girdim, baba ocağına. Anam ince elleriyle yastık yüzümü işliyordu. İki terzi kadın durmadan bir şeyler dikiyorlardı. Yatağım yorganım atılıyor, ben yeni bir dünya için, yeniden kuruluyordum. Herkes bana karşı daha saygılı idi. Arkadaşların gözünde daha bir büyümüştüm. İstanbul'a durmadan telgraflar çekili-

yordu. İlçe'de tek konu benim İstanbul'a gitmemdi. Çeşmeden su getiren kadınlar kızlar, sığır gütmenden dönen çobanlar, kapı önlerine oturmuş çocuklar hepbenden söz ediyorlardı.

Dedem bir gün beni sedire oturttu:

— Bak, dedi. Seni İstanbul'daki Ameirkan Koleji'ne yazdırdım. İngilizce öğreneceksin. Sınıf geçmemen önemli değil, ama bu dili ne yapıp ne edip öğrenmelisin.

— Olur, büyük baba. Öğrenirim!.. Dedim.

*

Bir sabah, günlerden salı'mıydı neydi. Saat altıbuçukta, yola çıktık. Elli altmış kişiden çoktu beni uğurlayan, bütün çocuklar oradaydı. Hepsi yalınayaktılar, hepsinin üstü başı dökülüyordu. Hepsi gülümsüyorlardı. Ben otomobil'in içindeydim. Anamın bağladığı kırıvat boynumda bir yabancılaşıma belgesi olarak asılı duruyordu. Yedi yıl bu çocuklarla birlikte değildim sanki ben. Bir fotoğrafa bakar gibi bakıyordum onlara. Oysa onların yüreği gümbür gümbür ötüyordu. Otomobil ağır ağır yürümeye başladı. Otomobilin iki yanında koşuyorlardı. Pazar-yeri'ne yaklaştıkça, kahvedeki insanlar ayağa kalkıyorlar, bizi selamlıyorlardı. Dedem mutluydu. Sağa sola selamlar gönderiyordu. Çocuklar otomobil'in iki yanında durmadan koşuyorlardı.

İçimde garip bir sıkıntı büyümeye başlamıştı. Hayrettin'le Muzaffer gözlerime baka baka koşuyorlardı. İlçe'nin dışına çıktığımız zaman bile Hayrettin'le Muzaffer koşma işini sürdürüyorlardı. Toprak yola gelince, otomobil birdenbire hızlandı. Arka camdan baktım. Tozların arasında yok oldular. Yavaşovası'na doğru gidiyorduk. Dedem eski günleri,

bu geçtiğimiz yerleri, eskiden atla faytonla gide gide bitiremediklerini anlatıyordu. Bu otomobil, Develi'ye gelen ilk otomobildi. Bundan başka bir de Sarı Kamyon vardı. Köylere uğramadan geçiyorduk. Köylüler bu uğramama işine şaşkınlıkla bakıyorlardı. Yavaş Ovası'nın ortasındaki, Tren Durağı'na vardığımız zaman, dedem, şaşkın şaşkın söylendi:

— Hayret vallahi, hayret!.. Kırk kilometrelik yolu bir saat yirmi dakikada aldık. Hey gidi dünya, hey!..

*

İlk İstanbul korkusunu trene binince duydum. Yedi yıldır hep sözünü ettiğim, ama göremediğim bu araç beni korkuttu. Dedemle birlikte pencereden bakıyorduk. Koca Erciyas dağı, anlamsız anlamsız duruyordu. Tren sarsıldı, gidiyorduk. Durak memuru ile şöför el sallıyorlardı.

Birden İstanbula gidiyorum diye neden o kadar sevinmiş olduğuma kızmaya başladım. Yüreğimle miğdem arasında bir acı belirdi. Başımdaki sırmalı-sırmaların çoğu ekleme idi, daha gösterişli olsunlar diye koydurtmuştum onları- okul kasketimi çıkardım. Dedem birinci mevki kompartımana girmişti bile. Sarı kehribar ağızlığına «En âla» cinsinden bir sigara yerleştiriyordu. Tren gittikçe artan bir hızla İstanbul'a doğru yol alıyordu. Bir görevli gelerek biletlerimizi istedi. Şapkasına baktım. Benimkinden daha göz alıcıydı. Tren gidiyordu. Yaşamak benim için yeni bir anlam kazanıyordu. Herşeyi yeniden anımsamak istiyordum. Yeniden trenle, büyük kentlerle, dostluğumu kurmak istiyordum. Kimseler bana yakınlık göstermiyordu. Tren susuyordu. Kırmızı kadife kaplı kanepeler susuyordu. Durduğumuz

«durak» lar susuyordu. Görevlilerin gözleri benimle hiç mi hiç konuşmuyorlardı. Kasketim bile, askının üstünde bana yabancı yabancı sallanıyordu. Dedem, durmadan İstanbul'da nasıl davranmam gerektiğini anlatıyordu. Amerikalılar konusunda bilgi veriyordu. Tren her durduğu yerde gövdemden bir parça daha geride bırakarak İstanbul'a doğru gidiyordu. Ankara, yalnızca bir gürültü olarak kulağıma girdi. Eskişehir, trene uzanmış yüzlerce satıcı koluydu. Dedem bu kollardan birinden sarı bir kâğıtla kaplanmış bir paket çukolata aldı. O sırada, Hyarettin'le Muzaffer'in gözlerini arıyordum kalabalığın içinde. Çukolatayı sevmedim. Haydarpasha'da bir iki anı beni karşıladı. Silik, kişiliği olmayan anılardı. Dedem yüklerimizi taşıyan hamala bağırıyordu. Bizi karşılayan, Dedemin ve babamın komisyoncusu Toros Efendi, benimle bir iki kez konuştuğundan sonra, Dedem'le bir şeyler anlatmaya başladı. Vapurda gazoz aldılar. Vapurda bir takım çocuklar alışkın alışkın sağa sola koşuşturup duruyorlardı. Ben kışımından kanapelere çivilenmiş gibiydim. Yalnızca bakmakla yetiniyordum her şeye. Toros Efendi, uslu bir çocuk olduğumu söyledi. Hafta sonlarında o'nun evinde kalacaktım. Köprü'ye çıktık. Bu kadar çok insanın nasıl olup da bir araya geldiklerine şaşıyordum. Aklıma ilk gelen şey, bir bayramın olup olmadığı idi. Dedeme sordum bunu. Dedemden önce Toros efendi yanıtladı bunu. Bayram mayram yoktu, ve İstanbul kenti günlük yaşantısını sürdürüyordu. Sirkeci'deki İskenderiye Oteli'ne gittik. Kolej iki gün sonra, açılıyormuş. İki gün biz burada Dedem'le birlikte kalacaktık. İskenderiye Oteli'nin sahibi dedemi tanıyordu. Bana öyle geliyordu ki, ben hep olduğum

verde duruyordum. Ben duruyordum da sokaklar. evler, İstanbul yürüyordu. Akşam yemeğinden sonra, Dedem yattı. Bana da otelin önünden sokağa bakma izni verdi. Sokağa bakabilmek için ilk kez izin almak zorunda kalıyordum. Onurum yaralanmıştı. Dedeme ilk kez kızdım. Otelci'nin gözleri üstümdeydi. Otelin karşısında ve bitişiğinde birer sinema vardı. Onları görünce yukarıya Dedeme koştum. Sinemaya gitmek istediğimi söyledim. Dedem güldü. Yalnız gidemezmişim.

Ben ki, 3916 metre boyundaki Erciyas Dağı'nı, Beşparmak, Kartın, Yılanlı dağ ve nice dağları bir başıma dolaşmışım, iki adımlık bir sinemaya bir başıma gidemezmişim. Dedeme bunun nedenini sordum. Yanıtı kısa oldu. «Burası İstanbul» Bu yanıtın da bir şeycikler anlayamamıştım ama, ürküntüyle dolu bir duygu yüreğime çöktü. «Burası İstanbul», «Burası İstanbulmuş». Sonunda otelden birini kattılar yanıma, sinemaya öylece gidebildim. Filmin adı: «Zoro, Kamçılı Süvari» idi.

*

Bebek'ten sonra, denizin hemen kıyısından gidiyorduk. Toros efendi, Dedem ve ben. Otomobil bir kapıdan içeri girdi. Kolej'in kapısıymış. Asfalt bir yoldan kıvrıla kıvrıla yukarı doğru çıkmaya başladık. Sonunda genişçe bir alanda durduk. Dört bir yanımız büyük yapılarla doluydu Toros efendi her şeye öncülük ediyordu. Bir yerlere girdik, bir takım adamlarla konuşuldu. Yüksek merdivenleri çıktık, yanımıza birileri geldi. En sonunda kendimi, «Anderson Hall» denilen bir büyük yapının yatakhane-sinde tek başıma buldum. Akşamüstü, Boğaz'dan gemiler geçiyordu. Yatakhane'nin içinde kırka ya-

kın çocuk konuşuyorlardı. Çoğunun konuştuğu dil, yabancı bir dildi. Giysilerini değiştiriyorlardı. Toros efendi Dedem'le birlikte çıkıp giderken bana bir çok şeyler söylemişti, yapmam gerekenleri birer birer anlatmıştı. Ne var ki, tümü de uçup gitmişti aklımdan. Çan sesi ile irkildim. «Dang, danggg, dang» Çocuklar koşarak yatakhane'nin kapısına doğru gittiler. Ben de katıldım onlara. Hep birlikte merdivenlerden iniyorduk. İndik indik indik. Anderson Hall'in kapısından çıkınca, çocuklardan biri bana döndü.

— Adın ne senin?

Adımı söyledim.

— Kimin oğlusun?

Kimin oğlu olduğumu da söyledim.

— Sen, dedi. İstanbullu değilsin galiba?..

İstanbullu olduğumu söyledim. Birlikte yürüyorduk. Yanımıza biri daha geldi. O da katıldı konuşmaya. Yanımdan gitmeleri için onbir yaşımın yarısını seve seve verebilirdim. Sonradan gelen sordu:

— Nerde oturuyorsun sen?..

— Develi'de, dedim.

Benimle ilk konuşan durdu. Tepeden tırnağa bir iyice beni süzdü. Birden elinin ayasını yüzüme doğru uzattı.

— Hey ayı köylü, dedi. Bir de aklınca İstanbulluyum diye beni kandıracak ulan ben senin kılığından hemen anlamıştım köylü olduğunu!..

İkisi de gülüyorlardı. Birden gördüm. İkisinin de teni pembe beyazdı. Kumral saçları alınlarına doğru düzgünce taranmıştı. Gülüşleri, giysileri benimkine benzemiyordu. Gülerek benden uzaklaştılar. Kısa pantolonları kısacıktı. Benimkiler dizkapağımın hemen üstündeydiler.

Yemekhane'ye en son ben girmiş olmalıydım. Herkes masalarına oturmuşlardı. Papyon kıravatlı bir adam, masamın hangisi olduğunu sordu. Bilmiyordum. Kâğıtlarımı istedi benden. O sorunca bir takım kâğıtları yatakhane'de bıraktığımı ansıdım. Adam güldü. O gülünce yakın masada oturanlar da güldüler. Adam gözleriyle masaları araştırdı. Masanın birinde, boş bir yer duruyordu. Adam kolumdan tuttu:

— Mr. Thomas'ın masasında oturacaksın, dedi. Hem bir daha bu kılıkla gelme buraya. Nerde senin, armalı lacivert ceketin gri pantolonun. Birden aklıma geldi. O'nun söylediklerini bu sabah Toros efendi ile birlikte almıştık. Kıpırmızı oldum. Mr. Thomas'ın masasına gittim, boş sandalyaya iliştim. Mr. Thomas, altın çerçeveli gözlüklerinin içinden bir süre bana baktı. Bütün çocuklar da onunla birlikte bana bakıyorlardı. İngilizce bir şeyler söyledi. Yanındaki çocuk çevirdi onun dediklerini Ayağa kalkmalıymışım. Ayağa kalktım. Mr. Thomas yeniden konuştu. Çocuk yeniden çevirdi. Selâm vermeliymişim. Ben utanç içinde herkese «Merhaba» dedim. Bir gülmedir gitti.

Yerime yeniden oturduğum zaman, gırtlığıma bir şeyin tıkanmış olduğunu anladım. Mr. Thomas gözünün ucuyla durmadan bana bakıyordu. Korkunç bir yemek oldu bu benim için, her şeyi birbirine karıştırıyordum. Neyi nasıl yemem gerektiğini bir türlü bilemiyordum. Sofradakilerin alışkın elleri tabakları uzatıyor, yemekleri alıyorlardı. Sonunda yemek bitti. Yemeğini bitiren, yerinden kalkıyor, Mr. Thomas'a:

— Esxuse me sir!.. diyordu.

Yanımdaki çocuk kalkarken ben de kalktım,

onunla birlikte başımı eğerek, ağzımın içinde bir şeyler geveledim. Dışarı çıktım. İri kestane ağaçlarının altında duran sıralardan birine oturdum. Boğaz ışıklar içinde gözlerimin önündeydi. Usul usul ağlamaya başladım. Ağlarken hem utanıyor, hem de mutlu olduğumu anlıyordum. Birden omuzuma biri dokundu. Döndüm. Sofra'da Mr. Thomas'ın söylediklerini bana çeviren çocuktu, yanında da yemekhaneye gelirken adımı soran öteki çocuk duruyordu. Sönük elektrik ışığının altında yüzümdeki yaşları görünce şaşırdılar. Çeviricilik edeni:

— Niye ağlıyorsun?.. Dedi.

Ne cevap vereceğimi bilemiyordum. Beni buralara atan kadere içimden küfürler ederek sustum. Çocuk sorusunu yeniledi:

— Niye ağlıyorsun be?

İçimdeki bir yerlerin çabuk çabuk kırıldığını, kimi şeylerin uçup uçup gittiklerini görüyordum.

— Ağlamıyorum, dedim.

Öteki atıldı:

— Höst ayı, dedi. Şuna bak bir de utanmadan yalan söylüyor.

Dedem kesin olarak dövüşmemi yasaklamıştı. Dövüşmek benim için Develi'de bırakılmış bir urba gibiydi. Birden çoğaldılar, çevremde beş altı kişi kadar oldular. Bir şeyler söylüyorlardı, konuştukları dil türkçeydi türkçe olmasına ne var ki, ben bir şeycikler anlamıyordum. Kulağıma bir takım sesler doluyordu: «Ayı, yalancı, nerden çıktı bu be, bu kadarı da fazla ama, Allahın köylüleri de mi gelecek buraya?» Ne tez geldi Develi'den urbam ve ben onu ne tez giyindim, bilemiyordum. Bütün bunlar başıma nerelerden gelebilmişti, kimler getirmişti?.. Sıranın üstünden atladığımı, sağa sola sille tokat giriştiği-

mi, çok kısa bir süre sonrada yumruklarımın boşa gitmeye başladığını gördüm. Çevremde bir boşluk olmuştu. Kestane ağaçlarının altlarından bir takım küfürler, alaylar geliyordu.

*

Yatakhane'de benimle kimseler konuşmuyordu. Uzaktan uzağa gülüyorlar, her yöne çekilebilecek sözler söylüyorlardı. Bir anlatımsız kuş girmişti sanki içime, dur durak dinlemeyen bir kuş, yön yöntem bilmeyen bir kuş, vuruyor kendini duvarlarına duvarlarına içimin. Yatağımın üstünde oturuyorum. Kulaklarımda Anadolu'dan kalma bir ses, Hayrettin'in, Muzaffer'in sesi... Yaşamak bir başka giysi ile çıkıyor karşıma. Bin yıl yürümüş gibi yorgunum, her şeyini yitirmiş, uygunsuz yollara düşmüş bir kız gibiyim. Bir tek şey istiyorum şimdi, dövüşmek!.. Kiminle olursa olsun, ne için olursa olsun, ne kadar dövülürsem dövüleym, kan hiç içinde kalsın ağzım burnum. Koşullarına kurallarına yabancı olduğum, hiç bir şey bilmediğim bu düzende başka bir şey gelmiyor aklıma. Havlusunu omuzuna atan, eline diş fırçasını alan çıkıyor yatakhane'den. Ben de öyle yapıyorum çaresiz!.. Bütün duvarları yerleri fayanslarla döşenmiş, temiz kocaman bir el yüz yıkama yeri. Duvarlar tüm ayna ile kaplı. Herkes bir musluğun başında. Beklemek gerek. Ortada beklemek yıldırıyor beni. Kapısı açık helâlardan birine giriyorum. Sıkı sıkıya kapıyorum kapıyı, sürgüsünü itiyorum. Beyaz kapının üstünde koca bir erkek organının resmi. Çeşitli yazılar. Çoğu ingilizce yazılmış, aralarında türkçe olanı da var. Cinsel ilişkiler önerileri ile dolu. İçimdeki kuş, çılgına dönüyor. Büyük bir korku oluyor. Şimdiye kadar böyle bir şeyi hiç görmemiştim.

Çıkıp gitmek, kurtulmak istiyorum. Ya, benim yazdığımı sanarlarsa bu yazılardan birini. Sürgüyü açıp dışarı atıyorum kendimi. Benim ardımdan hemen biri giriyor içeriye. Boş bulduğum musluklardan birinde yıkanıyorum. Gözüm helâ'dan çıkacak oğlanda. Bir tek söz etse ölümüne dövüşeceğim. Çocuk biraz sonra çıkıyor. Hiç bir şeye aldırdığı yok, yazıları okumamış olacak diye geçiriyorum aklımdan. Uzun boylu zayıf bir çocuk yanaşıyor yanıma.

— Hadi be kardeşim, diyor. Acele et biraz!..

Hiç ses etmiyorum.

— Hadi kardeşim, film seyredeceğiz çabuk ol!..

Birden içimdeki kuş bir kartal oluyor, Beşparmak dağında dolaşan bir kartal. Bunların tümü de düşman diye geçirdim içimden. Hepsi bana düşman.

— Siktir lan, dedim.

— Aaaa, dedi. Terbiyesize bak!

Bunu söylerken tıpkı bir kıza benzemişti. Bu konuşma çevremizdekilerin ilgisini çekmiş olmalıydı. Biri:

— Lan yine bu ayı, dedi.

Kavga başlamadan ayırdılar bizi. Sözleşmişler gibi, hemen hepsi aynı anda bırakıp gittiler. Yalnız kalmıştım. Bir o aynaya bakıyordum bir bu aynaya. Hepsinde de ben vardım. Diş fırçam sağ elimdeydi. Havlum omuzumda. Bir süre öylece kaldım. Aklıma birden kapının arkasındaki resim geldi. Gittim yeniden baktım. Daha bir serinkanılıkla okuyordum yazıları. Öyle şeyler yazılıydı ki, avuçlarımın terlediğini görüyordum. Yavaşça çıktım oradan, yatakhane'ye doğru yollandım. Işıklar sönmüştü. Duvarların üstünde renkli bir film oynuyordu. Çocuklar başına toplanmışlardı. Kutuya benzer bir makinenin kolunu bir çocuk durmadan çeviriyordu.

O, çevirdikce, duvarların beyazlığı üstündeki renkli resimler durmadan oynuyorlardı. Bu arada konuşuyorlardı da. Üstelik konuşmaları benim içindi. Kalın sesli biri şöyle diyordu:

— O serserinin hakkından Toma gelir. Gösterir ona anasının orasını!

Sesimi çıkarmadan yatağıma gittim. Beni bunlardan uzak tutan şeyin ne olduğunu araştırmaya çalıştım. Nerden geliyordu bu yabancılık?.. Bunlar kimdi, ben kimdim?.. Ağlıyordum.

Her şey öyle büyük bir hızla akıp geçiyor ve ben bütün bu olup bitenlerin öylesine hızla dışına düşünüyordum ki, kendime şaşmakla yetinmek zorunda kalıyordum. Kimi zaman bütün yüreğimle bu gidişe teslim olmak istiyordum. Onlar gibi düşünmek, onlar gibi olmak, onların geleneklerini benimsemek istiyordum. Sabahları uykumu en tatlı yerinden bölen Allahın belâsı «Çan» ı bile sevmek istiyordum. Çocukların söylediği bir Amerikan şarkısını da -kafasını gözünü yararak- mırıldanıyordum.

«America I love you

There is ohter hundered millions like me»

Bu söylenilen şarkının ne demek olduğunu bilmiyordum ama. Öğretmenlerimiz bizi ikinci çaylarına çağırıyorlar, pastalar veriyorlardı. Ben her seferinde yeni bir pot kırıyordum. Bu çaylardan birinde Prof. Anderson'un karısına «Thank You Sir» dediğim için, ortalık gülmekten yıkılıp geçti. Kadınlara «Sir» denmiyeceğini de o gün öğrendim. Aynı gün «America I love you» demenin; Amerika seni seviyorum, demek olduğunu da öğrendim. Durmadan bir şeyler öğreniyordum. Ama, ne öğrensem ters geliyordu bana. Önceleri bana sataşanlar da artık sataşmaz olmuşlardı. Bu ilgisizlik de beni yoruyordu;

Bir sabah, İran sefiri'nin oğlu yanıma geldi.

— Bana bak, dedi.

Ona baktım.

— Bu gün öğleden sonra, Toma seninle döğüşecek erkeksen ormana gel!.. Toma, bizden bir sınıf yukarıdaydı. Orta Bölüm'ün cimnastik birincisiydi. Birden Dedem çıkıp gelmiş gibi sevindim. Bunu bir sınav sanıyordum. Eğer bu sınavı başarı ile verebilirsem, bütün çocuklarla aram düzelecekti. Onlarla bir olabilecektim.

— Olur, dedim. Gelirim.

İran Sefiri'nin oğlu biraz şaşkın uzaklaştı benden. İçimdeki kuşlar yuvalarına çekilmişlerdi. Utanmasam, bağıra bağıra; «Ağgelin» türküsünü söyleyecektim. Evet, sonunda beni anlamışlardı. Dene-mek istiyorlardı beni.

*

4

Öğleden sonra ırmanda buluştuk. Onbeş kişi kadar vardık. Gökyüzü pırıl pırıldı. Çocukların hepsi Toma'nın çevresine toplanmışlardı. Onların bu davranışını doğru bulmuyordum. Bir Türk dururken nasıl oluyordu da, bir Rum'un çevresinde toplanabiliyorlardı. Aldırmıyordum ama, nasıl olsa yüzümün akıyla çıkacaktım bu kavgadan. Kazanacaktım bu sınavı, o zaman hep birlikte yürüyecektik, özür dileyceklerdi benden. Toma gömleğini çıkardı. Boyu benden biraz daha uzundu. Biçimli bir gövdesi vardı. Gülümsüyordu.

— Hadi bakalım köylü, dedi.

— Sen vur ilkin, dedim.

Toma vurdu. Ölesiye dövüşüyordum. Toma'nın benden daha güçlü olduğunu daha kavganın başında anlamıştım. Ama benim kendimi koruyacak başka hiç bir şeyim yoktu kavgadan başka. Ne onların ki

gibi çevrem, ne onlarınkine benzer yaşamam, ne de dostlarım arkadaşlarım. Dövüş gittikçe uzuyordu. Alt dudağımın kanadığını anlıyordum. Soluğum git-tikce döşümde daralıyordu. Kendimi korumadan vu-ruyordum. Önceleri bir boksör gibi dövüşen Toma, sonunda o da benim gibi dövüşmek zorunda kaldı. Kulağıma gelen sesler hep Toma'dan yanaydı. Bu da şaşırtıyordu beni. Anlayamıyordum neden böyle olduğunu. Birden Toma saçlarıma yapıştı. İşte bu yoktu bizde. Develi'de saç çekerek kavga etmek yal-nız kadınlar arasında olurdu. Erkek erkeğin saçını sonunda ölüm de olsa çekemezdi. Kendimi savuna-mıyordum. Çocukların Toma'yı yuhalayacaklarını, hatta dövüşe benden yana katılacaklarını sanıyordum. Oysa hepsi birden Toma'nın başarısını kutlu-yorlardı. Toma beni çekip götürüyordu. Başım öne eğikti. Toma'nın bacaklarının arasından koca kütü-ğü gördüm. Toma'nın ayakları takıldı saçımı bıra-karak sırt üstü yuvarlandı. O'nun şaşkınlığından yararlanıp üstüne atıldım. Vuruyordum, delileri gi-bi vuruyordum. Birden kendimi yitirdim.

*

Gözümü açtığım zaman Hastahanedeydim. İki yatak ötemde de Toma yatıyordu. Toma'yı dövebile-ceğim ortaya çıkınca, bütün çocuklar birlik olup, tek me tokat üstüme çullanmışlardı. Bütün kaburgala-rım sızlıyordu. İstanbul'a dönmüştüm.

BİR KÜÇÜK YAĞMUR

Gökyüzü, onbeş gün içinde bütün bütüne değişti. Pırıl pırıl maviliğini bıraktı. O'nun yerine kül rengi bir renk edildi kendine. Gökyüzü'nden artık sağlık ve bayram yağmıyordu. Sulu sepken bir kar, dur durak dinlenmeden ha babam yağıyordu. İnsanlar, sevgiyle değil homurdanarak bakıyorlardı Gökyüzü'ne. Ara sıra, sevgisiz bir budak gibi aralanıyor, genç bir orospu gibi acemi acemi gülümsemeye çalışıyordu. Bu gülümsemenin gereksizliğini hemen anlamış gibi, yeniden dönüyordu yağmurlu karlı işine. Radyolar havanın daha da bozacağını ısı'nın sıfırın altına düşeceğini söylüyorlardı. Yaşamak gittikçe zorlaşıyordu. Varlıklı ailelerin kızları, gövdelerindeki yazdan kalma rengin her gün biraz daha kendilerinden uzaklaştığını görerek üzüliyorlardı. İlikde bir bitkinin altında kalan beyazlıkla karınlarını baldırlarını karşılaştırıyorlar bu korkunç duruma karşı koyabilmek için, eşitliğin atına sığıyorlar, toplumcu birer kişi olarak ana ve babalarıyla kavga ediyorlardı. Günlük gazeteler varlıklı gençleri bu çeşit yan-

lış eğilimlerden koruyabilmek amacı ile, durmadan bir takım pahalı ilâçlar öğütüyorlardı. Gazetelerin başlıkları genellikle hep aynıydı. «Gövdenizi kışın da tunç renginde tutabilirsiniz», «Gövdenize acıyınız ve onu tunç renginde tutabilmek için, (X) spray'ini kullanınız», «Yaşamının ve başarının en önemli unsuru: Gövdelerin tunç renginde olmasıdır», «Tunç renkli bir gövde, tunç rengi bacaklar size geleceğin kapılarını ardına kadar açar, (X) spray'ini kullanınız» Zengin babalar durmadan Avrupa'ya Amerika'ya sandıklar dolusu spray ısmarlıyorlardı. Böylelikle kızların oğullarının toplumculuğa kaymalarını önüyorlar, onları doğru yola sürüyorlardı.

*

Kent'in kalabalık caddesinden otomobiller tampon tampona ilerlemeye çalışıyorlardı. Birbirini tutmaz korna sesleri, yağın yoğun karla karışık yağmurdan ötürü, gereği kadar yayılamıyordu. Kimi kornalar; Bach'tan bir parça ile, kimileri de Napoliten bir parça ile varlıklarını duyuruyorlardı. Böylece de müzik beğenilerinin düzeyini çevrelerine bildirmiş oluyorlardı.

Gökyüzü, bugün bütün gücüyle kızgındı. Elinde olanaklarının tümünü de kullanmaya çalışıyordu. Nusret bey ,arabasının içinde kent'in trafik kurallarına karşı verip veristiriyordu. Yanındakiler de büyük bir saygıyla o'nun söylediklerini dinliyorlardı. Nusret bey birden güldü.

— Yahu, dedi. Bakkaldan aldığımız yumurtalar bu gidişle eve varıncaya kadar, civciv olacaklar!..

Yanındakiler bastılar kahkahayı. «Yumurtalar eve gidinceye kdar civciv olacaklarmış», «Hah, hah, hah, haaaa», «Yumurtalar civ civ olacak.» «Evet efendi myaaa, yumurtalar civciv olacak», «Hah,

hah, haaa!»

Nusret bey, yumurtalar civciv olmadan, evine giden sokağa saptı. Sokağın başında, arabadakileri indirdi. İnenler hemencecik sokak adamının iç dünyasını benimseyerek, gelip geçen arabalara homurdanmaya başladılar. Nusret bey, arabasını sürdü. Köşeyi döndü, mahalle bakkalının vitrininde gözüne şimdiye kadar hiç görmediği bir şişe çarptı. Şimdiye kadar hiç böyle bir şişe görmemişti. Arabasını yanaştırdı. Kapıyı açarak iki adımda dükkâna girdi. Mahalle bakkalı saygıyla selâmladı Nusret beyi, Nusret bey, bu selama karşılık vermeden raflarda gözüyle vitrindeki şişenin benzerlerini aramaya koyuldu. Şişeleri görünce sevindi. Bakkala döndü:

— Dört şişe ver şundan, dedi.

Bakkal, şişeleri düzgün bir paket yapıp Nusret beyin arabasına çırağı ile yolladı. Nusret bey de çocuğun ardından çıktı. Tam arabasına binecekken, arabasının ön çamurluğuna dayanmış olan çocuğu gördü. Sekiz on yaşlarındaydı üstü başı dökülen bir kız çocuğuydu bu. Nusret bey, birden gürlledi:

— Atla arabaya!..

Kız çocuğu şaşkınlıkla baktı Nusret beye.

— Atla, dedim sana.

Kız, karşı gelmekten korkarak Nusret beyin arabasına girdi. Nusret bey, yaptığı alışverişlerden sevinçli arabasını sürdü. Otuz metre gittikten sonra, büyük bir evin önünde durdular. Nusret bey indi. İnerken şişeleri kızın kucağına verdi.

— Hadi bakalım yürü, dedi.

Kızın saçları şakaklarına yapışmıştı. Kirli çıplaka yaklarıyla kucağında sıkı sıkıya tuttuğu pket anlatımsız bir çekişki yaratıyordu. Kız adamın arkasından yürüdü. Evden içeri girdiler. Tatlı bir sı-

caklık yüzlerini yaladı. Adam bu sıcaklığa alışkındı, kız sıcaklığı yüzünde duyar duymaz bir tuhaf oldu, sıcaklığın hangi yönden geldiğini anlamak istiyormuş gibi çevresine bakındı. Korku duymuyordu ama, korkuya yakın bir duygu vardı içinde. Bir hizmetci kız, kızın kucağındakileri aldı. Kucağındakiler alınınca, çocuk boş bir kesekâğıdına benzedi. Nusret bey, birden çıkmakta olduğu merdivende durdu, hizmetci kıza döndü:

— Bak bakalım, dedi. Ne şişeleriymiş onlar?..

Hizmetci kız, paketi açtı. Dikkatle baktı şişelere.

— Sirke efendim, dedi.

Nusret bey, kendisine küfrediliyormuş gibi yüzünü buruşturdu:

— Hay Allah belasını versin!..

Hızla merdivenleri çıkmaya başladı. Yukarda salonda karısı kendisini bekliyordu. Kucaklaştılar. Biliyor musun, dedi Nusret bey. «Ben ne yaptım?»

— Ne yaptın kocacığım?

— Şarap niyetine sirke aldım.

— Hah, hah, haaa!..

— Alay etme ama benimle, dedi.

— Alay etmiyorum canım, hah hah haa! Demek şarap diye sirke aldın öyle mi?..

Nusret bey, karısının kalçasıyla oynamaya başladı. Kadın huylanmıştı.

— Amaaan Nusret dur şimdi, dedi.

— Ha bir de kız getirdim sana!

— Kız mı?..

— Evet.

— Ne kızı?

— Bayağı kız işte, sokakta buldum sevabımıza büyütelim.

— Aaaa, ne hoş.

— Sevindin mi?

— Tabii sevindim.

— Önce bir banyoya soksunlar, güzelce yıksınlar. Üstüne başına bir şeyler alalım. Okula verelim, ha sahi hangi okula verelim dersin?

— Bale okuluna verelim!

Nusret bey dudağını büktü.

— Bence dişci olsun daha iyi.

— Aman Nusret, sende de darılma ama hiç sanat zevki yok.

Nusret bey yine dudağını büktü.

— Pekiii, oluudur. Bale'ye verelim.

— İster misin ünlü bir balerin olsun?

— Neden olmasın, paraysa para. İngiltere'ye göndeririz.

— Hayır Moskova'ya gönderelim. Biliyorsun şekerim, sanatın politikası olmaz.

— Oluuud, dedi. Nusret bey.

— Ah ne iyi ne iyi. Hemen Alişlere telefon edip bildireyim yeni buluşumuzu.

— Bildir canım.

Kadın yumuşak elleriyle telefonu açtı. Karşısındakini bulur bulmaz, istekle anlatmaya başladı. Nusret bey, bardağına doldurduğu içkisini içerken karısını gülümseyerek dinliyordu. Bir koltuğa bıraktı kendini, çenesini yırtarcasına esnemeye başladı. Kadın durmadan anlatıyordu:

— Ah, bilemezsin şekerim. Ne kabiliyet, ne kabiliyet! Büyük bir balerin olacak şekerim. Adı mı?

Telefonu eli ile kapayarak kocasına döndü:

— Adı neydi?

Nusret bey:

— Bilmem, dedi.

Kadın telefona dönerek:

— Jale canım, dedi. Rengi mi? Sarışın canım, yemyeşil gözleri var.

Kadın telefonu kapadı. Kocasının yanına geldi.

— Nerde bu kız kocacığım, dedi.

— Aşağıda.

Kadın zile bastı. Hizmetçi kız biraz sonra çıkıp geldi.

— Kızı getir, dedi kadın.

— Hangi kız efendim.

— Hangi kız olacak sersem, beyin getirdiği kızı.

— O kız gitti efendim.

Nusret bey atıldı:

— Nereye gitti?

— Bilmem efendim. Çıkıp gitti.

— Neden gönderdin aptal?

— Bana bir şey söylemediniz ki efendim.

— Koş bul da gel.

Kadın koltuklarından birine kendini attı:

— Ah, dedi. Ahh!.. Rezil oldum vallahi.

bey karısını dizine oturttu:

Hizmetçi kız, çocuğu aramaya seğirtti. Nusret

— Üzülme sen şekerim, dedi. O olmazsa başka bir tane buluruz.

— Ama saçları sarı, gözleri yeşil olacak.

— Olur karıcığım.

— Adı da Jale olacak.

— Olur karıcığım.

— Bulunur mu dersin, ah ne kadar göreceğim geldi bilemezsin!..

İçtenlikle ağlıyordu kadın. Çocuk bulunmadı. Gökyüzü kızgındı. Karla karışık bir yağmur yağıyordu. Radyolar, ısı'nın daha da düşeceğini bildiriyorlardı.

ALMANYA

ALMANYA

Korkunç, dur durak dinlemez bir yağmur yağıyordu, bozkırın üstüne... Geniş düzlüğü ortasından ikiye bölen asfalt yol, yüzbinlerce yağmur yaratığının, yüzbinlerce miniminnacık şeytan'ın anlaşılmaz oyunlarının alanıydı... Küçük «su» şeytanları idi bunlar... Akıl almaz bir çabuklukla oyunlarını sürdürüyorlardı. Her şeytan bir kez çıkıyordu oyun alanına ve hemen ardından yalın bir «su» olarak toprağa doğru akıp gidiyordu.

Bozkır'da aynı şey olamazdı. Olanakları elvermiyordu buna. Aylardır su yüzü görmemiş olan toprak, gökten inen su tanelerini bir iki milimliğine bile olsa yeniden yukarıya bırakmıyordu. Gökten gelen her damlayı aç bir gövde gibi yutup yok ediyordu. Bozkıra yağın yağmurun bütün yapabildiği toprağı ıslatmaktı... Taneler derinlere doğru akıp gidiyorlardı. Tıpkı, genç sağlıklı bir kadının cinsel organına boşalan döl tanelerinin, karanlık ama yaratıcı olan dölyatağı'na ulaşmak için yarışması gibi...

Çoktan sararmış, canlılığını yitirmiş olan otlara bu yağan yağmurun artık hiç bir yararı olamazdı. Onlar için yağmur geç kalmış bir «itfaiye'ye» benziyordu, yanıp yıkılmış, yok olmuş bir eve hortumla durmadan su sıkın «İtfaiye» er'ine...

Canlılık toprağın derinliklerinde kalmıştı. Doğurganlık, oradaydı. El gibi çatlaklar, ağır ağır kapanıyor, sağa sola kaçışan börtüböcekler kendilerine sığınak arıyorlardı...

*

Güney'e doğru uzanan asfaltın sol yanına düşen «D» köyünün sokaklarında bir iki şaşkın it'ten başka yaratık yoktu. Sıskalıktan yedi sekiz yaşında birer yaşama emeklisi olmuş olan çocuklar, evlerinin açık olan sokak kapısından ya da pencerelerden yağın yağmura bakıyorlardı... Çocuklar öylesine sıska, öylesine yoksuldular ki, hocalar bile artık onlara şehvetle bakmaz olmuştu.

Yağmur köy evlerinin toprak damını geçerek evlerin içine damlamaya başlamıştı... İki odalı evinin penceresinden çocuklar gibi yağmuru seyreden Dağ Rıza, bütün bu yoksullukların içinde başka bir dünyadan gelmiş gibi dimdik, sapasağlamdı. İki lokma ekmek yese miğdesine değil, doğrudan doğruya iliklerine gidiyordu. Masal kahramanları gibi bir insandı Rıza. Çoğu zaman, ufak tefek kökleri sökmek için kazmasını kullanmaz, bacaklarını iki yana açar, kökün toprağın dışında kalan yerine yapışır, bir iki sağa sola oynattıktan sonra başlardı çekmeye. Çok sürmezdi kökün topraktan çıkması. Ne var ki, artık sökülebilecek kök bile kalmamıştı çevrede.

Rıza, ayaklarının dibinde oynayan çocuklarına gözlerini değdirdi, üçü de sıska denecek kadar zayıftılar... Yoktu... Yediremiyordu Rıza, üst üste iki

soluk aldı, gözlerini kısıtı, sanki kızgın bir Ağustos güneşi gözlerine doluyordu. Oğlu pencereyle oynuyordu, kızlar neyse ne, nasıl olsa olurdu, ama bu oğlanın sıskalığı düpedüz onuruna dokunuyor, babalığından utandırıyordu Rıza'yı... Gözlerini oğlunun üstünden aceleyle çekti. Karşıda uzanıp duran asfaltta bakmaya başladı... Asfalt yapılırken nasılda umutlanmışlardı, yapılan asfalt yol değil de Adana'ya doğru uzanan kocaman bir somundu, acıkan bir yanından koparıp yiyecekti... Üç otomobil ard arda geçti... İlk başlarda bu otomobilleri de seviyorlardı. Bir otomobil görünmeye görsündü, ta uzaktan karşıcı çıkarlar, babaları anaları gurbetten dönüyormuş gibi el sallarlar, su isteyene su, karnı acıkana iki lokmalarının birini verirlerdi. Hele bozulan otomobiller yüzünden Dağ Rıza'nın başı az mı derde girerdi. Beş kilometre ötedeki benzin istasyonu'na iteliye iteliye az mı otomobil götürmüştü, iyi giyimli baylar, yanlarındaki döşleri başları açık, bacakları kışlarına kadar görünen kadınların yanında kendisine az mı «teşekkürler» edip «mersiler» vermemişti... Bir ikisinin aklına üç beş lira vermek de gelmişti, gelmişti ya, Dağ Rıza utanarak almıştı o paraları... Parayı verenler:

— Gördün mü delikanlı, bak yol açıldı da işleriniz yoluna girdi, duyuyorlardı.

Rıza bir sekseni aşan boyu ve geniş gövdesi ile, girecek delik aramıştı. Heriflerin yanındaki kadınlar kendisine bir tuhaf bakarlardı, Rıza bir türlü anlayamazdı onların bir kaç saniye içlerinden geçirdiklerini... Şehvetin en koyu anlarında o kadınların başlarının içinde cırılçıplak oturduğunu hiç bilemedi. Biçimli başını acemi bir ördek yavrusu gibi sallaya sallaya:

— Sağolun beyim, sağolun!.. Demekle yetinirdi.

Daha Rıza sözünü bitirmeden, adamlar yüzlerini öteye döner, bir başka işler uğraşmaya başlarlardı...

*

Dağ Rıza'nın köyü, Kırşehir kentine oldukça yakındır. Asfalttan ikiyüz metre kadar içerde, seksen doksan evlik bir köy... Köylüler, yolun kendilerine dostluktan çok, düşmanlık getirdiğini birer ikişer tavukları, koyunları, çocukları araçların altında ezilip ölmeye başlayınca anladılar. Birden bire, bir iki ay içinde köyün üstünden büyümlü bir yel geçti!.. Artık otomobillere yardım etmez oldular, bozulan bir otomobil gördüler mi, ya yerlerde bir şeyler aramaya başlıyorlardı yada gökte uçan kuşların nereye gideceklerini izliyorlardı...

*

Odanın kapısı bir usulca açıldı. İçeriye inceden genç bir kadın girdi. Kadın güzelliğın ve çirkinliğın dışındaydı... Hem yorgun, hem dipdiri ydi. Yırtık giysilerinin içinde; taze, denizden yeni çıkmış bir balık bedeni gibi bir bedeni vardı... Dağ Rıza'ya bir süre baktı. Eğer sözcükleri bulabilseydi, duygularını sözcüklerle canlandırabilseydi, çok, binlerce «çok» şey söyleyecekti... Sözcükler, aklının içinde kıpırda nıp duruyorlardı, üstlerine kum yığılmıştı, binlerce ton kum... Sözcükler o kumların altındaydılar, yer-yüzü'ne çıkmak için, ışığı görmek için direnip duruyorlardı...

— Karnın aç mı? Bir şey ne isten mi?

Altı yıldır Elif, sevgisini bütün coşkunluğunu, Rıza'ya olan bağılılığını bu sorularla açıklardı.

«Bir şey ne isten mi?» Rıza karısına cevap vermedi. İri elleriyle yüzünü sıvazladı, esnedi, üst üste bir iki kez geçirdi ve ayağa kalktı... Elif, çocuklarını

toplayıp çaresizlikler içinde odadan çıktı... Elif'in çıkmasından biraz sonra, Rıza seslendi:

— Eliif!..

Sesi boşlukta, odanın boşluğunda yitmeden, E'if belirdi...

— Buyur!..

— Ben gidiyorum.

— Nereye?

— Kırşehir'e gidiyorum, bakalım Almanya işinden bir cevap geldi mi?..

Elif'in içinde bir yer bıçaklanmış gibi acıdı. Bu Almanya dedikleri yer nasıl bir yerdi, bütün halk akın akın oraya gitmek için uğraşıyordu. Nasıl olursa olsun. Elif bu Almanya'yı sevmiyordu...

Rıza yağın yağmuru görmemiş gibi pencereye baktı. Umursamaz bir tavırla omuzlarını kaldırdı, karısını yanıtlamadı... Kapıya doğru yürüdü ve sokağa çıktı... Köyle asfalt arasında, küçük bir çeşmeyle koca bir ağaç vardı. Rıza koşarak ağacın altına girdi. Burada; yağmur dallardan süzülerek iniyordu. Asfaltın üstünden bir otobüs, camları buğulu bir otobüs hızla geçti. Ardından üç turist arabası daha geçti... Ağacın dibi konsereve kutularıyla doluydu... Önceleri köylü çocuklar bu kutuların bir tanesi için gırtlak gırtlığa döğüşürlerdi, gittikçe çoğalan kutular herkese yeter olunca, kavga döğüş kendiliğinden tükenmişti... Özellikle yabancıların bıraktığı dergi ve gazeteler aranıyordu şimdilerde, içlerindeki açık saçık kadınlar, erkekler köylülerin en büyük işiydi... Kimi fotoğraflarda kadınların oraları görünüyordu, erkekler kahvede inceden inceye bu fotoğrafları araştırıyorlardı... Kendi karıları ile bunları iç dünyalarının kantarında en küçük ölçülerle tartıyorlardı... Asfalt yapıldığından bu yana köyden bir hayli kız ka-

çıp gitmiş, izleri bile bulunamamıştı... Kocaman lüks bir araba durdu... Rıza duran otomobile aldırıyor-muş gibi başını köye doğru çevirdi...

— Heeey!.. Bana bak!..

Rıza adama baktı.

— Kırşehir buradan kaç kilometre ötede?..

— Ondokuz kilometre...

Adam alay eder gibi, yeni bir soru sordu.

— Sen ne bekliyorsun burada?..

Rıza, yanıtlamak istemiyordu adamı. En azın-dan on kez kesin karar almıştı bu konuda. Ağırına gidiyordu bu kentli bayların böyle ulu orta sorular sormaları... Bir süre adama baktı, açık pencereden adamın yüzündeki gülümsemeyi gördü. Elinde olma-dan kentli bayı yanıtladı...

— Kırşehir'e gideceğim!..

Adam Rıza'ya gülümsemesini irileştirerek baktı.

— Eeee, dedi. Ne duruyorsun atlasana!..

Rıza, kendisine yabancı bir dilde bir şey söylen-miş gibi, adamın dediğini anlamadan baktı... Adam n'nun bakışına karşılık otomobilin arka kapısını gös-tererek eli ile «Gir, gir!» diye işaretledi... Rıza başı-na konan bu «Devletkuşu» nu kaçırmak istemedi. Ar-ka kapıya saldırdı. Kapıyı bir türlü açamıyordu. Adam'ın yanında bir kadın vardı, kadın elini arkaya uzatıp kapıyı açtı. Rıza otomobil kendisini almadan kaçacakmış gibi aceleyle içeri girip oturdu. Kapıyı hızla çekti. Adam yine güldü.

— Yavaş be delikanlı, kapıyı sökeceksin!.

Rıza kulaklarının ardına kadar kızardı. Kendi-sini arabasına alan adamı gücendirmek istemiyordu.

— Pardon beyim, dedi.

Rıza'nın «pardon» demesi adamı bir kez daha güldürdü. Bu kez kadın da katıldı gülmeye.

— Ne iş yaparsın sen?

Rıza'nın yüreği iki kayanın arasında kalmış gibi sıkıldı. Bu kentlilerin ne garip, ne içinden çıkılmaz huyları vardı!.. Ne zaman bunlardan biriyle karşı karşıya gelse, hemen hep aynı sorularla karşılaşırđı. «Ne iş yaparsın, kaç çocuğun var, hangi partilisin, okuman yazman var mı?» Bu kentlilerle savcılar arasında korkunç bir benzerlik buluyordu Rıza, durmadan soru soran yaratıklardı her ikisi de. Aynı soruları Rıza onlara sormaya kalksa yer yerinden oynardı... Hemen kızarlardı kentli baylar. İlk yanıtları da genellikle, «Sana ne.» demek olurdu. Ne işi olacaktı yani Rıza'nın, çalışmaktan bir iş öğrenmeye vakit mi kalmıştı...

— Almanya'ya gidiyorum, dedi.

— Almanya'ya mı?

— He beyim!..

— Ne iş yapacaksın orada?

Rıza en iri kökleri sökerken bile böylesine terlemezdi. Lâf olsun diye,

— Amelyelik, dedi...

Son model otomobil büyük bir hızla asfaltı içine alıyordu. Kadın bir kutudan biskiviler çıkardı. Önce, adamın ağzına bir tane uzattı. Sonra, geriye dönerek, Rıza'ya üç dört bisküviyi birden verdi.

— Al!..

Rıza bisküvileri alırken eli kadının eline değdi. Ürperdi, bir suç işlemiş gibi,

— Sağol, dedi.

Silecekler durmadan çalışıyordu. Gökyüzü toprağa iyiden iyiye kavuşmuştu. Rıza bisküvileri ağzına attı, bir iki saniye sonra, ağzında garip bir taddan başka bir şey kalmamıştı. Karnının delice aç olduğunu o zaman anladı.

— O'nu anladık, dedi adam. Ne iş tutacaksın? Neyin amelyesi olacaksın?

Rıza dişiyle yanağının arasına sıkışmış bir büsküvi parçasını çıkarmaya uğraşıyordu:

— İnşaat, dedi.

Adam kadına hafifçe dönerek:

— Bizim felâketimiz burada işte, dedi. Mesleksiz efendim, mesleksiz, oraya da gitse bir işe yaramaz. Öğrenmiyorlar, bir işin ucundan sarılmıyorlar. Ver yesinler, işte o kadar. Bir de İsviçre köylüsüne bak, saat yapıyor herif, saat efendim.

Kadın:

— Doğru, dedi. Onlar bizimkiler gibi değil, hem akıllı, hem çalışkan!..

Rıza konuşmanın kendisinden uzaklaşmış olmasına sevindi. Gerçi kendisi hakkında konuşuluyordu ama kendisi cevap vermek zorunda değildi bu sorulara, rahatlamıştı. Bunlar da gazeteler gibi konuşuyorlardı. Birden acı bir frenle otomobil durdu. Yolun gidiş yönünde iki tane kocaman taş duruyordu.

Adam:

— İşte, dedi. Al sana bir hayvanlık daha. Kamyonlar yapıyor bunları, sözüm ona emniyet tedbiri alıyorlar, arkalarından geleni düşünmüyorlar. Tami-rat işleri bitince de bırakıp gidiyorlar. Hadi delikanlı in de at şunları.

Rıza kapıyı açtı, koşarak taşların yanına gitti, birini bir eline ötekini öteki eline aldı, bir kum tanesi fırlatır gibi kaldırıp attı yolun kenarına. Kadın Rıza'ya istekle bakıyordu. İçinden bir şeylerin ince ince akıp gittiğini görüyordu. Kocasının başarılı gerdanını süzdü uzun bir süre!..

Yağmur dindi. Sıcak bir yaz güneşi çıktı ortaya! Rıza gelip yerine oturdu. Araba yeniden yolları yut-

maya başlamıştı. Kırşehir ilerden görünüyordu., Adam kadının içindeki duyguları anlamış gibi, birden değişti. Konuşmuyordu. Kırşehire girince Rıza'yı bıraktılar. Rıza üstüste birkaç kere «Sağolun» dedi, yürüdü. Gideceği yer uzak değildi, istidacının dükkânına iki dakikada vardı. Soran gözlerle adama bakıyordu. Bu son iki ay içerisinde belki onuncu geliyordu bu. Adam gülümsüyordu. Rıza'ya bir takım kâğıtlar uzattı:

— Hadi, işin oldu durma, Almanya'dan gelirken de İsmail ağabeyinin hediyesini unutma, yakası otuz dokuz numara olacak, rengi beyaz olacak, naylon olacak ha!..

Rıza ne cevap vereceğini bilemiyordu. Aptal aptal İsmail efendinin yüzüne bakıyordu. Neden sonra:

— Başım üstüne, başım üstüne, dedi.

Bir hafta içerisinde İstanbul'da olması gerekiyordu. Rıza deli gibi çıktı dükkândan. İçinde şimdiye kadar tanımadığı bir duygu, dolu dizgin yürüyordu. Bir kamyonun üstüne atladı geldiği yolu gerisin geri gitmeye başladı. Hiç bir şey bilmiyor, hiç bir şey anlamıyordu. Gömleğinin içine yelreştirdiği kâğıtları sıkı sıkıya tutuyor, bir an önce köye varmak istiyordu. Köye gelince daha kamyon durmadan atladı, eve doğru hızlı hızlı yürümeye başladı. Kapıyı üstüste iki kere vurdu. Karısı kapıyı açar açmaz içeri daldı. Doğru sedire gidip oturdu, koynundan kâğıtları çıkardı. Karısı şaşkın şaşkın kocasına baktı.

Bu çıkarılan kâğıtların önemli şeyler olduğunu anlamaya başlıyordu ama ne olduklarını bilemiyordu. Rıza kâğıtların tamam olduğunu anlar anlamaz, sevinçle Elif'in yüzüne baktı. Karı koca çoktandır böyle bakışmamışlardı. Rıza:

— Hadi, dedi. Durma su kaynat.

Elif sevinçle içeri koştu, küçük kara kazanı ocağın üstüne keyifle yerleştirdi. Kapıyı sürmeledi. Koştu geldi. Yatağı indirdi yere, acele acele serdi. Perdeyi örttü, soyunmaya başladı. Rıza keyifle karısını süzüyordu, Elif gömlekle kalır kalmaz yatağın içine girdi kayboldu. Rıza da ağır ağır soyunup karısının yanına vardı.

*

Rıza Almanya'ya gideli tam altı ay olmuştu. İlk aylar sıkca gelen mektuplar kesilmişti. Elif ayağı yanmış köpek yavrusu gibi ortalıkta dolanıp duruyordu. Rıza'dan iki kez para gelmişti, üçerden altı yüz lira. Evlerinde bir yiyecek bolluğu başlamış, oğlan bayağı semirmişti. Ne var ki, son bir aydır tek satır bile yoktu. Elif tam sıkıntıdan ölecekken, bir sabah muhtar bir kâğıt tutuşturdu eline, üç yüz lira daha gelmişti. Mektup?. Mektup yoktu. Elif acı acı düşündü. Yok yapamıyacaktı, para da, pul da umurunda değildi. Doğru Rıza'nın halasına gitti. Aylardır içini kemiren acı hayvanını oradan çıkarmalıydı artık. Rıza'nın halasının kapısını hızlı hızlı çaldı. Kapı açıldı. Yaşlı kadın gelinlerine hayretle baktı:

— Ne var kız, işe yaramaz bir haber mi var?

— Yok Allahıma şükür hala.

— Eyy! Bu halin ne öyleyse?

Elif ağlıyordu, içini çeke çeke, yüreğini yırtta yırtta ağlıyordu. Hala, Elif'i anladı. Yaşlı gözlerini kurnaz kurnaz kıstı.

— Dur hele, dedi. Dur sen. Ben bilirim o hınzıra yapacağımı.

Elif umutla halayc baktı. Kadın sinsi sinsi gü-lümsüyordu. Birlikte sokağa çıktılar. Köyde okur yazar takımından birini aramaya koyuldular. En sonun-

da okuma yazma bilen biri bulundu. Rıza'ya kısa bir telgraf yazdırdılar. «Kırım öldü acele gel — Halan»

*

Edda, Edda, Edda, Edda!.. Tam yedi aydır, Rıza'nın başının içi, dilinin bir türlü alışamadığı bu sözcükle doluydu... Her Edda deyişte bir bomba patlıyor, bir duvar yıkılıyor, binlerce kuş korkunç çığlıklar atarak uçuşuyordu... Edda!.. Yoktu başka yol, Edda'dan geçmiyen bütün yollar bozuk, bütün yollar yanlıştı... Rıza sıkıntıyla yatağının içinde döndü. İşten döneli tam bir saat 'olmuştu. Daha görünürlerde Edda yoktu... Koca yumruklarını hırsıyla sıktı, Edda'nın almanlarla güle oynaya konuşmaları geldi aklına. Kendi de Alman dili ile bir şeyler düşünmek istedi, olmadı. Bir yıldır almanların içinde yaşıyordu, öğrendiği sözcüklerin toplamı seksen doksan tane anca vardı. Bunların da yarısı çalıştığı işle ilgiliydi. Eddayla konuşma olanakları yok denecek kadar azdı... Almanlar kendisine gülerek bakıyorlardı. Hele, yanında Edda olduğu zamanlar, bu gülme işi daha bir çoğalıyordu... Kimi zaman sokakta Edda'nın arkadaşları ile karşılaşırldı, Edda'nın arkadaşı kadınsa kısa keserdi Edda konuşmayı... Erkek olunca sürdürürdü gevezeliği, bir tek sözcük bile anlayamazdı Rıza. Ayrılırken bir de kızı yanağından öpüverirdi arkadaşları olacak deyyuslar...

Rıza karyoladan kalktı, odanın içinde dolandı, sonra gitti başını cama dayadı ...Bir uzun hava söylemeyi, bir bozlak çekmeyi geçirdi içinden... Olmadı... Buraya geldiğinden beri, hiç bir şey olmuyordu zaten... İş yerinde, kalın eski asfalt yolları parçalıyordu... Elindeki koca balyozu her indirişinde küçük bir tepsi iriliğinde asfalt koparırdı Rıza. Pencereden sokağa baktı, insanlar çabuk çabuk gidiyorlardı, gi-

decekleri yere... Edda'yı düşündü Edda'nın karnını kasığını, memelerini... Elifinkilerden öylesine ayrı, öylesine değişiktiler ki, kavuniçine yakın bir sarılıktaydı Edda'nın gövdesi, saçları da öyleydi, koltuk altlarındaki tüyleri de öyleydi, orasının tüyleri de... Hiç kesmiyorlardı oralarındaki tüyleri bu almanlar... Erkekleri de kadınları da kesmiyordu... Rıza'ya arkadaşlarının dediğine göre; dinleri yasaklarmış bunların kıl kesmeyi...

İlk gün, Almanya'ya indiği ilk gün, nasıl kaçıp gitmek istemişti... Işık, kalabalık, yürüyen merdivenler, işyeri, almanlar... Ülkesine gelen turistlere hiç benzemiyordu buradakiler... O gezginciler işin gırgırındaydılar hep, köylülere öteberi vermekten kaçınmazlardı... Bunlar, buradakiler tek bir sigara vermek için en az altı ay düşünüyorlardı. Küçücük, sapsarı bir tek «fenik» için, yapmayacakları yoktu... Edda olmasa durmazdı buralarda...

Bir şey daha vardı Rıza'yı buralarda tutan, para. Her ayın sonunda eline geçen mavimsi kâğıtlar... Her ayın sonunda Rıza onları avucunun içinde hırsla tutardı. Karaborsa değerini de öğrenmişti, ilk günler kendisini bir kaç kez dolandırmışlardı. Başını camın üstünde gezdirmeye başladı... Edda!.. Elif!.. Elif, Edda'nın neredeyse yarısı kadardı. Elleri ve ayakları kapkaraydı... Tırnakları tavuk tırnağı gibi kalın kaldı... Bir arpa boyundan daha çok uzatmazdı, uzatamazdı orasının kıllarını, koltuk altlarını, cehennemde çatır çatır yanmamak için yapardı bunu... Gavurların Allahı tam tersine orasının kılını kesenleri doğrudan doğruya cehenneme gönderiyordu...

Bir alman vardı çalıştığı yerde, Türkçe biliyordu. Çok bulunmuşmuş Türkiye'de, Rıza'nın arkadaşları «casus» diyorlardı Hans için... Casusluk yapar-

miş Türkiye'deyken... Rıza Hans'a bira ısmarlardı durmadan... Kendisine alman geleneklerini öğretsin diye...

Odanın içinde bir daha dolandı. Edda kendisinden başka biriyle de yatıyor muydu?.. Örnekleyin Hans'la?.. Bilemiyordu Rıza bunu. Durmadan şakalaşıyorlardı... Birden türklerle yatmasın da diye geçirdi içinden, işte o zaman kan çıkardı, boğardı Rıza Edda'yla yatanı!..

Sekiz saat yerine hep dokuz on saat çalıştırıyorlardı kendisini... Yeniden cama gitti alnını dayadı, inceden bir yağmur yağıyordu... Hep yağmur yağıyordu, durmadan yağıyordu yağmur... Ormanlıktı her yer, yine de kesmiyorlardı ağaçları... Bir geyik vurmak için bir yerlerden izin almak gerekliydi... Adım atmak için izin istenecekti neredeyse, ilk başlarda «su dökmek» için izin almak ağırlına gidiyordu. Alıştı sonraları...

Başını yana doğru çekerek sokağın öteki ucunu görmeye savaştı. Edda oradan gelecekti. Kafasını camın üstünde sağa sola oynatmaya başladı. Bir şangırtı koptu, pencerenin camı kırıldı. Serin bir hava girdi içeriye ...Rıza'nın alnında belli belirsiz bir çizik oldu önce, sonra kan gelmeye başladı oradan... Rıza camı kırdığı için suçluluk duygusuna kapıldı. Edda'nın annesine ne diyeceğini bilemiyordu. Hemen gidip bir cam alıp getirmeyi geçirdi aklından... Olmadı, yapamazdı, bilmiyordu camın nereden nasıl alındığını?.. Çaresiz durdu, o zaman akan kanın farkına vardı. Umursamaz bir tavırla odadaki musluğa gitti. Yıkadı yüzünü. Kıpırmızı bir kan musluğun içini doldurdu. Yıkadıkça çoğalıyordu kan, bir horoz kesilmiş gibi... Rıza akan kana kızdı birdenbire... Görgüsüzlüktü bu kan denilen hergelenin ettiği... Or-

talığı berbat edecekti duruy dururken. Musluğun üstünde duran kâğıtlardan aldı, yarasına bastırdı.

*

Tam bu sırada sokak kapısının zili çalındı. Rıza bir an Edda'nın geldiğini sandı. Edda'nın anahtarı vardı, kapıyı çalmadan girebilirdi içeri. Bu ev Edda'nın eviydi. Rıza da burada pansiyon. Sokak kapısı açıldı. Aşağıdan kulağına «Ya! Ya! Ya!» sesleri geliyordu. Biraz sonra merdivenleri biri acele acele çıkmaya başladı. Rıza'nın kapısı vuruldu, Rıza kapıyı araladı. Gelen Edda'nın annesiydi. Elinde bir telgraf duruyordu. Rıza'nın alnındaki kanı görünce telgrafi unuttu, almanca bir şeyler söylemeye başladı. Rıza anlamıyor fakat durmadan «Ya, ya, ya» diyordu. Kadın bir aralık doktor lâfı edince, Rıza meseleyi anladı. Bu kez de «Nicht, Nicht» demeye başladı. Doktorluk falan bir işi yoktu Rıza'nın. Kadın onun doktora gitmeyeceğini anlayınca, içerden bir takım ilâçlar getirdi' Rıza'nın yarasını temizledi. Kadın bu iri başla oyalanırken tuhaflaşıyordu. Rıza'yı sırt üstü yatağa yatırmıştı, kanı durdurdu. Ne var ki, oturduğu yerden kalkamıyor, kızının sevgilisine garip garip bakıyordu. Edda bu sırada içeri girdi, annesiyle Rıza'yı o durumda görünce bütün kanı beynine sıçradı. Yirmi iki, yirmi üç yaşlarında uzunca boylu ve ince yapılydı, almanlaşmamıştı daha. Bedeni daha çok slavlara benziyordu. Annesi Edda'nın geldiğini görünce hemen kalktı Rıza'nın yanından... Rıza'nın yaralı olduğunu anlatıyor olmalıydı. Ana kız ilişkileri de bir anlaşılmaz düzendi Rıza için,, almanlar çocuklarına bir şey verecekleri zaman parasını alıyorlardı, çocuklar da öyleydiler, bedavadan, karşılıksız hiç bir şey vermiyorlardı analarına babalarına kardeşlerine. Tıpkı Rıza gibi kızı da anasına kira ödüyordu evde

oturabilmek için...

Kadın durmadan konuşuyordu, Rıza sıkıldı yine!.. Bu küçük yaranın böylesine büyütülmesini anlayamıyordu...

*

Edda'nın annesi, camı taktırmak için odadan çıkar çıkmaz, sarıldılar... Edda, Rıza'nın iri gövdesinin içinde kaybolur gibiydi. Aceleyle soyundu Edda, Rıza'nın üstündekileri de çıkardı. Büyülü bir ülkede kendini sonsuz, tadılmamış duyguların içine atar gibiydi Edda. Bu koca adamın kendisine böylesine bağlı kalmasından hoşlanıyordu... Kendini ona vermek, durup dinlenmeden vermek, şehvetin çılgınlığını yaşamak istiyordu... Konuşmak, bir şeyler anlatmak hepsi de gereksiz davranışlardı Edda için...

Rıza'nın Ülkesinin dışında bulabildiği tek mutluluktan Edda... Yabancı bir dünya'nın getirdiği bütün güçlükler, sıkıntılar, yabancılık, korku!.. Bütün bunlar, derin deniz diplerinde yaşarmış gibi olan Rıza'nın günlük geçiş noktalarıydı... Daha başka sorunları da vardı Rıza'nın, bilemediği anlayamadığı şeylerdi bunlar... İşçi hakları deniyordu, öğrenciler siyasal ve ekonomik haklardan söz ediyorlardı, ateşli ateşli konuşuyorlar, polis onların ardına düşüyordu... Rıza herşeye şaşıtı gibi, buna da şaşıyordu. Çalıştığı fabrikadaki işçilerden bir kaçının polis olduğunu ^{yc}renmişti, Türk polisinin buralarda ne aradığını, ne ^{ic}çili kimi işçilerle öğrencilerin izini sürdüğünü kesti-remiyordu...

Edda ona büyük bahçelerin, erişilmesi güç cennetlerin kapısını aralıyordu, Edda'nın yanında zorluk yoktu... Herşey yumuşak, herşey kolaydı.

Hırsıyla sarıldı Edda'ya!.. Erkekliğini, dölünün bereketini boşaltıyordu, Edda altında olduğu sürece

hiç bir şeyin anlamı yoktu...

Sevişme bittiği zaman Edda'nın yüzü de kan içinde kalmıştı, yatak, yastık da kan içindeydi... Edda erkeğinin böyle ufak tefek yaralarla koltuğa oturacak cinsten biri olmadığını biliyordu... Derin derin soludu, gözlerini odanın içinde gezdirmeye başladı. Rıza'nın Alman dilini bilmemiş olması konuşma olanaklarını yok denecek kadar azaltıyordu... Gözüne telgraf ilişti, anası dolabın üstüne öylece koymuştu... Kalktı, o'nun böyle çıplak yürüyüşü Rıza'yı her zaman coşturmaya yeterdi... Ne var ki, Edda'nın elindeki telgraf Rıza'nın da ilgisini çekmişti... İkisi birlikte zorlukla söktüler telgrafı... «Karı öldü, acele gel — Halan»

İkisi de sevindi. En küçük bir üzüntü belirtisi göstermediler...

*

Münih'ten İstanbul'a kalkan işçi treni alabildiğine insanla doluydu. Almanlar bu treni önemsemiyorlardı pek... Alman ekonomisinin önemseydiği insan gücü gerçi bu trenin içindeydi, ne var ki, bu güç, özel bir ilgi istemiyordu...

Eski çağların köle alım satımı yirminci yüzyılın koşullarına uydurulmuştu. Afrika'dan gemiler dolusu zenci getirmenin olanakları yitince, yerine yeni bir yöntem bulundu... Çeşitli ülkelerden binlerce Rıza Alman ekonomisini yürütme görevini yüklendiler.

Edda Alman olduğu için, tren görevlilerinin yır-dımı ile kendilerine çok iyi bir yer buldular... Doğu'ya doğru yol almaya başladılar...

Tren Türkiye'den içeri girince Edda merakla çevresine bakmaya başladı...

*

Otobüs Kırşehir'i geçince Rıza birden duygulan-

dı. Bir yıldır buraları unutmuş görünüyordu. Yanında oturan Edda'ya baktı, istediğini elde etmesini bilen bir yüzdü bu.

— Geliyoruz Edda!

— İyi, dedi, Edda.

Köyün önünde indiler. Edda el çantasını da Rıza'ya verdi. Bir elinde bavul, bir elinde Edda'nın el çantası eve doğru yürümeye başladılar. Önce bir kadının gördü onları, sonra bir iki köylü. Erkekler koşuşup geldiler, sarıldılar, Rıza da onlara sarıldı. Hiç bir şey söylemeden Rıza'nın tek odalı evine vardılar. Kapı çalındı. Açılan kapının önünde Elif duruyordu. Rıza anlamamış gözlerle Elif'e baktı ve:

— Ölmedin mi sen? diyebildi.

*

Komşular gitmiş, tek odalı odada Elif, Rıza, Edda ve çocuklar kalmıştı. Elif çocukları götürüp aralığa yatırdı. Edda oynanan oyunu anlamıştı, düşünüyordu. Rıza'yı bırakmayı aklından bile geçirmeden ne yapacağını düşünüyordu. Bu küçük yoksul köy evinde yaşayamazdı. Gelirken gördüğü İstanbul'da yaşamak belki olurdu ama burada olamazdı. Ya Rıza kendisiyle gelmezse, bu garip kadını bırakmazsa ne yapardı? Elif o'nun düşüncelerini anlamış gibi ortada dîmdik duruyordu. Bir Rıza'ya bir Edda'ya bakıyordu. Elif erkeğinin elinden alınmak istendiğini anlamayaacak kadar aptal değildi. Gözleri iki savcı gibi kucasıyla Edda'nın üstünde duruyor, onların en küçük bir davranışını bile kaçırmıyordu. Geldi, yere tam arşalarına oturdu:

— Bu gâvur avradı ne olacak şimdi?

Rıza Elif'i gördüğünden beri bütün düşünme yeteneklerini yitirmişti. O koca gövdesi dokunulsa yıkılacak gibi idi.

— Hiç... dedi.

— Nasıl hiç? Bu avrad ne olacak şimdi?

Edda kendisinin konuşulduğu bir konuda susamazdı. Rıza'ya sordu:

— Ne diyor?

Rıza durdu:

— Sana hoş geldin diyor, dedi.

Edda bilmediği bir dilde tartışamayacağını anlayınca başka bir yoldan işe girişti. Kalktı soyunmaya başladı.

— Uykum geldi, nerde yatacağız?

Elif Edda'nın ne yapmak istediğini anlamıştı. Rıza'nın şaşkın bakışları altında gitti, köşedeki yatakları indirdi, yere serdi. Rıza birden umutlandı. Evet, bir umuttu kendisi için bu. Üçü bir arada yaşayabilirlerdi. Ne var ki, bunu bu iki kadına nasıl anlatmalıydı. Edda yatağın yapıldığını görünce büsbütün soyundu. Çırılçıplak kaldı. Bu küçük köylü kadına kim olduğunu göstermek istiyordu. Elif de, Rıza da utançlarından Edda'ya bakamıyorlardı. Edda işi çabuk bitirmek isteyen biri gibi o kılıkta geldi Rıza'nın yanına oturdu, onun ceketini çıkarmak istedi, Rıza karşı koymadı. Elif hayvansal bir önsezi ile kendisine yapılmak isteneni anlıyordu. O da Rıza'nın pabuçlarını çıkarmaya başladı. Gaz lâmbasının ışığı altında bir ölüyü soyar gibi Rıza'yı soyuyorlardı. Elif olacakları anlamış bir tavırla:

— Söyle şu gâvura da müslüman olsun la iman nikâhı kıydırarak bari, dedi.

Edda bu önemsiz kadının kendisiyle yarışır gibi davranmasına kızdı. Rıza'ya.

— Ya o, ya ben, dedi.

Rıza hiç sesini çıkarmadı. Edda Rıza'nın cevap vermediğini görünce korktu. Hemen yüz serdi etti.

— Peki, peki, gidinceye kadar böyle olsun, dedi.

*

Tam bir hafta böylece yaşadılar. Elif duruma alışmıştı. Edda Rıza'nın en güçsüz olduğu zamanı yakalamak istiyordu, yedinci gün de yakaladı bunu. Rıza yaşamalarının böylece sürüp gitmeyeceğini anlamıştı. Rıza'nın bunu anladığı gün Edda Almanya'ya dönmeye karar verdi. Elif'e de işaretle anlattı bunu. Elif sevindi. Rıza düşünüyordu. Üçü birlikte İstanbul'a Edda'yı yolcu etmek için gitmeye karar verdiler. Rıza bu yalana ses çıkarmadan katıldı.

Otobüs İstanbul'a yanaşırken, Elif durumu anladı. Birden yeryüzündeki bütün biçimleri, bütün anlamlar, bütün değerler Elif için yok oldu. Edda'nın üstüne yüklendi. Alabildiğine döğüyordu. Elinden kurtardılar. Bu kez otobüsün kapısına sarıldı, tam atlayacakken tuttular. Bunlardan sonra Elif hiç sesini çıkarmadı. Biraz önce olup bitenlerle hiç bir ilgisi yokmuş gibi, sessiz sessiz oturdu. İstanbul'da kaldıkları otelde de öylece durdu. Trenin kalkacağı gün, Rıza ona sokuldu:

— Ben bu karıyı bırakıp döneceğim Elif, dedi.

Elif sevinmedi bile. Rıza Elif'in dönüş biletini aldı. Elif'e iki yüz lira para verdi. Önce onu yolcu etmek istiyordu. Elif kabul etmedi bunu. O onları yolcu edecekti. Edda Rıza'ya sokuluyor, ellerini memelerinin altında kavuşturmuş duran ve kendilerine taşlaşmış gözlerle bakan Elif'e aldırılmaz görünüyor. Trene girdiler, pencerenin önüne oturdukları zaman bir daha Elif'e baktı. Rıza utangaç bir çocuk gibiydi. Elif başı dik, bir heykel gibi bakıyordu onlara. Bu gâvura aşağı yanını göstermek istemiyordu artık. Tren kalktığı zaman Elif Rıza'ya bakıyordu.

Eddu ürperdi. Rıza'yı lâfa tutmak istedi. Rıza'nın alın canna dayalıydı. Yalnız karısına değil, Türkiye'ye yalın söylediğini biliyordu.

*

Tren önceleri ağır ağır, sonra gittikçe hızlanarak Almanya'ya doğru gitmeye başladı. Ardından gelen biri varmış da kendisini yakalayacakmış gibi!..

Tren gözden kaybolunca, Elif usul usul betona diz çöktü. Namaz kılar gibi başını yere koydu. İri yumruklarıyla betonu dövüyordu... Yolcularını uğurlayanlar bu garip kadına bakmaya başladılar. Kadın, inil inil ağlıyordu. Kimileri yanına yaklaştı, Elif ağlarken bir yandan da söyleniyordu...

— Alamanya, Alamanya, neler ettin bana Alamanya!.. Gözün kör olsun Alamanya!..

İ Ç İ N D E K İ L E R

I. BÖLÜM (Uçan Hoca)

Boş Kalmış Bir Adam	7
Suç Ve Ceza	19
Uçan Hoca	23
Mustafa'nın Sıcağı	31
Dindarlarla Irgatlar	37
Dul Kadın	45
Politika	53
Doğum	63
Aşk	67
Hapishaneden Çıkan Bir Kadın	77

II. BÖLÜM (Kırmızı Balık)

Kırmızı Balık	85
Karamadazı Köyü	89
Suçlu	95
Okuma Yazma Bilinir	101
Taş Kavgası	105
Köpek Öldürmesi	117
Bir Aşk Cinayeti	123
Bir Çocukluk Anısı	135
Çocuklar	141
Cevizler	147
Orospu	159
Yaşayanlar	169
Bir Boy Yaşamak	179

III. BÖLÜM (Boşluk)

Bir Öykü	185
Kırk Üçüncü Sokak Otuz Altı Numara	201
Bir Ölü Konuşuyor	217
Kara Tren	225
Boşluk	235
Çıplak	247
Beni Seviyorsun Değil mi?	253
Bir Kadının Değeri	259
Orospuyla Kedi	265
Yaşama Düzeni	273

IV. BÖLÜM (Bir Küçük Yağmur)

Elmalık Bekçisi	279
Anadolu'da Kentli Bir Kız	293
Akrep Üretim Çiftliği	325
Nazife	337
Büyük Kente Dönüyorum	359
Bir Küçük Yağmur	373
Almanya Almanya	381

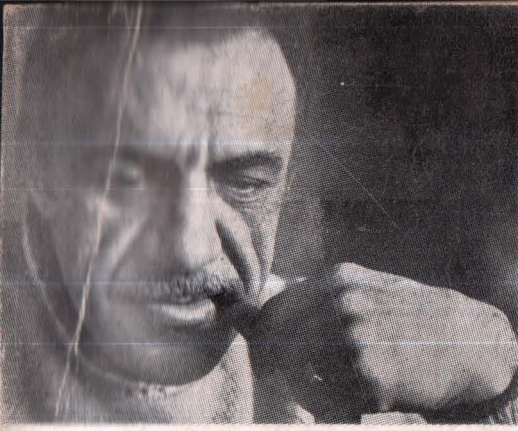

Foto : ARA GÜLER

Belli bir kahramanı olmayan insanların öyküleridir, bu öyküler... Okuma yazma nedir, bilmezler. Cinsel baskı ve korkular, onları kadınlı erkekli hayvanlarla ilişkiler kurmaya iter... Durmadan sömürülürler. Din onları «çağ dışı» bir yaşamaya zorlar... Çalışkan, yürekli, konuksever ve kurnazdırlar... Başiboş çocuklar, el gibi çatlakların üstünde kurt yavrusu gibi dolanıp dururlar... Yaşamak ya da ölmek, çok bir şey anlatmaz... Anadolu insanlarıdır bunlar, h o r g ö r ü l m ü ş, itilmiş...